

SUOMEN PANKIN VUOSIKERTOMUS 2001

SUOMEN
PANKIN

VUOSIKERTOMUS
2001

SUOMEN PANKIN

VUOSIKERTOMUS
2001

SUOMEN PANKKI

Perustettu 1811

Käyntiosoite

Snellmanin aukio, Helsinki

Postiosoite

PL 160, 00101 Helsinki

Puhelinnumero

kansallinen (09) 1831

kansainvälinen +358 9 1831

Faksi

(09) 174 872

SWIFT

SPFB FI HH

Sähköposti

info@bof.fi

etunimi.sukunimi@bof.fi

Suomen Pankin Internet-sivusto

www.bof.fi

Haarakonttorit

Kuopio

Puutarhakatu 4, PL 123

70101 Kuopio,

puh. (017) 305 111

Oulu

Kajaaninkatu 8, PL 103

90101 Oulu,

puh. (08) 3108 800

Tampere

Hämeenkatu 13, PL 325

33101 Tampere,

puh. (03) 2486 111

Turku

Linnankatu 20, PL 373

20101 Turku,

puh. (02) 2326 066

Vuosikertomuksen luvut
perustuvat vuoden 2002
helmikuussa käytettävissä
olleisiin tietoihin.

ISSN 1239-9329 (painettu julkaisu)

ISSN 1456-5773 (verkkajulkaisu)

Vammalan Kirjapaino Oy

Vammala 2002

Sisällys

Pääjohtajan katsaus	9
Euroalueen rahapolitiikka, taloudellinen kehitys ja rahapolitiikan toteutus	13
Kuluttajahintojen nousuvauhti hidastui kesästä 2001 lähtien	13
Talouskasvu hidastui edelleen vuoden alkupuolella, mutta inflaatio kiihtyi	13
Euroalueen ohjaukorkoa alettiin laskea toukokuussa	15
Terrori-iskut varjostivat loppuvuoden kehitystä	16
Rahan määrän kasvu nopeutui loppuvuodesta	16
Lyhyiden ja pitkien korkojen ero suureni	17
Euro vakaantui	18
Julkisen talouden rahoitusasema heikkeni	18
Rahapolitiikan toteutus eurojärjestelmässä	20
Rahapolitiikan välineet ja niiden käyttö	20
Alitarjousongelma heilutti yön yli -korkoja	20
Terrori-iskujen aiheuttama epävarmuus rahamarkkinoilla hälveni nopeasti	22
Käteisen euron liikkeeseenlaskusta ei häiriöitä luottolaitosten likviditeettiilanteeseen	22
Suomalaisten luottolaitosten osallistuminen eurojärjestelmän rahapoliittisiin operatioihin	23
Eurojärjestelmän vakuuskäytännöissä ei muutoksia	23
Eurojen liikkeeseenlaskun vaikutus vakuuksien käyttöön Suomessa	24
Vakuuksien käyttö euroalueella ja Suomessa	25
Suomen taloudellinen kehitys	26
Inflaatio hidastui öljyn hinnan laskiessa	26
Luottojen kasvu jatkui ripeänä	27
Viennin supistuminen pysäytti talouden kasvun	28
Teollisuustuotanto pysyi suurena kasvun hidastumisesta huolimatta	29
Investointiaktiivisuus heikkeni, mutta kulutus säilyi kohtuullisena	30
Työllisyyden koheneminen pysähtyi	32
Verotulot vähenivät	32
Vaihtotaseen ylijäämä supistui mutta pysyi edelleen suurena	34
Rahoitusmarkkinat	35
Suomen Pankin rahoitusmarkkinatehtävät	35
Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden kehitys vuonna 2001	36
Pankit	37
Pankkitoiminnan rakenteelliset muutokset	37
Pankkien kannattavuus	38
Arvopaperimarkkinat	39
Valvonnan ja sääntelyn kehittäminen	41
Kansainvälinen sääntely ja valvonta	41
Kotimainen sääntely ja valvonta	42
Maksu- ja selvitysjärjestelmät	43
Toimintaympäristön muutokset vuonna 2001	43
Yleisvalvonta	44
Maksujärjestelmien yleisvalvonta	45
Arvopaperien selvitysjärjestelmien yleisvalvonta	45
Maksujärjestelmät	45
Sekkitilijärjestelmä ja TARGET	45
Muut kotimaiset maksujärjestelmät	47
Euroalueen yksityiset suurten maksujen järjestelmät ja valuuttakauppojen selvitys	48
Pienten maksujen välitys euro- ja EU-alueella	48
Arvopaperien selvitysjärjestelmät	49
Euroalueen arvopaperikeskukset ja niiden väliset linkit	49
Suomalaiset arvopaperi- ja johdannais selvitysjärjestelmät	49
Kansainvälinen kehitys	50
Suomen Pankin yhteistyö viranomaisten ja markkinaosapuolien kanssa	51
Kansainvälisten suositusten, EU-direktiivien ja lainsäädännön kehittäminen vuonna 2001	52

Maksuvälinehuolto ja käteisrahan vaihto	54
Rahahuoltojärjestelmä uudistui	54
Käteisrahan määrä väheni	55
Setelivirrat vähenivät	56
Kolikkotilaukset vähenivät, palautukset lisääntyivät huomattavasti	58
Rahanvaihdon yhteiset puitteet täsmennettiin	58
Suomen rahanvaihtovalmiudet viimeisteltiin	59
Eurojen tuotanto ja ennakkojakelu toteutuivat suunnitelman mukaan	60
Eurojen käyttöönotto onnistui erinomaisesti, markkojen palautus suunnitellusti	61
Valuuttavarannon hoito	62
Euroopan keskuspankin valuuttavaranto	62
Suomen Pankin valuuttavaranto	62
Kansainvälinen toiminta	65
Suomen Pankki Euroopan keskuspankkijärjestelmässä	65
Muu Euroopan unionin toimintaan liittyvä työskentely	67
Kansainvälinen valuuttarahasto	68
Muu kansainvälinen toiminta	70
Taloudellinen tutkimus ja analyysi	71
Tilastot	74
Tilastoyhteistyö EKPJ:ssä	74
Muu kansainvälinen ja kotimainen tilastoyhteistyö	75
Tilastojen laadinta ja julkaiseminen	75
Tiedotus ja julkaisut	77
Organisaatio ja henkilöstö	79
Organisaatio	79
Strateginen suunnittelu ja toiminnansuunnittelu	79
Toimintakulut ja -tuotot	79
Henkilöstö	81
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	82
Tietotekniikka	83
Tilinpäätös	86
Tase	86
Tuloslaskelma	88
Tilinpäätöksen liitteet	89
Tilinpäätöksen kommentit	91
Kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö	91
Tuloslaskelmaan kirjaamisen periaatteet	91
Taseen kommentit	92
Tuloslaskelman kommentit	93
Tilintarkastuskertomus	95
Lausunto	
Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussäännön artiklan 27 tarkoittamasta tilintarkastuksesta	96
Liitteet	97
Eurojärjestelmän rahapoliittiset toimenpiteet	98
Rahoitusmarkkinoita koskevat keskeiset viranomaistoimenpiteet	99
Suomen Pankin antamia lausuntoja	103
Taulukot	105
Suomen Pankin julkaisuja	130
Suomen Pankin organisaatio	131

Taulukot

105

1.	Suomen Pankin tase kuukausittain	106
2.	Eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatiot	110
3.	Eurojärjestelmän pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	112
4.	Muut huutokauppoina toteutetut operaatiot	112
5.	Eurojärjestelmän keskeiset ohjauskorot	113
6.	Euroalueen pankkijärjestelmän likviditeettiasema, päivittäisten arvojen keskiarvoja	114
7.	Vähimmäisvarantojärjestelmän alaisten euroalueen luottolaitosten varantopohja	116
8.	Vähimmäisvarantojärjestelmän alaisten euroalueen luottolaitosten varantojen pito	116
9.	Euroalueen rahamäärä M3 ja Suomen rahalaitosten vastaavat erät	118
10.	Keskeiset markkinakorot	118
11.	Suomen nimellisiä kilpailukykyindikaattoreita ja EKP:n laskema euron efektiivinen valuuttakurssi	119
12.	Euroalueen ja Suomen yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, vuotuinen prosenttimuutos	119
13.	Julkisen talouden rahoitusasema ja velka, % BKT:stä	119
14.	Euron peruuttamattomasti kiinnitetyt muuntokurssit 1.1.1999 alkaen	119
15a.	Keskeisiä euron kursseja	120
15b.	Keskeisiä Suomen markan kursseja	120
16a.	Muita euron kursseja, keskiarvo	122
16b.	Muita Suomen markan kursseja, keskiarvo	124
17.	Liikkeessä olevat setelit ja kolikot, vuoden lopussa	126
18.	Setelien ja kolikoiden toimitukset	127
19.	Setelien lajittelu Suomen Pankissa	127
20.	Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän tapahtumat	128
21.	Pankkien päivänsisäiset sekkitililimiitit	129
22.	Kotimainen clearingliike	129

Kuviot

1.	Kokonaistuotanto	13
2.	Euroalueen työttömyysaste	14
3.	Euroalueen yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	14
4.	Energian hinta	14
5.	Keskuspankkikorkoja	15
6.	Raha- ja lainamäärien kehitys euroalueella	15
7.	Kolmen kuukauden markkinakorkoja	17
8.	Valtion 10 vuoden obligaatiokorkoja	17
9.	Euron ulkoinen arvo ja Suomen kilpailukykyindikaattori	18
10.	Euron dollari- ja jenikurssit	18
11.	Euroalueen julkinen talous	19
12.	Maksuvalmiusjärjestelmän käyttö euroalueella	21
13.	Eurojärjestelmän korot ja yön yli -korko	22
14.	Suomalaisien luottolaitosten osuudet eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioista ja maksuvalmiusjärjestelmästä	23
15.	Keskuspankkien ulkomaisten vakuuksien jakauma EU-alueella vuoden 2001 lopussa	24
16.	Vakuuksien käyttö Suomessa 1999-2001	25
17.	Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	27
18.	Ansiotaso	27
19.	Pankkien välittämät kotitalous- ja yritysluotot Suomessa	28
20.	Bruttokansantuotteen kehitys Suomessa ja euroalueella	28
21.	Kysynnän rakenne	29
22.	Teollisuustuotanto	29
23.	Elektroniikkateollisuus Suomen teollisuustuotannossa	30
24.	Kulutus ja kuluttajien luottamusindikaattori	31
25.	Asuntojen hinnat Suomessa	31
26.	Työllisyys ja työttömyysaste	32
27.	Julkinen talous	33
28.	Kauppataase ja vaihtotase	34
29.	Ulkomainen nettovarallisuus	34
30.	Talletuspankkien luottokanta ja kokonaismarginaali	39
31.	Osakekurssien kehitys	39
32.	Suomessa rekisteröidyt sijoitusrahastot	40
33.	Pörssiosakkeiden markkina-arvo ja ulkomaalaisomistus	40
34.	Suomessa liikkeeseen laskettujen joukkolainojen kanta	41
35.	TARGET	46
36.	Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän tapahtumat	47
37.	Suomalaisien pankkien vähimmäisvarantotalletukset ja päivänsisäiset sekkitililimiitit	47
38.	Maksujen lukumäärä keskimäärin päivässä EU-alueen eri järjestelmissä	48
39.	Suomen Arvopaperikeskuksen järjestelmässä selvitettyjen kauppajen arvo	50
40.	Käteisrahan hallussapito	55
41.	Liikkeessä oleva käteisraha	56
42.	Liikkeessä olevat rahat	56
43.	Rahan kierto Suomen Pankin kautta vuonna 2001	57
44.	Keskeisten talouksien valuuttavaranto	63
45.	Suomen Pankin valuuttavaranto	63
46.	Suomen Pankin toimintakulut ja -tuotot	81

Suomen Pankin johtokunta.

Vasemmalta lukien Matti Louekoski, Matti Vanhala, Sinikka Salo ja 1.2.2002 alkaen johtokunnan jäseneksi nimetty Pentti Hakkarainen. Taustalla Lennart Segerstrålen Finlandia-freskon osa ”Suomi herää”.

Pääjohtajan katsaus

Eurooppa otti eurosetelit ja -kolikot käyttöön hyvässä järjestyksessä ja odotettua vauhdikkaammin. Vuosien huolellinen valmistautuminen kantoi hedelmää, eikä pelättyjä logistisia ja teknisiä ongelmia ilmennyt merkittävässä mitassa. Pankit, kauppa ja erityisesti kansalaiset selviytyivät hyvin.

Rahapolitiikan kannalta eurokäteisen käyttöönotolla ei ole välitömiä seuraamuksia. Euroalueen rahapolitiikka on ollut yhteistä runsaat kolme vuotta. Näinä kolmena vuotena suomalaiset käyttivät myydessään, ostaessaan, tallettaessaan ja lainatessaan Suomen markkoja, jotka itse asiassa jo edustivat euroa.

Käteisen euron käyttöönotto on silti merkittävä tapahtuma ja enemmän kuin symbolinen askel. Sen myötä yhteinen raha konkretisoituu ja arkipäiväistyy eurooppalaisten elämässä. Entisten seteleiden ja kolikoiden korvaaminen fyysisellä eurolla alleviivaa yhteiseen rahaan siirtymisen peruuttamattomuutta, mikä on omiaan vahvistamaan euron asemaa myös laajemmin.

Vaikka talouskasvun hiipumisesta nähtiin merkkejä jo vuoden 2000

lopulla, alkoi vuosi 2001 maailmantaloudessa yhä optimistisissa tunnelmissa. Yhdysvaltain talouskäännä, jota oli ennakoitu jo vuosia, oli toteutumassa, mutta laajalti arvioitiin, että kysymyksessä olisi ”pehmeä lasku” lyhytaikaiseen suhdannetaantumaa, jonka heijastusvaikutukset Eurooppaan eivät muodostuisi kovin merkittäviksi. Kevään ja kesän mittaan kävi kuitenkin ilmeiseksi, että arvio oli liian optimistinen. Yhtäältä Yhdysvaltain talous hidastui selvästi odotettua rajummin. Toisaalta Yhdysvaltain talousvaikeudet välittyivät Eurooppaan ennakoitua voimakkaammin. Vaikka Yhdysvaltain merkitys Euroopan vientikysynnän kannalta oli osattu arvioida oikein, muut vaikutuskanavat oli aliarvioitu. Odotettua voimakkaampaa oli erityisesti Yhdysvaltain talousvaikeuksien heijastuminen eurooppalaisten yritysten luottamukseen ja sitä kautta investointihalukkuuteen.

Vuoden kolmannella neljänneksellä oli jo selvää, että taantumasta tulisi sekä globaalisti että eurooppalaisittain tuntuva. Talouskäännä välittyi taloudellisen integraation eri kanavia myöten nopeasti joka puolelle maailmaa, ja maailmantalous ajautui laskusuhdanteeseen niin laajalti, että vastaavaa ei ole koettu sitten 1970-luvun puolivälin öljykriisin. Syys-

kuun 11. päivän terrori-iskut ja niiden seurauksena lisääntynyt epävarmuus osuivat siten valmiiksi haavoittuvaan taloustilanteeseen ja syvensivät jo käynnissä olevaa maailmantalouden laskusuhdannetta.

Talouskehitys hidastui voimakaimmin Yhdysvalloissa, mutta myös Euroopassa kasvuarvioita jouduttiin korjaamaan selvästi heikommiksi. Talousnäkymien hiipussa Euroopan keskuspankki kevensi rahapolitiikkaansa siinä määrin kuin se hintavakauden näkökulmasta oli mahdollista. Toukuusta lähtien vuoden loppuun EKP laski rahapoliittisia korkojaan yhteensä 1½ prosenttiyksikköä. Edellytyksiä ja tarvetta rahapolitiikan kevennykseen rajoitti toisaalta korkojen verrattain matala lähtötaso, toisaalta euroalueen hintapainoiden hidas reagointi talouskasvun hiipumiseen. Mitattu kuluttajahintainflaatio tosin alkoi hidastua, mutta tämä oli lähes yksinomaan energian hinnanlaskun ansiota. Euroalueen kotimaisissa hyödykkeissä ja palveluissa inflaatio säilyi vuoden lopulle saakka jopa hiukan nousevalla uralla. Laskemalla korkoa voimakkaasti tilanteessa, jossa inflaatio yhä selvästi ylitti hintavakauseron, EKP nojautui arvioihin tulevasta kehityksestä. Inflaation kiihtyminen arvioitiin tilapäiseksi ja heikon talouskehityksen nähtiin pienentävän tulevaisuudessa myös kotoperäisiä hintapainoita. Tämänhetkisen arvion valossa nuo odotukset ovat toteutumassa.

Suomessa talouskäänte oli nopeampi ja voimakkaampi kuin euroalueella keskimäärin. Tähän

vaikutti keskeisesti tieto- ja viestintäteknikan tuotteiden suuri paino Suomen viennissä. Vuoden 2001 kokonaistuotannon kasvuarvioita jouduttiin vuoden mittaan korjaamaan ennakoitua heikommiksi useaan kertaan ja yhteensä useita prosenttiyksikköjä. Monilla muilla mittareilla mitattuna talouskäänte oli vähemmän jyrkkä. Heikentyneen ulkoisen kehityksen vaikutukset ovat kohdistuneet lähinnä yritysten voittoihin ja valtiontalouteen. Kansalaisten valtaenemistön elämään taantumien vaikutukset ovat toistaiseksi olleet rajalliset. Kotitalouksien tulonmuodostus on säilynyt hyvänä, eikä työttömyys ole lisääntynyt merkittävästi. Myös edellytykset julkistalouden vakaalle kehitykselle ovat edelleen kohtalaiset.

Huolimatta kokonaistuotannon kasvun voimakkaasta supistumisesta taloudellista tilannetta leimaa dramatiikan puute. Näin tulee olla. Suhdannevaihtelut ovat osa markkinataloutta, eikä niihin tarvitse liittyä kriisitunnelmia. Tietysti mielessä Suomi käy läpi ensimmäistä normaalia laskusuhdantetta sitten 1980-luvun alun. Vahvan kasvun vuosien aikana luotu pelivara sallii kotimaisen kysynnän vakaan kasvun myös heikomman ulkoisen kehityksen oloissa. Tämä rajoittaa työttömyyden kasvua ja siten taloudelle koituvia pitempikestoisia vaurioita.

Taantumaa on syytä pitää terveenä muistutuksena siitä, että Suomen taloudessa on paljon tehtävää. Kaikki ongelmat eivät poistu talouskasvun myötä itsestään, eikä talouden jatkuva kasvu ole selviö. Nousukauden aikana tuntui toisinaan unohtuvan, että talouden ra-

kenteet ja julkinen taloudenpito on mitoitettava kestäväksi myös säännöllisesti toistuva huonompi talouskehitys. Näytti siltä, että työttömyyden hidas mutta tasainen väheneminen heikensi intoa työmarkkinoiden ja eläkejärjestelmän rakenneuudistuksiin. Valtiontalouden muuttuminen ylijäämäiseksi johti pian vaatimuksiin julkisten menojen lisäyksistä. Nyt kun työllisyyden kasvu on pysähtynyt ja valtion budjetti uhkaa muuttua alijäämäiseksi, tulee talouskeskustelussa palata rakenteellisiin haasteisiin.

Elpymisen ensi merkit orastavat jo. Riski maailmantalouden taantumien pitkittymisestä ei kuitenkaan ole vielä poistunut. Talouskasvun käynnistyessä edellytykset työllisyyden ja valtiontalouden kohentamiselle jälleen paranisivat. Paluuta 1990-luvun lopun kasvulukuihin ei kuitenkaan ole syytä odottaa.

Lähivuosikymmenien haasteisiin ei löydy ratkaisua ilman kipeitäkin poliittisia valintoja. Keskeinen riski on laajalti ymmärretty: jos väestön ikääntymiseen ei ajoissa varauduta, johtaa siitä koituvia menojen kasvu verotuksen kiristymiseen tavalla, joka rampauttaa talouden dynamiikan. Tämän riskin välttäminen edellyttää määrätietoista talouspolitiikkaa ja keinovalikoiman ennakkoluulotonta tarkastelua. Joudutaan sovittamaan yhteen osin vastakkaisia tarpeita. Yhtäältä valtion velkaantuneisuutta tulisi merkittävästi vähentää ennen ikääntymisongelman kärjistymistä. Toisaalta veropohjan ylläpitäminen edellyttäisi verotuksen ja tukijärjestelmien kehittämistä tavalla, joka tukee työllisyyttä ja parantaa Suo-

men houkuttavuutta yritysten toimintaympäristönä. Jotta nämä tavoitteet voitaisiin yhdistää, on julkiseen menokuriin kiinnitettävä jatkuvaa huomiota. Eläkejärjestelmän uudistukset, menojen priorisointi, sosiaaliturvan vastikkeellisuus ja julkisten palvelujen hinnoittelu tulevat olemaan keskeisiä kysymyksiä. Suomen lähtötilanne on monessa mielessä hyvä, mutta yhä on paljon tehtävää, ennen kuin jo näkyvissä olevat haasteet voidaan turvallisesti mielin ottaa vastaan.

Käteisen euron käyttöönoton myötä ovat siirtymäajat yhteisen rahan osalta ohi. On siirrytty normaaliin päiväjärjestykseen. Rahapoliittinen integraatio tarvitsee kuitenkin tuekseen rahoitusmarkkinoiden integraatiota. Tältä osin prosessi on yhä kesken.

EU-maiden rahoitusmarkkinat ovat edelleen hyvin heterogeeniset, vaikka europohjalle siirryttiin jo vuonna 1999. Euroopassa tarvitaan uutta lainsäädäntöä ja nykyistä yhtenäisempiä palveluita ja toimintoja sekä rahoitusmarkkinoilla, arvopaperikaupassa että maksuliikenteessä. Viimeaikainen markkinoiden kehitys osoittaa selvästi, että yleiseurooppalaisia järjestelmiä tarvitaan.

Vaikka markkinoiden kehittämisessä tarvitaan nopeasti tuloksia, on uudistukset syytä tehdä huolella, jottei rahoitusjärjestelmän vakautta missään vaiheessa asetettaisi kyseenalaiseksi. Kokonaisuuden kannalta monikansallisen arvopaperikaupan hankalimmat kysymykset koskevat usein kaupan-

käynnin jälkeisen prosessin järjestämistä. Kansallisten järjestelmien tarve säilyy. Paikalliset arvopaperimarkkinat tarjoavat erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille mahdollisuuden pankeista riippumattomaan markkinaehtoiseen rahoitukseen.

Viranomaiset ovat keskittyneet markkinoiden valvonnan ja pelisääntöjen kehittämiseen. On kuitenkin harkittava, riittävätkö kaupalliset ponnistelut infrastruktuurin yhdyntymisessä euroalueella vai tarvitaanko julkiselta vallalta laajempaa panostusta markkinoiden infrastruktuurin kehittämisessä.

Pankkitoimiala on asteittain yhdyntymässä. Ulkomaisten pankkien sivukonttorit ovat pieni mutta kasvava osa Suomen rahoitusjärjestelmää. Myös toimialojen välinen yhdyntyminen etenee. Finanssi-konglomeraatit, jotka harjoittavat sekä rahoitus- että vakuutustoimintaa, ovat nyt todellisuutta Suomesakin. Tulevaisuudessa yhä useammat rahoituspalvelujen tarjoajat kuulunevat kansainvälisiin konserneihin, joille pankkitoiminta on vain yksi liiketoiminta-alue.

Konkreettisinta EU-maiden rahoitusjärjestelmien yhdyntymisen on ollut suurten maksujen järjestelmissä. Näiden järjestelmien nopeus ja luotettavuus on jo nyt hyvä. Keskuspankkien TARGET-järjestelmä on mahdollistanut likviditeetin tehokkaan tasaamisen eurojärjestelmässä sekä toiminut myös suurten maksujen välityskanavana EU-alueella. Suuria maksuja varten on olemassa myös toimivia yksityisen sektorin luomia ja ylläpitämiä järjestelmiä.

Pienten, maasta toiseen suoritettavien maksujen nopeus ja hin-

noittelu olivat syksyn aikana laajan ja osin kiivaankin keskustelun kohteena. Euroopan komission valmistelema euroalueen sisäisiä euromääräisiä maksuja koskeva asetus astui voimaan joulukuussa 2001. Asetuksessa edellytetään, että maasta toiseen suoritettavista maksuista perittävien toimitusmaksujen hinnoittelu sopeutetaan vastaamaan kotimaisia toimitusmaksuja siirtymäajan kuluessa. Pankit joutuvatkin nyt pohtimaan, minkälaisilla toimenpiteillä tämä vaatimus voidaan toteuttaa ottaen huomioon, että koti- ja ulkomaisten ja maksujen välityskanavat ja pankeille koituvat kustannukset eroavat merkittävästi. Sisämarkkinoiden hyödyntäminen edellyttää integraation edistymistä myös tällä alueella.

Maksujärjestelmät muodostavat nykyaikaisen rahatalouden välttämättömän perusrakenteen. Syksyn tapahtumat Yhdysvalloissa korostivat tarvetta varmistaa rahoitusmarkkinoiden luotettava toiminta erilaisissa poikkeusoloissa myös Euroopassa.

Tekninen kehitys muokkaa voimakkaasti rahoitusmarkkinoita. Rahoitusmarkkinoiden instituutiot ja monet vakiintuneet toimintatavat ovat suurelta osin muotoutuneet aikana, jolloin näiden palveluiden tuotannossa käytettiin toisenlaista tekniikkaa kuin nykyisin. Pitkällä aikavälillä tietotekniikan kehitys saattaa vaikuttaa rahoitustoimialan rakenteisiin voimakkaammin kuin nykyään yleisesti uskotaan.

Yhteisen rahan käyttöönotto on eräiltä osin muuttanut Suomen

Pankin institutionaalista asemaa, mutta vastualueet ja käytännön tehtävät ovat pääosin ennallaan. Euroopan keskuspankkijärjestelmän jäsenenä Suomen Pankki on edelleen Suomen rahaviranomaisen, jonka velvollisuutena on kansallisten tehtävien ohella osallistua rahaliiton yhteiseen päätöksentekoon. Suomen Pankin toiminta Euroopan keskuspankkijärjestelmässä kattaa monitasoisen osallistumisen rahapolitiikan linjauksiin sekä tehtyjen päätösten toimeenpanon. Kotimaassa Suomen Pankki vastaa rahahuollosta, ylläpitää osaltaan rahoitusmarkkinoiden maksujärjestelmiä sekä pyrkii yleensä turvaamaan Suomen rahoituksen toiminta- ja kehitymis-edellytykset. Lisäksi Suomen Pankki viestittää kotimaassa Euroopan keskuspankkijärjestelmän päätöksistä ja pyrkii yleisessä talouskeskustelussa tukemaan sellaista talouspolitiikkaa, joka edis-

tää Suomen kehittymistä vakaana sekä muuntumiskykyisenä kansantaloutena.

Viime vuosien aikana Suomen Pankki on kyennyt asteittain tervehdyttämään taseensa, joka heikkeni merkittävästi 1980-luvun lopulta alkaen rahapoliittisten toimien sekä 1990-luvun alkupuolella pankkikriisin vuoksi. Näin ollen vuonna 2001 oli mahdollista palata pitkän tauon jälkeen käytäntöön, jonka mukaan Suomen Pankki siirtää osan tuloksestaan valtion tarpeisiin. Pankin johtokunnan esityksestä pankkivaltuusto teki asiasta päätöksen vuoden 2000 tuloksen osalta, ja valtiolle siirrettiin runsaat 128 milj. euroa. Vuonna 2001 Suomen Pankin tulos heikkeni korkotason laskun vuoksi. Voitto, jota kertyi 254 milj. euroa, riittää silti säilyttämään oman pääoman

reaaliarvon, joten osa siitä on mahdollista jakaa valtiolle.

Tulevaisuudessa Suomen Pankin tulokseen vaikuttaa merkittävästi se, miten pankin osuus eurojärjestelmän yhteisestä rahoitustulosta kehittyi. Vuonna 2001 tämä osuus oli vähäinen, koska seteleihin perustuvaa tuloa ei vielä luettu mukaan yhteisesti jaettavaan rahoitustuloon. Seteleistä saatavaa rahoitustuloa aletaan jakaa asteittain vuosina 2003–2007 ja sen arvioidaan kasvattavan Suomen Pankin tulosta. Vaikutus pankin tulokseen riippuu kuitenkin olennaisesti euroseteleiden yhteismäärän kehityksestä, ja tulos voi tästä syystä aluksi jopa heikentyä. Mikäli Suomen Pankin tulopohja ei muilta osin muutu merkittävästi ja rahaliiton tulonmuodostus ja tulonjako toimivat odotusten mukaisesti, edellytykset jakaa voittoa valtiolle säilynevät myös tulevaisuudessa.

Euroalueen rahapolitiikka, taloudellinen kehitys ja rahapolitiikan toteutus

Kuluttajahintojen nousuvauhti hidastui kesästä 2001 lähtien

Taloukasvu hidastui edelleen vuoden alkupuolella, mutta inflaatio kiihtyi

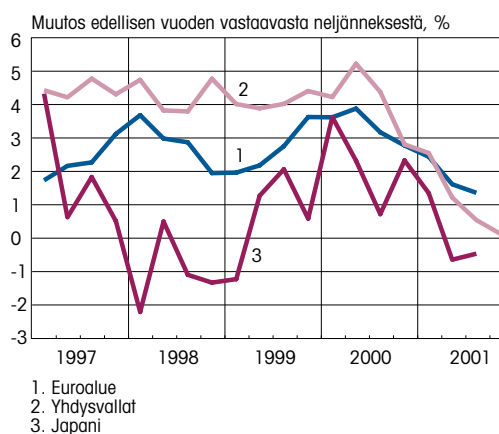
Maailmantalouden näkymät heikkenivät selvästi vuoden 2001 alkupuolella. Kasvu vaimeni samanaikaisesti sekä Yhdysvalloissa, euroalueella että Japanissa. Euroalueella taloukasvu oli bruttokansantuotteella mitattuna noin 1½ % eli kuitenkin nopeinta näistä kolmesta maailmantalouden pääalueesta (kuvio 1).

Yhdysvaltain pitkään vahvana jatkunut taloukasvu muuttui taan-

tumaksi, ja tieto- ja viestintätekniikan vaikeudet lisääntyivät useissa maissa. Merkkejä Yhdysvaltain talouskehityksen käänteestä saatiin jo syksyllä 2000, ja tilanne heikkeni vuoden loppua kohti. Yhdysvaltain keskuspankki laski ohjauskorkoaan 0,5 prosenttiyksiköä tammikuun 2001 alussa, ja kuun lopulla se toteutti toisen samansuuruisen koronlaskun.

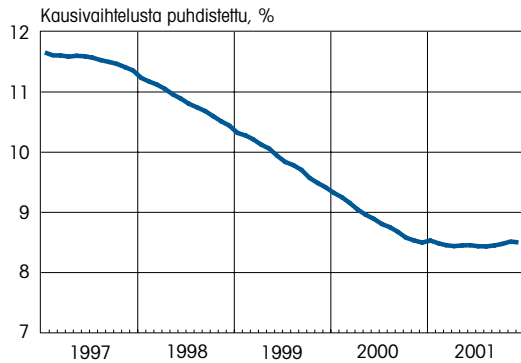
Yhdysvaltain taloukasvun hidastumisen vaikutukset näkyivät nopeasti monissa Aasian kehittyvissä talouksissa, jotka ovat varsin riippuvaisia Yhdysvaltain kysynnästä. Näiden maiden talousnäkyviä synkensi erityisesti tieto- ja viestintätekniikan tuotteiden kysynnän heikkeneminen. Myös

Kuvio 1.
Kokonaistuotanto

Lähteet: Eurostat ja OECD.

Kuvio 2.
Euroalueen työttömyysaste

Lähde: Eurostat.

Kuvio 3.
Euroalueen yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

1. Kokonaisindeksi
2. Kokonaisindeksi ilman energiaa

Lähde: Eurostat.

Japanin talouskasvu hidastui. Tämä johtui ulkomaisten tekijöiden ohella kotimaisen kysynnän heikkoudesta, kun yritysten investointihalukkuus väheni ja kotitaloudet pysyivät varovaisina. Välttämättömien rakenneuudistusten lykkääminen voimisti Japanin talouden deflatorisia piirteitä.

Euroalueen talouskasvu alkoi hidastua jo vuoden 2000 jälkipuo-

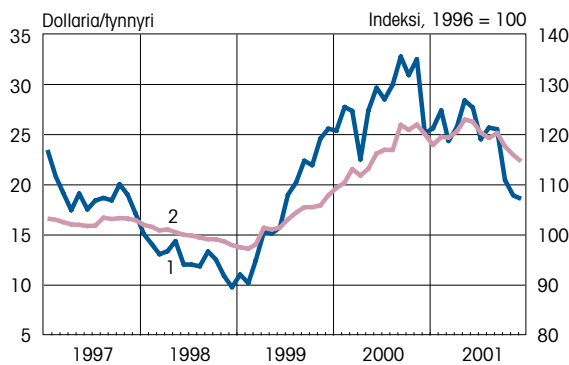
liskolla, kun kotimaisen kysynnän kasvu vaimeni mm. inflaation tilapäisen kiihtymisen heikentäessä reaalitylokehitystä. Alkuvuonna 2001 kasvu hidastui edelleen, kun muun maailman kasvun hiipuminen heikensi vientiä alueen ulkopuolelle. Myös investoinnit ja varastot supistuivat. Sen sijaan yksityinen kulutus jatkoi kasvuaan osaksi veronkevennyksen tuke-

mana. Kasvun hidastumisen vuoksi työttömyyden pitkään jatkunut väheneminen pysähtyi (kuvio 2).

Alkuvuonna 2001 suurista euroalueen maista Saksan talouskasvu hiljentyi tuntuvasti. Sen sijaan Ranskan, Italian ja Espanjan talouksien kasvu jatkui vain hieman vaimenneena. Pienemistä maista erityisesti Alankomaiden ja Suomen kasvu hidastui selvästi.

Euroalueen kuluttajahintojen nousuvauhti oli vuoden 2001 alussa 2,4 % yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosimuutoksella mitattuna (kuvio 3). Inflaatio kiihtyi vuoden 2001 alkukuukausina, kun elintarvikkeiden hinnat nousivat nopeasti. Suu- ja sorkkatauti sekä hullun lehmän tauti nostivat sekä lihan että monien muiden elintarvikkeiden hintoja. Myös teollisuustuotteiden sekä palvelujen hintojen nousuvauhti kiihtyi jonkin verran. Inflaatiota kuitenkin vaimensi energian hinnannousun päättyminen (kuvio 4).

Kuvio 4.
Energian hinta

1. Raakaöljyn hinta, Pohjanmeren Brent (vasen asteikko)
2. Energian hinta euroalueella (oikea asteikko)

Lähteet: Bloomberg ja Eurostat.

Euroalueen ohjauskorkoa alettiin laskea toukokuussa

Euroalueen rahapolitiikan tavoitteena oleva hintavakaus tarkoittaa yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin alle 2 prosentin vuotuista nousua. EKP:n neuvosto tarkastelee hintavakautta keskipitkällä aikavälillä.

Toukokuussa EKP:n neuvosto päätti laskea eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden korkotarjoustun alarajaa eli minimitarjouskorkoa 0,25 prosenttiyksikköä 4,50 prosenttiin (kuvio 5). Ohjauskorkoa oli tätä ennen nostettu useaan kertaan vuoden 1999 lopusta lähtien. Koronlaskupäätös perustui rahapolitiikan strategian mukaisesti kahden ns. pilarin tarkasteluun.

Ensinnäkin euroalueen lavean rahan (M3) määrän vuotuinen kasvuvauhti oli hidastunut vuoden 2000 keväästä lähtien EKP:n ohjauskorkojen aiemman nousun myötä (kuvio 6). Lisäksi tuolloin käytävissä olleet tiedot viittasivat siihen, että rahan määrän tilastollinen kasvu oli ollut todellista kasvua nopeampaa. Tämä johtui euroalueen ulkopuolisten sijoittajien hallussa olleiden jälkimarkkinakelpoisten instrumenttien määrän kasvusta. Luotonannon kasvuvauhti sen sijaan oli yhä selvästi nopeampaa kuin rahan määrän kasvu. Erityisesti yksityiselle sektorille myönnettyjen pankkiluottojen kasvu oli nopeaa, joskin se alkoi osoittaa hidastumisen merkkejä. Osittain yksityisen sektorin luottojen vuotuista kasvuvauhtia ylläpitivät edellisen syksyn fuusioiden, yritysostojen sekä kolmannen sukupolven matkapuhelinverkkojen

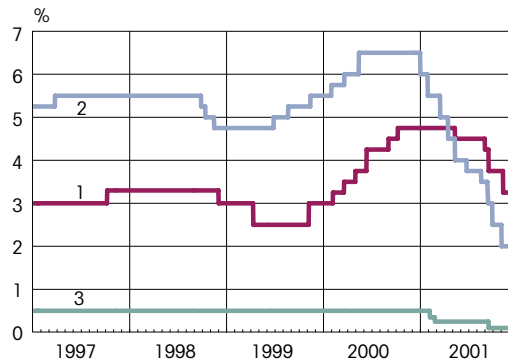
(UMTS) toimilupien rahoitusjärjestelyt. Toisaalta talouskasvun hiipuminen ja yritysten luottamuksen heikkeneminen alkoivat vähentää luotonottohalukkuutta.

Toiseksi euroalueen keskipitkän aikavälin inflaatiopaineet olivat jonkin verran vähentyneet talouskasvun hidastumisen ja palkkamal-
tin säilymisen myötä. Lyhyellä aika-

välillä neuvosto kuitenkin katsoi olevan mahdollista, että inflaatio on hintavakaudelle määritettyä enimmäisvauhtia nopeampaa mm. elintarvikkeiden hintakehityksen takia.

Euroalueen inflaationäkymät kohenivat edelleen vuoden puolivälin tuntumassa. Kesäkuussa kuluttajahintojen nousuvauhti alkoi hidastua, ja toukokuu jäi vuoden

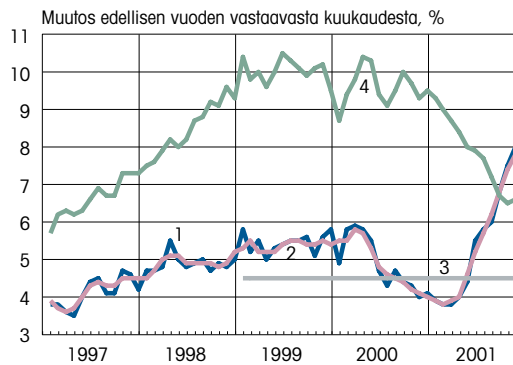
Kuvio 5.
Keskuspankkikorkoja

1. Eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden korko / minimitarjouskorko (Saksan repokorko ennen vuotta 1999)
2. Yhdysvaltain fed funds -tavoitekorko
3. Japanin diskonttokorko

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Reuters.

Kuvio 6.
Raha- ja lainamäärien kehitys euroalueella

1. M3¹
2. M3:n 3 kuukauden liukuva keskiarvo¹
3. M3:n kasvun viitearvo
4. Rahalaitosten lainat yksityiselle sektorille

¹ Aikasarja on puhdistettu kausi- ja kalenterivaihtelusta ja siitä on poistettu kaikki valtionhallinnon ja euroalueen ulkopuolisten sijoittajien hallussa olevat jälkimarkkinakelpoiset instrumentit.

Lähde: Euroopan keskuspankki.

2001 inflaatiohuipuksi. Inflaatiönäkymät paranivat ja inflaatio-odotukset vaimenivat osittain energian ja jalostamattomien elintarvikkeiden hintojen nousuvauhdin hidastumisen sekä euron hienoisen vahvistumisen vuoksi. Myös talouskasvun heikkeneminen vähensi inflaatiopaineita. EKP:n neuvosto laskikin ohjauksorkoa uudelleen elokuussa 0,25 prosenttiyksikköä.

Terrori-iskut varjostivat loppuvuoden kehitystä

Maailmantalouden tila synkentyi tuntuvasti vuoden 2001 jälkipuoliskolla, kun Yhdysvaltoihin syyskuussa kohdistuneet terrori-iskut heikensivät maan kasvunäkymiä entisestään. Japanin talous jatkoi keväällä alkanutta supistumistaan. Monien kehittyvien talouksien vaikeudet syvenivät. Latinalaisessa Amerikassa erityisesti Argentiina ajautui suuriin vaikeuksiin.

Myös euroalueen kasvu hidastui edelleen vuoden 2001 loppupuolella. Kasvua vaimensi viennin ja erityisesti investointien kasvun hiipuminen. Sen sijaan yksityisen kulutuksen kasvu pysyi edelleen kohtalaisena, mihin myötävaikuttivat raha- ja finanssipolitiikan kevennykset, energian hinnan aleneminen sekä kotitalouksien suotuisa tulokehitys. Kulutusmahdollisuuksia tuki myös se, että euroalueen kuluttajat eivät olleet erityisen velkaantuneita.

Keskeisten teollisuusmaiden keskuspankit alensivat ohjauksorkojaan pian syyskuun terrori-iskujen jälkeen. Koronalennusten tavoitteena oli torjua taantuman uhkaa sekä tukea kuluttajien ja

teollisuuden luottamusta. Korkopäätöksiin vaikutti myös inflaatiot-riskien vähentyminen. EKP:n neuvosto laski ohjauksorkoa 0,50 prosenttiyksikköä. Heti iskujen jälkeen useat keskuspankit ryhtyivät rahoitusmarkkinoita tukeviin toimiin. Eurojärjestelmä toteutti euroalueella useita likviditeettiä lisääviä hienosäätöoperaatioita. Lisäksi Yhdysvaltain keskuspankki ja EKP sopivat valuutanvaihtojärjestelystä, jolla pyrittiin turvaamaan euroalueen luottolaitosten dollarimääristä likviditeettiä.

Keskipitkän aikavälin inflaatiönäkymien parannuttua edelleen syksyn mittaan taloudellisen kasvun heikkenemisen myötä EKP:n neuvosto päätti vielä marraskuussa laskea perusrahoitusoperaatioiden korkoa 0,50 prosenttiyksikköä eli 3,25 prosenttiin. Joulukuussa 2001 julkistetussa eurojärjestelmän asiantuntijoiden kokonaistaloudellisessa arvioissa euroalueen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin nousuvauhdin ennakoitiin vuonna 2002 hidastuvan 1,1–2,1 prosenttiin. Kaikkiaan ohjauksorkoa laskettiin vuoden 2001 mittaan 1,50 prosenttiyksikköä.

Inflaation hidastuminen euroalueella jatkui vuoden loppukuukausina. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuotuinen nousuvauhti oli joulukuussa 2,1 %. Inflaatio hidastui lähinnä energian hinnan laskun ansiosta. Raakaöljyn tynnyrihintaa (Pohjanmeren Brent) aleni syksyllä 20 Yhdysvaltain dollarin tuntumaan, kun se vielä alkuvuodesta oli ollut 25–30 dollarin paikkeilla. Ilman energiaa laskettu inflaatiovauhti sen sijaan pysytteli yhä 3 prosentin tuntumassa.

Rahan määrän kasvu nopeutui loppuvuodesta

Yksityiselle sektorille myönnettujen luottojen kasvuvauhti hidastui tuntuvasti keväästä 2001 lähtien. Sen sijaan lavean rahan määrän (M3) kasvuvauhti euroalueella alkoi nopeutua. Nopeutumisen syynä olivat ainakin osin osake-markkinoiden rauhattomuus ja korkojen aleneminen, jotka kumpikin lisäsivät likvidejä pankkitalletuksia. M3:n kasvu kiihtyi edelleen vuoden loppua kohden. Tämä johtui osaltaan syyskuun terrori-iskujen luomasta suuresta epävarmuudesta rahoitusmarkkinoilla. Liikkeessä olevan käteisrahan määrän koko vuoden kestänyt supistuminen jatkui kiihtyvää vauhtia vuoden loppupuolella. Tähän oli syynä valmistautuminen käteisen rahan vaihtoon.

Joulukuusta 2001 alkaen M3:a ja sen alaeriä koskevia tilastoja alettiin laskea uudella tavalla. M3:n ulkopuolelle jätettiin nyt euroalueen ulkopuolisten sijoittajien hallussa olevat jälkimarkkinakelpoiset instrumentit, kuten rahamarkkina-rahastojen rahasto-osuudet, rahamarkkinapaperit ja enintään kahden vuoden velkapaperit. Joulukuussa näin korjatun M3:n vuotuisen kasvuvauhti oli 8,0 %, kun se ilman korjausta oli noin 1 prosenttiyksikköä nopeampi.¹

Joulukuussa 2001 EKP:n neuvosto päätti pitää vuosittain tarkistettavan lavean rahan määrän (M3) vuotuisen kasvun viitearvon ennallaan. Päätös perustui siihen, että

¹ Jo toukokuusta 2001 alkaen M3 oli laskettu ilman euroalueen ulkopuolisten sijoittajien hallussa olevia rahamarkkinarahastojen rahasto-osuuksia.

taustaoletukset, joiden perusteella viitearvo joulukuussa 1998 asetettiin ja seuraavina vuosina uudelleen vahvistettiin 4½ prosentiksi, olivat edelleen perusteltuja. Oletukset koskevat euroalueen keskipitkän aikavälin potentiaalisen bruttokansantuotteen määrän trendikasvua sekä M3:n kiertonopeuden kehitystä. Rahan määrän 4½ prosentin vuotuisen kasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä olevan sopusoinnussa hintavakauden kanssa.

Lyhyiden ja pitkien korkojen ero suureni

Euroalueen rahamarkkinakorot jatkoivat vuonna 2001 edellisen vuoden lopulla alkanutta laskuaan. Kolmen kuukauden euriborkorko aleni vuoden 2001 kuluessa 1,5 prosenttiyksikköä ja oli vuoden lopussa 3,3 % (kuvio 7). Rahamarkkinakorot alenivat kiihtyvää vauhtia syksyllä ohjauskoron laskun ja uusien koronlaskuodotusten myötä.

Pitkät korot pysyivät euroalueella edelleen melko vakaina ja alenevina lähes koko vuoden (kuvio 8). Tämä kuvasti luottamusta euroalueen keskipitkän aikavälin hintavakauden säilymiseen. Saksan kymmenen vuoden valtionlainojen korko pysyi vuoden alkukuukausina 5 prosentin tuntumassa eli lähellä Yhdysvaltain vastaavaa korkoa. Näiden korkojen pitkäaikainen ero oli kaventunut vuoden 2000 aikana lähes olemattomaksi. Vuoden 2001 toisen neljänneksen aikana pitkät korot euroalueella ja Yhdysvalloissa nousivat hieman, mikä johtui lähinnä sijoittajien inflaatio-odo-

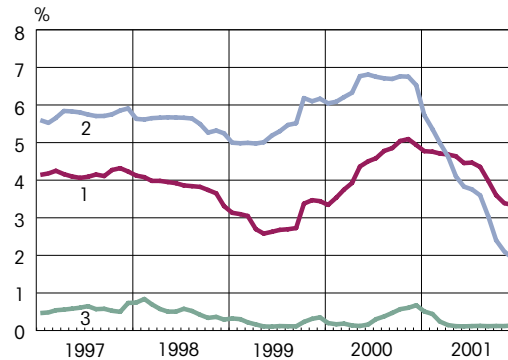
tusten lisääntymisestä ja epävarmuudesta tulevan inflaation suhteen.

Vuoden puolivälistä lukien euroalueen pitkät korot laskivat aina marraskuun puoliväliin asti, jolloin ne alkoivat Yhdysvaltain pitkien korkojen vanavedessä selvästi nousta. Korkojen nousuun oli syynä: optimismi suhdannenousun ripeästä käynnistymisestä ja siten

rahopolitiikan kiristymisestä keskipitkällä aikavälillä oli lisääntynyt sekä osakemarkkinat vahvistuneet. Yhdysvalloissa myös julkisen talouden näkymien heikentyminen finanssipoliittisten elvytystoimien vuoksi nosti pitkiä korkoja.

Vuoden alussa euroalueen lyhyiden ja pitkien korkojen ero oli pienentynyt lähes olemattomaksi, kun odotukset inflaation kiihtymi-

Kuvio 7.
Kolmen kuukauden markkinakorkoja

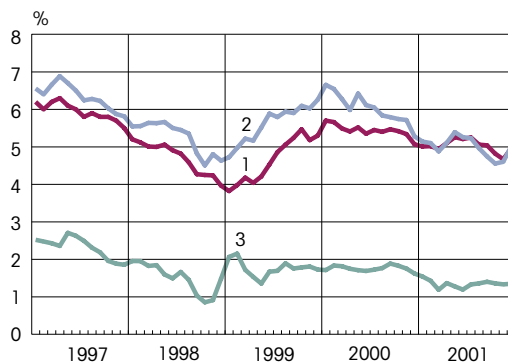

1. Euroalue¹
2. Yhdysvallat
3. Japani

¹ Euriborkorko tammikuusta 1999 alkaen. Joulukuun 1998 loppuun asti korko on laskettu BKT:llä painotettujen kansallisten korkojen keskiarvona.

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Reuters.

Kuvio 8.
Valtion 10 vuoden obligaatiokorkoja

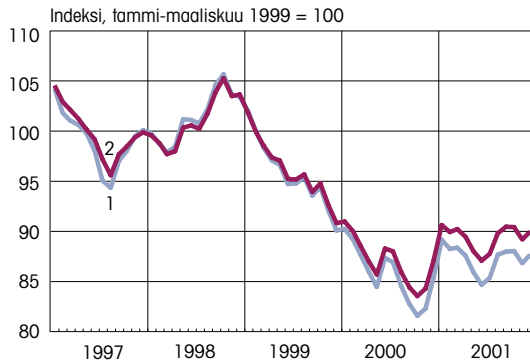

1. Euroalue¹
2. Yhdysvallat
3. Japani

¹ Tammikuusta 1999 alkaen painoina on käytetty valtion lainojen nimellisiä kantoja. Joulukuun 1998 loppuun asti korko on laskettu BKT:llä painotetuista yhdenmukaistetuista valtion lainojen koroista.

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Reuters.

Kuvio 9.
Euron ulkoinen arvo ja Suomen kilpailukykyindikaattori

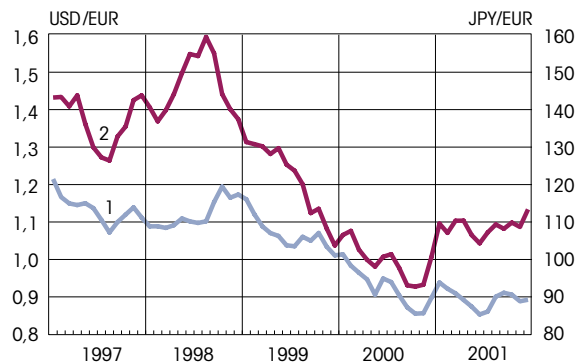

Kun euro vahvistuu ja Suomen hintakilpailukyky heikkenee, käyrä nousee.

1. Euron efektiivinen valuuttaindeksi, suppea maaryhmä¹
2. Suomen suppea kilpailukykyindikaattori

¹ Ennen vuotta 1999 euromaiden valuuttojen kauppapainoinen indeksi.
Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Suomen Pankki.

Kuvio 10.
Euron dollari- ja jenikurssit

Kun euro vahvistuu, käyrä nousee. Ecur kurssi 31.12.1998 asti.

1. Euron arvo Yhdysvaltain dollareina (vasen asteikko)
2. Euron arvo Japanin jeniinä (oikea asteikko)

Lähde: Reuters.

sestä ja rahapolitiikan kiristämistä olivat vaimenneet. Vuoden jälkipuoliskolla ero suureni tuntuvasti.

Euro vakaantui

Euron ulkoinen arvo oli vuoden 2001 lopussa osapuilleen sama kuin vuoden alussa kauppapainoisella valuuttaindeksillä mitattuna (kuvio 9). Vuoden mittaan euro

pysyi aikaisempien vuosien arvoon verrattuna melko vakaana Japanin jeniin ja Englannin puntaan nähden (kuvio 10). Sen sijaan Ruotsin kruunuun nähden euron kurssi vahvistui ja Sveitsin frangiin nähden puolestaan heikkeni.

Euron ulkoinen arvo oli vahvistunut vuoden 2000 loppukuukausina kauppapainoisella indeksillä mitattuna, kun merkit Yhdysvaltain kasvun hidastumisesta oli-

vat voimistuneet. Vuoden 2001 alkupuoliskolla euro kuitenkin heikentyi, kun epävarmuus euroalueenkin kasvunäkymistä lisääntyi. Euron heikkenemisessä erityisesti suhteessa Yhdysvaltain dollariin näkyi yhä jatkunut sijoitusvirtojen ohjautuminen Yhdysvaltain markkinoille. Euroalueen maksutaseessa suorien ja arvopaperisijoituksien vientivoittoisuus jatkuikin vuoden 2001 alkukuukausina.

Kesäkuussa euron ulkoinen arvo vakaantui ja alkoi loppukesän aikana hienoisesti nousta, kun epävarmuus maailmantalouden näkymistä jatkui ja kun rahoitusmarkkinoiden epävakaus lisääntyi useissa kehittyvissä talouksissa. Syyskuusta alkaen keskeisten valuuttojen kurssit vaihtelivat verraten vaihteasti, eikä syyskuun terroriiskuilla ollut kuin tilapäisiä vaikutuksia kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla.

ERM II -valuuttakurssimekanismin kuuluvan Tanskan kruunun kurssi euroon nähden vaihteli koko vuoden 2001 ajan hyvin kapeassa vaihteluvälissä keskuskurssinsa alapuolella. Kreikan drakma poistui ERM II -järjestelmästä, kun Kreikka otti euron käyttöön 1.1.2001.

Julkisen talouden rahoitusasema heikkeni

Euroopan komission syksyn 2001 ennusteen mukaan euroalueen julkisen talouden keskimääräinen rahoitusaliäämä oli 1,1 % suhteessa BKT:hen vuonna 2001. Tämä on vajaan ½ prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2000 (kuvio 11).

Vertailukelpoisuuden vuoksi näistä luvuista on jätetty pois matkapuhelinverkkojen (UMTS) toimilupien myynnistä saadut kertaluonteiset tulot, jotka olivat huomattavan suuret vuonna 2000, mutta jäivät vähäisiksi vuonna 2001.

Komissio arvioi korkomenojen BKT-osuuden supistuneen vuonna 2001 keskimäärin 0,2 prosenttiyksikköä euroalueella. Kun perusrahoitusylijäämän BKT-osuuden arvioidaan samaan aikaan pienentyneen keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä, euroalueen rahoitusaliäämä suhteessa BKT:hen kasvoi vuonna 2001 ensimmäisen kerran sitten vuoden 1993. Perusrahoitusaliäämällä tarkoitetaan julkisen talouden rahoitusasemaa ilman julkisen velan korkomenoja.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema pysyi vuonna 2001 edellisvuotiseen tapaan selvästi ylijäämäisenä Irlannissa, Luxemburgissa, Alankomaissa ja Suomessa sekä saavutti tasapainon Espanjassa ja Itävallassa. Sen sijaan Italiassa kehitys kohti julkisyhteisöjen

rahoitusasapainoa näyttää olleen hidasta ja Saksassa, Ranskassa ja Portugalissa alijäämäsuhteet kasvoivat (liitetaulukko 13).

Perusrahoitusylijäämän BKT-osuuden pienenemisestä euroalueella vajaan puolen arvioidaan aiheutuneen finanssipolitiikan päätösperäisestä kevenemisestä ja runsaan puolen suhdannetekijöistä. Varsin vakaana pysyneen työllisyyden ja palkansaajien ansioiden kasvun ansiosta talouskasvun hidastuminen ei näkynyt verokertymien kasvussa koko voimallaan. Vuoden 2000 poikkeuksellisen suurista voitoista ja pääomatuloista vuonna 2001 kannetut täydennysverot kasvattivat myös välittömien verojen kertymää. Vaikka työttömyys ja siitä aiheutuvat menot yhä vähenivät, muut julkisen talouden menot ja erityisesti terveydenhuollon menot kasvoivat ja perusmenojen BKT-osuus säilyi edellisvuotisen suuruisena. Syyskuun terrori-iskujen vuoksi euromaissa toteutetut toimenpiteet rahoitettiin pääasiassa kohdentamalla menoja uudelleen ja

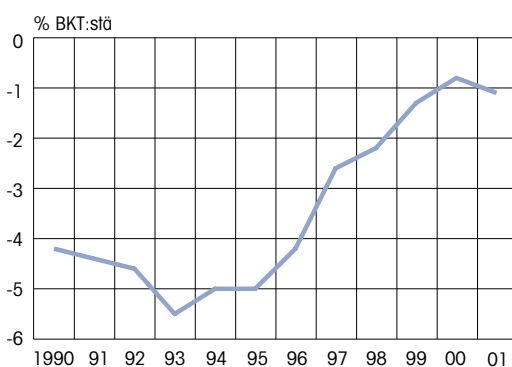
eräissä maissa myös korottamalla veroja.

Monissa euroalueen maissa toteutetut veronkevennykset ja sosiaaliturvamaksujen alennukset olivat keskeisin syy finanssipolitiikan päätösperäiseen kevenemiseen. Komissio arvioi verojen ja maksujen alennusten suuruusluokaksi noin 0,6 % euroalueen BKT:stä vuonna 2001.

Vuodenvaihteen 2000–2001 vakausohjelmien tarkistuksissa Saksa, Ranska ja Portugali asettivat tavoitteekseen saavuttaa julkisen talouden rahoitusasapaino viimeistään vuonna 2004 ja Italia viimeistään vuonna 2003. EU:n jäsenmaiden valtiovarainministerien hyväksymissä vuotta 2001 koskeneissa talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa maita kehoitettiin pitämään kiinni näistä tavoitteista. Jäsenmaiden julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteiden sopivuutta ja noudattamista arvioitaessa yhtenä tärkeänä tavoiteindikaattorina on julkisyhteisöjen BKT:hen suhteutettu suhdannevaihteluiden vaiku-

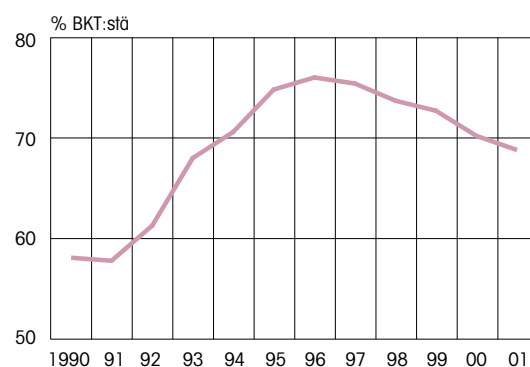
Kuvio 11.
Euroalueen julkinen talous

Julkisyhteisöjen ylijäämä (+) / alijäämä (-)¹

¹ Ilman matkapuhelinverkkojen toimilupien myynnistä vuosina 2000–2001 saatuja tuloja.
Lähde: Euroopan komissio.

Julkisyhteisöjen velka

tuksesta puhdistettu rahoitusasema. Tällä ns. suhdannekorjatulla rahoitusasemalla tarkoitetaan julkisen talouden rahoitusasemaa ilman talouden suhdannekierron mukaan automaattisesti muuttuvia tuloja ja menoja. Komission arvion mukaan suhdannekorjattu rahoitusasema oli vuonna 2001 edelleen kaukana tasapainosta Saksassa, Ranskassa, Italiassa ja Portugalissa.

Komission ennusteen mukaan euroalueen yhteenlasketun julkisen talouden velan BKT-osuus supistui vuonna 2001 noin 1½ prosenttiyksikköä vuoden 2000 osuudesta eli noin 69 prosenttiin (kuvio 11). Perusylijäymän pienenemisen, BKT:n kasvun hidastumisen ja aiempaa pienempien kertaluonteisten tulojen myötä velkasuhde supistui hitaammin kuin vuonna 2000, vaikka esimerkiksi Saksassa merkittävällä osalla vuonna 2000 myydyistä UMTS-toimiluvista saaduista tuloista lyhennettiin valtion velkaa vasta vuonna 2001. Edellisten vuosien tapaan velkasuhde pieneni keskimääräistä enemmän maissa, joissa se oli edelleen suuri, sekä lisäksi Irlannissa ja Alankomaissa.

Rahapolitiikan toteutus eurojärjestelmässä

Rahapolitiikan välineet ja niiden käyttö

EKP:n rahapolitiikkaa toteutettiin vuonna 2001 kahden edellisen vuoden tapaan käyttäen eurojärjestelmän rahapolitiikan ohjausjärjestelmää, joka koostuu kolmesta osasta: markkinaoperaatioista,

maksuvalmiusjärjestelmästä ja vähimmäisvarannoista. Markkinaoperaatioista viikoittainen perusrahoitusoperaatio on säilyttänyt asemansa tärkeimpänä rahapolitiikassa instrumenttina. Vuonna 2001 kahden viikon pituiset perusrahoitusoperaatiot toteutettiin koko vuoden ajan vaihtuvakorkoisina huutokauppoina. Vaihtuvakorkoisen perusrahoitusoperaation minimitarjouskorko toimi edelleen tärkeimpänä EKP:n rahapolitiikan signaalintähtälinenä. Eurojärjestelmä toteutti vuoden aikana myös kaksi hienosäätöoperaatiota sekä ensimmäistä kertaa kaksi yhden viikon pituista ylimääräistä operaatiota.

Euroalueen luottolaitosten yhteenlaskettu vähimmäisvarantovelvoite oli suurin likviditeetin tarvetta lisäävistä tekijöistä vuonna 2001. Vähimmäisvarantovelvoitteen määrä oli keskimäärin 124 mrd. euroa, missä oli lisäystä edellisvuotiseen 12 mrd. euroa. Luottolaitosten varantopohja kasvoi mm. siksi, että euroalueen ulkopuolisten sijoittajien talletukset euroalueen luottolaitoksissa lisääntyivät. Eurojärjestelmän ns. riippumattomien tekijöiden² määrä kasvatti puolestaan luottolaitosten likviditeetin tarvetta keskimäärin 98 mrd. euroa, mikä oli 4 mrd. euroa edellisvuotista vähemmän.

Eurojärjestelmän luottolaitokset saivat markkinaoperaatioiden kautta keskuspankkirahoitusta keskimäärin 5 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2000. Vuonna 2001 perusrahoitusoperaatioilla lisättiin eurojärjestelmän likviditeettiä keskimäärin 161 mrd. euroa päivässä, kun taas kuukausittain järjestettävillä pitempiaikaisilla rahoitusoperaatioilla lisättiin likvi-

diteettiä keskimäärin 57 mrd. euroa päivässä. Hienosäätö- ja rakenteellisten operaatioiden avulla tarjottu likviditeetin päivittäinen lisäys oli keskimäärin 3 mrd. euroa.

Maksuvalmiusjärjestelmässä yötalletusten määrä pysyi euroalueella edellisvuotiseen verrattuna suunnilleen ennallaan. Maksuvalmiusluottojen määrä sen sijaan kasvoi 0,8 mrd. euroon eli yli kaksi kertaa edellisvuotista suuremmaksi. Maksuvalmiusluottojen käyttö oli enimmillään helmi-, huhti- ja lokakuussa (kuvio 12), jolloin luottolaitosten huutokauppoihin jättämien tarjousten liian vähäinen määrä perusrahoitusoperaatioissa johti likviditeettitalanteen kiristymiseen. Helmikuussa nähtiin tästä syystä myös maksuvalmiusluoton suurin yksittäinen päiväkäyttö (33 mrd. euroa) eurojärjestelmän olemassaoloaikana.

Alitarjousongelma heilutti yön yli -korkoja

Vaihtuvakorkoisissa perusrahoitusoperaatioissa ajauduttiin lyhyiden korkojen laskiessa ajoittain ongelmalliseen tilanteeseen, kun luottolaitokset jättivät operaatioihin vähemmän tarjouksia kuin vähimmäisvarantovelvoitteen täyttämisen kannalta neutraali allokaatio³ olisi

² Riippumattomilla tekijöillä tarkoitetaan muita kuin rahapolitiikkaan liittyviä eurojärjestelmän likviditeettiin vaikuttavia tekijöitä. Näistä tärkeimmät ovat liikkeessä olevat setelit, valtion talletukset eurojärjestelmässä sekä keskuspankkien ulkomaiset saamiset (valuuttavarannot).

³ Vähimmäisvarantovelvoitteen täyttämisen kannalta neutraali allokaatio tarkoittaa jaetun likviditeetin sellaista määrää, jossa luottolaitokset kokonaisuutena katsoen eivät joudu merkittävästi käyttämään maksuvalmiusjärjestelmää pitoajanjakson aikana.

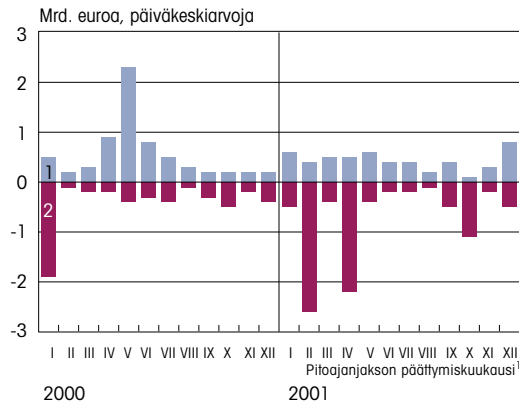
vaatinut. Luottolaitokset spekuloi-
vat EKP:n koronlaskulla ja jättivät
vähimmäisvarantojen pitoajanjak-
son alussa niukasti tarjouksia, kos-
ka ne pyrkivät hakemaan
keskuspankkirahoitusta alhaisem-
malla korolla mahdollisen EKP:n
ohjauskoron laskun jälkeen pito-
ajanjakson lopulla. Tämä ns. alitar-
jousongelma ilmeni ensimmäisen
kerran helmikuussa, toisen kerran
huhtikuussa, kolmannen kerran
lokakuussa ja neljännen kerran
marraskuussa.

Alitarjousongelma näkyi lähin-
nä yön yli -koron heilahteluna.
Kun likviditeettitilanne kiristyi
alitarjousongelman vuoksi pito-
ajanjakson loppua kohden, nähtiin
yön yli -korossa voimakkaita liik-
keitä ylöspäin kolmessa neljästä
alitarjousongelmatapauksesta⁴
(kuvio 13), ja korko kävikin joka
kerta lähellä maksuvalmiusluoton
korkoa. Luottolaitokset joutuivat
vuonna 2001 turvautumaan poik-
keuksellisen paljon maksuvalmius-
luottoihin täyttääkseen
vähimmäisvarantovelvoitteensa
alitarjousongelman aiheuttamissa
kireissä likviditeettioloissa, joissa
rahamarkkinoilta ei saanut likvidi-
teettiä sen halvemmalla kuin kes-
kuspankistakaan. Alitarjousongel-
man vaikutusta maksuvalmiusluot-
tojen määrään kuvastaa se, että
koko vuoden aikana otetuista mak-
suvalmiusluotoista yli 65 % otettiin
niiden neljän pitoajanjakson lopus-
sa, joina alitarjouksia ilmeni.

Alitarjousongelma aiheutti
myös sen, että kahden yhtä aikaa

⁴ Neljännessä alitarjoustapauksessa enna-
koitua pienempi riippumattomien tekijöi-
den likviditeettiä kiristävä vaikutus pito-
ajanjakson lopussa auttoi tilannetta sen
verran, että yön yli -koron poikkeuksellisia
liikkeitä ei nähty.

Kuvio 12.
Maksuvalmiusjärjestelmän käyttö euroalueella

¹Pitoajanjakso alkaa kunkin kuukauden 24. päivänä ja päättyy seuraavan
kuukauden 23. päivänä.

1. Yötalletukset
2. Maksuvalmiusluotot

Lähde: Euroopan keskuspankki.

voimassa olleen perusrahoitusope-
raation välinen kokoero kasvoi
poikkeuksellisen suureksi. Suurim-
millaan tämä kokoero oli huhti-
kuussa 167 mrd. euroa, kun se
keskimäärin vuoden aikana oli 37
mrd. euroa. Suuri kokoero rajoittaa
EKP:n kykyä jakaa likviditeettiä
luottolaitosten vähimmäisvaranto-
velvoitteen täyttämisen kannalta
neutraali määrä perusrahoitus-
operaatioiden kautta, koska sen
mahdollisuudet tarvittaessa kiristää
likviditeettitilannetta vähenevät
pienemmän operaation erääntyessä.
Suuri kokoero aiheuttaa myös epä-
varmuutta luottolaitosten tarjousten
teossa, koska laitosten kyky enna-
koida EKP:n likviditeetin jakopää-
töksiä heikkenee samoin kuin nii-
den kyky asettaa omia tarjouksia.

Huhtikuun lopussa syntyikin
edellisen pitoajanjakson alitarjous-
ongelman vuoksi ensimmäisen
kerran tilanne, jossa neutraali likvi-
diteetin jakopäätös perusrahoitus-

operaatiossa olisi merkinnyt sitä,
että EKP olisi pienemmän operaa-
tion erääntyessä joutunut lisäämi-
sen sijasta vähentämään markki-
noiden likviditeettiä. Suuren koko-
eron tasoittamiseksi EKP järjesti
huhtikuun viimeisessä operaatiossa
normaalin kahden viikon pituisen
perusrahoitusoperaation kanssa
samanaikaisesti viikon pituisen
toisen likviditeettiä lisäävän vakio-
huutokaupan. Myös tämä huuto-
kauppa toteutettiin vaihtuva-
korokoisena, ja sen minimitarjous-
korko oli sama kuin perusrahoitus-
operaatiossa. Marraskuun lopussa
EKP joutui turvautumaan vastaa-
vanlaiseen operaatioon toisen ker-
ran. EKP:n neuvosto päätti marras-
kuussa, että rahapoliittiset päätök-
set tehdään vastedes säännön-
mukaisesti ainoastaan kuukauden
ensimmäisessä neuvoston kokouk-
sessa. Tämä päätös auttoi vähentä-
mään alitarjousongelmaan liittyviä
spekulaatiomahdollisuuksia.

Terrori-iskujen aiheuttama epävarmuus rahamarkkinoilla hälveni nopeasti

Syyskuun 11. päivän terrori-iskut aiheuttivat epävarmuutta maksujen ja arvopaperitoimitusten sujuvuudesta sekä likviditeetin riittävydestä kansainvälisessä rahoitusjärjestelmässä. Tämä näkyi voimakkaasti myös euroalueen rahamarkkinoilla. Kaupankäynti oli tapahtumaa seuranneina päivinä vähäistä ja yön yli -koron heilahtelu lisääntyi. Rauhoittaakseen markkinatilannetta EKP lisäsi muiden suurten keskuspankkien tapaan syyskuun 12. ja 13. päivänä rahamarkkinoiden likviditeettiä kahdella hienosäätöoperaatiolla. Näissä operaatioissa luottolaitoksille annettiin yhdeksi yöksi likviditeettiä kiinteällä 4,25 prosentin korolla. Kaikki luottolaitosten jättämät tarjoukset hyväksyttiin, ja likviditeettiä jaettiin näissä kahdessa operaatiossa yhteensä noin

110 mrd. euroa. Operaatioilla oli-kin markkinoita vakauttava vaikutus, ja hyvän likviditeettitilanteen tukemana yön yli -korke laski syyskuun loppupuolella lähelle maksuvalmiusjärjestelmän talletuskorkoa.

Terrori-iskut aiheuttivat häiriöitä myös dollarimääräisen likviditeetin jakautumisessa. Tästä syystä Yhdysvaltain keskuspankki ja EKP sopivat valuutanvaihtojärjestelystä, jolla pyrittiin turvaamaan euroalueen luottolaitosten dollarimääräinen likviditeetti. Sopimuksen mukaan EKP:llä oli lokakuun 13. päivään saakka mahdollisuus saada enintään 50 mrd. dollarin edestä rahoitusta Yhdysvaltain keskuspankilta vastaavansuuruista euromääräistä talletusta vastaan. Tämä dollarimäärä oli kansallisten keskuspankkien välityksellä euroalueen luottolaitosten käytettävissä. Valuutanvaihtojärjestelyä käytettiin kolme kertaa (12.–14.9.) ja sillä annettiin rahoitusta euroalueen

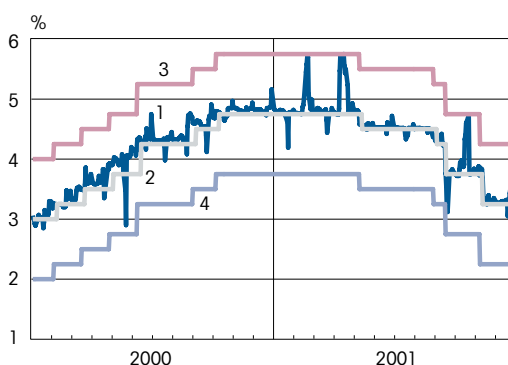
luottolaitoksille yhteensä noin 23 mrd. dollaria.

Lukuun ottamatta alitarjousongelmasta ja terrori-iskuista johdettuja voimakkaita markkinareaktioita yön yli -koron heilahtelu oli vuonna 2001 vähäisempää kuin edellisenä vuonna. Vaikka yön yli -korossa oli euroalueen heikkenevän talouskehityksen ja tästä aiheutuvien EKP:n koronlaskuodotusten ansiosta vuoden 2001 aikana laskeva suuntaus, oli vuoden aikana kuitenkin suhteellisen pitkiä ajanjaksoja (esimerkiksi toukokuun puolivälistä elokuun loppuun), jolloin yön yli -korke pysytteli hyvin vakaana (kuvio 13). Luottolaitosten yleisesti ottaen hyvä likviditeettitilanne myös edesauttoi yön yli -koron pysymistä suurimmaksi osaksi lähellä perusrahoitusoperaatioiden minimitarjouskorkoa.

Käteisen euron liikkeeseenlaskusta ei häiriöitä luottolaitosten likviditeettitilanteeseen

Valmistautuminen käteisen euron liikkeeseenlaskuun vuoden 2002 alussa sujui luottolaitosten likviditeettitilanteen kannalta ongelmitta. Käteisen euron liikkeeseenlaskua ennakoitujen kansallisten setelistömäärät pienenevät koko vuoden 2001 ajan, ja suuntaus kiihtyi huomattavasti vuoden loppua kohden. Tämä setelistön määrän pienentyminen kevensi riippumattomien tekijöiden vähenemisen kautta luottolaitosten likviditeettitilannetta. Luottolaitosten ennakkoon saamien eurojen vakuudeksi antamat käteistalletukset kiristivät jonkin verran likviditeettiä vuoden viimei-

Kuvio 13.
Eurojärjestelmän korot ja yön yli -korke

1. Eonia-korke
2. Perusrahoitusoperaatioiden korke (28.6.2000 lähtien minimitarjouskorke)
3. Maksuvalmiusluoton korke
4. Maksuvalmiusjärjestelmän talletuskorke

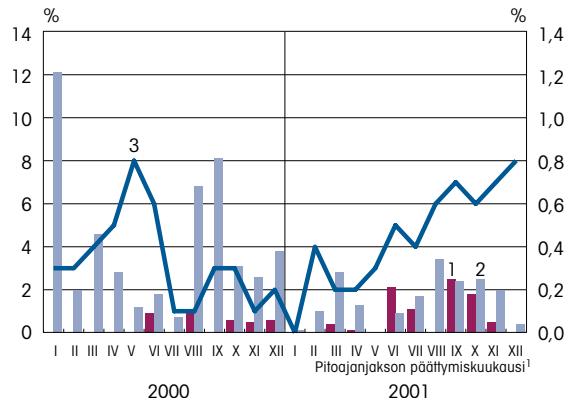
Lähde: Euroopan keskuspankki.

sinä päivinä. EKP turvasi kuitenkin vuoden lopussa luottolaitosten likviditeettitilanteen tarjoamalla riittävän määrän varoja vuodenvaihdetta edeltävissä perusrahoitusoperaatioissa. Eurojen ennakkojakelu kiristi likviditeettiä tammikuussa 2002, jolloin eurot veloitettiin kolmessa erässä luottolaitoksilta. Vuoden 2002 alkupäivinä luottolaitosten likviditeettitilanne kiristyi, kun liikkeessä olevan setelistön määrä kasvoi ennakoitua suuremmaksi. EKP suorittikin vuoden alussa kaksi hienosäätöoperaatiota, joissa luottolaitoksille annettiin yhdeksi yöksi likviditeettiä yhteensä 65 mrd. euroa.

Suomalaisten luottolaitosten osallistuminen eurojärjestelmän rahapoliittisiin operaatioihin

Suomalaisten luottolaitosten likviditeettitilanne pysyi vuonna 2001 suhteellisen hyvänä, vaikka niiden osallistuminen eurojärjestelmän rahapolitiikan operaatioihin hienman lisääntyikin vuoteen 2000 verrattuna. Suomalaisten luottolaitosten osuus vaihtuvakorkoisissa perusrahoitusoperaatioissa jaetusta likviditeetistä oli 0,4 % vuonna 2001, kun se edellisenä vuonna oli ollut 0,2 % (kuvio 14). Suomen Pankin rahamarkkinaoperaatioiden kymmenestä vastapuolesta perusrahoitusoperaatioihin osallistui vuoden 2001 aikana kuusi. Pitempiaikaisiin rahoitusoperaatioihin osallistui vuoden aikana kolme suomalaista luottolaitosta, ja ne saivat euroalueelle jaetusta likviditeetistä keskimäärin 0,7 % (edellisenä vuonna 0,1 %).

Kuvio 14.
Suomalaisten luottolaitosten osuudet eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioista ja maksuvalmiusjärjestelmästä

1. Osuus eurojärjestelmän maksuvalmiusluotoista (vasen asteikko)
2. Osuus eurojärjestelmän yötalletuksista (vasen asteikko)
3. Osuus eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioista (oikea asteikko)

¹ Pitoajanjakso alkaa kunkin kuukauden 24. päivänä ja päättyy seuraavan kuukauden 23. päivänä.

Lähde: Suomen Pankki.

Suomalaisten luottolaitosten vähimmäisvarantovelvoitteen osuus koko euroalueen velvoitteesta oli vuonna 2001 keskimäärin 1,4 % eli sama kuin vuonna 2000. Suhteessa tähän suomalaiset luottolaitokset tarvitsivat vuoden 2001 aikana varsin vähän maksuvalmiusluottoa (keskimäärin 0,5 % koko euroalueen maksuvalmiusluotoista). Yötalletuksia suomalaiset luottolaitokset tekivät 1,4 % koko euroalueen yhteismäärästä. Tämä oli 2,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Suomalaisten luottolaitosten hyvää likviditeettitilannetta myös vaikeissa markkinaoloissa kuvastaa se, että alitarjousongelmankin aikana ne joutuivat hakemaan suhteessa vähemmän maksuvalmiusluottoa kuin muut euroalueen luottolaitokset. Suomalaiset luottolaitokset ottivat alle 50 % maksuvalmiusluotoista niiden neljän pitoajanjakson lopussa, joina alitarjousongelma ilmeni.

Eurojärjestelmän vakuuskäytännössä ei muutoksia

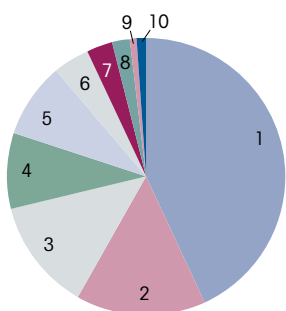
Vuosi 2001 ei tuonut muutoksia eurojärjestelmän vakuuskäytäntöihin. EKP:n luoma yhtenäinen vakuuksienhallintajärjestelmä pysyi rakenteiltaan samana kuin edellisenä vuonna.

Vakuudet jaetaan kahteen pääluokkaan, ykkös- ja kakkoslistan arvopapereihin. Ykköslista koostuu jälkimarkkinakelpoisista velkainstrumenteista, jotka täyttävät EKP:n määrittelemät yhdenmu- kaiset kelpoisuusvaatimukset. Koko eurojärjestelmän vakuuskelpoisesta arvopaperikannasta ykköslistalla oli edelleen 95 %. Kakkoslista koostuu kansallisten rahoitusmarkkinoiden ja pankkijärjestelmän kannalta erityisen merkittävistä arvopapereista. Kansalliset keskuspankit määrittelevät niiden kelpoisuusvaatimukset EKP:n asettamien vähimmäisvaati-

Kuvio 15.

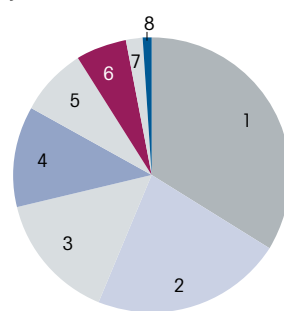
Keskuspankkien ulkomaisten vakuuksien jakauma EU-alueella vuoden 2001 lopussa

Vakuudeksi tuodun ulkomaisen materiaalin jakauma EU-alueella

1. Saksa 43 %
2. Iso-Britannia 15 %
3. Alankomaat 13 %
4. Irlanti 9 %
5. Luxemburg 9 %
6. Muut 4 %
7. Espanja 3 %
8. Ranska 2 %
9. Belgia 1 %
10. Suomi 1 %

Keskuspankkien lukuun säilytetyn ulkomaisen vakuusmateriaalin jakauma EU-alueella

1. Italia 34 %
2. Luxemburg 22 %
3. Belgia 15 %
4. Saksa 12 %
5. Muut 8 %
6. Espanja 6 %
7. Alankomaat 2 %
8. Suomi 1 %

Lähde: Euroopan keskuspankki.

musten mukaisesti. Kakkoslistakin koostuu valtaosaltaan jälkimarkkinakelpoisista arvopapereista.

EKP:n vakuustietokannassa olevien arvopapereiden yhteenlaskettu nimellisarvo kasvoi 5 % ja oli noin 6 600 mrd. euroa vuoden lopussa. Tästä Suomen Arvopaperikeskuksen (APK) säilyttämien Suomessa liikkeeseen laskettujen suomalaisten arvopapereiden nimellisarvo oli 52 mrd. euroa eli vajaa 3 % edellisvuotista vähemmän. Muutos tapahtui kakkoslistan arvopapereissa, joiden määrä väheni 14 mrd. eurosta 10 mrd. euroon.

Suomessa ykköslistan arvopapereiden osuus kasvoi edellisen vuoden kolmesta neljänneksestä noin 80 prosenttiin. Suomen Pankin ykköslistalla on pääosin valtion joukkovelkakirjalainoja ja velkasitoumuksia. Yritysten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjalainojen ja yritystodistusten osuus oli 850 milj. euroa eli 1,6 %. Myös muiden

maiden keskuspankit ovat ottaneet suomalaisten liikkeeseenlaskijoiden arvopapereita ykköslistoilleen. Niitä oli vuodenvaihteessa yhteensä 5,5 mrd. euron verran. Suomen Pankin kakkoslista koostuu pankkien liikkeeseen laskemista sijoitustodistuksista.

Toisessa EU-maassa liikkeeseen laskettujen vakuuskelpoisten arvopapereiden siirtämistä varten eurojärjestelmä hyväksyy keskuspankkiluottojen vaatimien vakuuksien toimittamiseen kirjeenvaihtajakeskuspankkijärjestelmän lisäksi arvopaperikeskusten välisiä linkkejä. Hyväksytyjen linkkien lukumäärä euroalueella lisääntyi ja oli 66 vuoden 2001 lopussa.

Eurojen liikkeeseenlaskun vaikutus vakuuksien käyttöön Suomessa

Euro on ollut eurojärjestelmän virallinen rahayksikkö vuoden

1999 alusta lukien. Euron käyttöönotto käteisvaluuttana vuoden 2002 alusta lukien lisäsi käteisvaluutan jakeluun osallistuneiden pankkien vakuustarvetta. EKP hyväksyi käteisvaluutan ennakkojakelun ja edelleenjakelun vakuuksiksi samat vakuudet kuin rahapoliittisten operaatioiden katteeksi. Lisäksi vakuudeksi hyväksyttiin rahatalletus, jolle maksettiin sama korko kuin vähimmäisarvotalletuksille.

Käteisvaluutan jakelusta johtunut vakuustarve Suomessa kasvoi pankkijärjestelmien vuoden viimeisenä aukiolopäivänä 28.12.2001 runsaat 2 mrd. euroa. Käteisvaluutan jakeluun osallistuneet rahalaitokset varautuivat etukäteen vakuustarpeen kasvuun pääosin kotimaisin ja vain vähäisessä määrin ulkomaisin vakuuksin. Rahavakuuden käyttö jäi vähäiseksi ja oli 265 milj. euroa.

Vakuuksien käyttö euroalueella ja Suomessa

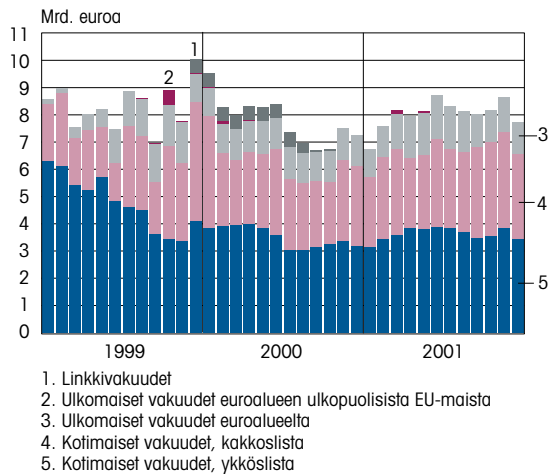
Koko euroalueella käytetyistä vakuuksista lähes 80 % oli edelleen kotimaisia ykköslistan arvopapereita, vaikka niiden osuus onkin tasaisesti pienentynyt eurojärjestelmän alkuajoista lähtien ulkomaisien vakuuksien osuuden samalla kasvaessa. Suomessa vakuuksien käyttö poikkeaa muiden maiden käytännöstä tässä suhteessa siten, että vuoden lopussa Suomen Pankille keskuspankkirahoituksen ja päivänsisäisen luoton vakuudeksi pantatuista vakuuksista vajaat 60 % oli kotimaisia ykköslistan vakuuksia.

Koko euroalueella kirjeenvaihtajakeskuspankkimallin kautta siirretyistä ulkomaisista vakuuksista 34 % oli Italiassa ja 22 % Luxemburgissa liikkeeseen laskettuja arvopapereita (kuvio 15). Suomessa liikkeeseen laskettuja arvopapereita käytettiin saman verran kuin edellisenä vuonna eli vajaan prosentin verran.

Suomeen sijoittuneet pankit kattoivat noin 12 % vakuustarpees-

taan ulkomaisilla vakuuksilla kirjeenvaihtajakeskuspankkijärjestelmän kautta. Kaikista eurojärjestelmässä käytetyistä ulkomaisista vakuuksista Suomeen sijoittuneet pankit käyttivät noin 1 prosentin, kun esimerkiksi Saksaan sijoittuneet pankit käyttivät 43 % (kuvio 16). Euroalueen ulkopuolisten EU-maiden keskuspankkien hyväksymiä ns. outs-vakuuksia

Kuvio 16.
Vakuuksien käyttö Suomessa 1999–2001

Lähde: Suomen Pankki.

Suomeen sijoittuneet pankit käyttivät kertomusvuonna vain vähäisessä määrin.

Kaiken kaikkiaan Suomen Pankille pantattujen vakuuksien arvo vuoden 2001 lopussa oli 7,8 mrd. euroa. Suomen Pankin säilytyksessä oli vuoden 2001 lopussa arvopapereita runsaan 600 milj. euron arvosta muiden keskuspankkien lukuun.

Suomen taloudellinen kehitys

Ukseita vuosia kestänyt Suomen kokonaistuotannon nopea kasvu katkesi vuonna 2001. Tämä johtui vientikysynnän hiipumisesta maailmantalouden taannuttua ja tieto- ja viestintätekniikka-alan jouduttua maailmanlaajuisesti vaikeuksiin. Heikon vientikysynnän myötä myös kotimaiset yksityiset investoinnit jäivät suunniteltuja vähäisemmiksi. Yksityinen kulutus sen sijaan pysyi melko vireänä paitsi veronkevennyksien ja myönteisen ansiokehityksen myös kuluttajien luottamuksen säilymisen ansiosta.

Taloukasvun hidastumiseen nähden inflaatio oli vuonna 2001 suhteellisen nopeaa, keskimäärin 2,6 % kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Alkuvuonna pitkälti elintarvikkeiden hintojen kallistuminen kiihdytti inflaatiota, mutta loppuvuonna inflaatio hidastui energian halpeneamisen vuoksi. Inflaatiovauhti oli Suomessa kutakuinkin sama kuin euroalueella keskimäärin.

Suomen julkisen talouden ylijäämän kasvu taittui vuonna 2001. Yhteisöjen maksamat verot vähenivät selvästi edellisvuotisesta. Vuonna 2001 myös työmarkkinoiden myönteinen kehitys pysähtyi. Työttömyys ja julkisen velan määrä ovat edelleen huolestuttavan suuria, vaikka ne supistuivat 1990-luvun

loppupuolen nopean taloukasvun vuosina. 1990-luvun lopulla myös yritysten rahoitusrakenteet tervehdyivät ja kotitalouksien velkaantuneisuus väheni. Yritysten kannattavuus kesti vuonna 2001 taloukasvun taantumisen varsin hyvin. Vientikysynnän heikkenemisestä huolimatta vaihtotaseen ylijäämä pysyi vuonna 2001 suurena.

Inflaatio hidastui öljyn hinnan laskiessa

Yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattu Suomen kuluttajahintojen nousuvauhti hidastui vuonna 2001 mutta pysyi EKP:n neuvoston asettamaa hintavakaustavoitetta nopeampana. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin mukaan hinnat nousivat vuonna 2001 keskimäärin 2,7 %, kun inflaatio edellisenä vuonna oli 3,0 % (kuvio 17).

Vuoden 2001 alkupuoliskolla inflaatio eteni varsin nopeasti, kun elintarvikkeiden ja teollisuustuotteiden (ilman energiatuotteita) hintojen nousu kiihtyi. Elintarvikkeiden hintoja nostivat Euroopassa ilmenneet eläntaudit ja ilmeisesti eräissä hyödykeryhmissä alan kilpailun väheneminen. Loppukeväällä myös energian hinta kallistui tilapäisesti. Kansallisella

kuluttajahintaindeksillä mitattua inflaatiota kiihdytti lisäksi vuokrien kallistuminen. Toisella vuosipuoliskolla inflaatiouauhti hidastui tuntuvasti pitkälti öljyn halpenemisen vuoksi, vaikka jalostamattomien elintarvikkeiden hinnat nousivat edelleen. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli joulukuussa 2001 enää 2,3 %. Kansallisen kuluttajahintaindeksin mukaan inflaatiota hidastivat loppuvuodesta energian hinnan lisäksi korkojen lasku ja asuntojen halpeneminen, kun taas vuokrien nousu kiihdytti inflaatiota. Kansallisen kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli joulukuussa 1,6 %.

Ilman jalostamattomia elintarvikkeita ja energiaa laskettu inflaatiouauhti vaihteli melko vähän vuoden 2001 aikana ja pysyi nopeana eli vajaana 3 prosenttina. Palvelujen hintojen nousuvauhti oli Suomessa edelleen nopeampaa kuin euroalueella. Lisäksi teollisuustuotteiden (ilman energiaa) hintojen nousu kiihtyi vuoden aikana.

Tuontihinnat laskivat 7,0 % joulukuusta 2000 joulukuuhun 2001 lähinnä raakaöljyn ja perusmetallien halpenemisen vuoksi. Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden hintojen halpenemisen ansiosta myös teollisuuden tuottajahinnat laskivat. Vientihinnat laskivat tuontihintoja vähemmän eli 5,8 % joulukuusta 2000 joulukuuhun 2001. Sähköteknisten tuotteiden, paperituotteiden ja selluloosan hinnat laskivat mm. maailmanlaajuisen kysynnän heikkenemisen vuoksi.

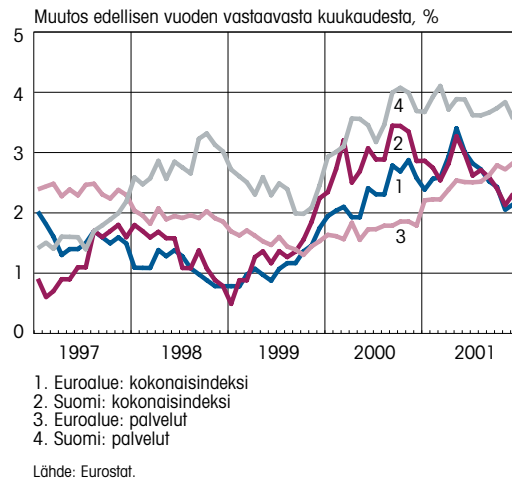
Taloukskasvun hidastumisesta huolimatta palkansaajien nimellisen ansiotason nousu jatkui vuonna 2001 nopeana (kuvio 18). Ansio-

tason noin 4,5 prosentin koheneminen perustui yli 3 prosentin yleiseen sopimuskorotukseen, palkkaliukumiin ja edellisen vuoden hyvien tulosten perusteella maksettuihin bonuksiin. Ansiotason selvä nousu vuonna 2001 yhdessä työn tuottavuuden kasvun pysähtymisen kanssa merkitsi sitä, että yksikkötyökustannukset kohosivat tuntuvasti edellisvuotisista.

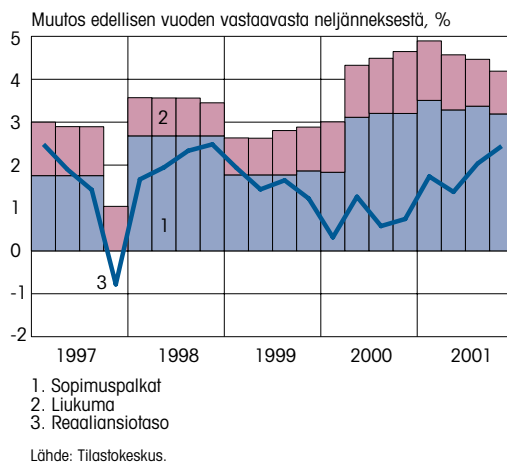
Luottojen kasvu jatkui ripeänä

Euroalueen M3-raha-aggregaattiin sisältyvien suomalaiserien kasvu oli vuonna 2001 aivan loppuvuotta lukuun ottamatta selvästi hitaampaa kuin koko euroalueen M3:n kasvu. Suomalaiserien 12 kuukauden kasvuvauhti oli joulukuussa 5,8 %, kun koko euroalueen vastaava kasvuvauhti oli 7,7 %. Myös

Kuvio 17.
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

Kuvio 18.
Ansiotaso

suppeampiin raha-aggregaatteihin (M1 ja M2) kuuluvien suomalaiserien kasvuvauhti oli vuoden 2001 alkupuoliskolla hitaampi kuin koko euroalueen vastaavien raha-aggregaattien, mutta nopeutui toisella vuosipuoliskolla euroalueen raha-aggregaattien vauhtia nopeammaksi.

M3-rahamäärään sisältyviin suomalaiseriin tehtiin vuonna 2001 samat tilastokorjaukset kuin koko euroalueen rahamääräänkin. Korjausten jälkeen euroalueen ulkopuolisten hallussa olevat rahamarkkinarahasto-osuudet, rahamarkkinapaperit ja enintään 2 vuoden velkaperit eivät enää sisälly euroalueen ja Suomen rahamäärään M3. Lisäksi Suomen rahamäärästä vähennettiin valtion omistamat rahamarkkinapaperit. Näiden korjausten vuoksi euroalueen M3-raha-aggregaattiin sisältyvien suomalaiserien kasvuvauhdin vaihtelut tasoittuivat hieman.

Pankkien luotonanto yksityiselle sektorille kasvoi Suomessa hitaammin kuin euroalueella keskimäärin. Tosin sekä kotitalous- että

yrittäjäluottojen vuotuinen kasvuvauhti nopeutui hieman vuoden loppua kohden korkotason alenemisen vuoksi (kuvio 19). Asuntolainakannan vuotuinen kasvuvauhti nopeutui vuoden lopussa runsaaseen 11 prosenttiin. Asuntoluottojen korot seurasivat markkinakorkojen laskua, joten uusien asuntoluottojen keskiporkko laski 1,7 prosenttiyksikköä vuonna 2001. Myös pankkien välisen kilpailun kiristymisen lisäksi pankkien paineita alentaa korkoja. Loppuvuonna uusia asuntolainoja nostettiin ja vanhoja kuoletettiin runsaasti myös siksi, että pankkien primekorkoihin sidottuja luottoja vaihdettiin euri-borsidonnaisiksi. Pankkien korkomarginaali supistui vuoden aikana selvästi, kun antolainauskorot laskevat talletuskorkoja enemmän.

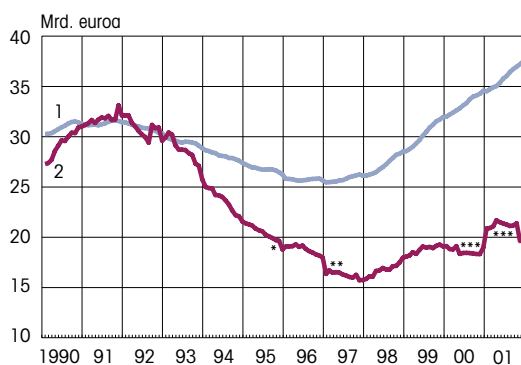
Viennin supistuminen pysäytti talouden kasvun

Suomen talouskasvu taittui vuonna 2001 voimakkaasti vientikysynnän

rajun heikkenemisen vuoksi (kuvio 20). Ripeä talouskasvu 1990-luvun lopulla oli nojannut pitkälti hyvään vientimenestykseen, joka puolestaan perustui maailmantalouden nopeaan kasvuun, teollisuuden erinomaiseen hintakilpailukykyyn sekä tieto- ja viestintätekniikka-alan laajenemiseen. Yhdysvaltain ja muun maailman talouskasvun hidastuminen heijastui kuitenkin vuoden 2001 aikana rajusti Suomen vientiin. Vuonna 2001 talouskasvu jäikin ennakkotietojen mukaan 0,7 prosenttiin, kun edellisellä vuonna kasvu oli peräti 5,6 %.

Talouskasvun hidastuminen oli voimakkainta toisella neljänneksellä, jolloin bruttokansantuote supistui 1,8 % edellisen neljänneksen BKT:hen verrattuna. Heikon viennin lisäksi myös yksityisen kuluksen kasvu jäi vähäiseksi, ja vientiyriyten synkkien suhdannäkymien takia tuotannollisia investointeja jäädytettiin ja asuinrakennusinvestointien kasvu tyrehtyi. Toisella vuosipuoliskolla talous alkoi osoittaa toipumisen

Kuvio 19.
Pankkien välittämät kotitalous- ja yritysluotot Suomessa

1. Kotitalousluottokanta
2. Yrittäjäluottokanta

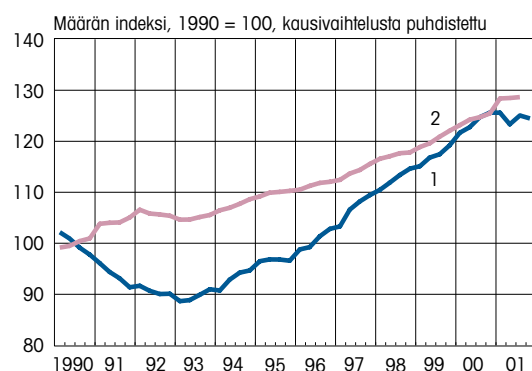
* Pankkiluottoja siirrettiin omaisuudenhoitoyhtiöihin noin 5 mrd. markkaa joulukuussa 1995.

** Tilastouudistuksen yhteydessä luottokannasta poistettiin
a) sijoitusomaisuuteen kuuluvat joukkovelkakirjat ja muut haltijapaperit,
b) kotimaisten pankkien ulkomaisten sivukonttoreiden myöntämät luotot.

***Pankkisektorin sisäisiä rakennejärjestelyjä.

Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 20.
Bruttokansantuotteen kehitys Suomessa ja euroalueella

1. Suomi
2. Euroalue

Lähteet: Eurostat ja Tilastokeskus.

merkkejä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä yksityinen kulutus vilkastui ja vienti elpyi uudelleen (kuvio 21).

Viennin määrä supistui prosentin vuonna 2001, kun edellisellä vuonna kasvua oli peräti 18 %. Viennin määrä pysyi kuitenkin vuonna 2001 historiaansa nähden suurena ja oli 8 % enemmän kuin vuonna 1999. Euron alhaisen arvon takia vientiteollisuuden hintakilpailukyky säilyi vuonna 2001 hyvänä.

Viennin kasvun tyrehtyminen koski erityisesti elektroniikkateollisuutta, jonka vienti muodostaa jo yli neljänneksen kokonaisviennistä. Elektroniikkateollisuuden viennin arvo supistui vuoden 2001 ensimmäisellä vuosipuoliskolla lähes viidenneksen edellisen vuoden toisesta vuosipuoliskosta. Alan vienti supistui alkuvuonna erityisesti euroalueelle, kun sen sijaan viennin kasvu Yhdysvaltoihin jatkui, tosin hidastuen. Yhdysvaltain talouskasvun voimakkaalla hidastumisella oli kuitenkin merkittäviä välillisiä kysyntävaikutuksia alan vientiin muihin maihin. Vuoden 2001 loppukuukausina elektroniikkateollisuuden vienti piristyi uudelleen. Koko vuonna alan viennin määrä supistui kuitenkin 8 % edellisvuotisesta.

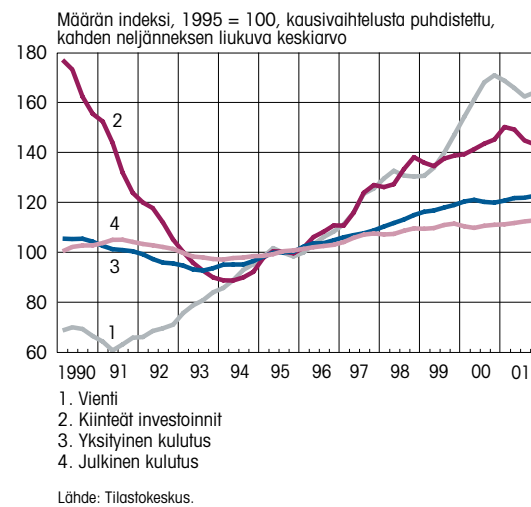
Metsäteollisuuden viennin arvo supistui vuonna 2001 edellisvuotisesta maailmantalouden kasvun hidastumisen vuoksi. Paperitehtaat järjestivät runsaasti tuotantoseisokkeja, joilla yritettiin estää hintojen laskua. Sahateollisuus kärsi vientimaiden rakentamisen supistumisesta sekä tuotehintojen laskusta. Konepajateollisuuden vienti sen sijaan kasvoi, mikä kuvasti sitä, että konepajateollisuuden

tuotanto piristyy usein korkeasuhdannevaiheen lopulla. Kulkuneuvojen viennin kannalta vuosi 2001 oli hyvä, sillä useita suuria ja kalliita laivoja valmistui. Elintarviketeollisuuden vienti Venäjälle elpyi vuonna 2001 Venäjän talouskasvun nopeutumisen ansiosta. Myös vienti Aasian vuosien 1997–1998 talouskriisistä kärsineisiin maihin kasvoi suuremmaksi kuin ennen kriisiä.

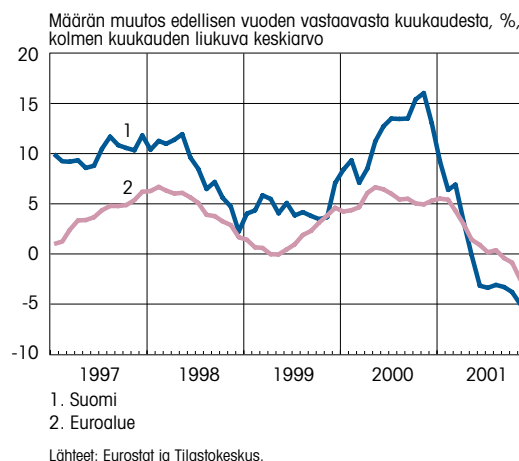
Teollisuustuotanto pysyi suurena kasvun hidastumisesta huolimatta

Vientikysynnän hiipuminen näkyi vuoden 2001 alkupuoliskolla teollisuustuotannon supistumisena. Ensimmäisellä neljänneksellä tuotannon määrä supistui 2 % ja toisella 7 % edellisen neljänneksen tuotannosta (kuvio 22). Loppu-

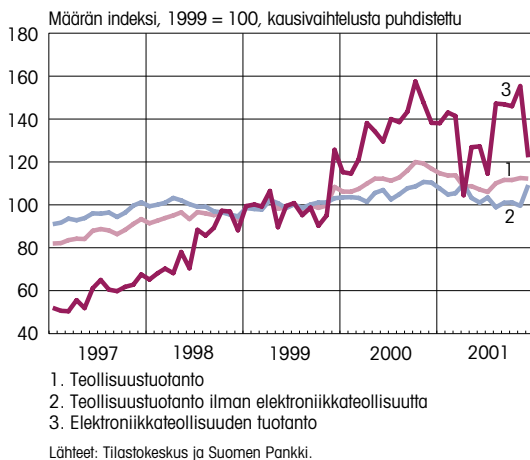
Kuvio 21.
Kysynnän rakenne

Kuvio 22.
Teollisuustuotanto

Kuvio 23.
Elektroniikkateollisuus Suomen teollisuustuotannossa

vuonna teollisuustuotanto elpyi, kun elektroniikkateollisuuden tuotanto alkoi uudelleen kasvaa. Vuonna 2001 teollisuustuotanto kuitenkin supistui prosenttiin, kun se vuonna 2000 oli vahvan viennin siivittämänä kasvanut peräti 11 %.

Elektroniikkateollisuuden tuotannon määrä vaihteli huomattavasti vuoden 2001 aikana (kuvio 23). Vaihtelu johtui sekä kysyntäteki-
jöistä että ilmeisesti myös tuotannon uudelleenjärjestelystä. Erityisen rajusti tuotanto supistui keväällä. Toisella vuosipuoliskolla se taas elpyi, kun mm. uusien matkapuhelinmallien valmistaminen käynnistyi. Tämä kasvatti syksyllä alan tuotannon yhtä suureksi kuin edellisvuotinen huippu oli ollut. Loppuvuoden piristymisen ansiosta elektroniikkateollisuuden tuotanto kaiken kaikkiaan kasvoi 2 % vuonna 2001 edellisvuotisesta. Tämä oli kuitenkin vaatimaton tulos verrattuna 36 prosentin kasvuun vuonna 2000.

Muun metalliteollisuuden tuotanto kasvoi prosentin vuonna 2001. Erityisesti konepajateollisuudelle vuosi 2001 oli myönteinen, sillä konepajateollisuus sai alkuvuonna runsaasti tilauksia sekä ulkomailta että kotimaasta. Metsäteollisuudessa vuosi oli edellisiä heikompi, sillä maailmantalouden taantuma supisti paperin kysyntää merkittävästi. Paperiteollisuuden tuotanto supistui 7 % edellisvuotisesta. Tuotantoseisokeista huolimatta vientihinnat laskivat vuoden aikana. Sahateollisuuden markkinatilanne oli koko vuoden vaikea ylitarjonnan ja tukkipuun korkean hinnan takia. Metsä- ja elektroniikkateollisuuden viennin vähentyminen heijastui välillisesti alalle alihankkijana toimivaan kemianteollisuuteen, jonka tuotannon määrä supistui 3 %.

Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton luottamusindikaattori pysytteli vuonna 2001 heikkona ja oli pitkän aikavälin keskiarvonsa alapuolella. Lokakuun suhdanne-

barometrin mukaan yritysten tulevaisuudennäkymät olivat edelleen heikohkot. Erityisen heikot näkymät loppuvuonna olivat pienillä ja keskisuurilla yrityksillä, joiden keskeisenä tuotantoa rajoittavana tekijänä oli vientitilauksien supistuminen.

Investointiaktiivisuus heikkeni, mutta kulutus säilyi kohtuullisena

Vientikysynnän vähentyminen vaikutti myös investointeihin: niiden kasvu hidastui vuonna 2001 (kuvio 21). Yksityiset investoinnit kasvoivat 2 %, kun ne vuonna 2000 olivat lisääntyneet 7 %. Teollisuuden investointisuunnitelmat vuodeksi 2001 olivat vielä keväällä mittavat, mutta viennin hiipuminen siirsi usean investointiprojektin toteuttamisen tulevaisuuteen. Sen sijaan edellisinä vuosina aloitettuja investointeja valmistui vuonna 2001 runsaasti. Toisaalta alhaiset korot ja useiden yritysten hyvät tulokset viime vuosina tekivät investointien aloittamisen houkuttelevaksi. Metsäteollisuudessa peruskorjausinvestointeja toteutettiin runsaasti. Teollisuuden kokonaisinvestoinneista ulkomaille suuntautui noin puolet.

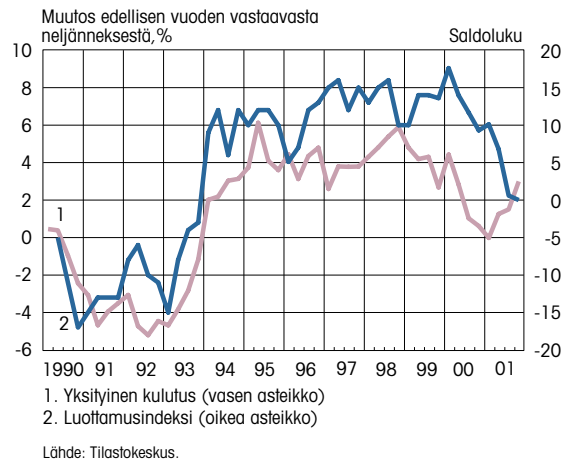
Myös rakentamisen kasvu taittui vuonna 2001. Rakentamisen määrä pysyi kuitenkin lähes edellisvuotisen suuruisena. Vielä ensimmäisellä vuosineljänneksellä rakennusinvestoinnit kasvoivat. Kasvu perustui sekä teollisuuden rakennusinvestointeihin ja muuhun liiketilöiden rakentamiseen että asuinrakennusinvestointeihin.

Alkuvuonna kotitalouksien hyvä tulojen kasvu ja muuttoliike lisäsivät kaupan ja palvelujen rakennusinvestointeja kasvukeskuksissa. Toisella vuosipuoliskolla teollisuusrakentamisen kasvu hidastui, mihin vaikutti se, että viennin hiljenemisen takia teollisuustilojen tarve väheni.

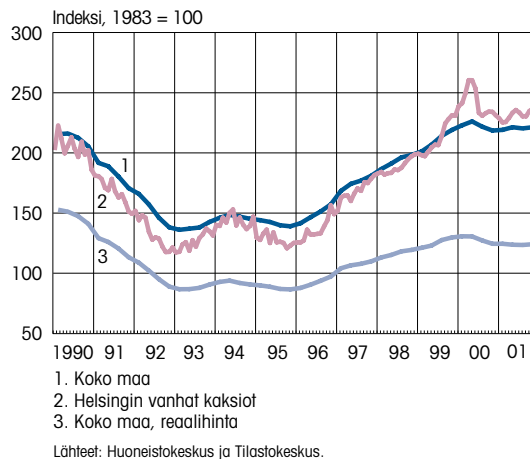
Asuinrakennusinvestoinnit supistuivat 7 % vuonna 2001, kun ne vielä vuonna 2000 kasvoivat 3 %. Uusien asuntojen aloituksia oli toisella vuosipuoliskolla vähemmän kuin ensimmäisellä, ja asuinrakennuksiin myönnetyt luvat vähenivät huomattavasti edellisen vuoden lopusta. Talouskasvun hidastuminen ja yleinen epävarmuus siirsivät monissa rakennuskohteissa rakentamisen aloittamista edelleen. Lisäksi kasvukeskuksissa asuntorakentamista häiritsi usein tonttipula.

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastui jonkin verran vuonna 2001. Alhainen korkotaso ja suotuisa tulo- ja työllisyyskehitys pitivät kulutuksen kuitenkin varsin vilkkaana (kuviot 21 ja 24). Vähittäiskaupan myynti kasvoi edellisen vuoden vauhtia autokauppaa lukuun ottamatta. Autokaupan myynnin heikkous johtui suurelta osin verotuksen muutosodotuksista. Kuluttajien luottamus omaan talouteensa säilyi lähes koko vuoden vahvana, vaikka luottamus koko kansantalouteen ja työllisyyden kehitykseen heikkeni vuoden aikana hyvinkin selvästi. Aivan vuoden lopulla kuluttajien luottamus myös omaan talouteensa kuitenkin heikkeni hieman terrori-iskujen ja maailmantalouden synkkien näkymien takia.

Kuvio 24.
Kulutus ja kuluttajien luottamusindikaattori

Kuvio 25.
Asuntojen hinnat Suomessa

Kuluttajien vahva luottamus tulevaisuuteen ja alhainen korkotaso pitivät asuntomarkkinat vuonna 2001 melko vilkkaina (kuvio 25). Tilastokeskuksen asuntojen hintatilaston mukaan vanhojen kerros-

taloasuntojen hinnat nousivat hieman vuoden 2000 lopulta. Tosin verrattuna vuoden 2000 keskiarvoon asuntojen hinnat laskivat hieman vuonna 2001.

Työllisyyden koheneminen pysähtyi

Työllisyyden myönteinen kehitys pysähtyi vuoden 2001 toisella puoliskolla (kuvio 26). Joulukuussa 2001 kausivaihteluista puhdistettu työllisyysaste oli noin 68 % eli vain hieman korkeampi kuin vuotta aiemmin. Kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste vaihteli vuoden aikana jonkin verran ja oli joulukuussa lähes sama kuin vuotta aiemmin eli noin 9 %.

Hyvän alkuvuoden ansiosta koko vuoden työllisyys koheni keskimäärin hieman edellisvuotisesta. Vuoden 2001 aikana työllisyys parani eniten palveluissa. Palvelualalla liike-elämän palveluja sekä kiinteistö- ja siivouspalveluja tarjoavat yritykset lisäsivät vuonna 2001 työvoimaansa noin 5 %, ja näiden toimialojen työllistämisenäkymät säilyivät myös vuoden lopulla hyvinä. Liike-elämän palveluja tarjoavat yritykset ovatkin yksityisen sektorin työllis-

syydeltään voimakkaimmin kasvava ala. Myös julkisen sektorin palveluissa työllisyys kehittyi vuonna 2001 myönteisesti.

Teollisuudessa ja rakentamisessa työpaikkojen määrän kasvun sijaan tyrehtyi toisella vuosipuoliskolla. Teollisuudessa työpaikkojen määrä väheni kuitenkin vähän suhteessa tuotannon kasvuvauhdin hidastumiseen. Yhtenä syynä oli vientiteollisuuden pääomavaltaisuus. Lisäksi yritysten hyvä rahoitustilanne antoi mahdollisuuden pitää kiinni osaavasta työvoimasta, vaikka työvoiman tarve heikossa suhdannetilanteessa väheni. Työvoiman vähentämistarve kohdistuikin teollisuudessa lähinnä määräaikaisiin työsuhteisiin, kun sen sijaan pysyvien työsuhteiden määrä säilyi lähes ennallaan. Rakennusosalalla työvoiman määrää vähennettiin tilauskannan supistumisen vuoksi. Myös lähiajan työllistämisenäkymät olivat rakennusosalalla huonot. Loppuvuonna työttömyys olikin raken-

nusalalla suurinta kaikista toimialoista.

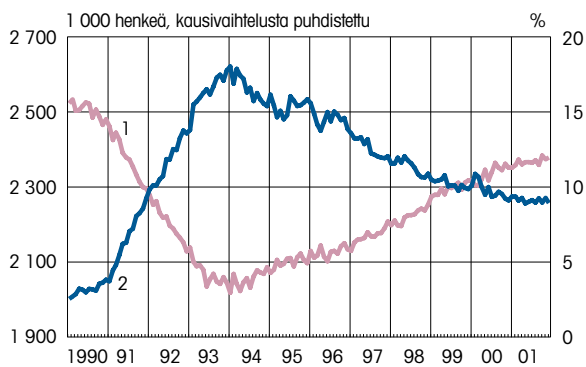
Verotulot vähenivät

Julkisen talouden ylijäämän kasvu taittui vuonna 2001. Koko julkisen talouden ylijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen pieneni runsaat 2 prosenttiyksikköä eli 4,9 prosenttiin (kuvio 27). Valtiontalouden ylijäämä väheni noin 1,5 prosenttiyksikköä eli 1,9 prosenttiin BKT:stä. Kuntatalous muuttui hieman alijäämäiseksi, ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämän BKT-osuus oli 3 prosentin tuntumassa.

Kansainvälinen taantuma ja vientikysynnän heikkeneminen näkyivät yritysten tuloksissa samalla kun myös yrityksistä saadut myyntivoitot jäivät edellisvuotisia vähäisemmiksi vaisujen osake-markkinoiden takia. Yritysten ja rahoituslaitosten Suomeen maksamat verot olivat vuonna 2001 lähes neljänneksen pienemmät kuin vuonna 2000. Yhteisöverojen tuloutukset vähenivät selvästi vasta vuoden 2001 lopussa.

Kotitalouksien veronalaisten tulojen kasvuun taantuma ei juuri vaikuttanut vuonna 2001. Palkkasumma kasvoi edelleen ripeää, runsaan 6 prosentin vauhtia. Lisäksi kotitaloudet maksoivat jäännösveroja vuonna 2000 syntyneistä poikkeuksellisen runsaista luovutusvoitoista ja optiotuloista. Ansiotuloverojen tuottoa pienensivät kuitenkin vuoden 2001 alussa voimaan tulleet veronkevennykset, jotka olivat 0,6 mrd. euroa eli 1,2 % palkkasummasta. Kaiken kaikkiaan kotitalouksien maksamat verot lisääntyivät 2,6 %. Yhteisö-

Kuvio 26.
Työllisyys ja työttömyysaste

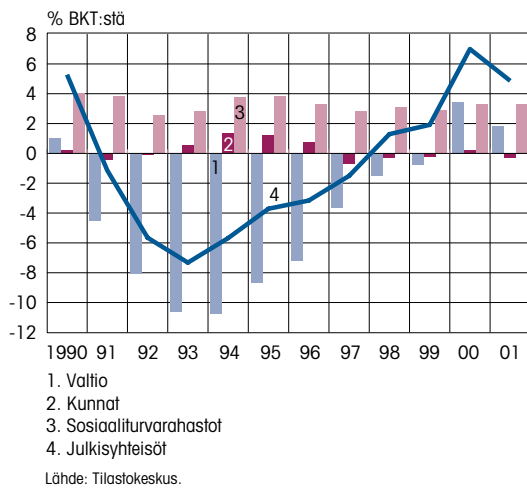

1. Työlliset yhteensä (vasen asteikko)
2. Työttömyysaste (oikea asteikko)

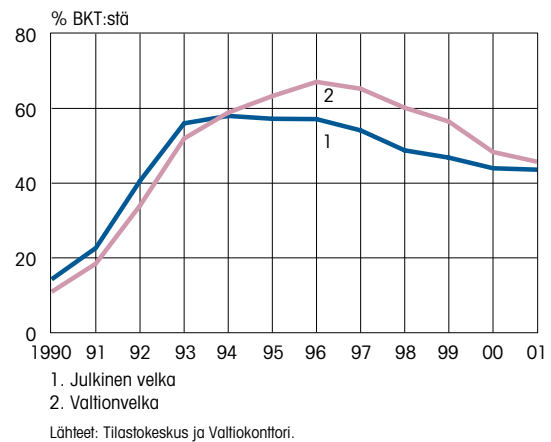
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Kuvio 27.
Julkinen talous

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämät sektoreittain

Julkinen velka

veron tuoton vähenemisen takia koko tulo- ja varallisuusveron tuotto kuitenkin pieneni 5 % vuonna 2001.

Tuotannon ja tuonnin veroker-tyymä kasvoi edelleen hitaasti. Sekä arvonlisäveron että muiden välillisten verojen veropohja on kaventunut viime vuosina Internet-kaupan lisääntyessä sekä erityisesti alkoholin verottoman tuonnin kasvaessa. Korkea öljyn hinta on jarruttanut polttoaineiden myyntiä ja samalla hidastanut ajoittain polttoaineveron tuottoa. Vuonna 2001 myös poikkeuksellisen vaimeaksi jäänyt autokauppa supisti autoveron ker-tyymää. Näin ollen tuotannon ja tuonnin verot tuotot lisääntyivät selvästi hitaammin kuin yksityinen kulutus.

Sosiaalivakuutusmaksut lisääntyivät hieman palkkasummaa hitaammin vuonna 2001 sosiaalivakuutusmaksuperusteiden alentamisen takia. Työeläkemaksua alennettiin 0,4 ja työttömyysvakuutusmaksua 0,6 prosenttiyksikköä. Lisäksi alennettiin työnantajien

kansaneläkevakuutusmaksua. Veronkevennykset ja välillisten työvoimakustannusten alentaminen laskivat kansantalouden keskimääräistä veroastetta noin 1,5 prosenttiyksikköä eli 45,6 prosenttiin.

Tuotannon hitaan kasvun takia julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta alkoi kasvaa vuonna 2001. Eläkemenot suureni- vat tuntuvasti eläkeindeksien nopean nousun ja kansaneläkkeiden tasokorotuksen takia. Työttömyyden hoidosta aiheutuvat menot vähenivät työllisyystilanteen hienoisen paranemisen ansiosta. Muut sosiaaliavustukset kotitalouksille hieman kasvoivat. Julkiset kulutus- ja investointimenot lisääntyivät reaalisesti selvästi. Valtion velan supistuminen ja korkojen lasku vähensivät julkisen talouden kor- komenoja.

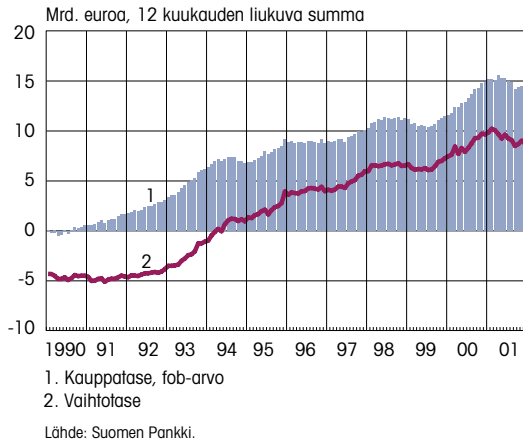
Valtion perusmenot eli muut kuin korkomenot lisääntyivät 5 % vuonna 2001. Vuoden 2001 lisä- budjeteissa lisättiin määrärahoja muun muassa kuntien valtionapuihin ja liikenneinvestointeihin.

Myös EU-tukien maksatukseen liittyvää kansallista määrärahaa lisättiin. Valtio osallistui myös Soneran osakepääoman korotuk- seen noin 0,5 mrd. eurolla syksyllä 2001.

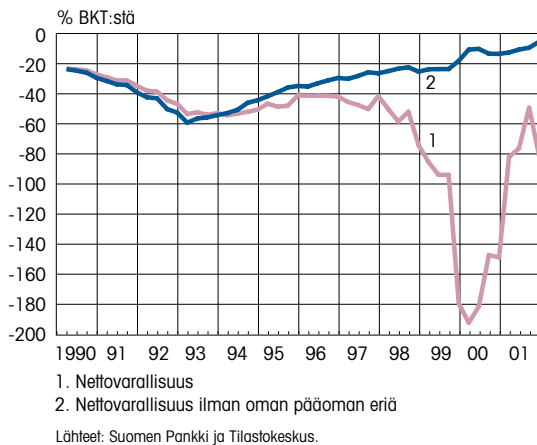
Kuntien kulutusmenojen kasvu nopeutui hieman vuonna 2001. Ansiotason nousu ja henkilöstön lisäykset kasvattivat palkkamenoja. Kuntatalous rahoitti aiempaa suu- remman osuuden menoistaan val- tionavuilla, kun verotulojen kasvu hidastui yhteisöverojen pienenemi- sen takia. Kuntien investoinnit kasvoivat tuntuvasti.

Valtion velka väheni vuonna 2001 noin 1,6 mrd. euroa. Brutto- kansantuotteeseen suhteutettuna velka oli 46 %. Koko julkisen ta- louden ns. EMU-velka lisääntyi, sillä työeläkelaitokset purkivat edelleen sijoituksiaan valtion arvopapereihin hieman nopeammin kuin valtio velkakanta pieneni. Julkisen sektorin EMU-velka oli vuoden 2001 lopussa 44 % BKT:stä.

Kuvio 28.
Kauppataase ja vaihtotase

Kuvio 29.
Ulkomainen nettovarallisuus

Vaihtotaseen ylijäämä supistui mutta pysyi edelleen suurena

Suomen vaihtotaseen ylijäämä pieneni vuonna 2001 hieman edellisvuotisesta, mutta oli bruttokan-

santuotteeseen suhteutettuna edelleen yksi suurimpia euroalueella eli 6,4 % (kuvio 28). Kokonaisuudessaan euroalueen vaihtotase oli hieman alijäämäinen vuonna 2001.

Suomen vaihtotaseen ylijäämän supistuminen vuonna 2001

johtui suurelta osin siitä, että tuotannon tekijäkorvausten tase heikkeni edellisvuotiseen verrattuna. Tuotannon tekijäkorvausten taseen alijäämää kasvatti eniten se, että ulkomaalaisten hallussa olevien osakkeiden osinkomaksut lisääntyivät edellisvuotisista. Osinkoja maksettiin ulkomaille noin 1,9 mrd. euroa. Myös ulkomaisista suorista sijoituksista saatujen osinkojen ja uudelleen sijoitettujen voittojen väheneminen edellisvuotisista kasvatti tuotannon tekijäkorvausten taseen alijäämää. Osaltaan vaihtotaseen ylijäämää kavensi se, että tavaraviennin arvo supistui hieman enemmän kuin tavarantuonnin arvo.

Vaihtotaseen ylijäämän vuoksi Suomen ulkomainen velkaantuneisuus vähentyi edelleen vuonna 2001 (kuvio 29). Ulkomainen korollinen nettovelka, joka lasketaan velkojen ja saamisten erotuksena ilman osakkeita ja muita oman pääoman eriä, oli vuoden 2001 lopussa enää noin 7,2 mrd. euroa.

Suomen ulkomainen nettovarallisuus, joka lasketaan kaikkien ulkomaisten saamisten ja velkojen erotuksena, kohentui tuntuvasti vuonna 2001. Tämä johtui ulkomaalaisten hallussa olevien suomalaisosakkeiden kurssien laskusta. Ulkomaalaisten hallussa olevien osakkeiden kurssilaskusta huolimatta Suomen ulkomaiset velat olivat vuoden 2001 lopussa 110,7 mrd. euroa suuremmat kuin ulkomaiset saamiset.

Rahoitusmarkkinat

Suomen Pankin rahoitusmarkkinatehtävät

Keskuspankit lähes kaikkialla maailmassa ovat aktiivisesti osallisina rahoitusmarkkinoiden valvonassa, sääntelyssä ja kehittämisessä. Tähän on useita syitä. Keskuspankeilla on keskeisten maksujärjestelmien ylläpitäjinä hyvät edellytykset tarkkailla pankkien tilaa. Rahoitusjärjestelmää uhkaavissa kriiseissä keskuspankki on usein avainasemassa ainoana mahdollisena likviditeetin tarjoajana. Pankkisektorin tila on keskuspankeille tärkeä jo pelkästään siksi, että rahapolitiikka välittyy talouden merkittävässä määrin pankkijärjestelmän kautta.

Suomen Pankilla on lakisääteisiä rahoitusmarkkinatehtäviä, vaikka pankkien ja arvopaperimarkkinoiden osapuolten valvontavastuu kuuluu Suomen Pankin yhteydessä toimivalle Rahoitustarkastukselle. Suomen Pankista annetun lain mukaan keskuspankin tehtävänä on huolehtia osaltaan maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen. Rahoitusmarkkinoiden säännöllinen seuranta on keskeinen osa makrovakauden valvontaa (kehikko 1).

Rahoitusmarkkinoiden sääntely on muuttunut entistä kansain-

välisemmäksi, ja kotimainen lain-sääntö perustuu yhä useammin Euroopan unionin direktiiveihin tai kansainvälisiin sopimuksiin. Rahoitusvalvontaa hoidetaan EU:ssa kansallisesti, mutta sen lisäksi Euroopan keskuspankkijärjestelmässä toimii jäsenmaiden keskuspankkien ja rahoitusvalvojien sekä EKP:n edustajista koostuva pankkivalvontakomitea. Sekä Suomen Pankilla että Rahoitustarkastuksella on kummallakin yksi edustaja tässä komiteassa. Pankkivalvontakomitea laatii säännöllisesti arvioita EU-alueen pankkisektorin vakaudesta ja rakenteesta.

Suomen Pankilla on niin ikään edustajansa Euroopan komission alaisessa pankkialan neuvonantavassa komiteassa, jossa myös Rahoitustarkastus ja valtiovarainministeriö ovat mukana. Komitean työ vuonna 2001 painottui luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten ns. vakavaraisuuskehikon uudistamiseen.

Seuratessaan ja analysoidessaan rahoitusjärjestelmän vakautta ja rakennetta Suomen Pankki toimii yhteistyössä myös Kansainvälisen valuuttarahaston, OECD:n, BISin ja muiden Pohjoismaiden keskuspankkien kanssa.

Keväällä 2001 Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) toteutti yhteistyössä Maailmanpankin

Kehikko 1. Rahoitusmarkkinoiden makrovakauden valvonta

Rahoitusmarkkinoiden makrovakauden valvonnalla tarkoitetaan keskuspankkien tehtävää erityisesti pankkisektorin ja arvopaperimarkkinoiden valvojana. Keskuspankin makrovalvonta eroaa rahoitusvalvontaviranomaisten valvonnasta siinä, että se kohdistuu ensi sijassa rahoitusmarkkinoihin ja -järjestelmiin, ei yksittäisiin yrityksiin. Makrovakauden valvonnassa erityistä huomiota kiinnitetään riskeihin, jotka voisivat uhata rahoitusjärjestelmän toimivuutta. Järjestelmäriskien lisäksi makrovalvonnassa kiinnitetään huomiota rahoitusmarkkinoiden tehokkuuteen. Rahoitusvalvontaviranomaiset puolestaan yleensä keskittyvät yksittäisten yritysten riskinottoon ja toiminnan lainmukaisuuteen.

Makrovakauden valvonta on osa Euroopan keskuspankkijärjestelmälle (EKPJ) ja Suomen Pankille säädettyjä tehtäviä. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaan EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen. Suomen kansallisessa lainsäädännössä makrovalvontatehtävät perustuvat Suomen Pankista annettuun lakiin.

Keskuspankin keskeiset tehtävät makrovalvonnassa ovat rahoitusmarkkinoiden säännöllinen seuranta ja analyysi sekä osallistuminen valvonnan ja sääntelyn kehittämiseen. Analyysissä keskitytään rahoituskäyttäytymiseen, rahoitustoimialan instituutioihin sekä markkinoiden kehitykseen vakaus- ja tehokkuusnäkökulmasta. Suomen Pankki on mukana rahoitusmarkkinoiden kehittämisessä osallistumalla kotimaiseen lainvalmisteluprosessiin, toimimalla yhteistyössä markkinaosapuolten kanssa, laatimalla tutkimuksia ja selvityksiä sekä välittämällä näiden tuloksista tietoa muille viranomaisille ja yleisölle. Rahoitusmarkkinoiden kehityksestä laaditaan useita niin sisäiseen käyttöön tarkoitettuja kuin julkisiakin seurantaraportteja. Makrovalvonnan pääpaino on kriisien ennakoinnissa ja ennaltaehkäisyssä. Mahdollisissa vakavissa rahoitusjärjestelmän kriisitilanteissa Suomen Pankki osallistuu kriisinhallintaan yhteistyössä Rahoitustarkastuksen ja valtiovarainministeriön kanssa.

kanssa Suomen rahoitussektorin tilan arviointiohjelman (Financial Sector Assessment Program). Suomen Pankki, Rahoitustarkastus, valtiovarainministeriö, Vakuutusvalvontavirasto, sosiaali- ja terveysministeriö sekä eräät muut viranomaiset ja yksityisen sektorin

edustajat osallistuivat selvitykseen antamalla tietoja. Suomen Pankissa tehtiin mm. laskelmia arviointiprojektin tarpeisiin.

Valuuttarahaston antaman arvion mukaan Suomen rahoitusjärjestelmä on vakaa. Viime vuosien suotuisa makrotaloudellinen

kehitys on vahvistanut niin kotitalouksien kuin yritystenkin taloudellista asemaa. Lisäksi pankit ovat vältäneet liiallisia luottotappioriskejä. Merkittävätkään varallisuusesineiden hintojen muutokset eivät vaarantaisi rahoitusjärjestelmää. IMF julkaisi aiheesta raportin, joka on nähtävissä valuuttarahaston Internet-sivustossa. Vastaava arviointi on tehty useissa muissakin maissa.

Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden kehitys vuonna 2001

Vuonna 2001 rahoitusmarkkinoilla oli useita vakavia ongelmia eri puolilla maailmaa. Jotkin ongelmista aiheutuivat tekijöistä, jotka eivät liittyneet kansantalouden tai rahoitusmarkkinoiden tapahtumiin. Yhdysvaltoihin 11. syyskuuta kohdistuneet terrori-iskut vaikuttivat voimakkaasti etenkin arvopaperimarkkinoihin. New Yorkin pörssi oli suljettuna useita päiviä, ja eräät pääomamarkkinoiden kannalta keskeiset yritykset menettivät jopa satoja työntekijöitä.

Vakavia ongelmia oli vuoden aikana myös monissa muissa maissa. Japanin talouden ja pankkien vaikeudet syvenivät entisestään mm. osakekurssien voimakkaan laskun vuoksi. Konkurssien lisääntyminen ja varallisuusesineiden hintojen jatkuva lasku kasvattivat pankkien järjestämättömien luottojen määrää. Japanin rahoitusvalvontaviranomaiset ilmoittivat tehostavansa pankkien lainasalkkujen valvontaa.

Turkin taloustilanne kärjistyi helmikuussa 2001, jolloin kiinteän

valuuttakurssin järjestelmästä jouduttiin luopumaan ja liira devalvoitiin.

Argentiinassa vaihtotaseen alijäämä ja valtion velkatilanne muodostuivat kriittisiksi, valtion luottokelpoisuusluokitukset huononivat ratkaisevasti vuoden kuluessa ja luottamus pankkeihin heikkeni. Suoranainen talletuspako oli nähtävissä, ja yleisön oikeutta nostaa talletuksia pankeista rajoitettiin loppuvuodesta. Talouskriisi johti Argentiinan myös poliittiseen kriisiin. Tammikuussa 2002 valuutan annettiin devalvoitua, kun valuuttakatejärjestelmästä luovuttiin.

Suomen ja muiden EU-maiden rahoitusmarkkinoilla vuosi 2001 oli kuitenkin suhteellisen rauhallinen. Esimerkiksi syyskuun 11. päivän terrori-iskut vaikuttivat Suomen markkinoihin yllättävänkin vähän. Ehkä merkittävin suora vaikutus oli, että Rahoitustarkastus määräsi keskeyttämään sellaisten sijoitusrahastojen lunastukset, joiden arvonmääritys ei ollut mahdollista New Yorkin pörssin ollessa kiinni. Muillakin Euroopan ulkopuolisilla ongelmilla oli vain melko vähän vaikutuksia EU-maiden rahoitusmarkkinoihin. EU-maiden pankeilla on saamia esimerkiksi Turkista ja Argentiinasta, mutta niihin liittyvät riskit eivät uhkaa rahoitusjärjestelmän toimivuutta.

Pankit

Pankkitoiminnan rakenteelliset muutokset

Pankkitoiminnan viime vuosien kehityksen kaksi päätrendiä, monikansallisten rahoitusalan konser-

nien muodostaminen ja finanssi-konglomeraattien yleistyminen, olivat vuonna 2001 havaittavissa myös Suomessa.

Suomalais-ruotsalaisen Merita-Nordbankenin, tanskalaisen Unidanmark-konsernin ja norjalaisen Christiania Bank og Kreditkassen yhdistyminen jatkui vuonna 2001 monin konsernin sisäisin järjestelyin:

- Merita Kiinteistöt fuusioitiin Merita Pankkiin huhtikuun lopussa.
- Valtiovarainministeriö myönsi kesäkuussa pankkitoimiluvan NCF Pankille, joka oli aiemmin toiminut Merita Pankin, ruotsalaisen Nordbankenin ja norjalaisen Christiania Bank og Kreditkassen omistaneena holdingyhtiönä (Nordea Companies Finland). Nämä pohjoismaiset pankit jäivät edelleen NCF Pankin tytäryhtiöiksi.
- Syyskuun lopussa Merita Pankki fuusioitiin emoyhtiönsä NCF Pankkiin. Pankin nimeksi tuli Merita Pankki.
- Marraskuussa Unibank siirrettiin tanskalaisen holdingyhtiön omistuksesta Merita Pankin tytäryritykseksi. Tanskalaispankin nimeksi vaihdettiin Nordea Bank Danmark.
- Konsernin muut pankit muuttivat joulukuussa nimiään. Uudet nimet ovat Nordea Bank Sverige, Nordea Pankki Suomi ja Nordea Bank Norge.

Monien järjestelyiden jälkeen Nordea-konsernin pankkitoiminta on nyt siis keskitetty Nordea Pankki Suomi -konserniin. Nordea Pankki Suomi on Suomen kaupparekisteriin merkitty ja Suomen valtiovarainministeriöltä toimi-

luvan saanut liikepankki. Merita Pankin toiminnan jatkajana sillä on selvästi suurin markkinaosuus Suomessa. Lisäksi sillä on kolme pankkitoimintaa harjoittavaa merkittävää tytäryhtiötä muissa Pohjoismaissa. Nordea Pankki Suomi onkin konsernitaseella mitaten selvästi suurempi kuin kaikki muut Suomessa toimiluvan saaneet talletuspankit yhteensä. Se kuuluu osana vielä suurempaan konserniin, jonka emoyhtiönä on Ruotsissa rekisteröity holdingyhtiö Nordea. Tämä holdingyhtiö omistaa myös suuria vakuutusyhtiöitä ja sijoituspalveluyrityksiä.

Luottolaitoskonserni Leonian ja Vakuutusyhtiö Sammon yhdistyminen oli pääosin toteutettu jo vuonna 2000, mutta konsernijärjestelyt jatkuivat vielä vuonna 2001.

- Mandatum Pankin osakkeenomistajien enemmistö hyväksyi helmikuussa vaihtotarjouksen, jossa Mandatumin osakkeista tarjottiin Sampo-Leonian osakkeita.
- Leonia Pankin nimi muutettiin Sampo Pankiksi helmikuussa.
- Maaliskuussa Sampo Pankki lopetti arvopaperinvälittäjänä Helsingin Pörssissä, ja konsernin pörssivälitys keskitettiin Mandatum Pankkiiriliikkeelle.
- Huhtikuussa konsernin emoyhtiön nimi muutettiin Sampo-Leoniasta muotoon Sampo.
- Toukokuussa Sampo-Leonia ilmoitti tekevänsä ostotarjouksen norjalaisesta Storebrand-vakuutusyhtiöstä. Hankkeen pitkittyessä tilanne kuitenkin muuttui, ja tarjouksen annettiin raueta syyskuussa.
- Lokakuussa Sampo Pankki jakautui kolmeen juridiseen

yksikköön. Niistä Sampo Pankkiin siirrettiin suurin osa pankkitoiminnasta, Sampo Luottoihin vienti- ja projekti-rahoitus sekä osa suuryritys-asiakkaista ja Sampo Liikekiinteistöihin kiinteistöt.

- Marraskuussa Sampo ja vahinkovakuutusyhtiö If sopivat, että Sampo luovuttaa Ifille vahinkovakuutustoimintansa ja saa vastineeksi sekä Ifin osakkeita että rahaa. Sammon omistusosuudeksi Ifistä tuli 38,05 %. Muut osakkaat ovat Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo, ruotsalaiset vakuutusyhtiöt Skandia ja Skandia Liv sekä norjalainen vakuutusyhtiö Storebrand. Sammon ja Varma-Sammon yhteenlaskettu osuus äänivallasta on 50 %. Sopimus pantiin täytäntöön tammikuussa 2002.
- Joulukuussa Mandatum Pankki fuusioitiin Sampo Pankkiin.

Osuuspankkien yhteenliittymä oli ainoa suuri suomalainen pankkiryhmä, jonka juridista rakennetta ei olennaisesti muutettu vuonna 2001. Osuuspankkien yhteenliittymä, Fennia-ryhmä ja Lähivakuutusryhmä allekirjoittivat joulukuussa 2001 myyntiyhteistyösopimuksen. Sen mukaan yhteenliittymän jäsenosuuspankit alkavat myydä sopimuksessa mukana olevien vakuutusyhtiöiden vakuutuksia.

Suomessa aloitti toiminnan uusi kotimainen liikepankki, kun valtiovarainministeriö myönsi Pankkiriiliike Evlille pankkitoimiluvan 30.8. Samalla yhtiön nimeksi muutettiin Evli Pankki.

Saksassa toimiluvan saanut pankki Landesbank Schleswig-

Holstein Girozentrale laajensi toimintaansa perustamalla kertomusvuonna Suomeen sivukonttorin. EU:n toisen pankkidirektiivin mukaan luottolaitostoimilupa yhdessä jäsenvaltiossa oikeuttaa perustamaan sivukonttoreita kaikkiin jäsenmaihiin, joten erillistä toimilupaa ei tälle sivukonttorille tarvittu.

Selvitystilassa ollut Yritys pankki Skop lopetti pankkitoimintansa, kun valtiovarainministeriö peruutti sen toimiluvan 1.1.2001 alkaen.

Kuntien Asuntoluotto ja Kuntarahoitus sulautuivat kombinaatiofuusiolla. Valtiovarainministeriö myönsi 26.4.2001 luottolaitostoimiluvan uudelle yhtiölle, jonka nimeksi tuli Kuntarahoitus. Kuntarahoitus tarjoaa rahoitusta kuntasektorille sekä yleishyödyllisiksi nimetyille asuntoyhteisöille. Se ei ota vastaan talletuksia yleisöltä, vaan hankkii varoja pääomamarkkinoilta.

Vuonna 2001 perustettiin yksi kiinnitysluottopankki, Aktia Hypoteksbank, joka sai toimiluvan marraskuussa. Kiinnitysluotto pankkitoiminta on Suomessa kaiken kaikkiaan melko pienimuotoista. Alalla on kolme luottolaitosta, jotka kaikki kuuluvat talletuspankkikonserneihin. Niiden taseiden yhteissumma oli joulukuussa 2001 alle 100 milj. euroa.

Pankkien kannattavuus

Suuret konsernijärjestelyt, vakuutus- ja pankkitoiminnan yhdyntäminen sekä konsernien kansainvälistyminen hankaloittavat täsmällisten numerotietojen esittämistä

kotimaisen pankkisektorin kannattavuudesta koko toimialan tasolla. Yleisesti ottaen pankkien kannattavuus oli edelleen hyvä, joskin jonkin verran heikompi kuin vuonna 2000. Osuuspankkien yhteenliittymän, Sampo Pankki -konsernin ja Ålandsbankenin liiketulos esimerkiksi heikkeni. Vain harvat pankit paransivat kannattavuuttaan edellisvuotisesta, mutta monille säästöpankeille vuosi 2001 oli edellistä kannattavampi (taulukko 1).

Nordea-konsernin pankkitoiminnan kannattavuuden kehitystä on hankala seurata, sillä vertailukelpoisia lukuja vuosilta 2000 ja 2001 on vaikea esittää konsernirakenteen perusteellisten muutosten vuoksi. Koko Nordea-konsernin liiketulos vakuutustoiminta mukaan lukien oli jonkin verran heikompi kuin vuonna 2000.

Pankkien kannattavuuden heikkeneminen johtui suurelta osin kertaluonteisista tekijöistä. Vuonna 2000 eräät pankit olivat esimerkiksi saaneet poikkeuksellisen suuria, kertaluonteisia osinkotuottoja ja myyntivoittoja, joita niillä ei ollut enää vuonna 2001. Kannattavuuden heikkeneminen johtui kuitenkin

Taulukko 1.
Eräiden talletuspankkiryhmien liiketulos vuosina 2000 ja 2001

	2000 Milj. euroa	2001 Milj. euroa
Nordea Pankki Suomi -konserni	-	2 573,4
Merita Pankki -konserni	936,9	-
Osuuspankkien yhteenliittymä	664,5	504,1
Sampo Pankki -konserni ¹	218,9	263,2
Aktia Säästöpankki -konserni	42,3	32,1
Muut säästöpankit emoyhtiöinä	65,0	72,2
Paikallisosuuspankit emoyhtiöinä	39,0	36,1
Ålandsbanken-konserni	21,0	17,4

¹ Sampo Pankin liiketulos vuodelta 2001 on yhdistelystä tuloslaskelmasta, jossa on mukana vuoden aikana toimineiden Sampo-konsernin yhtiöiden tuloksia. Vuosien 2000 ja 2001 liikevoitot eivät ole täysin vertailukelpoisia konsernijärjestelyjen vuoksi. Lähde: Pankit.

kin myös muista tekijöistä. Monissa pankkiryhmissä toimintakulut kasvoivat. Arvopaperikaupan väheneminen heikensi palkkiotuotoja.

Useimpien pankkien rahoituskate oli suurempi kuin vuonna 2000. Otto- ja antolainauskannat kasvoivat, mutta otto- ja antolainauskorkojen välinen kokonaismarginaali supistui joulukuun 2000 lopun 4,3 prosenttiyksiköstä joulukuun 2001 lopun 3,5 prosenttiyksikköön (kuvio 30). Korkotason lasku oli tärkeä syy korkomarginaalin kapenemiseen, sillä antolainauksesta suuri osa on sidottu erilaisiin viitekorkoihin, kun taas ottolainaus on enimmäkseen kiinteäkorkoista. Vaikka suhdannetilanne synkeni selvästi edellisvuotista, luotto- ja takaustappiot pysyivät melko pieninä.

Vuonna 2001 eri puolilla maailmaa koetut rahoitusjärjestelmän kriisit vaikuttivat melko vähän suomalaisten pankkien toimintaan. Suomalaisillakin pankeilla oli saamia esimerkiksi Turkista, mutta huomattava osa niistä oli vähäriskisiä mm. julkisen vallan takausten vuoksi. Japanin ja Argentiinan ongelmat näkyivät vain melko vähän ja pääasiassa välillisesti suomalaisten pankkien toiminnassa.

Arvopaperimarkkinat

Vuonna 2000 alkanut osakekursien lasku jatkui suurimman osan kertomusvuotta. EU-maissa ja Tokiossa pörssikurssit olivat alimmillaan muutamia päiviä syyskuun terrori-iskujen jälkeen ja New Yorkissa pian pörssin avauduttua

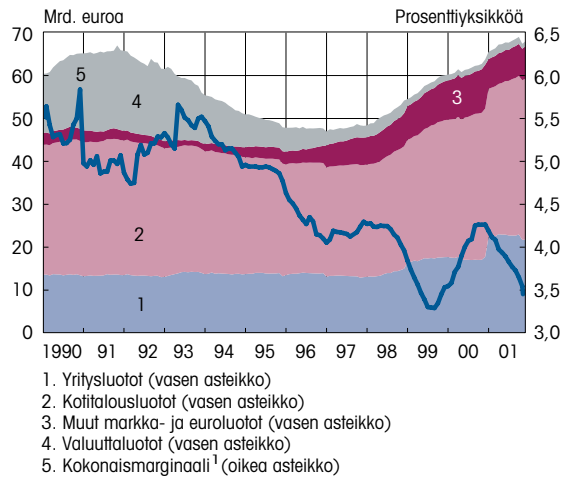
uudelleen. Esimerkiksi Dow Jonesin laaja Euro Stoxx -indeksi saavutti 21. syyskuuta alimman arvonsa, joka oli 39,7 % vuoden 2000 lopun arvoa alempi. Kurssitaso ei loppuvuonna ehtinyt palautua vuodentakaiseen. Kaikkiaan laaja Euro Stoxx -indeksi laski vuoden 2001 aikana 20,2 % (kuvio 31).

Toimialoitain kurssikehitys oli melko epäyhtenäistä. Alkuvuonna

perinteisten toimialojen osakkeet säilyttivät melko hyvin arvonsa, kun taas tietotekniikkayhtiöiden osakkeet kärsivät kurssien laskusta. Loppuvuonna kurssien nousu oli puolestaan voimakkainta tieto- ja viestintäteknikassa.

Osakevaihto Helsingin Pörssissä jatkui vilkkaana. Vaihtoa kertyi kaikkiaan 203 mrd. euron edestä. Tämä oli hieman vähemmän kuin

Kuvio 30.
Talletuspankkien luottokanta ja kokonaismarginaali

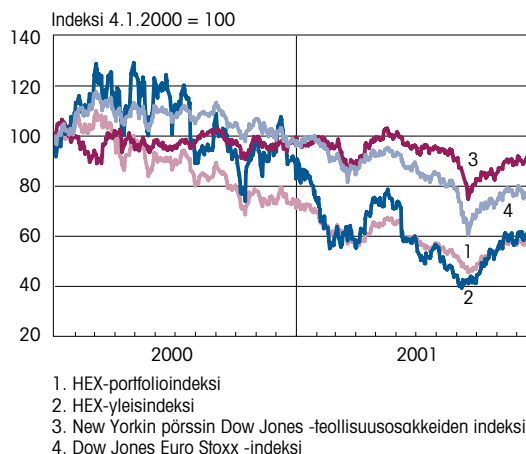

1. Yritysluotot (vasen asteikko)
2. Kõititalousluotot (vasen asteikko)
3. Muut markka- ja euroluotot (vasen asteikko)
4. Valuuttaluotot (vasen asteikko)
5. Kokonaismarginaali¹ (oikea asteikko)

¹ Markkaluottojen ja -talletusten keskkorkojen erotus.
Vuoden 1999 alusta euroluotot ja -talletukset.

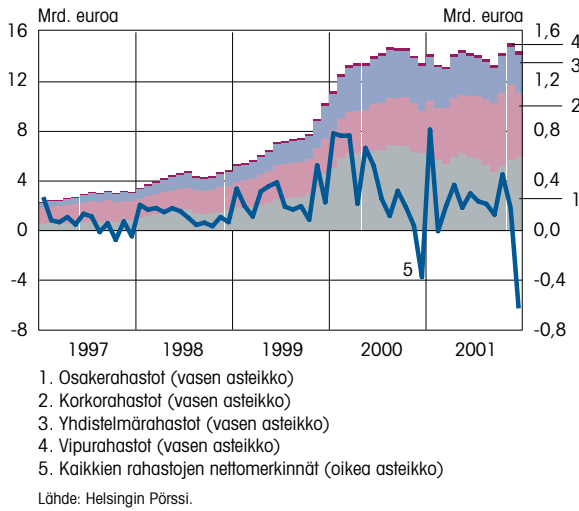
Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 31.
Osakekursien kehitys

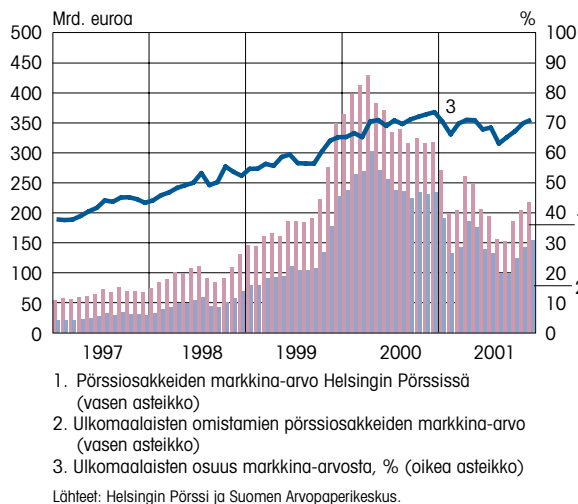

Lähteet: Helsingin Pörssi ja Bloomberg.

Kuvio 32.
Suomessa rekisteröidyt sijoitusrahastot

Kuvio 33.
Pörssiosakkeiden markkina-arvo ja ulkomaalaisomistus

vuonna 2000 (227 mrd. euroa), mutta selvästi enemmän kuin vuonna 1999 (105 mrd. euroa). Nokian osakkeiden osuus koko vuoden osakevaihdosta oli noin 77 %. Vuonna 2000 Nokian osuus oli noin 10 prosenttiyksikköä pienempi. Syyskuun 11. päivän terrori-iskut Yhdysvalloissa lisäsivät kaupankäyntiä Nokian osakkeilla Helsingin Pörssissä, sillä New Yorkin pörssin ollessa kiinni

osto- ja myyntitoimeksiantoja siirrettiin Helsinkiin.

Nokian osakkeilla käydyn kaupan siirtymistä Helsinkiin syyskuisten terrori-iskujen jälkeen helpotti etävälittäjien suuri määrä. Etävälittäjät ovat rahoitusalan yrityksiä, jotka osallistuvat kaupankäyntiin Helsingin arvopaperipörssissä ulkomailta käsin. Etävälittäjien osuus Helsingin Pörssin osakevaihdosta oli vuonna 2001 jo

31 %, kun niiden osuus vuonna 2000 oli vain 14 %. Joulukuussa 2001 etävälittäjien osuus vaihdosta oli jo lähes 40 %. Vuoden lopussa pörssin 38 välittäjästä 20 oli etävälittäjiä. Useimmat etävälittäjistä toimivat joko Tukholmasta tai Lontoosta käsin.

Vilkaasta vaihdosta huolimatta osakekurssit kuitenkin laskivat vuonna 2001. HEX-yleisindeksi oli alimmillaan syyskuussa 57 % alempi kuin vuoden 2000 lopussa ja HEX-portfolioindeksi, jossa Nokian paino on rajattu 10 prosenttiin, oli 39 % alempi kuin vuoden 2000 lopussa. Loppuvuonna kurssit nousivat, mutta eivät palautuneet yhtä korkealle kuin vuoden 2000 lopussa. Kaikkiaan vuonna 2001 HEX-yleisindeksi aleni 32 % ja HEX-portfolioindeksi 22 %. Kurssikehitys oli siis melko samantapainen kuin kansainvälisestikin.

Suomessa rekisteröidyt sijoitusrahastot kasvoivat vuonna 2001 vain melko vähän eli noin miljardi euroa 14,5 mrd. euroon. Netto-merkintöjä tehtiin selvästi vähemmän kuin vuonna 2000. Lisäksi osakekurssien lasku supisti rahastopääomia, joten osake- ja yhdistelmärahastot pienenevät. Lyhytmaturiteettisiin korkoinstrumentteihin erikoistuneet lyhyen koron rahastot kasvoivat suhteellisesti voimakkaimmin. Niiden rahastopääomat kasvoivat lähes kaksinkertaisiksi eli noin 3 mrd. euroon, mikä oli jo noin viidesosa kaikista sijoitusrahastoista (kuvio 32).

Ulkomaalaisomistuksen osuus Suomen arvo-osuusjärjestelmässä väheni hieman vuonna 2001. Joulukuussa 2000 ulkomaalaiset omistivat noin 74 % arvo-osuusjärjestelmän osakkeiden markkina-

arvosta, mutta vuoden 2001 lopussa osuus oli 71 % (kuvio 33).

Valtiontalouden ylijäämän vuoksi uusien joukkolainojen tarjonta pysyi suhteellisen vähäisenä. Vuoden 2001 alkaessa Suomessa liikkeessä olevien joukkovelkakirjojen kanta oli 51,1 mrd. euroa, mutta vuoden loppuun mennessä kanta oli supistunut 50,3 mrd. euroon. Suurimmillaan joukkovelkakirjojen kanta oli alkuvuodesta 2000, jolloin se oli lähes 57 mrd. euroa. Supistuminen johtui suurelta osin julkisen vallan liikkeelle laskemien joukkolainojen väheneemisestä (kuvio 34).

Suursijoittajille tarkoitettujen Suomen valtion sarjaobligatioiden markkinat perustuvat markkinatakaajajärjestelmään, jossa päämarkkinatakaajina toimivat pankit ja arvopaperivälitysliikkeet esittävät osto- ja myyntinoteerauksia sekä toisilleen että loppusijoittajille. Kauppaa käydään ensisijaisesti puhelimitse. Osalla sarjaobligatioista käydään kauppaa myös EuroMTS:n elektronisessa järjestelmässä, jonka merkitys Suomen valtion sarjaobligatioiden markkinapaikkana on kasvanut. EuroMTS on lukuisten suurten, kansainvälisesti toimivien rahoituslaitosten omistama yritys, joka perustettiin vuonna 1999 ylläpitämään euromääräisten valtionobligatioiden elektronisia tukkumarkkinoita. Yrityksen kotipaikka on Lontoo.

Valtiokonttori ja päämarkkinatakaajat päättivät loppuvuodesta 2001 Suomen valtion sarjaobligatioilla käytävän kaupan keskittämistä MTS Belgiumin ylläpitämään elektroniseen markkinapaikkaan. Tarkoitus on saada kaupankäynti

siirretyksi MTS Belgiumin järjestelmään keväällä 2002. MTS Belgium on Belgiassa rekisteröity yritys, joka perustettiin vuonna 2000 ylläpitämään Belgian valtion velkapapereiden markkinapaikkaa. Suomen valtion sarjaobligatioiden markkinoilla on tarkoitus soveltaa suomalaisia sääntöjä ja sopimuksia. MTS Belgium ei ole konsernisuhteessa EuroMTS:ään, mutta yritykset käyttävät samaa kaupankäyntijärjestelmää. Tätä järjestelmää ylläpitää italialainen MTS S.p.A, joka on myös osakkaana molemmissa yrityksissä.

Valvonnan ja sääntelyn kehittäminen

Kansainvälinen sääntely ja valvonta

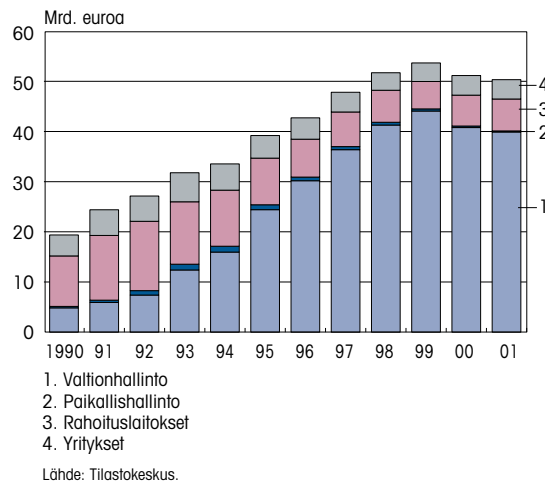
Vuonna 2001 valmisteltiin useita merkittäviä kansainvälisiä sääntelyhankkeita.

Merkittävin hankkeista oli luottolaitoksia ja sijoituspalvelu-

yrityksiä koskevan vakavaraisuuskehikon uudistaminen. Kaikissa EU:n jäsenvaltioissa ja useimmissa muissakin maissa sovelletaan vakavaraisuusvaatimuksia, jotka pohjautuvat Baselin pankkivalvontakomitean vuonna 1988 esittämään suositukseen. Tämä järjestely on monilta osin vanhentunut, ja sen uudistaminen on ollut käynnissä jo jonkin aikaa.

Tammikuussa 2001 Baselin pankkivalvontakomitea julkisti toisen konsultaatiodokumentin uudistusehdotuksestaan, joka on tarkoitettu ohjeistamaan luottolaitosten vakavaraisuuslaskentaa. Uudistuksella pyritään tarkentamaan laskentasääntöjä, joiden avulla riskejä ja omia pääomia vakavaraisuuslaskelmissa verrataan. Suomen Pankki, valtiovarainministeriö ja Rahoitustarkastus esittivät toukokuussa yhteiset, pääasiassa myönteiset kommenttinsa Baselin komitealle. Baselin pankkivalvontakomitean on tarkoitus myöhemmin esittää uudistusehdotuksesta kolmas versio.

Kuvio 34.
Suomessa liikkeeseen laskettujen joukkolainojen kanta

Myös Euroopan komissio on muokannut omaa ehdotustaan uudistetuksi vakavaraisuuskehikoksi. Komission ehdotus noudattaa pääosin Baselin pankkivalvontakomitean ehdotusta, mutta siinä pohditaan myös mahdollisia poikkeamia sellaisissa kysymyksissä, joilla on erityistä merkitystä EU:lle. Vakavaraisuuskehikkoa koskeva direktiivi on tarkoitus viedä jäsenvaltioiden kansallisiin säädöksiin vuonna 2005. Direktiivi koskisi myös sijoituspalvelu yrityksiä.

Euroopan komissio julkisti helmikuussa 2001 kansainvälisten tilinpäätössiisäntien (IAS) käyttöönottoa koskevan asetusesityksen. Esityksen mukaan EU-maissa pörssissä listattujen yritysten olisi laadittava konsernitilinpäätöksensä näiden suositusten mukaisesti vuodesta 2005 alkaen. Säädös koskisi myös yrityksiä, jotka ovat laskeneet liikkeeseen joukkovelkakirjoja, joilla käydään kauppaa arvopaperipörssissä tai säänneltyillä markkinoilla. Tarkoituksena on syventää EU-maiden pääomamarkkinoiden integraatiota helpottamalla eri jäsenmaissa toimivien yritysten tilinpäätöstietojen vertailua.

Euroopan komissio ehdotti huhtikuussa 2001 sekä rahoitusta vakuutuspalveluja tarjoavia finanssikonglomeraatteja koskevaa direktiiviä. Sen tarkoituksena on yhdenmukaistaa finanssiryhmittymien valvontaa koskevat normit jäsenvaltioissa. Direktiivissä mm. määritellään finanssikonglomeraatti, säädetään koordinoivasta valvojasta ja esitetään, miten estetään omien pääomien kaksinkertainen laskeminen vakavaraisuusvaatimusten täyttämiseksi.

Kotimainen sääntely ja valvonta

Joulukuussa 2001 eduskunta hyväksyi kolme merkittävää rahoitusmarkkinalainsäädännön uudistusta.

Ensinnäkin eduskunnassa hyväksyttiin rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontaa koskeva laki, joka perustuu Euroopan komission huhtikuussa antamaan direktiiviehdotukseen. Laissa mm. määritellään taseiden ja pääomavaatimusten perusteella, milloin sekä rahoitus- että vakuutus toimintaa harjoittavan konsernin päävalvontavastuu on Rahoitustarkastuksella ja milloin Vakuutusvalvontavirastolla. Päävastuullinen viranomais joutuu mm. valvoamaan omistajien ja johdon luotettavuutta sekä konglomeraatin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Laissa lisättiin finanssikonglomeraattiin kuuluvien yritysten oikeutta luovuttaa toisilleen tietoja.

Toiseksi eduskunta hyväksyi lait, joilla muutettiin pankkeja ja luottolaitoksia koskevia lakeja. Luottolaitosten sulautumiseen, jakautumiseen ja sidotun oman pääoman pienentämiseen sovelletaan uuden lain mukaan mm. yleisen yhtiölainsäädännön mukaista velkojainsuojamenettelyä. Normaaleja talletuksia tämä ei kuitenkaan koske, vaan ne ovat talletussuojan piirissä. Rahoitustarkastukselle annettiin laajat valtuudet estää edellä mainitun kaltaiset järjestelyt, jos ne vaarantaisivat luottolaitoksen vakavaraisuuden. Eduskunta hyväksyi myös lain talletuspankin toiminnan väliaikaisesti keskeyttämisestä. Valtiovarainministeriö voi tilapäisesti

keskeyttää taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen talletuspankin talletusten vastaanottamisen ja velkojen maksun. Keskeyttäminen edellyttää, että Suomen Pankkia ja Rahoitustarkastusta on ensin kuultu ja että toiminnan jatkaminen aiheuttaisi vakavia häiriöitä rahoitusmarkkinoilla esimerkiksi vaarantamalla tallettajien aseman. Keskeytysmenettelyn kohteeksi joutuneen pankin on laadittava toiminnan tervehdyttämissuunnitelma. Muutokset astuivat voimaan vuoden 2002 alussa.

Kolmanneksi eduskunta hyväksyi lait arvopaperimarkkinalain sekä kaupankäynnistä vakioituilla optioilla ja termineillä annetun lain muuttamisesta. Velvoite julkistaa tarjousesite yleisönnin yhteydessä laajeni koskemaan julkisen kaupankäynnin kohteena olevien yritysten lisäksi myös yksityisiä osakeyhtiöitä. Lisäksi lain tarkoituksena on lisätä kilpailua, kun muutkin kaupankäynnin järjestäjät kuin arvopaperipörssi voivat ottaa järjestämänsä kaupan kohteeksi pörssiosakkeita ja muita oman pääoman ehtoisia arvopapereita. Lisäksi markkinoilla toimivien itsensä harjoittamaa valvontaa on tarkoitus tehostaa. Esimerkiksi julkisen kaupankäynnin järjestäjän on asetettava listalle otettavien arvopapereiden liikkeeseen laskijoille hallintoa koskevia vaatimuksia. Muutokset astuivat voimaan vuoden 2002 alussa.

Maksu- ja selvitysjärjestelmät

Suomen Pankin tehtävänä on huolehtia osaltaan maksu- ja selvitysjärjestelmien luotavuudesta ja tehokkuudesta sekä olla mukana niiden kehittämisessä. Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) jäsenenä Suomen Pankki pyrkii edistämään euroalueen maksu- ja selvitysjärjestelmien moitteetonta toimintaa sekä yleensä myötävaikuttamaan euroalueen rahoitusjärjestelmän vakauteen. Näiden tehtävien toteuttamiseksi Suomen Pankki harjoittaa maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvontaa, tarjoaa maksujärjestelmäpalveluita sekä osallistuu maksu- ja selvitysjärjestelmien ja niitä koskevan sääntelyn kehittämiseen.

Toimintaympäristön muutokset vuonna 2001

Syyskuun terrori-iskut korostivat maksujärjestelmien yleisvalvonnan tärkeyttä, vaikka niillä ei ollut merkittävää vaikutusta euroalueen maksujärjestelmien toimintaan. EKPJ:n piirissä on jo aloitettu selvitys yleisvalvonnan tehostamiseksi ja vastaavien iskujen vaikutusten pienentämiseksi.

Euroopan komission tyytymättömyys euroalueella maasta toiseen suoritettavien maksujen, automaattinostojen ja maksukorttitapahtu-

mien toimitusmaksujen kalleuteen johti siihen, että komissio antoi asetuksen, jossa mm. säädetään, että alle 12 500 euron maksuissa toimitusmaksut vastaavat kotimaisia toimitusmaksuja. Tämä herätti paljon keskustelua ja vastustusta pankkien taholta (ks. s. 48–49).

Käteisen euron käyttöönotto aiheutti muutoksia kahteen suomalaiseseen maksujärjestelmään. Sekä ns. POPS-järjestelmä (pankkien online -pikasiirrot ja sekkit) että pankkien maksujärjestelmä (PMJ) muunnettiin vuosien 2001–2002 vaihteessa euromääräisiksi. Pankit hoitivat kummankin järjestelmän muutokset. Pankit muuttivat menestyksellisesti myös kaikki markkamääräiset pankkitilit, lainat, tiliotteet ja muut tiedot euromääräisiksi. Pankkiautomaatit muunnettiin toimimaan euroilla neljän päivän aikana. Suomen Pankin sekkitilijärjestelmään ja EU:n laajuiseen TARGET-järjestelmään käteisen euron käyttöönotto ei aiheuttanut enää muutoksia, sillä kaikki tapahtumat ovat olleet euromääräisiä jo vuoden 1999 alusta.

Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla muutamat markkinatoimijoiden yhteistyöjärjestelyt sekä kaupalliset vaihtoehtoiset kaupankäyntijärjestelmät ovat laajalti edistäneet markkinoiden yhdentymistä. Yhdysvalloissa pörssimark-

Kehikko 2. Yleisvalvonta

Suomen Pankki ja EKPJ pyrkivät varmistamaan maksu- ja selvitysjärjestelmien turvallisen, häiriöttömän ja käyttäjien kannalta riskittömän toiminnan. Tätä toimintaa kutsutaan yleisvalvonnaksi. Maksujärjestelmien yleisvalvonnan oikeudellisenä perustana ovat Suomen Pankista annetussa laissa (214/1998) keskuspankille asetetut tehtävät ja tavoitteet. Keskuspankin tehtävänä on valvoa nimenomaan maksu- ja selvitysjärjestelmäkokonaisuuksia. Yksittäisten osapuolien riskien valvonta sen sijaan kuuluu Rahoitustarkastukselle.

Yleisvalvonnassa pyritään pitämään yllä maksujärjestelmien vakautta esimerkiksi ongelmien leviämistä rajoittavilla esteillä. Yleisvalvonnan tavoitteena on myös maksujärjestelmien tehokkuus ja luotettavuus. Tehokkuuteen pyritään edistämällä kilpailua ja varmistamalla järjestelmien pääsy-ehtojen avoimuus ja tasapuolisuus. Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että järjestelmien toimivuus on vakaalla oikeudellisella pohjalla.

EU-alueella maksujärjestelmien yleisvalvojina toimivat Euroopan keskuspankki ja EU:n jäsenvaltioiden keskuspankit. EKPJ:n tavoitteita ovat sekä maksujärjestelmien vakauden ylläpito että maksujärjestelmien tehokkuuden ja yleisön käyttämien maksuvälineiden turvallisuuden edistäminen. Koska maksujärjestelmillä on keskeinen merkitys rahapolitiikan toteutuksessa, halutaan yleisvalvonnalla turvata myös rahapolitiikan välityskanava.

Keskuspankkien yleisvalvojat toimivat yhteistyössä pankki-valvontaviranomaisten kanssa. Vuonna 2001 keskuspankkien yleisvalvojat sopivat Euroopan unionin jäsenvaltioiden pankki-valvontaviranomaisten kanssa valvontapöytäkirjasta. Valvontapöytäkirjan ensisijaisena tavoitteena on varmistaa rahoitusjärjestelmän vakaus ja luotettavuus. Valvontapöytäkirja tuli takautuvasti voimaan 1.1.2001.

kinat ovat jo vuosia sitten verkottuneet. Euroopassa vastaava kehitys ei ole edennyt yhtä pitkälle, vaikka pörssien kesken on ollut suuri määrä tähän pyrkiviä hankkeita. Fuusioiden myötä vuonna 2000 syntynyt Euronext-pörssi on muodostumassa yhdeksi Euroopan keskeisistä markkinapaikoista. Euronext laajeni edelleen vuoden 2001 loppupuolella, kun Portugalin pörssi fuusioitui siihen ja se hankki

osake-enemmistön Lontoossa toimivasta London International Financial Futures and Options Exchange -johdannaispörssistä (LIFFE).

Yhdentyminen eteni myös kaupankäyntilinkkien ja järjestelmäyhteistyön kautta. Kesäkuussa amerikkalainen Nasdaq liitti Belgiassa toimineen Easdaq-pörssin osaksi kansainvälistä verkostoaan. Näin syntynyt uusi markkinapaik-

ka, Nasdaq Europe, allekirjoitti yhteistyösopimuksen Berliinin pörssin kanssa.

Euroopan kaupankäynti-infrastruktuuriin tehtiin vuonna 2001 vähemmän uusia yhdentymisalioitteita kuin edellisenä vuonna. Huomio kohdistuikin enemmän kaupankäynnin jälkeisiin toimiin. Tältä osin edistystä saavutettiin lähinnä aiemmin syntyneiden monikansallisten konsernien järjestelmäintegraatiohankkeissa.

HEX-konsernilla oli vuoden aikana useita merkittäviä kansainvälisiä yhteistoimintahankkeita. Helmikuussa HEX hankki osakeenemmistön Tallinnan pörssistä. Lisäksi se kävi alustavia yhteistyökeskusteluja muiden Baltian maiden kanssa. Syyskuussa HEX allekirjoitti Euronextin kanssa ristikkäisjäsenyyssovimuksen. Sopimus helpottaa välittäjäyhteisöjen toimintaa sopimusosapuolina olevissa markkinapaikoissa vuoden 2002 kuluessa.

Vuoden mittaan HEX myös tutki useiden eri tahojen kanssa mahdollisuutta selvittää HEXissä tehtyjä osakekauppoja keskusvasta puolta käyttäen. Varsinaisia ratkaisuja ei vuoden kuluessa kuitenkaan vielä tehty.

Yleisvalvonta

Yksi yleisvalvonnan tärkeimmistä työvälineistä on järjestelmien sääntöjen kehittäminen ja valvonta. Osana yleisvalvontatehtäväänsä Suomen Pankki mm. velvoittaa järjestelmien ylläpitäjät raportoitmaan ongelmista heti Suomen Pankille. Lisäksi järjestelmien ylläpitäjät raportoivat määräajoin

yksityiskohtaisesti järjestelmien toiminnasta.

Maksujärjestelmien yleisvalvonta

EKP ja kansalliset keskuspankit toteuttavat EKP:n neuvoston hyväksymää yleisvalvontapolitiikkaa. Euroalueella toimivan kansainvälisen maksujärjestelmän päävalvojana toimiminen kuuluu sen maan kansalliselle keskuspankille, jonka lainsäädännön mukaan järjestelmä toimii, ellei EKP:n neuvosto järjestelmän piirteiden perusteella päättä toisin. Euro Banking Associationin (EBA) EURO 1 -maksujärjestelmän yleisvalvonnasta vastaa kuitenkin EKP. EKP:n ja kansallisten keskuspankkien tehtävänä on varmistaa yhtäläinen yleisvalvontapolitiikka kaikissa järjestelmissä.

Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin yhteistyönä toteutetussa rahoitusmarkkinoiden tilaa selvittävässä ohjelmassa tarkasteltiin myös Suomen maksujärjestelmiä. Tarkoituksena oli arvioida suomalaisiin maksujärjestelmiin kohdistuvia riskejä ja maksujärjestelmiä koskevien kansainvälisten standardien ja menettelytapojen noudattamista. Suomalaiset maksujärjestelmät selvisivät arvioinnista ilman huomautuksia.

Arvopaperien selvitysjärjestelmien yleisvalvonta

Arvopaperikauppojen selvitysjärjestelmien yleisvalvonta perustuu euroalueen valtioiden kansalli-

seen lainsäädäntöön. Selvitysjärjestelmien käyttäjänä EKPJ on kuitenkin asettanut standardit näille järjestelmille ja niiden välisille linkeille¹, joita käytetään rahapolitiikan toteuttamisessa sekä keskuspankkivakuuksien siirtämisessä ja säilyttämisessä. EKPJ seuraa säännöllisesti näiden standardien noudattamista.

Arvopaperien selvitysjärjestelmillä tarkoitetaan yleensä järjestelmiä, joissa hoidetaan sekä arvopaperikauppojen selvitys (clearing) että toimitus (settlement). Toimitusjärjestelmien yleisvalvonta perustuu lähinnä käyttäjänäkökulmaan, kun taas selvitysjärjestelmiin on lähinnä suhtauduttu vakauden ja markkinapaikan kehittämisen näkökulmasta.

Arvopaperimarkkinoiden merkitys rahoitusmarkkinoilla on voimakkaasti kasvanut. Tästä syystä myös keskuspankit ovat aikaisempaa enemmän kiinnostuneet erityisesti selvitys- ja toimitusjärjestelmien vaikutuksista paitsi maksujärjestelmiin ja rahapolitiikan toteuttamiseen myös rahoitusjärjestelmän vakauteen yleensä samoin kuin systeemiriskiinkin.

Suomen Pankin tehtävänä on osaltaan vastata koko rahoitusjärjestelmän tehokkuudesta, ja tämän tehtävän voidaan katsoa kattavan myös arvopaperitoimitusten ja -kauppojen toteuttamista koskevat järjestelmät.

Kansainvälisesti valvonnan ja yleisvalvonnan perustaksi ovat kehitymässä G10-maiden keskuspankkien ja arvopaperimarkkina-

¹ Euroopan rahapoliittisen instituutin (EMI) tammikuussa 1998 julkistamat vähimmäisvaatimukset.

valvojien marraskuussa 2001 julkaisemat globaalit arvopaperien selvitysjärjestelmäsuositukset. Nämä suositukset liitettiin myös Kansainvälisen valuuttarahaston maa-arvioiden rahoitusmarkkinaosion perustan osaksi.

Maksujärjestelmät

Sekkitilijärjestelmä ja TARGET

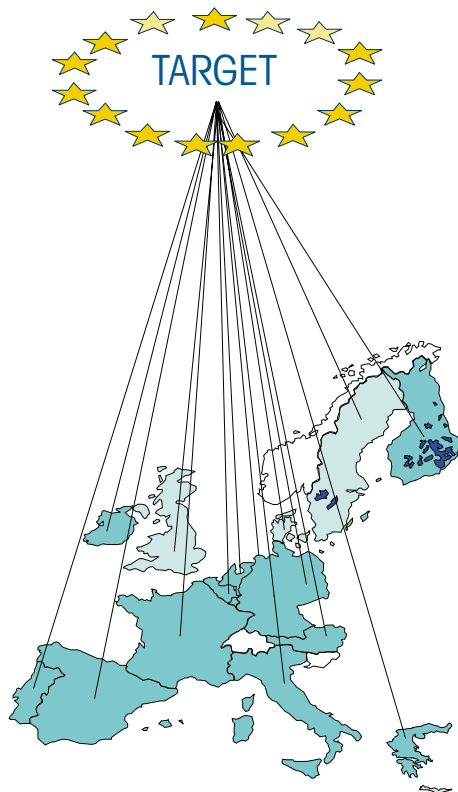
Suomen Pankki tarjoaa palveluita pankkien ja selvityskeskusten katteensiirtojen ja yksittäisten maksujen nopeaan ja turvalliseen suorittamiseen. Näistä palveluista käytetään nimitystä sekkitilijärjestelmä tai BoF-RTGS. Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä on ns. RTGS-järjestelmä (Real-Time Gross Settlement System), jossa tapahtumat suoritetaan reaaliaikaisesti bruttoperiaatteella eli yksitelten. Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä turvaa osaltaan markkinoiden vakautta ja tehokkuutta. Järjestelmä on osa EU-maiden ja Euroopan keskuspankin yhteistä TARGET-järjestelmää, joka mahdollistaa turvallisen maksujen välityksen koko EU-alueella (kuvio 35).

Yhdysvaltoihin syyskuussa kohdistuneiden terrori-iskujen vaikutukset TARGETiin ja muihin euroalueen RTGS-järjestelmiin jäivät vähäisiksi. Iskujen jälkeisinä päivinä TARGETin kautta välitettyjen maksujen päivittäiset määrät ja arvot pysyivät keskimäärin tavanomaisen suuruisina. Terrori-iskulla oli kuitenkin jonkin verran vaikutuksia maksujen päivänsisäiseen jakautumiseen.

Vuoden 2001 aikana Suomen Pankin sekkitilijärjestelmässä

Kuvio 35.

TARGET – Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system

- Euroalueen 12 keskuspankkia + Euroopan keskuspankki + 3 muuta kansallista EU-keskuspankkia
- Yli 5 000 tilinhaltijaa kansallisissa RTGS-järjestelmissä
- Reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä euromääräisille tilisiirroille EU:n alueella
- Järjestelmä avoinna 8.00–19.00 Suomen aikaa
- Mahdollisuus tavoittaa lähes kaikki EU:n alueella toimivat luottolaitokset
- 45 000 maasta toiseen suoritettua maksua päivässä

Lähde: Euroopan keskuspankki.

välitettiin yhteensä keskimäärin 1 575 maksua päivässä. Yhteisarvoltaan nämä olivat noin 15 mrd. euroa. Maksujen kappalemäärä väheni noin 3 % ja arvo noin 18 % verrattuna edellisen vuoden maksuihin. Syynä tähän oli lähinnä sekkitilin haltijoiden välisten kotimaisten maksujen väheneminen. Arvolla mitattuna lähes kaksi kolmasosaa sekkitilijärjestelmän maksuista oli maasta toiseen suoritettuja TARGET-maksuja. Sen sijaan kappalemäärillä mitaten noin puolet maksuista oli kotimaisia (kuvio 36).

Koko TARGET-järjestelmässä suoritettiin vuonna 2001 maasta toiseen keskimäärin 45 000 maksua päivässä. Yhteisarvoltaan nämä

maksut olivat 506 mrd. euroa. Maksujen kappalemäärä lisääntyi noin 14 % ja arvo noin 17 % edellisvuotisesta. TARGET-järjestelmän maksujen lisäys johtui pankkien välisten maksujen kasvusta.

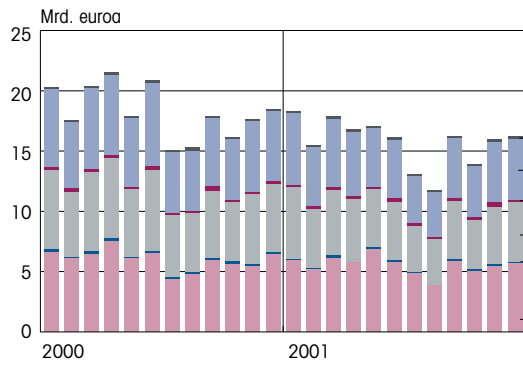
Suomalaisten pankkien likviditeettitilanne jatkui erittäin hyvänä, eikä sekkitilijärjestelmässä ollut katteen puutteesta johtuvia jonoja. Hyvään likviditeettitilanteeseen vaikutti osaltaan se, että pankit voivat käyttää vähimmäisvarantotalletuksia maksujen välitykseen. Vuoden 2001 lopussa pankkien sekkitililimiittien yhteenlaskettu arvo oli noin 3,4 mrd. euroa. Limiittien keskimääräinen käyttöaste pysyi alhaisena (kuvio 37).

Saksan keskuspankki otti käyttöön uuden RTGS-järjestelmän. Tämä uusi järjestelmä, RTGS+, aloitti toimintansa marraskuussa 2001. RTGS+ on uudenlainen ns. hybridijärjestelmä, jossa on piirteitä sekä perinteisestä nettoutusjärjestelmästä että RTGS-järjestelmästä. Uusi järjestelmä korvasi Saksan vanhan nettoutusjärjestelmän ja bruttomaksujärjestelmän. Jälkimmäinen jatkaa kuitenkin toimintaansa vielä kolme vuotta, jotta pienilläkin saksalaisilla pankeilla olisi tarpeeksi aikaa valmistautua uuteen järjestelmään liittymiseen. Uudessa järjestelmässä on noin 50 jäsentä.

Myös Tanska otti marraskuussa käyttöön uuden RTGS-järjes-

Kuvio 36.
Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän tapahtumat

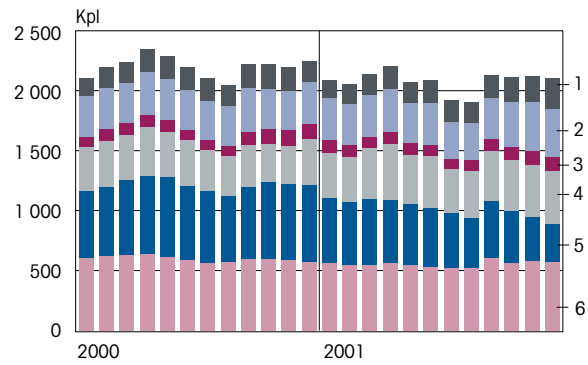
Arvo keskimäärin päivässä

1. Saapuvat TARGET-asiakasmaksut
2. Saapuvat TARGET-interbankmaksut
3. Lähtevät TARGET-asiakasmaksut
4. Lähtevät TARGET-interbankmaksut
5. Loromaksut
6. Muut RTGS-maksut sekä SP:n ja tilinhaltijoiden väliset maksut

Lähde: Suomen Pankki.

Lukumäärä keskimäärin päivässä

telmän, nimeltään KRONOS. Uusi järjestelmä on kaksivaluuttajjärjestelmä, ja se korvaa vanhat järjestelmät, jotka aikaisemmin käsittelivät Tanskan kruunun määräiset ja euromääräiset RTGS-maksut.

Vuoden 2001 aikana EKPJ jatkoi keskusteluja TARGET-järjestelmän kehittämisestä. Keskeisiä kysymyksiä olivat järjestelmän mahdollinen keskittäminen ja automatisointi tehokkuuden lisäämiseksi. Vuoden 2001 aikana myös järjestelmän kustannusvastaavuutta pyrittiin selvittämään.

Suomen Pankki on ollut aktiivisesti mukana TARGET-järjestelmän kehittämisessä. Pankin näkökulma on ollut lähinnä, miten uutta tekniikkaa voitaisiin hyödyntää maksukäytäntöjen kehittämisessä.

Muut kotimaiset maksujärjestelmät

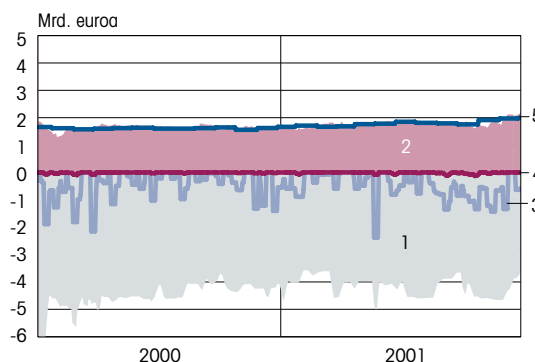
Pankkien välisessä POPS-järjestelmässä oli vuonna 2001 keskimäärin 2 916 tapahtumaa päivässä.

Tapahtumien päivittäinen arvo oli 1,6 mrd. euroa. Sekkejä oli POPS-järjestelmässä keskimäärin 2 213 päivässä (75 %). Niiden arvo oli 0,4 mrd. euroa. Pikasiirtoja oli keskimäärin 735 päivässä (25 %). Niiden arvo oli 1,2 mrd. euroa (76 %). Katteensierro toteutetaan maksukoon mukaan joko bruttomääräisesti (isot maksut) tai nettoutettuna (pienet maksut). POPS-

tapahtumien yhteenlasketusta arvosta bruttomääräisinä suoritettujen pikasiirtojen ja sekkien osuus oli 50 %. Kappalemäärästä niiden osuus oli alle 1 prosentin. Muiden tapahtumien rahamääräiset arvot olivat pienempiä kuin pankkien kahdenvälisesti sopimat RTGS-rajojen mukaiset arvot.

Pankkien maksujärjestelmässä (PMJ) katteet siirtyvät pankkien

Kuvio 37.
Suomalaisten pankkien vähimmäisvarantotalletukset ja päivänsisäiset sekkitililimiitit

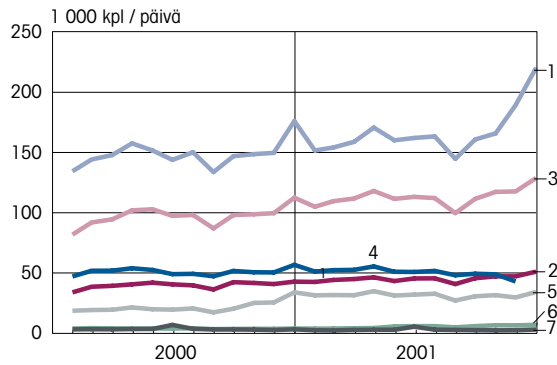

1. Limiitit yhteensä¹
2. Sekkitilien päivän loppusaldojen liukuva kuukausikeskiarvo
3. Limiittien maksimikäyttö²
4. Limiittien keskimääräinen käyttö¹
5. Vähimmäisvarantotalletukset yhteensä

¹ Viiden päivän liukuva keskiarvo.
² Viiden päivän liukuva maksimi.

Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 38.
Maksujen lukumäärä keskimäärin päivässä
EU-alueen eri järjestelmissä

1. Kotimaiset maksut
2. TARGET-maksut EU-maasta toiseen
3. EBA:n Euro 1 (Euro Banking Association)
4. EAF (Euro Access Frankfurt)¹
5. PNS (Paris Net Settlement)
6. SEPI (Servicio Español de Pagos Interbancarios)
7. POPS (pankkien on line -pikasiirrot ja sekitt)

¹EAF lopetti toimintansa 5.11.2001. Marraskuun tieto on keskiarvo havainnoista 1.11. ja 2.11.

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja pankit.

Suomen Pankissa olevilla sekkitileillä pankkien välittämien laskelmien perusteella. Pikasiirtoja ja sekkejä lukuun ottamatta kaikki muut maksutapahtumat pankkien välillä välitetään tämän järjestelmän kautta. Näitä ovat mm. tilisiirrot, toistuvaissuoritukset ja pankkikorttimaksut. Näihin maksuihin liittyviä katekirjauksia tehdään kaksi kertaa vuorokaudessa, yö- ja iltapäiväkatekirjauksena. Yökatekirjausten vuorokausikeskiarvo vuonna 2001 oli 496 milj. euroa ja iltapäiväkatekirjausten 144 milj. euroa.

Suomessa on tällä hetkellä käytössä yksi yleiskäyttöinen elektroninen rahajärjestelmä, Avant-korttiraha. Tämän lisäksi on joitakin rajattuun käyttöön tarkoitettuja elektronisen rahan järjestelmiä. Markkinoille on niin ikään tullut vähittäismaksuihin, kuten pysäköinnin maksamiseen, suunniteltuja matkapuhelinsovelluksia. Kaikkiaan sähköisen rahan käyttö oli Suomessa vuonna 2001 kuitenkin suhteellisen vähäistä.

Suomen Pankki seurasi elektronisen rahan käytön ja sääntelyn edistymistä ja osallistui sääntelystä ja erityisesti uusien maksutapojen turvallisuudesta käytävään keskusteluun sekä Suomessa että EKPJ:n piirissä.

Euroalueen yksityiset suurten maksujen järjestelmät ja valuuttakauppojen selvitys

EURO 1 on EU:n laajuinen lähinnä suurten ja keskisuurten euromääräisten maksujen nettomaksujärjestelmä. Järjestelmä on TARGETin lisäksi toinen keskeinen EU:ssa toimiva maasta toiseen suoritettavien maksujen järjestelmä. Jäseniä EURO 1:ssä on vähän yli 70, Suomesta 3. EURO 1:ssä välitettiin vuoden 2001 aikana päivittäin keskimäärin 113 000 maksua, joten kappalemäärillä mitattuna sitä käytettiin selvästi TARGET-järjestelmää enemmän (kuviot 38). TARGETissa välitettyjen maksujen arvo puolestaan ylitti yli kaksinker-

taisesti EURO 1:n keskimääräisen päivääron, joka oli 205 mrd. euroa.

Kansainvälinen CLS-pankki (Continuous Linked Settlement) on tarkoitettu tarjoamaan pankeille palvelua, jolla poistetaan valuuttakauppojen toimitusriski. Toimitusriskin häviäminen perustuu siihen, että valuuttakaupassa kahden valuutan vaihto maksuineen toteutetaan samanaikaisesti PVP-pohjaisesti (payment versus payment). Osa suomalaisista pankeista tulee todennäköisesti liittymään järjestelmään. Alkuperäisten suunnitelmien mukaan CLS-pankin piti aloittaa toimintansa jo lokakuussa 2000, mutta aloitusta on jouduttu useaan otteeseen lykkäämään tarvittavien ohjelmistojen kehittämisen johtuvien vaikeuksien vuoksi. Näyttää siltä, että aloitus siirtyy ainakin pitkälle vuoteen 2002.

Pienten maksujen välitys euro- ja EU-alueella

EU-alue on yhteismarkkina-alue, jonka sisällä pienten maksujen suorittamisen tulee olla yhtä tehokasta ja luotettavaa kuin yhden maan sisällä. Euroopan komission tyytymättömyys alueen pankkien toimintaan tämän päämäärän saavuttamiseksi johti siihen, että komissio antoi heinäkuussa 2001 uuden asetusluonnoksen. Luonnos koski euroalueella maasta toiseen suoritettavia euromääräisiä maksuja, maksukorteilla maksettavia maksuja ja pankkiautomaattinostoja.

Euroopan parlamentti hyväksyi asetusluonnoksen joulukuussa 2001. Asetus tulee voimaan maksukorttien ja pankkiautomaattien osalta 1.7.2002 ja tilisiirtojen

osalta 1.7.2003. Asetus koskee aluksi maksuja, jotka ovat suuruudeltaan alle 12 500 euroa. Yksi syy maksujen käsittelyn kalleuteen ja siitä aiheutuviin suuriin palvelumaksuihin on ollut jäsenvaltioiden rahalaitoksille asettama vaatimus ilmoittaa maasta toiseen suoritettavat maksut maksutaselastoihin. Nykyisin näihin tilastoihin ei tarvitse ilmoittaa alle 12 500 euron maksuja. Vuoden 2006 alusta ilmoitettavien maksujen raja nostetaan 50 000 euroon.

Asetuksen mukaan toimitusmaksujen tulee vastata kotimaisia toimitusmaksuja. Komissio lähtee siitä, että koko euroalue on samaa markkina-alueita ja että euroalueen kansalaisilla on oltava mahdollisuus suorittaa maasta toiseen lähetetyt maksunsa vastaavansuuruisella toimitusmaksulla kuin kotimaassakin. Yhteisen rahan etujen pitäisi näin siirtyä myös kuluttajille.

Asetuksessa on myös vaatimus maksujen automaattisen käsittelyn mahdollistavien kansainvälisen tilinumeron (IBAN) ja pankkitunnuksen (BIC) käytöstä. Automaattinen käsittely mahdollistaa pankkien maksujenvälityksen kustannusten pienentämisen ja helpottaa siten pankkien kustannuspaineita.

EBAn maksujärjestelmä STEP 1 aloitti toimintansa vuoden 2000 loppupuolella. EBAlla on suunnitelmassa myös uusi maksujärjestelmä, STEP 2. Tämän järjestelmän on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2002 loppupuolella. Sitä tullaan markkinoimaan ensimmäisenä Euroopan laajuisena clearingkeskuksena, jonka kautta euromääräiset maksut on helppo lähettää suurissa erissä.

Arvopaperien selvitysjärjestelmät

Euroalueen arvopaperikeskukset ja niiden väliset linkit

Euroalueen arvopaperikeskukset toimivat paitsi arvopaperikauppojen selvittäjinä myös keskuspankkien myöntämien luottojen vakuuksien pääasiallisina säilyttäjinä. Niiden toiminnan luotettavuus on keskeistä rahoitusjärjestelmän toimivuuden kannalta. Selvitysjärjestelmien on taattava, että keskuspankkiluottoa ei voida nostaa ennen kuin sen vakuudeksi annettavat arvopaperit on siirretty ehdottomasti ja peruuttamattomasti keskuspankille. Käyttäjästanssardeissa edellytetään mm. järjestelmien riittävää valvontaa ja operatiivista luotettavuutta.

Samoin arviointikriteerein hyväksytään myös arvopaperikeskusten väliset linkit eli suorat yhteydet, joiden välityksellä maasta toiseen siirrettyjä arvopapereita voidaan käyttää EKPJ:n myöntämien luottojen vakuutena. Vuoden 2001 aikana hyväksyttiin viisi uutta EU-maiden kansallisten arvopaperikeskusten välistä linkkiä; vuoden lopussa hyväksytyjä linkkejä oli kaiken kaikkiaan 66. (Arvioinnissa hyväksytyt arvopaperikeskukset ja niiden väliset linkit on lueteltu EKP:n Internet-sivuston [www.ecb.int] lehdistötiedotteissa.)

Suomalaiset arvopaperi- ja johdannaisselvitysjärjestelmät

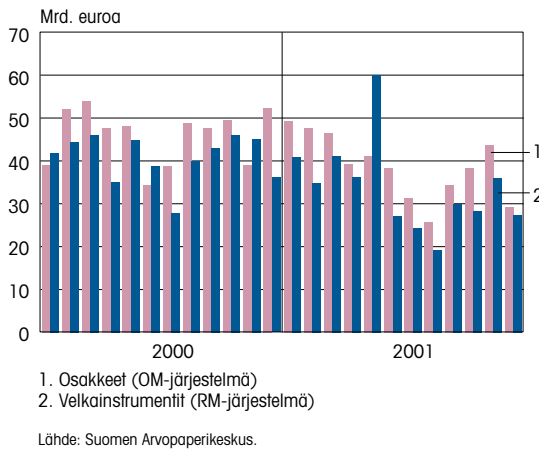
Suomen Arvopaperikeskus (APK) ylläpitää selvitys- ja rekisterijärjes-

telmiä oman pääoman ehtoosille arvopapereille (osake- eli OM-järjestelmä) ja velkainstrumenteille (velkainstrumentti- eli RM-järjestelmä). Rahamarkkinainstrumentti-kaupat selvitetään brutto-periaatteella. Sen sijaan osakekaupan maksujen selvitys toimii edelleen nettoperiaatteella. Helsingin Pörssi ylläpitää lisäksi johdannaisselvitysjärjestelmää vakioiduille johdannaisille. Näiden järjestelmien yleisvalvonta kuuluu Suomen Pankille.

Nettomaksuihin perustuvassa eräajopohjaisessa OM-selvitysjärjestelmässä vuonna 2001 selvitettyjen kauppojen määrän kasvu jatkui erityisesti Nokian ja muiden tietotekniikkaosakkeiden runsaan kaupankäynnin vuoksi. Pörssi-kauppojen arvo puolestaan laski noin 11 % markkina-arvojen pientymisen takia. Kapasiteetti-ongelmat ja osapuolisidonnaiset riskit ovat viime vuosina olleet osakeselvitysjärjestelmän heikkouksia, mutta arvo-osuusrekisterien keskittäminen loka-kuussa 2000 varmisti merkittävästi järjestelmän toimintaa ja loi pohjan laajoille uudistuksille. Vaikka järjestelmään tehtiin vuoden 2001 aikana eräitä parannuksia, mm. osakelainausta joustavoitettiin, se on todettu vanhentuneeksi.

Vuonna 2001 ei havaittu aikaisempina vuosina nähdynkaltaisia kapasiteettivaiveuksia. Järjestelmän kehitys mahdollisti myös sen, että pörssi-kaupankäynnin selvitysaste vakiintui vuoden kuluessa jopa lähelle 99:ää prosenttia. Keväästä aina alkusyksyyn saakka osakkeiden välityksen volyyymi supistui, mutta syksy oli vilkas, ja koko vuoden volyymeissa saavutettiin

Kuvio 39.
Suomen Arvopaperikeskuksen järjestelmässä selvitettyjen kauppojen arvo

melkein vuoden 2000 luvut (kuvio 39). Kaupankäynti keskittyi edelleen harvoin osakkeisiin. Kauppojen ketjuuntuminen sekä ulkomaisten sijoittajien merkittävästi kasvanut osuus kaupankäynnistä monimutkaistivat selvitystä.

Markkinapaikan kehittäminen ja systeemiriskin pienentäminen vaativat perusteellisia järjestelmä-uudistuksia. HEX aloittikin vuoden 2000 lopulla uuden HEXClear-osakejärjestelmän kehittämisen. Uusi järjestelmä mahdollistaa reaaliaikaisen bruttoselvityksen, mutta lähtökohtana ovat nettomaksuihin perustuvat eräpohjaiset arvopaperien bruttotoimitukset samassa teknisessä ympäristössä. Järjestelmä on tarkoitus saada käyttöön ennen vuoden 2002 loppua.

RM-järjestelmä on RTGS-pohjainen reaaliaikainen velkainstrumenttien bruttoselvitysjärjestelmä. Järjestelmässä säilytetään Suomen Pankille vakuudeksi annetut EKPJ:n hyväksymät suo-

malaiset vakuuskelpoiset arvopaperit. RM-järjestelmästä Ranskan ja Saksan selvitysjärjestelmiin rakennetut kaksisuuntaiset linkit on hyväksytty EKPJ:n myöntämien luottojen vakuusmateriaalin siirtoihin. Vuoden 2001 aikana järjestelmä toimi edelleenkin luotettavasti. RM-järjestelmässä selvitettyjen kauppojen lukumäärä kuitenkin pieneni edelleen. Linkkien kautta Suomen Pankille vakuudeksi toimitettujen ulkomaisten arvopapereiden vaihtuvuus oli erittäin vähäinen vuoden 2001 aikana (ks. myös s. 25).

APK:lla on kaikki instrumentit kattava linkki Saksan arvopaperikeskukseen (Clearstream Frankfurt) sekä Ranskan Euroclear France -arvopaperikeskukseen (entinen Sicovam). Alankomaiden Necigef-arvopaperikeskuksen linkki käsittää OM-järjestelmässä liikkeeseen lasketut osakkeet ja muut arvopaperit. Siten suomalaisen tai Suomessa omaisuuttaan säilyttävä ulkomainen sijoittaja voi

hallinnoida myös näitä omaisuuslajeja Suomen arvo-osuusjärjestelmässä. Sijoitustarkoituksissa markkinaosapuolet käyttivät näitä linkkejä, erityisesti Saksan linkkiä, varsin aktiivisesti.

HEXin johdannais selvitysjärjestelmässä selvitetään Helsingin Pörssissä tehdyt johdannaiskaupat. Järjestelmä ei muuttunut merkittävästi vuoden aikana. HEXin ja Eurex Frankfurtin (Eurex) vuonna 1999 solmiman yhteistyösopimuksen perusteella kaupankäynti likvideimpiin kohde-etuuksiin perustuvilla johdannaisilla tapahtuu Eurexissa. Nokian osakeoptio säilyi vuonna 2001 yhtenä Eurexin päätuotteista. HEX toi markkinoille vuoden aikana myös useita uusia johdannaisia kotimaan kaupankäyntilistalleen.

Kansainvälinen kehitys

Paineet selvitysjärjestelmien lähentymiseen ja yhdentymiseen ovat entisestään lisääntyneet. Vuoden 2001 aikana EKPJ jatkoi säännöllisiä tapaamisia markkinaosapuolten kanssa edistääkseen integraatiota alalla. Merkittävimpiä edistysaskeleita selvitys- ja toimitusjärjestelmäinfrastruktuurin integraatiossa oli Euronextin kylkeen syntyneen Euroclear-konsernin ja saksalais-luxemburgilaisen Clearstream-konsernin järjestelmä-integraation edistyminen. Muusta lähentymisestä olivat esimerkkejä keskuspankkirahan käytön selvityksessä mahdollistavien uusien palveluiden avaaminen mm. Belgiassa ja Isossa-Britanniassa ja keskusvastapuolipalvelujen kehityshankkeiden käynnistäminen.

Euroopan ulkopuolella fuusioita toteutettiin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa kolme instrumentti-kohtaista selvitysjärjestelmäpalvelua tarjoavaa yhtiötä fuusioitiin Depository Trust & Clearing Corporationin tytäryhtiöiksi. Euroclear, London Clearing House ja yksi tytäryhtiöistä perustivat European Securities Clearing Corporationin kehittääkseen keskitetyn eurooppalaisen selvitys- ja nettoutusjärjestelmän valtion joukkovelkakirjakaupoille. Toisaalta esimerkiksi pohjoismaiset kaupapaikat pohtivat, miten keskusvastapuolipalvelu voitaisiin järkevästi toteuttaa näissä maissa lähinnä osakekauppojen selvityksessä.

Easdaq-pörssin siirryttyä amerikkalaiseen omistukseen Depository Trust & Clearing Corporation perusti Isoon-Britanniaan osakekaupankäynnin selvitykseen erikoistuneen EuroCCP-keskusvastapuolen. Kansainväliset keskusvastapuolipalvelut sisältävät varsin suuren systeemiriskin leviämisen riskin. Keskusvastapuolten valvonta on erityisen hankalaa, koska näiden yritysten rakenteet ja turvaverkot poikkeavat huomattavasti toisistaan. Tästä syystä eurooppalaisten keskusvastapuolien julkaisemat keskusvastapuoli-standardit ovat tärkeä ensi askel niiden valvonnan kehittämiseksi.

Maailman suurimpien keskusvastapuolten loppuvuodesta 2001 perustama yhteistyöjärjestö CCP12 kehittää eurooppalaisten standardien pohjalta globaalia standardia näiden yhteisöjen valvonnan perustaksi. Tämä lisännee näiden järjestelmien yhdenmukaisuutta ja integraatiota vastaisuudessa.

Suomen Pankin yhteistyö viranomaisten ja markkinaosapuolien kanssa

Valvontayhteistyö Rahoitustarkastuksen kanssa maksu- ja selvitysjärjestelmien alueella jatkui vuonna 2001. Aktiivisinta yhteistyö oli arvopaperien selvitysjärjestelmien kehittämisessä, koska alalla on meneillään monia merkittäviä hankkeita. Rahoitustarkastus kutsui syyskuussa 2001 koolle selvitysjärjestelmien ohjausryhmän ja sen alaisuudessa toimivan selvitysjärjestelmien asiantuntijaryhmän. Ryhmissä ovat mukana myös markkinaosapuolet. Pyrkimyksenä on kehittää selvitystä kokonaisvaltaisesti, koordinoita selvitysjärjestelmäriskien hallintaa ja kehittämishankkeita sekä edistää kansainvälisten standardien voimaansaatamista. Suomen Pankki osallistui aktiivisesti sekä ohjausryhmän että sen asiantuntijaryhmän toimintaan yhdessä markkinaosapuolten kanssa.

Maksujärjestelmäyhteistyö Rahoitustarkastuksen kanssa keskittyi lähinnä suomalaisten maksujärjestelmien riskien tutkimiseen ja niistä julkaistavan selvityksen laadintaan. Maksujärjestelmien yleisvalvontaa ja maksujärjestelmäriskijä kuvaava selvitys on tarkoitus julkaista keväällä 2002. Yhteistyötä tehtiin myös pankkien valuutakauppojen toimitusriskin seuraamisessa.

Maksujärjestelmäyhteistyö markkinaosapuolten kanssa jatkui vuonna 1995 perustetun yhteistyöfoorumin, maksujärjestelmien ohjausryhmän (MJO) piirissä. Ryhmä kokoontui vuoden aikana

keskustelemaan eurokäteiseen ja maksujärjestelmiin liittyvistä asioista.

Sekkitilijärjestelmän kehittämistä ja siihen liittyvää tietojen vaihtoa jatkettiin tilinhaltijoista koostuvan Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän käyttäjätoimikunnan kokouksissa.

Suomen Pankki osallistuu tarvittaessa myös Suomen Pankkiyhdistyksen työryhmien työskentelyyn. Kevään 2001 aikana kokountui eri pankkien edustajista koostuva työryhmä, joka valmisti periaatteita eri maksujärjestelmien riskien määrittelyyn ja mittaamiseen.

Suomen Pankki osallistui myös EKPJ:n yhteistyöhön markkinaosapuolten kanssa. Tämä työ koostuu lähinnä yhteisistä kokouksista ja kuulemistilaisuuksista, joissa vaihdetaan mielipiteitä ajankohtaisista arvopaperimarkkinoiden kehittämiseen liittyvistä asioista.

Kotimaassa Suomen Pankki jatkoi kuukausittaisia valvontakokouksia APK:n kanssa. Lisäksi pankki järjesti vuoden 2001 aikana kaksi selvitysseminaaria, joiden kautta se osallistui mm. keskusteluun osakeselvityksen kehittämistarpeista sekä markkinoiden yhdentymiseen liittyvistä riskeistä. Suomen Pankilla on myös suoria yhteistyömuotoja APK:n kanssa operatiivisissa asioissa, mm. vakuushallinnan kehittämisessä.

HEXin listauspyrkimykseen liittyvä Helsingin Pörssin ja arvopaperikeskuksen itsesääntelyn kehittäminen jatkui yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Tarkoituksena on varmistaa riittävä ja luotettava valvonta, jonka avulla voidaan turvata, että tilinhoitaja-

yhteisöt ja niiden asiamiehet noudattavat arvopaperikeskuksen toiminnasta annettuja eritasoisia säännöksiä ja että niiden toiminta täyttää julkisuusvaatimukset. Työ johti hallituksen esitykseen arvopaperimarkkinalain muuttamiseksi sekä arvopaperikeskuksen sääntöjen tarkistuksiin. HEX-konsernin itsesääntelyä koskevaa lainsäädäntöä muutettiin joulukuussa 2001.

Valtiovarainministeriön alainen työryhmä pohti maaliskuusta 2001 lähtien arvopaperien ns. moniportaisen omistusjärjestelmän sallimista Suomessa nykyisen suoran omistusoikeuden rinnalla. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että säilytyslaitoksen toimiluvan saaneet yhteisöt voisivat pitää alakirjanpidossaan eriteltyjä asiakastilejä APK:n yhteissäilytyksen sisällöstä. Nykyisin tämä on mahdollista vain ulkomaisten sijoittajien säilytyksistä. Uuden omistusjärjestelmän toteutuminen lähentäisi suomalaisia arvo-osuusjärjestelmää keskieu-rooppalaisiin ja mahdollistaisi mm. ulkomaisen kilpailun suomalaisille asiakkaille tarjottavissa säilytyspalveluissa. Ryhmän työllä on tärkeitä liittymäkohtia mm. APK:n selvitysjärjestelmän uudistus- ja keskustavastapuolipalveluhankkeisiin sekä omistusten julkisuusperiaatteisiin.

Edistääkseen EU-alueen maksu- ja selvitysjärjestelmäintegraatiota EKP julkaisi kesäkuun lopussa yhdessä EU-maiden keskuspankkien kanssa laatimansa kolmannen täysin uudistetun raportin ”Payment and securities settlement systems in the European Union” (ns. Blue Book). Raportissa kuvataan yleisesti EU:n jäsenvaltioissa toimivat maksujärjestelmät ja arvopaperikaupan selvitysjärjes-

telmät sekä niihin liittyvä keskeinen lainsäädäntö. Siinä kuvataan omassa luvussaan myös euroalueen maksu- ja selvitysjärjestelmien yhteisiä tai muuten euroalueen kannalta merkittäviä piirteitä. Luvussa käsitellään niin ikään näihin järjestelmiin liittyvää EU:n lainsäädäntöä ja sääntelyä sekä EKP:n ja eurojärjestelmän roolia. Raportti on saatavissa EKP:n Internet-sivustosta.

Kansainvälisten suositusten, EU-direktiivien ja lainsäädännön kehittäminen vuonna 2001

Maksu- ja selvitysjärjestelmiin liittyvä lainsäädännön kehitys jatkui, kun Euroopan unionin antamia direktiivejä sovellettiin kotimaiseen lainsäädäntöön. Suomen Pankki osallistui hankkeiden kansainväliseen ja kotimaiseen valmisteluun antamalla asiantuntija-apua lakeja valmistelleisiin työryhmiin.

Euroopan parlamentti hyväksyi joulukuussa 2001 euroalueen sisäisiä maasta toiseen suoritettavia maksuja koskevan asetuksen, joka on suoraan jäsenmaita sitova säädös (ks. myös s. 48–49). Euroopan parlamentin ja EU:n neuvoston direktiivi sähköisestä rahasta sisällytettiin tammikuussa 2001 jätettyihin pankkipalvelutyöryhmän lainsäädäntöesityksiin.

Valmisteltavana on ollut myös Euroopan parlamentin ja EU:n neuvoston direktiivi rahoitusvakuusjärjestelyistä, joissa arvopapereita, arvo-osuuksia ja käteistä käytetään erilaisten velvoitteiden

turvaamiseksi. Direktiivi koskisi vain määriteltyjä viranomaisia, keskuspankkeja, valvonnan alaisia rahoituslaitoksia ja suuryrityksiä. Sillä pyritään tehostamaan maasta toiseen suoritettavia toimia, jotka ovat tarpeen eurojärjestelmän häiriöttömän toiminnan kannalta. Se yhdenmukaistaisi keskeisimpiä Euroopan unionin rahoitusvakuuksia koskevia säännöksiä ja toteuttaisi osaltaan sisämarkkinoita. Direktiiviesityksen käsittely pyritään viemään päätökseen vuoden 2002 kuluessa.

Arvopaperimarkkinoiden yhdentymisen hitaus on todettu keskeiseksi heikkoudeksi Euroopan unionissa. Lamfalussyn raportissa ehdotetut arvopaperimarkkinoiden valvontaan liittyvät komiteat – valtiosihteeritason asiantuntijoista koostuva Euroopan arvopaperikomitea (ESC) ja teknisenä neuvonantajana toimiva Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea (CESR) – perustettiin Tukholman huippukokouksen tuloksena kesällä 2001. Komiteat kokoontuivat ensimmäisen kerran syyskuussa, mutta toimivat vielä tässä vaiheessa neuvonantajina, sillä komissio ja parlamentti eivät ole päässeet sopimukseen niiden lopullisesta asemasta. Euroopan komissio kuitenkin otti käyttöön ehdotuksen mukaiset kuulemismenettelyt kiirehtiäkseen yhteismarkkinoiden syntymistä. Menettelyä sovellettiin ensimmäistä kertaa sijoituspalveludirektiivin päivityksessä. Suomen Pankki osallistui aktiivisesti hankkeen valmisteluun lausunnon sekä suoraan että EKP:n kautta.

Niin valvojat kuin keskuspankitkin ovat todenneet, että ne eivät

Kehikko 3.

G10-maiden globaalit suositukset arvopaperien selvitysjärjestelmistä

G10-maiden keskuspankkien ja arvopaperimarkkinavalvojien työryhmä julkaisi marraskuussa 2001 kansainväliset suositukset arvopaperien selvitysjärjestelmien kehittämiseksi.

Raportti käsittää 19 suositusta. Niillä pyritään ohjaamaan selvitys- ja toimituspalvelun tarjoajia ja markkinaosapuolia kehittämään arvopaperien selvitysjärjestelmiä kaikkialla maailmassa entistä turvallisempaan ja tehokkaampaan suuntaan. Suosituksissa määritellään yleiset minimistandardit kaikenlaisia arvopapereita käsitteleville järjestelmille ottamatta kantaa esimerkiksi niiden maantieteelliseen sijaintiin. Suositukset koskevat sekä kotimaisia että kansainvälisiä arvopaperitapahtumia käsitteleviä järjestelmiä.

Raportin suositukset on jaettu kuuteen ryhmään. Niissä määritellään tavoitteet seuraavien kriteerien suhteen:

- oikeudelliset riskit
- selvitysvaihetta edeltävät riskit
- varsinaiset selvitysriskit
- operationaaliset riskit
- säilytysriskit
- eräät muut seikat, kuten jäsenyysehdot, tehokkuus ja valvonta.

Merkittävä uutuus raportissa on funktionaalinen lähestymistapa. Lähestymistavalla pyritään välttämään maiden erilaisista instituutio-olosuhteista johtuvat ongelmat. Näin yksittäisiä suosituksia ei osoiteta millekään yksittäiselle instituutiotyypille, vaan kaikille kussakin maassa tietyn toiminnon tuottamiseen osallistuville instituutioille. Suositukset muistuttavat, että järjestelmän turvallisuus, tehokkuus ja selkeys riippuvat kaikista palveluntarjoajista ja osapuolista eivätkä ainoastaan markkinainfrastruktuurista.

voi ilman toisiaan varmistaa järkevää ja tehokasta infrastruktuuria nykyisissä olosuhteissa. Marraskuussa perustettiin EKPJ:n ja Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien (CESR) yhteinen työryhmä kehittämään Eurooppaan arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmiä koskevaa sääntelyä. Työ lähtee G10-maiden marraskuussa julkaisemien 19 suosituksen pohjalta (kehikko 3). Sekä Rahoitustarkastus että Suomen Pankki ovat edustettuina tässä työryhmässä. Tarkoituksena on tarkentaa globaaleja suosituksia eräiltä osin sitovampaan suuntaan ja laajentaa ne koskemaan selvemmin myös keskusvastapuolia. Konkreettisia tuloksia nähtäneen vuoden 2002 loppupuolella. Lisäksi EKPJ selvittää, missä määrin sen käyttäjästandardeja tarvitaan yleisempien suositusten ja ohjeiden tullessa aikanaan käyttöön.

Komission yhteydessä toimiva markkinaosapuoliin tukeutuva ns. Giovannini-työryhmä julkaisi marraskuussa ensimmäisen raporttinsa arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmistä. Sen tulokset toivat esiin maiden välisten arvopaperitoimitusten esteitä ja kustannuksia EU:ssa. Toisaalta työryhmä totesi, että kotimaisissa operaatioissa EU-maiden kansalliset infrastruktuuriratkaisut olivat varsin kilpailukykyisiä esimerkiksi Yhdysvaltain vastaaviin järjestelyihin verrattuna.

Maksuvälinehuolto ja käteisrahan vaihto

Suomen Pankki vastaa maksuvälinehuollon viranomais-tehtävistä.¹ Se laskee Euroopan keskuspankin luvalla setelit ja kolikot liikkeeseen Suomessa sekä huolehtii niiden laadusta, aitoudesta ja saatavuudesta koko maassa. Pankin keskeinen tehtävä on myös huolehtia tehokkaasta ja turvallisesta rahahuoltojärjestelmästä Suomessa yhteistyössä pankkien ja muiden osapuolten kanssa. Lisäksi Suomen Pankki osallistuu EKPJ:n seteliasioita koskevaan valmisteluun ja päätöksentekoon sekä vastaa EKPJ:n yhdenmukaistettujen päätösten voimaansaattamisesta Suomessa.

Vuosi 2001 oli maksuvälinehuollossa poikkeuksellinen rahahuoltojärjestelmän uudistumisen ja rahanvaihtoon varautumisen vuoksi.

Rahahuoltojärjestelmä uudistui

Vuoden 2001 aikana Suomen rahahuoltojärjestelmä uudistettiin kokonaisuudessaan. Aiempi, Suomen Pankin ja pankkien välinen käteisrahojen tilaus- ja palautusjärjestelmä RAHU oli käytössä lo-

kakuusta 1988 syyskuun 2001 loppuun. RAHU-sopimuksen osapuolina olleet pankit tekivät päivittäin konttorikohtaiset rahantilaukset Suomen Pankin viidestä toimipaikasta ja palauttivat rahaa konttorikohtaisesti Suomen Pankin toimipaikkoihin. Suomen Pankki veloitti tilatut rahat kunkin pankin sekkitililtä ja vastaavasti hyvitti palautetut rahat. Rahojen kuljetuksista vastasivat pääasiassa Suomen Posti sekä arvokuljetusyhtiöt SPAC (nykyinen Falck) ja Securitas. Postin keskeisen roolin takia Suomen Pankin toimipaikkojen aluejako rahahuoltokuljetuksissa noudatti postialuejaottelua.

Suomen Postin ja Leonian välisen yhteistyön purkaututtua Leonian pankkipalvelut lopetettiin vuoden 2000 loppuun mennessä postitoimipaikoissa, joten posti ei enää vuonna 2001 voinut osallistua rahahuoltoon sopimusosapuolena. Samalla myös Postin rahahuoltokuljetukset päättyivät ja Suomen Pankin aluejako kuljetuksissa muuttui arvokuljetusyhtiöiden runkokuljetusreittien mukaiseksi.

Toisaalta vuoden 2001 alusta Automatian omistajapankit Merita Pankki, Osuuspankkikeskus-OPK ja Sampo Pankki keskittivät rahahuoltonsa hallinnon ja kehittämisen Automatia Pankkiautomaati-yhtiölle. Tämän vuoksi Suomen

¹ Rahahuoltotehtäviä varten Suomen Pankilla on viisi toimipaikkaa: Helsinki–Vantaan ja Turun aluetoimistot sekä Kuopion, Oulun ja Tampereen konttorit, jotka kaikki kuuluvat pankin maksuvälineosastoon.

Pankki myönsi Automatialle luototoman sekkitilioikeuden ja allekirjoitti sen kanssa rahahuoltosopimuksen. Automatia ostaa omistajapankkiensa konttoreiden ja asiakkaiden rahantilausten ja -palautusten kuljetukset sekä laskenta-keskuspalvelut alihankkijoiltaan, lähinnä Falckilta ja Securitakselta. Laskentakeskuksia Falckilla ja Securitaksella on koko maassa yhteensä 21.

Syyskuun 2001 jälkipuoliskolla myös muut RAHU-sopimuksen osapuolet eli Paikallisosuuspankki-liitto, Säästöpankkiliitto, Svenska Handelsbanken ja Ålandsbanken liittyivät rahahuollon peruspalveluissa Automatian hallinnoimaan järjestelmään. Samalla markkajan rahahuolto varten rakennettu RAHUn tietojärjestelmä voitiin korvata 1.10.2001 alkaen euroaikaan soveltuvalla Suomen Pankin ja Automatian välisellä eurojen tilaus- ja toimitusjärjestelmällä (ETT). Pankkikonttoreiden perusrahuuollossa käytetään Automatian ja pankkien välistä tietojärjestelmää.

Näin uudessa rahahuoltojärjestelmässä Suomen Pankin ainoaksi asiakkaaksi tuli Automatia, joka alihankkijoidensa avulla hoitaa pankkien ja niiden asiakkaiden rahahuollon.

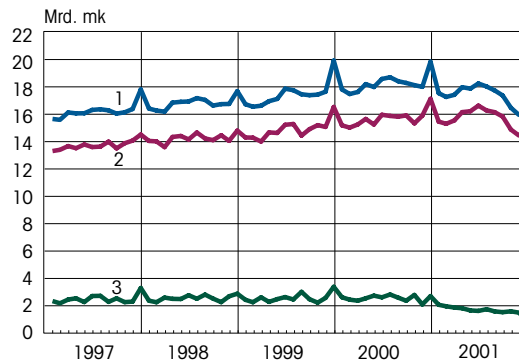
Käteisrahan määrä väheni

Korvaavien maksuvälineiden yleistymisestä huolimatta liikkeessä olevan käteisrahan määrä on viime vuosikymmeninä kasvanut jatkuvasti lukuun ottamatta 1990-luvun alkupuolen lamavuosia, jolloin rahan määrä pysytteli muuttumattomana. Vuoden 2001 alussa rahan määrän

kasvu taittui ja määrä alkoi pienetä (kuvio 40). Kotitalouksien ostovoima kuitenkin lisääntyi heikentyneestä talouskehityksestä huolimatta edelleenkin selvästi ja tulo-odotukset pysyivät optimistisina. Liikkeessä olevan rahan määrän väheneminen selittyikin lähinnä siten, että rahanvaihdon lähestyessä käteisvaroja siirrettiin esimerkiksi pankkitalletuksiin tai käytettiin ostoksiin.

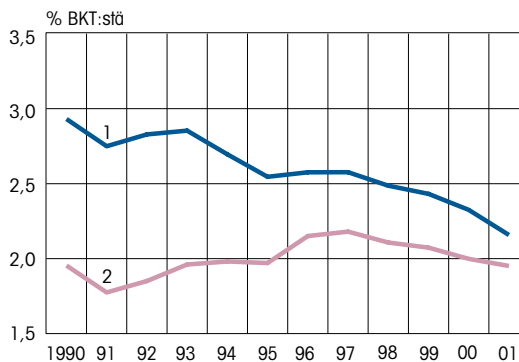
Keskimäärin käteisrahaa oli vuonna 2001 liikkeessä runsaat 17,3 mrd. markkaa, kun sitä oli ollut edellisenä vuonna liikkeessä lähes 18,3 mrd. markkaa. Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna keskimääräinen liikkeessä olevan rahan määrä oli 2,2 % eli prosenttiyksikön kymmenyksen vähemmän kuin edellisenä vuonna (kuvio 41). Suomessa tämä suhde on EU-mai-

Kuvio 40.
Käteisrahan hallussapito

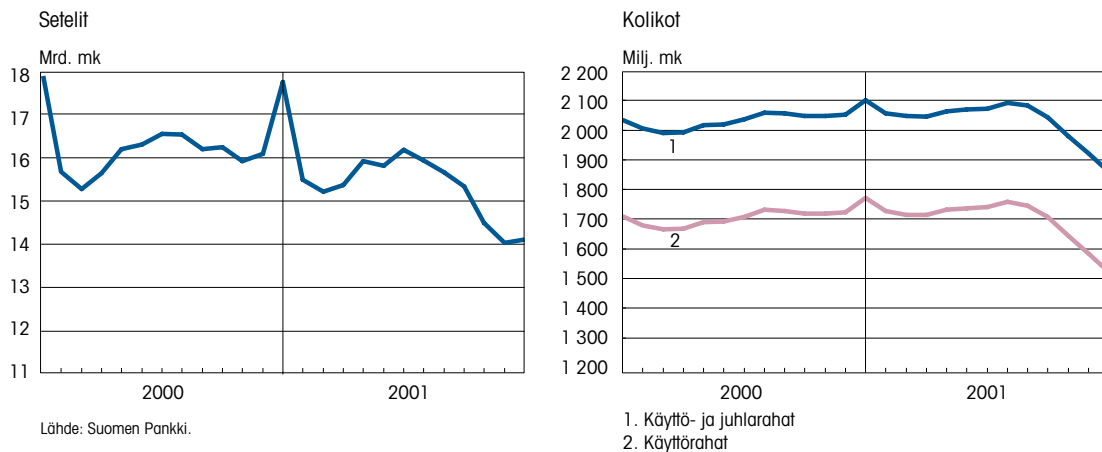
1. Liikkeessä oleva raha
2. Yleisön hallussa oleva raha
3. Pankkien hallussa oleva raha
Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 41.
Liikkeessä oleva käteisraha¹

1. Liikkeessä oleva raha
2. Yleisön hallussa oleva raha
¹Kuukauden lopun arvojen vuotuinen keskiarvo.
Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 42.
Liikkeessä olevat rahat

den pienin, mikä kuvastaa Suomen maksujärjestelmän kehittyneisyyttä, setelistön vähäistä käyttöä säästämismuotona sekä ulkomailla olevan markkasetelistön pientä määrää.

Vuoden 2001 lopussa liikkeessä olevan käteisrahan määrä oli 15 976 milj. markkaa² eli 19,4 % edellisvuotista pienempi. Seteleitä oli liikkeessä 14 117 milj. markkaa eli 20,4 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Kolikoita³ oli vuoden lopussa liikkeessä 1 859 milj. markkaa eli 11,5 % edellisvuotista vähemmän (kuvio 42). Lukumäärältään seteleitä oli liikkeessä vuo-

² Määrä vastaa tilannetta 28.12.2001, joka oli vuoden viimeinen aukiolopäivä pankkijärjestelmissä. Suomen Pankki otti vastaan rahanpalautuksia 1 770 milj. markkaa (seteleitä 1 759 ja kolikoita 11 milj. markkaa) myös tämän jälkeisinä, vuoden viimeisinä päivinä, mutta sekkitalille nuo palautukset kirjattiin vastaanotetuiksi vasta 2.1.2002. Tästä syystä liikkeessä olevan käteisrahan määrä vuoden viimeisenä päivänä oli todellisuudessa tämän verran kirjattua arvoa pienempi ja käteisrahan palautukset vastaavasti kirjattuja määriä suurempia.

den lopussa 131 milj. kappaletta, mikä on 8,1 % vähemmän kuin vuonna 2000. Kolikoita liikkeessä oli 3 173 milj. kappaletta eli 10,8 % edellisvuotista vähemmän.

Yleisön hallussa (ml. Automatia Pankkiautomaatit -yhtiö) käteisrahaa oli vuoden 2001 lopussa 15 064 milj. markkaa eli 12,0 % vähemmän kuin edellisen vuoden lopussa (kuvio 40). Pankkien hallussa käteisrahaa oli vuoden lopussa 912 milj. markkaa eli peräti 66,3 % edellisvuotista vähemmän. Näin pankkien hallussa olevan käteisrahan määrä, joka oli vuodesta 1996 lähtien pysytellyt suunnilleen samana, alkoi vuonna 2001 selvästi vähetä pankkien rahoitustehtävien siirryttyä Automatialle. Vastaavasti Automatian

³ Suomen Pankin kirjanpitoikäytäntö yhdenmukaistettiin 1.1.1999 alkaen eurojärjestelmän kirjanpitoperiaatteiden kanssa. Tästä syystä mm. liikkeessä olevaa metallirahaa ei enää ilmaista erikseen Suomen Pankin taseessa, vaan nettoutetaan valtion metallirahavastuu -erän kanssa ja erotus sisällytetään erään muut saamiset.

hallussa olevan käteisrahan määrä, joka aiemmin oli koostunut pelkästään pankkiautomaattiseteleistä ja ollut viime vuosina suunnilleen 700–800 milj. markkaa, likimain kaksinkertaistui vuoden 2001 loppuun mennessä. Koko vuonna pankkien hallussa oli keskimäärin enää 9,6 % liikkeessä olevasta käteisrahasta eli noin 4,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2000. Suhteellisesti näin pieniä pankkien käteiskassat olivat viimeksi ennen vuosina 1980–1993 voimassa ollutta käteisvaraluottojärjestelmää.

Setelivirrat vähenivät

Suomen Pankista tilattujen seteleiden määrä väheni arvoltaan 6,0 % vuonna 2001 ja oli 70,5 mrd. markkaa. Kappalemääräisesti seteleitä tilattiin 689 milj. (kuvio 43), kun niitä edellisenä vuonna oli tilattu 743 milj. kappaletta. Palautettujen seteleiden määrä väheni

1,4 % ja oli 74,1 mrd. markkaa. Seteleitä palautettiin 700 milj. kappaletta, kun vastaava luku edellisenä vuonna oli 742 milj. kappaletta.

Vuonna 2001 Suomen Pankki lunasti vuoden 1994 alusta lakkautettuja seteleitä noin 3 milj. markan edestä. Vuoden lopussa niitä oli liikkeessä kuitenkin vielä 227 milj. markan arvosta. Niiden, kuten myös 1.3.2002 lakkautettujen markkaseteleiden, lunastusaika päättyi 29.2.2012.⁴

Liikkeessä oleva setelistö kiersi Suomen Pankin kautta vuonna 2001 keskimäärin 6,5 kertaa. Edellisenä vuonna kiertonopeus oli 6,8. Nopeus on varsin suuri verrattuna muiden EU-maiden seteleiden kiertonopeuksiin, jotka ovat viime vuosina olleet keskimäärin alle yhdestä vajaaseen neljään. Setelilajeittain kiertonopeuksissa oli

huomattavia eroja. Suurin kiertonopeus eli 8,7 oli 100 markan setelillä. Muiden seteleiden vastaavat luvut olivat: 1000 mk 1,3, 500 mk 3,1, 50 mk 4,0 ja 20 mk 3,2.

Suomen Pankki on viime vuosina perinyt käsittelemistään seteleistä käsittelymaksua, joka on määritelty valtion maksuperustelain mukaisesti omakustannushinnan perusteella, mutta vain siltä osin kuin setelistön vuotuinen kierto Suomen Pankin kautta on ylittänyt kynnyksarvon neljä. Kynnyksarvo on perustunut siihen, että tuon kiertonopeuden on katsottu olevan tarpeen ja myös riittävä setelistön laadusta ja aitoudesta huolehtimiseen Suomen Pankin viranomaisvelvoitteen mukaisesti. Käsittelymaksua on tarkistettu puolivuositain edellisen puolivuotiskauden setelikierron perusteella. Näin määriteltynä setelien käsittelymaksu pysyi lokakuun 2001 loppuun saakka muuten ennallaan eli 70 penninä 100 kappaleen erältä 100 markan seteleitä, mutta kohdistui

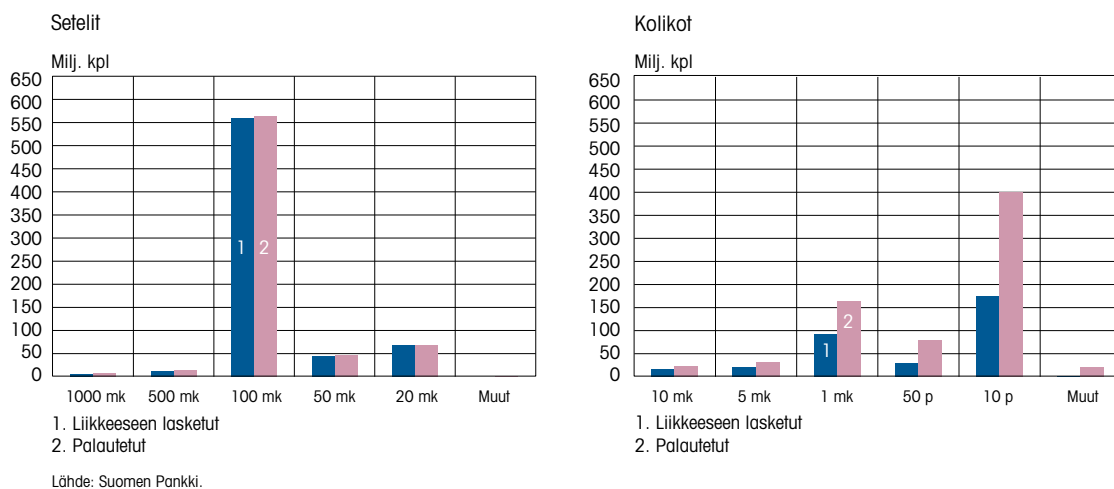
myös 50 markan seteleihin. Marraskuun alusta lukien Suomen Pankki luopui setelien käsittelymaksun perimisestä palautusten osalta edistääkseen markkasetelien palautumista pankkiin jo ennen rahanvaihtojakson alkua.

Setelivirtojen vähenemisen ja käsittelymaksun rajoitetun voimassaolon vuoksi setelien käsittelymaksun tuotto pieneni ja oli 7,3 milj. markkaa vuonna 2001 oltauan edellisenä vuonna 7,9 milj. markkaa. Lisäksi Suomen Pankki peri rahahuollon tilaus- ja palautusjärjestelmää käyttäneiltä Automatian hallinnoiman järjestelmän ulkopuolisilta pankeilta 1,0 milj. markkaa järjestelmän käyttö- ja ylläpitokustannuksia 1.10.2001 asti. Automatian rahantilauksista ja -palautuksista korvausta ei peritty, koska ne eivät enää olleet konttorikohtaisia. Järjestelmän käyttökorvaukset olivatkin 3,9 milj. markkaa pienemmät kuin edellisenä vuonna.

Suomalaisten seteleiden väärrennöksiä tavattiin 313 kappaletta

⁴ Lakkautetut setelit samoin kuin lakkautetut kolikot ja niiden lunastusajat on eritelty Suomen Pankin Internet-sivustossa (www.bof.fi).

Kuvio 43.
Rahan kierto Suomen Pankin kautta vuonna 2001

vuonna 2001, kun vuoden 2000 vastaava lukema oli 161 kpl. Lukumäärän selvästä lisäyksestä huolimatta väärennökset olivat edelleenkin pääasiassa yksittäisiä. Niitä tavattiin melko tasaisesti pitkin vuotta, joten rahanvaihtoon liittyvää kansallisten seteliväärennösten lisäystä loppuvuodesta ei Suomessa eräistä muista euromaista poiketen ollut havaittavissa. Väärennösten tunnistamiseksi Suomen Pankki järjesti kevään 2001 kuluessa yhdessä keskusrikospoliisin kanssa viisi koulutusseminaaria. Lisäksi pankki toimitti rahaa ammattimaisesti käsitteleville materiaalia seteleiden aitoustekijöistä.

Vuoden 1999 alusta tuli voimaan euroalueen maiden keskuspankkien velvollisuus vaihtaa kiinteää muuntokurssia käyttäen euroalueen muiden maiden käypiä seteleitä kansalliseen rahaan. Lunastusvelvoite ulotettiin 31.3.2002 asti. Vuonna 2001 Suomen Pankin konttorit lunastivat euroalueen muiden maiden seteleitä yhteensä 86 milj. markan arvosta, mikä oli noin kolminkertainen määrä edellisvuotiseen verrattuna. Erityisesti vuoden loppua kohden seteleiden lunastus lisääntyi merkittävästi lähestyvän rahanvaihdon takia. Seteleistä oli Saksan markkoja yli 70 %, Irlannin puntia sekä Italian liiroja vajaat 7 % ja muita valuuttoja vain vähän. Muiden euromaiden keskuspankit puolestaan lunastivat suomalaisia seteleitä 1 153 milj. markan arvosta eli noin 10 % vähemmän kuin vuonna 2000. Saksan keskuspankin osuus tästä määrästä oli 96 %. Lunastetuista seteleistä yli puolet oli 100 markan seteleitä ja lähes kolmannes 1000 markan seteleitä.

Kolikkotilaukset vähenivät, palautukset lisääntyivät huomattavasti

Vuonna 2001 Suomen Pankki laski liikkeeseen käyttösarjan kolikoita 389 milj. markkaa ja otti vastaan palautuksia 636 milj. markkaa (kuvio 43). Liikkeeseen laskettu määrä väheni 23,9 %, mutta palautettujen määrä kasvoi 41,5 % edellisvuotisesta. Näin suureen eroon kolikkovirtojen kehityksessä vaikuttivat paljolti rahanvaihdon tiedotuskampanjoinnin yhteydessä yleisölle esitetyt vetoomukset kuluttua varastoihin kertyneet ylimääräiset markkakolikot tai palauttaa ne pankkeihin jo hyvissä ajoin ennen rahanvaihtoa. Lisäksi Suomen Pankki tuki tätä kehitystä poistamalla käsittelymaksun kolikkopalautuksilta 1.10.2001 alkaen. Toisaalta pankki pyrki markkakolikoiden hävittämiseen liittyneistä logistisista syistä vähentämään hallussaan olevaa, valmiiksi rulliin pakattua metallirahaa poistamalla käsittelymaksun kolikkotilauksilta 1.11.2001 alkaen.

Kaikkiaan Suomen Pankille kertyi kolikoiden käsittelymaksua vuoden 2001 aikana 2,3 milj. markkaa, mikä oli edellä mainituista syistä 1,8 milj. markkaa vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuoden 2001 aikana laskettiin liikkeeseen kolmea aihepiiriä koskevia juhlarahoja. Lahden MM-hiihtojen kunniaksi laskettiin liikkeeseen 25 markan kaksim metallinen juhlaraha, jonka keskiosa on alumiinipronssia ja rengasosa nikkeli-kuparia. Rahan lyöntimäärä oli 100 000 kappaletta. Kesällä laskettiin liikkeeseen Aino Acktén syntymän 125-vuotisjuhlien ja oopperan

kunniaksi 100 markan hopearaha, jonka lyöntimäärä oli 45 400 kappaletta. Suomen markan muistoksi laskettiin loppuvuonna liikkeeseen kaksi juhlarahaa. Kultaisen 1 markan juhlarahan lyöntimäärä oli 52 900 kappaletta ja kuparinikkeli- sen 1 markan juhlarahan 500 000 kappaletta.

Suomen Pankki lunasti vuosien 1994 ja 1998 alusta lakkautettuja metallisia käyttörahoja 8,7 milj. markan arvosta ja juhlarahoja 0,3 milj. markan arvosta. Vuoden 2001 lopussa lakkautettuja käyttörahoja oli lunastamatta 281,5 milj. markkaa ja juhlarahoja 125,5 milj. markkaa. Lakkautettujen kolikoiden lunastusajat päättyivät 10 vuoden kuluttua lakkauttamisesta eli 31.12.2003 ja 31.12.2007.

Rahanvaihdon yhteiset puitteet täsmennettiin

EKP:n neuvosto ja EU:n talous- ja valtiovarainministerien muodostama Ecofin-neuvosto olivat määrittelleet rahanvaihdon yhteiset, koko euroaluetta koskevat puitteet pääosin jo ennen vuotta 2001 (ks. vuosikertomus 2000). Vuonna 2001 EKP:n neuvoston tarvitsi enää vain täsmentää noita puitteita joiltakin osin. Tärkeimpiä täsmennyksiä olivat seuraavat:

- Tammikuussa hyväksytyt ja Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistut rahanvaihtoa koskevat EKP:n suuntaaviivat (EKP/2001/1), joihin on koottu rahanvaihtoa koskevat tärkeimmät neuvoston sihenastiset päätökset.
- Syyskuussa hyväksytyt ja Euroopan yhteisöjen virallisessa

- lehdessä julkaistut EKP:n suuntaviivat (*EKP/2001/8*) eurojen ennakkojakelusta euroalueen ulkopuolelle. Suuntaviivojen mukaan ennako- ja edelleenjakelu oli sallittua 1.12.2001 alkaen tietyin ehdoin myös euroalueen ulkopuolisille keskuspankeille ja luottolaitoksille.
- Marraskuussa hyväksytyt ja Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistut EKP:n suuntaviivat (*EKP/2001/11*) euroväärennösten seurantajärjestelmän käytöstä. Suuntaviivojen mukaan järjestelmä koostuu EKP:n perustamasta rahanväärennösten tutkimuskeskuksesta ja tietokannasta sekä EKP:n kansallisista rahanväärennösten tutkimuskeskuksista. Tietokanta sisältää kaikkien euroseteli- ja -kolikkoväärennösten tekniset ja tilastolliset tiedot, ja sitä voivat käyttää sekä kansalliset keskuspankit että muut toimivaltaiset kansalliset ja kansainväliset viranomaiset.

EKP:n neuvosto valmistautui rahanvaihtoon myös perustamalla maaliskuussa 2001 erityisen rahanvaihdon koordinaatiokomitean, jonka toimikausi rajattiin helmikuun 2002 loppuun. Komiteaan nimettiin puheenjohtaja ja muutamia edustajia EKP:stä sekä yksi edustaja eurojärjestelmän kustakin keskuspankista. Lisäksi kokouksiin päätettiin kutsua Euroopan komission edustaja. Komitean tehtäväksi asetettiin euroseteleiden ja -kolikoiden käyttöönoton ja erityisesti siihen liittyvien riskien jatkuva (vuodenvaihteesta alkaen päivittäinen) seuranta ja tiedottaminen.

Ecofin-neuvosto puolestaan päätti syyskuussa 2001 perustaa rahanvaihtoa seuraavan tiedonvaihtoverkoston. Sen toimikausi määriteltiin joulukuun 2001 alusta helmikuun 2002 loppuun. Verkostoon nimettiin suppea koordinaatioryhmä komissiosta sekä yksi edustaja EU:n kustakin jäsenmaasta ja EKP:stä. Verkoston tehtävänä oli koota tietoa säännöllisesti (vuodenvaihteesta alkaen päivittäin) rahanvaihdon valmistelusta ja toteutuksesta eri jäsenmaissa. Verkoston koordinaatioryhmän tuli raportoida kokonaistilanteesta verkoston jäsenille, talous- ja rahoituskomitealle ja muille rahanvaihdosta vastuullisille sekä informoida tarvittaessa myös suurta yleisöä.

Suomen rahanvaihtovalmiudet viimeisteltiin

Suomen Pankki, Suomen Pankkiyhdistys ja sen jäsenpankit saivat ratkaistua kansalliseen rahanvaihtosuunnitelmaan liittyneet avoimet kysymykset alkusyksyyn 2001 mennessä, ja lopullinen suunnitelma *Rahanvaihto Suomessa 2002* julkaistiin lokakuussa.⁵ Tärkeimmät avoimet kysymykset olivat koskeneet rahahuoltojärjestelmän uudistuksen ohella eurojen ennakko- ja edelleenjakelua sekä markkojen palauttamista.

Eurojen ennakkojakelusta päätettiin toukokuussa 2001, että jakelu aloitetaan Automatian alihankkijoiden laskentakeskuksiin ja

⁵ Valtiovarainministeriö puolestaan päivitti huhtikuussa laajemmalle kohderyhmälle tarkoitetun suunnitelmansa *Euron käyttöönottosuunnitelma 2001/2002*.

sieltä edelleen pankkien konttoreihin 1.9.2001 alkaen. Samalla päätettiin, että pankit toimittavat euroja ennen rahanvaihtojakson alkua niille yritysasiakkailleen, jotka ovat keskeisiä rahanvaihdon sujumuuden kannalta. Suomen Pankki allekirjoitti EKP:n suuntaviivojen edellyttämät ennakkojakelusopimukset pankkien ja Automatian kanssa elokuussa 2001. Pankit puolestaan allekirjoittivat yritysasiakkaidensa kanssa marraskuun loppuun mennessä Suomen Pankin ohjeistamat edelleenjakelusopimukset, jotka niin ikään noudattivat EKP:n suuntaviivoja.

Ennakkojakelusopimusten mukaan pankkien ja Automatian oli mm. vakuutettava vastaanottamansa eurot vahingon, varkauden ja ryöstön varalta sekä toimitettava niistä vakuudet Suomen Pankille 28.12.2001 mennessä. Sopimusehtojen mukaan myös eurojen edelleenjakelu yrityksille oli pankkien vastuulla ja pankkien oli toimitettava välittömästi edelleenjakelua koskevat vakuudet Suomen Pankille sekä huolehdittava siitä, että näillä yrityksillä oli edelleenjaettu- ja euroja koskeva vakuutusuoja. Niin ikään sopimusehtojen mukaan ennakkoon ja edelleen jaettuina euroja ei saanut luovuttaa ennakko- ja edelleenjaettujen eurojen omistusoikeus säilyi Suomen Pankilla rahanvaihtojakson alkuun saakka.

Markkasetelien ja suuriarvoisten kolikoiden arvioitiin palautuvan pääosaltaan normaaliin tapaan kaupan toimipaikoista ja muilta palveluyrittäjiltä joko suoraan tai pankkien kautta Automatian alihankkijoiden laskentakeskuksiin. Pieniarvoisten kolikoiden palautu-

mista vuoden 2001 aikana puolestaan päätettiin tehostaa eurotiedotukseen liittyvällä kampanjoinnilla ja ottamalla pankeissa käyttöön erityisiä keräysyksiköitä. Lisäksi sovittiin, että laskentakeskukset palauttavat kolikot Suomen Pankille, joka vastaa niiden toimittamisesta edelleen neljään säilytyspaikkaan, joissa ne luovutetaan valtiovarainministeriölle. Setelit laskentakeskusten sovittiin palauttavan lähimpään Suomen Pankin toimipaikkaan.

Rahanvaihtoa koskevan laajan tiedotuskampanjan (ks. s. 77) ja lukuisten euroaiheisten esitelmien lisäksi Suomen Pankki perehdytti syys- ja lokakuussa 2001 noin 1 100 käteisrahaa käsittelevien yritysten ja yhteisöjen eurokoulutajaa euroseteleiden ja -kolikoiden aitoustekijöihin. Koulutustilaisuuksissa oli mahdollista tutustua itse seteleihin ja kolikoihin. Lokakuussa Suomen Pankki antoi myös pankeille ja edelleenjakelun piirissä olleille yrityksille luvan käyttää niiden hallussa olevia euroja koulutustarkoituksiin. Syksyn aikana pankki niin ikään järjesti yhteistyössä muiden rahahuoltotahojen kanssa rahanvaihdon turvallisuutta koskevia tilaisuuksia yli 20 paikkakunnalla eri puolilla Suomea. Tilaisuuksiin osallistui poliisin, arvokuljetusyhtiöiden, pankkien ja yritysten edustajia yhteensä noin 3 400 henkeä. Marraskuun lopulla pankki vielä kutsui rahanvaihdon kannalta keskeisten osapuolten edustajat eurojen liikkeeseenlaskua ja rahanvaihtoa koskevaan laajaan seminaariin, jossa käytiin läpi eri tahojen suunnitelmat ja valmiudet. Tilanne todettiin kaikilta osin hyväksi.

Eurojen tuotanto ja ennakkojakelu toteutuivat suunnitelman mukaan

Suomen Pankki oli tilannut lähes kaikki Suomessa vuoden 2002 alussa tarvittavat setelit Seteciltä ja valtiovarainministeriö tarvittavat kolikot Rahapajalta. Euroseteleiden liikkeeseenlaskutarpeen pankki arvioi olevan rahanvaihtojaksona Suomessa lähes 100 milj. ja eurokolikoiden lähes 1 mrd. kappaletta. Lisäksi euroseteleitä ja -kolikoita tilattiin varastoon sekä logistisia että odottamattomia tarpeita varten.⁶ Kaikki tilatut setelit ja kolikot valmistuivat ajallaan niin, että eurojen ennakkojakelu voitiin aloittaa suunnitelman mukaan syyskuussa 2001. Ennakkojakelun aloittamista varten tarvittavat eurosetelit ja -kolikot Suomen Pankki toimitti kesän aikana kaikkiin toimipaikkoihinsa.

Eurokolikoiden ennakkojakelu pankeille toteutettiin pääosin syysmarraskuussa ja euroseteleiden joulukuussa 2001. Seteleitä pankit ja Automatia olivat lokakuun loppuun mennessä tilanneet ennakkoon yli puolet arvioidusta liikkeeseenlaskutarpeesta, mutta kolikoita vain noin kolmanneksen. Edelleenjakelu pankkien yrittäjäasiakkaille toteutettiin pääasiassa joulukuussa, ja varsin tiukkojen sopimusehtojen takia etukäteen

⁶ Kaikkiaan euroalueella oli arvioitu tarvittavan vuoden 2001 loppuun mennessä liikkeeseenlaskua ja logistisia varastoja varten noin 15 mrd. euroseteliä, arvoltaan noin 633 mrd. euroa. Näiden lisäksi EKP tilasi eurojärjestelmän yhteistä reservivarastoa varten euroseteleitä noin 10 % enemmän kuin liikkeeseenlaskuvaiheessa tarvittiin. Kolikoita euroalueella lyötiin yhteensä noin 51 mrd. kappaletta, arvoltaan noin 16 mrd. euroa. Euroseteleiden ja -kolikoiden tuotantoon osallistui kaikkiaan 15 setelipainoa ja 16 rahapajaa.

tehdyt tilaukset jäivät suhteellisen vähäisiksi. Näistä syistä Suomen Pankki tähdensi erityisesti kolikoiden riittävän ennakkojakelun tarpeellisuutta, jotta vuoden 2002 alussa olisi riittävästi vaihtorahaa saatavilla eri puolilla maata. Lisäksi Suomen Pankki oikeutti sopimusehdoista poiketen pankit myymään niiden omille yritysasiakkaille 17.12.2001 alkaen eurokolikkopakkauksia ja 29.12.2001 alkaen eurokolikoita sekä 5 ja 10 euron seteleitä sisältäviä yrityspakkauksia. Kaiken kaikkiaan vuoden 2001 lopussa euroseteleitä oli jaettu ennakkoon arvoltaan lähes 60 % ja eurokolikoita arvoltaan runsaat 70 % arvioidusta liikkeeseenlaskutarpeesta.

Valtiovarainministeriö oli jo syyskuussa 2001 päättänyt teettää eurokolikoita sisältävän yrityspakkauksen helpottamaan pienten yritysten vaihtorahan tarvetta vuodenvaihteessa. Pakkaus sisälsi kolikoita 168 euron (1 000 markan) edestä, ja pakkauksia valmistettiin tilausten perusteella noin 26 000. Pakkaukset olivat lunastettavissa postitoimipaikoista 17.12.2001 alkaen. Yleisölle valtiovarainministeriö oli toukokuussa 2001 päättänyt teettää tutustumista varten eurokolikkopakkauksia. Ne sisälsivät yhden kappaleen kutakin eurokolikkoa (yhteensä 3,88 euroa). Pakkauksia valmistettiin 500 000, ja ne tulivat myyntiin 23 markan hintaan 15.12.2001 R-kioskeissa.

Suomen Pankki toimitti pienen erän euroseteleitä ennakkoon myös Eesti Pankille, Nordea jakoi niitä jonkin verran toimipaikkoihinsa Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan ja Liettuaan sekä Handelsbanken Ruotsiin ja Norjaan. Kaikkiaan

tämän Suomesta euroalueen ulkopuolelle toimeenpannun jakelun arvo oli vain noin 3 % Suomessa ennakkoon jaettujen euroseteleiden kokonaisarvosta.

Eurojen käyttöönotto onnistui erinomaisesti, markkojen palautus suunnitellusti

Euroseteleiden ja -kolikoiden käyttöönotto 1.1.2002 samanaikaisesti euroalueen 12 maassa oli maailmanlaajuisestikin historian mittavien käteisrahan suunnittelu-, tuotanto- ja liikkeeseenlaskuhanke. Tämä edellytti myös monien käteisen käyttöön liittyvien lainsäädännöllisten, laiteteknisten ym. muutosten toteuttamista. Hankkeen valmistelu alkoi jo noin 10 vuotta aikaisemmin.

Sekä EKP:n että Euroopan komission mukaan eurojen käyttöönotto onnistui erinomaisesti koko euroalueella. Yleisö oli erittäin innostunut uudesta käteisrahasta, ja myös tiedotusvälineiden rahanvaihtoa koskeva uutistenvälitys oli pääosin myönteistä. Tammikuun ensimmäisen viikon päätyttyä keskimäärin jo yli puolet käteismaksuista euromaissa suoritettiin euroina ja vähittäiskauppa antoi vaihtorahat pääasiassa euroina. Niin ikään lähes kaikki pankkiautomaatit oli muutettu euroja jakaviksi. Erilaisten myynti-, pysäköinti- ja muiden raha-automaattien euromuunnos sen sijaan käyn-

nistyi tätä hitaammin niiden moninaisuuden ja suuren lukumäärän vuoksi.

Kuukauden kuluttua euroseteleiden ja -kolikoiden käyttöönotosta euroalueen rahanvaihto alkoi olla yleisön kannalta jo ohi. Käteismaksuista keskimäärin runsaat 95 % maksettiin euroilla, ja raha-automaateistakin jo noin 90 % oli eurokunnossa. Euroseteleiden ja -kolikoiden tarjonnan mitoitus oli onnistunut, koska joitakin paikallisia tapauksia lukuun ottamatta mistään seteli- tai kolikkolajista ei ilmennyt yleistä puutetta. Euroväarennöksiä tavattiin vastoin odotuksia euroalueelta vain vähän, ja huonon laatunsa takia väarennökset olivat helposti tunnistettavia. Myös viallisia seteleitä ja kolikoita tavattiin yllättävän vähän valtavaan tuotantomäärään nähden.

Suomessa eurojen käyttöönotto sujui niin ikään erinomaisen hyvin, ja rahanvaihdon nopeudessa Suomi kuului euromaista ensimmäisiin. Kaikki pankkiautomaatit saatiin muutettua euroja jakaviksi jo tammikuun neljän ensimmäisen päivän aikana, ja viikon kuluttua noin kolme neljäsosaa käteismaksuista suoritettiin euroina. Myös kauppa antoi vaihtorahana pääasiassa euroja. Ensimmäisen viikon aikana korttimaksujen osuus Suomessa, kuten monissa muissakin euromaissa, pieneni etukäteiskampanjoinnista huolimatta. Tämä johtui siitä, että yleisö oli kiinnostunut uusista rahoista ja halusi päästä

vanhoista eroon. Seuraavalla viikolla tilanne kuitenkin jo palautui normaaliksi.

Tammikuun 2002 lopussa Suomi oli siirtynyt käytännöllisesti katsoen kokonaan euroaikaan. Käteismaksuissa eurojen osuus oli jo yli 95 %, ja myyntiautomaateista lähes kaikki toimivat euroilla. Myös kaikkia euroseteli- ja -kolikkolajeja oli riittävästi tarjolla. Euroväarennöksiä Suomessa tavattiin vasta tammikuun lopulla neljä yksittäistapausta. Niin ikään vain muutamia yksittäisiä viallisia euroseteleitä ja -olikoita oli päässyt yleisön haltuun. Yleisö suhtautui myös Suomessa euron käyttöönottoon innostuneesti ja tiedotusvälineissä rahanvaihtoa käsiteltiin asiallisesti ja enimmäkseen myönteisesti.

Kansallisten rahojen palautus käynnistyi kaikissa euromaissa logistisista syistä eurojen liikkeenlaskua selvästi hitaammin. Erityisesti tämä koski kolikoita. Suomen Pankki arvioi etukäteen, että markkaseteleistä lähes kaikki ja markkakolikoista lukumääräisesti lähes puolet ja arvoltaan runsaat kaksi kolmasosaa palautuu aikanaan Suomen Pankkiin. Palautumisen käynnistyi osittain jo vuoden 2001 puolella. Tammikuun 2002 lopussa palautuma-arviosta oli toteutunut seteleiden osalta jo noin 80 % ja kolikoiden osalta runsaat 40 %.

Suomessa rahanvaihtojakso päättyi virallisesti 28.2.2002.

Valuuttavarannon hoito

Suomen Pankki hallinnoi kahta valuuttavarantoa eli osaa Euroopan keskuspankin valuuttavarannosta ja omaa valuuttavarantoaan. EKP:n puolesta hallinnoitavan osuuden arvo oli vuoden 2001 lopussa noin 793 milj. euroa ja Suomen Pankin oman valuuttavarannon arvo noin 9 380 milj. euroa.

Euroopan keskuspankin valuuttavaranto

Suomen Pankki on siirtänyt muiden eurojärjestelmään kuuluvien kansallisten keskuspankkien tavoin osan valuuttavarannostaan EKP:lle. Siirretyt varannot koostuvat valuuttasaamisista ja kullasta. Siirron vastineena kansallisilla keskuspankeilla on EKP:ltä euromääräinen saaminen, jolle EKP maksaa korkoa.

Eurojärjestelmän mahdolliset valuuttainterventiot tehdään EKP:n varannolla, joten sijoittamisessa korostuvat turvallisuus- ja likvidiystavoitteet. Näiden tavoitteiden rajoissa varannolle pyritään saamaan mahdollisimman hyvä tuotto.

EKP:n valuuttavarantoa hallinnoivat kansalliset keskuspankit EKP:ssä sovittujen rajoitteiden mukaisesti. EKP:n varanto on sijoitettu dollari- ja jenimääräisiin saa-

taviin ja kultaan. Salkun hallinnan periaatteet ovat pitkälti samankaltaiset kuin Suomen Pankin oman varannon hallinnassa. Sijoitusvaluuttojen osuudet eli ns. valuuttajakauma pidetään kiinteänä. EKP on asettanut varannolle valuutakohtaiset normisalkut, ja kansalliset keskuspankit pyrkivät saavuttamaan lisätuottoa suhteessa normisalkkuihin. Valuuttavarannon riskejä ja tuottoja seurataan jatkuvasti.

EKP:n varannon sijoittamista kehitetään jatkuvasti muun muassa lisäämällä käytettäviä sijoitusinstrumentteja. Kansalliset keskuspankit – Suomen Pankki mukaan lukien – osallistuvat aktiivisesti tähän kehitystyöhön EKP:n markkinaoperaatioiden komiteassa ja sen alaisessa työryhmässä ja vaikuttavat sitä kautta EKP:n varannon sijoituspolitiikkaan.

Euroopan keskuspankin valuuttavarannon arvo oli vuoden 2001 lopussa noin 46,6 mrd. euroa (kuvio 44).

Suomen Pankin valuuttavaranto

Suomen Pankki pitää valuuttavarantoa varautuakseen mahdollisiin varannon lisäsiirtoihin EKP:lle, Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) rahoitustarpeita varten sekä

poikkeusoloihin valmistautumista varten. Suomen Pankin valuuttavarannon koko on euro-oloissa vakaa eikä varannon tarvitse olla yhtä likvidi kuin ennen rahaliittoon liittymistä (kuvio 45). Varannon tuoton parantamiseen onkin kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota.

Suomen Pankin varannon sijoituspolitiikassa on keskeistä turvallisuus, likvidiys ja tuotto. Turvallisuudella tarkoitetaan sitä, että varannon markkina-arvo ei saa vaihdella liikaa eri riskien vuoksi. Lisäksi osan varannosta tulee olla riittävän likvidi; se pitää pystyä tarvittaessa muuttamaan käteiseksi riittävän nopeasti ja pienin kustannuksin. Näissä rajoissa varannolle pyritään saamaan mahdollisimman hyvä tuotto.

Keskeisimmät valuuttavarannon sisältämät riskit ovat valuutta-, korko-, luotto- ja likvidiysriski. Varannosta saatavaa odotettua tuottoa voidaan parantaa nostamalla riskitasoa. Valuuttavarannon sijoituspolitiikkaa määriteltäessä pyritään löytämään sellainen riskien ja tuotto-odotusten yhdistelmä, joka parhaiten vastaa pankin pitkän aikavälin tavoitteita. Sijoituspolitiikan kulmakivi on sijoitusten tehokas hajautus.

Varannon merkittävin riski on valuuttariski, joka aiheutuu varantovaluuttojen arvon vaihtelusta euroon ja toisiinsa nähden. Valuuttariskiä pyritään rajoittamaan hajauttamalla varanto useisiin valuuttoihin. Näin vältytään siltä, että yksittäisen valuutan arvon voimakas muutos vaikuttaisi merkittävästi varannon arvoon. Varantovaluuttoa ovat Yhdysvaltain dollari, Ison-Britannian punta, Japanin

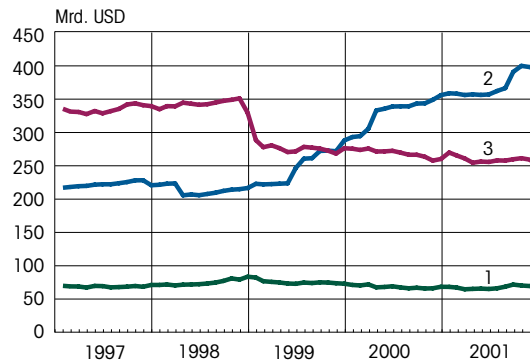
jeni, Tanskan kruunu ja Ruotsin kruunu. Valuuttajakaumaa arvioidaan uudelleen parin kolmen vuoden väliajoin. Arviointien välillä jakauma pidetään kiinteänä. Suomen Pankki ei siis sijoitusmielessä pyri hyötymään valuuttojen välisistä liikkeistä.

Seuraavaksi tärkein riski on korkoriski. Sitä mitataan ja hallitaan duraation avulla. Duraatio kuvaa sijoitusten arvon muutosta,

kun markkinakorkotaso muuttuu. Valuuttavarannon duraation asettamisessa käytetään hyväksi ns. value-at-risk- eli VAR-menetelmää. Menetelmässä tarkastellaan varannon arvon todennäköisyysjakamaa valuuttojen, korkojen ja korkoerojen vaihdellella. Erityistä huomiota kiinnitetään suurten tappioiden todennäköisyyteen.

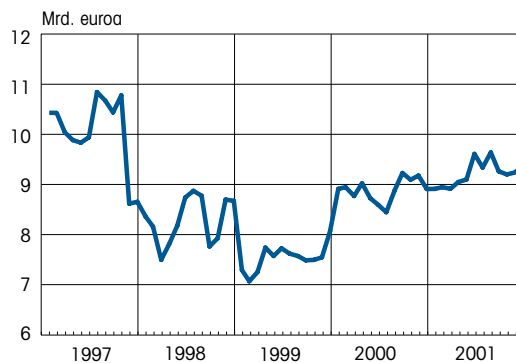
Korkoriskiä rajoitetaan hajauttamalla sijoitukset Yhdysvaltain,

Kuvio 44.
Keskeisten talouksien valuuttavarannot

1. Yhdysvallat
2. Japani
3. Euroalue (EKP + kansalliset keskuspankit)
Lähde: Kansainvälinen valuuttarahasto.

Kuvio 45.
Suomen Pankin valuuttavaranto

Lähde: Suomen Pankki.

Ison-Britannian, Japanin, Tanskan ja Ruotsin korkomarkkinoille eripituisiin velkakirjoihin. Lisäksi sijoitusten keskimääräiselle duraa-tiolle on asetettu markkinakohtaiset liikkumarajat.

Luottoriskillä tarkoitetaan korkosijoitusten arvon vaihtelua, jonka velkakirjojen liikkeeseenlaskijoiden tai talletusvastapuolten luottokelpoisuuden muutokset aiheuttavat. Useimmiten luottokelpoisuuden muutokseen liittyy luottoluokituksen muutos.

Osa varannosta on sijoitettu luottokelpoisuudeltaan hyvien yhteisöjen, mm. yritysten, liikkeeseen laskemiin velkakirjoihin. Nämä sijoituskohteet tuottavat pitkän ajan kuluessa enemmän kuin vastaavat valtion velkakirjat, koska ne sisältävät luottoriskiä ja niiden likvidiys on huonompi kuin valtion velkakirjojen. Tämän ns. luottosalkun sisältämää luottoriskiä tarkastellaan niin ikään VAR-menetelmän avulla.

Luottoriskin hallinnassa keskeisellä sijalla on salkun tehokas

hajautus. Hajautus saavutetaan asettamalla liikkeeseenlaskijoille ja vastapuolipankeille enimmäislimiitit ja vähimmäisluokitusrajoite sekä luottosalkun luottoriskistä aiheutuille VAR-luvuille enimmäislimiitit.

Likvidiysriskiin on varauduttu siten, että suurin osa varannosta on sijoitettu valtioiden liikkeeseen laskemiin velkakirjoihin ja lyhytaikaisiin sijoituksiin, joiden vakuutena on näitä velkakirjoja. Valtioiden velkakirjat ovat kaikkein likvideimpiä sijoituskohteita.

Suomen Pankin kannalta pitkällä aikavälillä parhaaksi arvioitu sijoitussalkku ilmaistaan neutraalina valuuttajakaumana ja valuuttakohtaisina vertailusalkkuina eli normisalkkuina. Normisalkut ovat kuvitteellisia salkkuja, ja niillä on tavoiteduraatio. Normisalkut sisältävät valtion velkakirjoja, luottoriskisiä velkakirjoja sekä lyhyitä rahamarkkinasijoituksia. Normisalkut on koottu Suomen Pankissa, ja ne edustavat määritelmällisesti neutraalia sijoitustapaa. Valuutta-

jakauma ja normisalkkujen rakenne määräävät pitkälti valuuttavarannon tuoton. Aktiivisella sijoittamisella valuuttavarannolle pyritään saavuttamaan normisalkkuja parempi tuotto.

Muiden keskuspankkien tapaan Suomen Pankin valuuttavarannossa on myös kultaa. Suomen Pankin kultavarannon määrä on 50 000 kg. Kultavarannosta noin puolet on sijoitettuna. Pääosa sijoituksista on lyhytaikaisia kultatalletuksia, ja osassa sijoituksista hyödynnetään pitkäkestoisia koronvaihtosopimuksia.

Valuuttavarannon riskienhallinnasta ja limiittien valvonnasta vastaa salkunhallinnasta erillinen riskienhallintayksikkö, joka myös asettaa normisalkut. Yksikkö laskee todellisten ja normisalkkujen tuotot, ja tuottojen kehitystä seurataan jatkuvasti. Yksikkö raportoi riskienhallintaan liittyvistä asioista johtokunnan jäsenelle, joka on eri kuin sijoitustoimintalinjasta vastaava johtokunnan jäsen.

Kansainvälinen toiminta

Suomen Pankki Euroopan keskuspankki-järjestelmässä

Euroalueen kansallisten keskuspankkien pääjohtajien ja EKP:n johtokunnan jäsenten muodostama EKP:n neuvosto, eurojärjestelmän ylin päätöksentekoeelin, kokoontui kertomusvuonna yleensä joka toinen viikko, yhteensä 28 kertaa. Kaikkien EU-maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajista sekä EKP:n pääjohtajasta ja varapääjohtajasta koostuva yleisneuvosto puolestaan kokoontui vuoden aikana neljästi.

EKP:n neuvosto päättää euroalueen rahapolitiikasta sekä käsittelee muita päätäntävaltaansa kuuluvia eurojärjestelmän toimintaan liittyviä asioita. EKP:n neuvoston kokouksia edeltää Suomen Pankissa kattava valmisteluprosessi, jossa pankin asiantuntijat tuottavat pääjohtajalle kokouksissa tarvittavan taustamateriaalin ja siihen liittyvät kannanottoehdotukset. Suomen Pankin johtokunta keskustelee taustamateriaalista ja ehdotuksista ennen neuvoston kokousta.

Euroalueen kansalliset keskuspankit osallistuvat eri komiteoissa EKP:n neuvostolle esiteltävien asioiden valmisteluun yhdessä EKP:n kanssa. Komiteoiden rooli on neuvoa-antava, eivätkä komi-

teoiden ehdotukset sido EKP:n johtokuntaa sen tehdessä omia esityksiään EKP:n neuvostolle. Komiteoiden näkemykset raportoidaan kuitenkin neuvostolle myös silloin, kun ne poikkeavat EKP:n johtokunnan päätösesityksestä.

Euroopan keskuspankkijärjestelmässä EKPJ:ssä toimii 13 komiteaa. Lisäksi maaliskuusta 2001 helmikuuhun 2002 toimi yksi väliaikainen, rahanvaihtoa koordinoiva komitea, jonka EKP:n neuvosto perusti rahanvaihdon sujuvuuden varmistamiseksi. Komitean ensisijaisena tehtävänä oli seurata rahanvaihtoa ja varautua mahdollisiin ongelmatilanteisiin.

Komiteat kokoontuivat vuoden aikana yleensä kerran kuussa, jokin hieman harvemmin. Suomen Pankilla on muiden kansallisten keskuspankkien tavoin yksi tai kaksi edustajaa kussakin komiteassa. Komiteat ovat perustaneet myös työryhmiä, joiden tehtävänä on paneutua tarkemmin erityiskysymysten selvittämiseen. Komitea- ja työryhmätyöskentelyyn osallistui vuoden mittaan yhteensä noin 70 Suomen Pankin edustajaa organisaation eri tasoilta. Välillisesti EKPJ-asioiden käsittelyyn osallistui pankin sisällä kuitenkin tavalla tai toisella yhteensä satoja pankkilaisia. Määrä kasvaa vielä suuremmaksi, jos mukaan lasketaan myös

EKP:n neuvosto (Governing Council) ja yleisneuvosto (General Council)

Matti Vanhala
Matti Louekoski, varajäsen
Kjell Peter Söderlund, avustaja

Suomen Pankin edustajat EKPJ:n komiteoissa

Kansainvälisten suhteiden komitea

Sinikka Salo
Kjell Peter Söderlund

Budjettikomitea

Antti Vuorinen

Kirjanpito- ja rahoitustulokomitea

Esa Ojanen
Tuula Colliander

Lakiasian komitea

Mariitta Nieminen
Eija Brusila

Maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitea

Harry Leinonen
Marianne Palva

Markkinaoperaatioiden komitea

Markus Fogelholm (30.4.2001 saakka)
Pentti Pikkarainen (1.5.2001 lähtien)
Anneli Isopuro

Pankkivalvontakomitea

Heikki Koskenkylä

Rahanvaihdon koordinaatiokomitea

Urpo Levo

Rahapolitiikan komitea

Pentti Pikkarainen (30.4.2001 saakka)
Antti Suvanto (1.5.2001 lähtien)
Tuomas Saarenheimo

Setelikomitea

Urpo Levo
Paavo Perttu

Sisäisen tarkastuksen komitea

Taina Kivelä
Erkki Kurikka

Tietotekniikkakomitea

Armi Westin
Raimo Parviainen

Tilastokomitea

Martti Lehtonen
Laura Vajanne

Viestintäkomitea

Antti Juusela
Antero Arimo

EKP:n neuvoston päätösten toteuttaminen Suomessa.

Komiteatyöskentely on tärkeä osa EKPJ:ssä tehtävää yhteistyötä, ja se heijastui vuoden aikana merkittäväällä tavalla Suomen Pankin sisäiseen työskentelyyn. Asiantuntijat – sekä komiteoiden jäsenet että kotimaassa valmisteluihin osallistuneet – paneutuvat taustamateriaaliin ja hiovat sisäisissä valmistelukokouksissa Suomen Pankin edustajien kantoja kokouksia tai kirjallisia menettelytapoja varten. Komiteoiden kokouksista raportoidaan Suomen Pankissa systemaattisesti.

Ulkosuhteisiin liittyviä asioita käsitellään kansainvälisten suhteiden komiteassa, jossa on kaksi edustajaa kustakin kansallisesta keskuspankista. Toinen edustajista on yleensä kansallisen keskuspan-

kin johtokunnan jäsen, useimmiten varapääjohtaja. Suomen Pankin johtokunnasta komiteassa on pankinjohtaja Sinikka Salo. Myös EKP:tä edustaa tässä komiteassa johtokunnan jäsen. Komitea käsiteli vuoden 2001 mittaan mm. niitä eurojärjestelmää koskeneita asioita, jotka tulivat esiin kansainvälisten järjestöjen, lähinnä Kansainvälisen valuuttarahaston ja EU:n talous- ja rahoituskomitean, kokouksissa ja jotka mahdollisesti edellyttivät eurojärjestelmän yhteistä näkemystä. Tarvittaessa näistä kannoista päättää viime kädessä EKP:n neuvosto.

Euroalueen ulkopuolisten EU-maiden keskuspankkien edustajat osallistuivat kansainvälisten suhteiden komitean kokouksiin silloin, kun niissä käsiteltiin koko EU-aluetta koskevia asioita. Tämä

oli tapana myös muissa komiteoissa.

Vuonna 2001 tärkeimpiä kansainvälisten suhteiden komiteassa käsiteltyjä aiheita olivat edelleen kansainvälisen talouden kehitys, kansainvälisten rahoitusjärjestelmien kehittäminen, EU:n laajentuminen ja rahoitusmarkkinoiden vakaus. Eurojärjestelmän yhteisiä näkemyksiä haettiin mm. erilaisiin Kansainvälisessä valuuttarahastossa esillä olleisiin asioihin. Ajan-kohtaisten talouskriisien ohella keskusteltiin paljon mm. yksityisen sektorin osallistumisesta talouskriisien rahoittamiseen sekä kehittyvien talouksien siirtymisestä valuuttakurssijärjestelmästä toiseen.

EU:n laajentumisen keskeisiä teemoja olivat unionin jäsenyyttä hakeneiden maiden talouksien lähentyminen EU-maiden talouk-

siin sekä keskuspankkiyhteistyö hakijamaiden ja eurojärjestelmän maiden välillä. Jatkoksi aikaisemmilte Helsingissä ja Wienissä pidetyille seminaareille EKP järjesti yhdessä Bundesbankin kanssa Berliinissä joulukuussa korkean tason seminaarin hakijamaiden ja eurojärjestelmän keskuspankkien edustajille. Erityisen mielenkiinnon kohteena seminaarissa olivat erilaiset hakijamaiden rahoitusmarkkinoihin liittyneet kysymykset. Kansainvälisten suhteiden komitealla oli keskeinen rooli suunniteltaessa tätä seminaaria, jossa eurojärjestelmää edustivat komitean jäsenet.

Lisäksi komitea seurasi aktiivisesti euron kansainvälisen käytön kehitystä ja laati yhdessä rahapolitiikan komitean kanssa tätä aihetta koskevan raportin.

Muu Euroopan unionin toimintaan liittyvä työskentely

EU:n talous- ja valtiovarainministerien muodostaman ministerineuvoston (Ecofin-neuvosto) alaiseen talous- ja rahoituskomiteaan kuuluu kaksi jäsentä kustakin jäsenmaasta, EKP:stä ja komissiosta. Jäsenmaan toinen edustaja on talous- tai valtiovarainministeriöstä, toinen keskuspankista. Suomen Pankin edustaja on pankinjohtaja Sinikka Salo ja varajäsenenä neuvonantaja Paavo Peisa.

EU-maiden talouskehitystä on talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alusta alkaen seurattu tehostetusti ns. monenvälisellä valvonnalla. Tämän seurannan keskeinen väline on vuosittain laadittava asiakirja Talouspolitiikan laajat suuntaviivat. Talous- ja rahoitus-

komitea laati tavanomaiseen tapaan komission suosituksen perusteella luonnoksen vuoden 2001 suuntaviivoista Ecofin-neuvostolle. Suuntaviivoissa yhteisesti hyväksytyjen politiikkasuositusten mukaan jäsenmaiden tulee varmistaa kasvuun ja vakauteen suuntautunut talouspolitiikan linja. Vuoden 2002 budjetit tulee valmistella siten, että niissä otetaan huomioon tarve saavuttaa tai säilyttää ylijäämäinen tai lähellä tasapainoa oleva julkisen talouden asema ja tarve välttää suhdannevaihteluja vahvistavia finanssipolitiikan toimia. Tarvittaessa julkista taloutta tulee edelleen vahvistaa niin, että sen pitkän aikavälin kestävyys varmistuu. Oleellinen osa politiikkasuosituksia on pyrkimys korjata talouden rakenteita. Huomiota kiinnitetään erityisesti työmarkkinoiden tehostamiseen.

Edellisten, vuoden 2000 suuntaviivojen suositusten toteutumista valvottaessa todettiin, että Irlannissa finanssipolitiikka oli suuntaviivojen suositusten vastaisesti lisännyt talouden ylikuumentumista entisestään. Talous- ja rahoituskomitean valmistelujen jälkeen Ecofin-neuvosto antoi helmikuussa Irlannille finanssipolitiikan suosituksen oikaista suuntaviivojen suositusten vastaista talouspolitiikkaansa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun neuvosto antoi jäsenvaltiolle tämäntyyppisen suosituksen. Vuoden mittaan jännite suuntaviivojen suositusten ja Irlannin finanssipolitiikan välillä heikentyi tuntuvasti suhdannetilanteen muutoksen myötä.

Talous- ja rahoituskomitea teki uudet ohjeet vakaus- ja lähentymisohjelmien laatimisesta ja arvioimisesta. Se myös valmisteli osaltaan

Suomen Pankin edustajat EU:n komiteoissa

Talous- ja rahoituskomitea

Sinikka Salo
Paavo Peisa, varajäsen

Talospoliittinen komitea

Antti Suvanto (30.6.2001 saakka)
Tapio Peura (1.7.2001 lähtien)

Pankkialan neuvoo-antava komitea

Heikki Koskenkylä

komission ja Ecofin-neuvoston yhteisraportin budjettipolitiikan keinoista edistää kokonaistuotannon kasvua. Tätä raporttia käsiteltiin Eurooppa-neuvoston kokouksessa Tukholmassa.

Talous- ja rahoituskomitea tuki voimakkaasti Euroopan komission nimittämän sääntelyn tehostamista selvittäneen komitean suosituksia. Komitean puheenjohtaja Alexandre Lamfalussy kävi useaan otteeseen talous- ja rahoituskomitean kokouksissa selostamassa asian edistymistä. Tiiviisti seurattiin edelleen myös Euroopan komission laatiman, rahoituspalveluja koskevan toimintasuunnitelman toteutumista. Rahoitusmarkkinoiden vakautta ja kriisinhallintaa pohtinut talous- ja rahoituskomitean työryhmä luovutti huhtikuussa mietintönsä aikaisemmin julkaisemiensa suositusten toteutumisesta ja kriisinhallinnasta.

Komitea myös valmisteli eurokäteisen käyttöönottoa. Joulukuussa 2001 aloitti Ecofin-neuvoston syyskuisen päätöksen mukaisesti toimintansa käteisen euron käyttöönottoa valvova tiedonvaihtoverkosto, johon nimitettiin kustakin jäsenmaasta yksi edustaja. Suomen edustaja oli neuvonantaja Juhani Hirvonen Suomen Pankista.

Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen tilastovaatimuksia ja suositusten toteutumista selvittänyt työryhmä sai työnsä valmiiksi ja lopetti toimintansa lokakuussa. Vastuu suositusten toteutumisen seurannasta siirtyi tämän jälkeen Euroopan komissiolle.

EU:n laajentumisen valmisteluihin talous- ja rahoituskomitea osallistui mm. järjestämällä korkean tason virkamiestapaamiset hakijamaiden edustajien kanssa Tukholmassa ja Brysselissä sekä valmistelemalla jäsen- ja hakijamaiden valtiovarainministereiden yhteiset tapaamiset. Näissä kokouksissa käsiteltiin mm. hakijamaiden vuoden 2001 aikana ensimmäistä kertaa laatimia, EU:n jäsenyyttä valmistelevia monivuotisia talouspoliittisia ohjelmia. Nämä ohjelmat vastaavat monilta osin jäsenmaiden vakaus- ja lähentymisohjelmia.

Komitea jatkoi ponnistelujaan yhteisten näkemysten löytämiseksi kansainvälisen talouspolitiikan kysymyksissä. Näitä kysymyksiä valmisteltiin paljolti komitean uudessa työryhmässä, jonka tehtäviin kuuluu erityisesti valmistella yhteisiä näkemyksiä Kansainvälisessä valuuttarahastossa esille tuleviin kysymyksiin. Komitean valmistelemia EU:n yhteisiä näkemyksiä tuotiin julki mm. puheenvuoroissa, joita EU:n puheenjohtaja esitti IMF:n kansainvälisen valuutta- ja rahoituskomitean kevät- ja syyskokouksissa sekä erilaisissa G7-maiden ja G20-maiden kokouksissa. Edistystä saavutettiin vuoden aikana erityisesti niissä asioissa, jotka koskevat yksityisen sektorin osallistumista talouskriisien rahoittamiseen.

EU:n talouspoliittinen komitea osallistui rakennepolitiikan osalta talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen laadintaan samoin kuin muihinkin EU-maiden talouspolitiikan yhteensovitusmenettelyihin. Komitea suoritti maittaisten raporttien pohjalta hyödyke- ja pääomamarkkinoiden uudistamista koskevat rakennepoliittiset maatutkinnat. Parantaakseen rakenneuudistusten ja kokonaistaloudellisen politiikkayhdistelmän keskinäisen vaikutuksen arviointia komitea selvitteli mm. rakenteellisten budjettialijäämien mittaamista.

Vuoden aikana komitea kiinnitti erityistä huomiota väestön ikääntymisen aiheuttamiin moninaiisiin haasteisiin. Se arvioi väestön ikääntymisestä johtuvia pitkän ajan vaikutuksia mm. eläkkeisiin, terveydenhoitomenoihin ja vanhustenhoitomenoihin sekä julkiseen talouteen kokonaisuutena. Komitea arvioi myös ikääntymisen eläkejärjestelmille aiheuttamia uudistustarpeita sekä pohti eläkepoliittisen yhteistyön järjestämistä EU:ssa.

Kotimaassa Suomen Pankki osallistui eri ministeriöiden yhteistyötä koordinoivaan EU-asioiden komiteaan. Lisäksi pankki osallistui valmistelutyöhön niissä EU-asioiden komitean jaostoissa, joissa käsiteltiin talouspolitiikan koordinaointia, kansainvälisiä rahoituskysymyksiä, verotusta, rahoituspalveluja ja pääomanliikkeitä, vakuutuspalveluja sekä EU:n laajentumista.

Kansainvälinen valuuttarahasto

Kansainväliset pääomamarkkinat ovat viime vuosina usein olleet

keskeisessä asemassa, kun yksittäiset maat ovat joutuneet valuutta- ja/tai rahoituskriisiin. Kansainvälinen yhteisö on etsinyt keinoja, joilla kriisien syveneminen voitaisiin pysäyttää ja samalla estää niiden mahdollinen leviäminen muihin maihin. Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) johdolla toteutetut Argentiinan ja Turkin rahoitusohjelmien täydentämiset ovat esimerkkejä tästä toiminnasta. Kriisien hallinnan ohella valuuttarahasto on pyrkinyt suuntaamaan voimavarojaan entistä selvemmin kriisien ennaltaehkäisyyn. Tähän on tähdätty muun muassa parantamalla jäsenmaiden taloudellisen kehityksen ja rahoitusmarkkinoiden toiminnan seurattavuutta.

Rahoitusmarkkinoiden valvonnan Kansainvälinen valuuttarahasto edistyi vuoden 2001 aikana merkittävästi. Maailmanpankin kanssa toteutettavassa rahoitusmarkkinoiden tilaa selvittävässä ohjelmassa (Financial Sector Assessment Program) siirryttiin koevaiheesta pysyvään järjestelyyn. Tulevaisuudessa valuuttarahasto pyrkii vuosittain selvittämään 24:n jäsenmaan rahoitusjärjestelmän rakenteet, kulloisenkin tilan ja alttiuden erilaisille sokeille. Tarkoituksena on lähivuosina keskittyä maihin, joiden rahoitusmarkkinoiden haavoittuvuudella voisi olla vakavia seurauksia kansainvälisten raha- ja valuuttajärjestelmän vakauden kannalta.

IMF on parantanut tietämystään myös pääomamarkkinoista ja niiden kautta välittyvien kriisien merkeistä. Tehtävää varten rahastoon on perustettu erityinen kansainvälisten pääomamarkkinoiden osasto. Sen tehtäviin kuuluu mm.

analysoida markkinoillepääsyä ja avustaa jäsenmaita niiden pyrkiessä hyödyntämään kansainvälisten pääomamarkkinoiden tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia.

Yhdessä Maailmanpankin kanssa valuuttarahasto laati kertomusvuonna rahanpesun selvittämistä koskevan menetelmäasiakirjan. Sen avulla rahoitusmarkkinoiden sääntelystä vastaavat viranomaiset voivat selvittää ja torjua rahoitusmarkkinoiden väärinkäyttöä. IMF selvittää myös, miten se voi omassa työssään soveltaa rahanpesua tutkivan kansainvälisen yhteistyöelimen, Financial Action Task Forcen suosituksia ja vastavuoroisesti auttaa tätä järjestöä kehittämään suosituksiaan sekä niiden noudattamisen seuranta.

Kansainvälisen valuuttarahaston rahoituksen saaminen edellyttää useimmiten jäsenmaalta sitoutumista tiettyihin talouspoliittisiin toimenpiteisiin. On kuitenkin ollut havaittavissa, että maiden sitoutuminen asetettuihin sopeutustavoitteisiin on alkanut heiketä. Valuuttarahasto on reagoinut tähän ja pyrkinyt purkamaan sopeutusohjelmien liiallista ehdollisuutta. Ehtojen täyttämisen täytyy vaikuttaa suoraan ja ratkaisevalla tavalla maan talouden elpymiseen. Valuuttarahaston tulee keskittyä antamaan sellaisia sopeutustavoitteita, jotka korjaavat talouden vakautta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Kun ehdollisuus sisältää tavoitteita talouden rakenteiden muuttamiseksi, ehtojen asettamisesta ja seurannasta tulee sopia yhdessä Maailmanpankin kanssa.

Kuinka suuri vastuu yksityisellä sektorilla tulisi olla rahoituskriisien ehkäisyssä ja hallinnassa, on

yksi kansainvälisen rahoitusarkkitehtuurin suurista avoimista kysymyksistä. Yksityisen ja julkisen sektorin rahoittajaroolin määrittämistä varten Kansainvälinen valuuttarahasto on luonut erityisen vertailujärjestelmän maiden kriisitilanteiden luokitteluksi. Siinä kriisit luokitellaan sen mukaan, mikä on maan maksukyky, ja toisaalta sen mukaan, mitkä ovat maan mahdollisuudet hankkia rahoitusta yksityisiltä rahoitusmarkkinoilta. Järjestelmää on pyritty muokkaamaan edelleen mm. kehittämällä analyyseja, joilla arvioidaan rahoituksen saatavuutta ja riittävyyttä keskipitkällä aikavälillä.

Yksityisen sektorin vastuun lisäämiseksi IMF:n johtokunta on myös keskustellut menetelmistä, joita eri tapauksissa on käytetty julkisen sektorin arvopaperilainojen uudelleenjärjestelyissä, sekä pohtinut kysymystä yksityisen sektorin ja Pariisin klubin myöntämien lainojen vertailukelpoisuudesta velkojen uudelleenjärjestelyissä. Käytännön tasolla yksityisen sektorin vastuun lisääminen ei ole kuitenkaan edistynyt toivutulla tavalla. Tämä kävi varsin selväksi esimerkiksi Turkin ja Argentiinan sopeutusohjelmien yhteydessä. Näissä tapauksissa rahoituspaketit ovat kasvaneet poikkeuksellisen suuriksi, mutta yksityisen sektorin sitoutuminen, varsinkin ulkomaisten rahoituslaitosten rahoitusosuus, on jäänyt suhteellisen vähäiseksi.

Valuuttarahaston ja Maailmanpankin yhteistyönä toteutettavan köyhyyden torjuntaohjelman eli ns. HIPC-aloitteen (Heavily Indebted Poor Countries) piiriin hyväksyttiin 2 uutta maata, ja ohjelman noudat-

tamisen kautta ansaittu velkahelpotus toteutui 3 maassa. Velkahelpotuksen piiriin on vuoden 2001 loppuun mennessä hyväksytty 28 maata, joista velkahelpotus on toteutettu neljässä maassa (Bolivia, Mosambik, Tansania, Uganda).

Valuuttarahasto osallistui kertomusvuoden aikana valmisteluihin, jotka tähtäävät vuonna 2002 Meksikossa pidettävään kansainväliseen kehitysrahoituskokoukseen (International Conference on Development Finance).

Suomen taloustilanteen ja harjoitetun talouspolitiikan arviointi eli IMF:n neljännen artiklan mukainen konsultaatio pidettiin marraskuussa. Konsultaatiossa kiinnitettiin tällä kertaa erityishuomiota informaatiotekniikan merkitykseen Suomen talouden kannalta. Suomen talouskehitystä pidettiin varsin hyvänä. Menestys perustuu paljolti juuri informaatiotekniikkatuotteiden vientiin. Suomen talouden perustekijät ovat kunnossa ja julkisen sektorin rahoitusasema on vahva. Maltillisen tulopolitiikan toivotaan jatkuvan. Rahaston mukaan Suomella on varsin hyvät mahdollisuudet selviytyä ilman suuria takaiskuja menossa olevasta taantumasta.

Suomen on arvioinnin mukaan kuitenkin kiinnitettävä entistä enemmän huomiota talouden rakenneongelmiin. Tuntuvaan jatkuvaa työttömyyttä voitaisiin rahaston mukaan lieventää keventämällä tuloverotusta sekä lisäämällä työmarkkinoiden joustavuutta. Myös eläkeuudistuksia tarvitaan, jotta ennenaikaiselle eläkkeelle siirtymistä voidaan vähentää. Suomen talouden kasvunäkymät riippuvat pitkällä aikavälillä IMF:n mukaan

olennaisesti myös siitä, miten huiputekniikan hyödyntäminen varsinaisen tieto- ja viestintäteknikka-sektorin ulkopuolella edistyy.

Myös rahoituslaitossektorin vakautta tutkineen selvityksen tulokset olivat esillä Suomen konsultaation johtokuntakäsittelyn yhteydessä. Selvitys osoitti, että sektorin vakaus ja häiriönsietokyky ovat hyvät. IMF:n mukaan Suomi on rahoituslaitossektorin uudistajana ja rahoitustoiminnan kehittäjänä eräänlainen edelläkävijämaa. Niinpä IMF esittikin toivomuksen, että Suomi vastaavasti pyrki kohentamaan rahoitussektorin sääntelyn ja valvonnan tavoitetasoaan kansainvälistä standardia paremmaksi.

Suomea koskeva neljännen artiklan mukainen raportti sekä selvitys rahoituslaitossektorin vakaudesta julkaistiin valuuttarahaston Internet-sivustossa marraskuussa.

IMF:n toimitusjohtaja Horst Köhler vieraili Suomessa lokakuussa. Vierailunsa aikana hän tapasi hallituksen edustajia, keskuspankin johtoa ja talouspolitiikan hoitoon osallistuvia virkamiehiä.

Yhdysvalloissa tapahtunut terrori-isku näkyi Kansainvälisen valuuttarahaston toimintarutiineissa siten, että sen ja Maailmanpankin yhteinen, lokakuuksi aiottu vuosikokous jätettiin pitämättä.

Valuuttarahaston toimintaa suunnitteleva kansainvälinen valuutta- ja rahoituskomitea kokoontui vuoden aikana kahdesti, keväällä Washington DC:ssä ja marraskuussa Kanadan Ottawassa. Marraskuun kokouksen pääaiheina

olivat maailmantalouden tila, erityisesti Yhdysvaltoihin kohdistuneen terrori-iskun jälkeen, sen vaikutukset köyhiin maihin, terrorismin ja rahanpesun välisen yhteyden selvittäminen, maailman raha- ja valuuttajärjestelmän vakauden vahvistaminen ja YK:n kehitysrahoituskonferenssin valmistelut. Pohjoismaiden ja Baltian vaalipiiriä komiteassa edusti valtiovarainministeri Sauli Niinistö.

Suomen edustaja valuuttarahaston hallintoneuvostossa oli Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtaja Matti Vanhala. Hänen varajäsenenään oli johtokunnan varapuheenjohtaja Matti Louekoski.

IMF-asioita käsiteltiin Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisessä, keskuspankkien ja valtiovarainministeriöiden edustajien valuuttaja rahoituskomiteassa (NBMFC) kolmesti vuoden 2001 aikana. Näissä kokouksissa valmisteltiin vaalipiirin kannanottoja ja politiikkalinjauksia mm. kansainvälisen valuutta- ja rahoituskomitean kokouksia varten. Suomea näissä kokouksissa edustivat puheenjohtajana toimiva alivaltiosihteeri Johnny Åkerholm valtiovarainministeriöstä ja Matti Louekoski Suomen Pankista. Tämän komitean työtä valmistelevalta sijaistason komitea kokoontui samoin kolmesti.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden edustaja valuuttarahaston johtokunnassa oli Olli-Pekka Lehmussaari. Hänen kaksivuotinen toimikautensa päättyi vuoden 2001 lopussa. Tällöin päättyi myös Suomen Pankin tehtävä vaalipiirin kannanottojen koordinoijana.

Muu kansainvälinen toiminta

Kansainvälinen järjestelypankki (BIS) toimii omistajakeskuspankkiensa yhteisenä pankkina ja yhteistyöjärjestönä. Keskuspankkien pääjohtajat keskustelivat raha- ja talouspolitiikkaan sekä kansainväliseen rahoitusjärjestelmään liittyvistä kysymyksistä seitsemässä kokouksessa. Myös rahoitusmarkkinoiden tila ja muut ajankohdattaiset keskuspankkeja koskevat aiheet olivat kokousten asialistalla.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestössä (OECD) Suomen Pankin edustajat olivat mukana lukuisissa komiteoissa. OECD:n talouspoliittinen komitea käsittelee yleisiä makrotaloudellisia ja rakennepoliittisia kysymyksiä. Järjestön yksittäisten jäsenmaiden ja jäsenmaissa harjoitettavan talouspolitiikan seuranta ja arviointi kuuluvat puolestaan talous- ja kehityskatsauskomitealle. Suomen Pankin edustajat olivat mukana näissä kummassakin. OECD:n asiantuntijat tekivät syyskuussa säännönmukaisen maatutkintavierailun Suomeen. Tutkintakokous järjestettiin marraskuussa ja raportti julkaistiin joulukuussa 2001.

Suomen Pankilla oli edustaja myös OECD:n rahoitusmarkkina-komiteassa, joka seuraa rahoitusmarkkinoiden kehityskulkuja. Samoin pankin edustaja oli mukana pääomanliikekomiteassa, jonka keskeisenä tehtävänä on valvoa pääomanliikkeiden ja palvelujen vapauttamiseen velvoittavien OECD:n koodien noudattamista jäsenmaissa.

Taloudellinen tutkimus ja analyysi

Suomen Pankin tavoitteena on saavuttaa kansainvälinen huippu valitsemillaan taloudellisen tutkimuksen painopistealueilla. Näitä ovat rahapolitiikan mallintaminen, rahoituspalvelusektorin tulevaisuuden tutkimus ja siirtymätalouksien, lähinnä Venäjän ja Baltian talouksien, tutkimus. Tutkimus on pääosin keskitetty pankin tutkimusosastoon ja siirtymätalouksien tutkimuslaitokseen.

Rahapolitiikan mallintamista koskevassa ohjelmassa rakennettiin edelleen sellaisia uuden sukupolven kokonaistaloudellisia simulointimalleja, joissa odotustekijät ja muut rahapolitiikan vaikutusten kannalta keskeiset seikat otetaan huomioon. Poliittika-analyysia varten rakennettiin Suomen taloutta kuvaavaa mallia, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota erilaisten odotustekijöiden ja teknisen kehityksen käsittelyyn sekä verotuksen ja sosiaaliturvan tarjontavaikutuksiin. Lisäksi ohjelmassa tutkittiin mm. rahoitusmarkkinainformaation käyttöä makrotaloudellisten odotusten mittaamisessa ja ennustamisessa. Myös eurojärjestelmän yhteiseen rahapolitiikan välittymistä tutkivaan projektiin (Monetary Policy Transmission Network) osallistuttiin. Suomen Pankin osuutena tässä verkostossa oli mitata rahapolitiikan vaikutuksia pank-

kien luotonantoon ja yritysten investointeihin Suomessa.

Rahoituspalvelusektorin tulevaisuutta tutkivassa ohjelmassa käsitellään uuden tekniikan ja laajenevan kilpailun vaikutuksia pankkien ja arvopaperimarkkinoiden toimintaan. Eri projekteissa tutkittiin vuonna 2001 mm. elektronisoitumisen vaikutuksia keskuspankkien rooliin ja niiden korkopolitiikan tehoon. Lisäksi tutkittiin pankkien vakavaraisuussäätelyn kansainvälisen uudistamisen rakenteellisia vaikutuksia. Painopiste oli lähinnä siinä, miten tulossa olevat uudet määräykset kohdistuvat riskinottostrategioiltaan erilaisiin pankkeihin. Markkinoiden globalistumista koskeva tutkimus suuntautui mm. pörssitoiminnan keskitymispaineisiin, pörssien tehokkuustekijöihin ja pörssiiliittoutumien kilpailu- ja tehokkuusvaikutuksiin. Projekti teknisen kehityksen vaikutuksesta pankkitoiminnan tuottavuuteen ja kustannuksiin eri maissa käynnistyi kertomusvuonna.

Suomen Pankin tutkimusten tuloksista raportoidaan ensisijaisesti keskustelualoitteissa, jotka julkaistaan sekä paperiversioina että sähköisessä muodossa Suomen Pankin Internet-sivustossa. Pankin tutkijoiden artikkeleita julkaistaan myös kansainvälisissä tieteellisissä

julkaisuissa. Pankkitoiminnan sääntelyn ja valvonnan uudistamista koskevista tutkimuksista julkaistiin vuonna 2001 kokoomajulkaisu (Mayes, Halme, Liuksila: Improving Banking Supervision. Palgrave). Kotimaiselle yleisölle suunnattua Tutkimustiedote-uutiskirjettä julkaistiin kaksi numeroa.

Siirtymätalouksien tutkimuslaitos on Euroopan keskuspankkijärjestelmän ainoa tutkimusyksikkö, joka keskittyy Venäjän ja Baltian talouksiin. Tutkimuksen ohella laitos seuraa kohdemaidensa talouksia laajasti ja harjoittaa tähän perustuvaa tietopalvelua ja viranomaisyhteistyötä. Laitoksen tutkimus on luonteeltaan lähinnä poliittikasuuntautunutta makrotaloustutkimusta, joka keskittyy ennen muuta raha- ja finanssitalouden kysymyksiin. Laitoksella on oma Discussion Papers -sarjansa, mutta tutkimuksia pyritään julkaisemaan myös ulkopuolisissa aikakauslehdissä ja muissa tieteellisissä julkaisusarjoissa. Esitelmiä ja mielipidekirjoituksia julkaistaan elektronisessa BOFIT Online -julkaisussa laitoksen Internet-sivustossa. Laitos osallistui edelleen Maailmanpankin Transition Newsletter -julkaisun tuottamiseen, mikä on sille merkittävä julkaisuuskanava.

Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen seurantajulkaisuja ovat perinteinen Idäntalouksien viikko -julkaisu sekä englanninkieliset Russian Economy – The Month in Review ja Baltic Economies – The Quarter in Review. Laitoksen tietopalvelutoimintoa, joka on alallaan ainutlaatuinen ainakin Pohjoismaissa, kehitettiin edelleen varsinkin elektronisen tiedonhankinnan ja -hallinnon kannalta.

Pankin tutkimusyksikköjen kansainvälinen yhteistyö on laajaa sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän piirissä että muuten. Keskeisiä yhteistyön muotoja ovat seminaarit, tutkimusvierailut ja yhteisprojektit. Maaliskuussa 2001 tutkimusosasto organisoi yhteistyössä CEPRin (Centre for Economic Policy Research, Lontoo) kanssa Helsingissä workshop-tyyppisen tilaisuuden aiheesta ”Moral Hazard Issues in Banking”. Syyskuussa puolestaan pidettiin Suomen Pankin isännöimä ja CEPRin ja European Summer Instituten organisoima konferenssi ”Old Age, New Economy and Central Banking”. Myös siirtymätalouksien tutkimuslaitos järjesti kaksi kansainvälistä seminaaria. Huhtikuussa se organisoi BOFIT Workshop on Transition Economics -tilaisuuden ja syyskuussa EKPJ:n sisäisen Venäjä-seminarin. Molemmissa pankin tutkimusyksiköissä vieraili useita ulkomaisia projektitutkijoita.

Tilburgin yliopiston taloustieteellisessä tiedekunnassa julkaistiin tammikuussa 2001 vertaileva arvio Euroopan keskuspankkien tutkimustoiminnasta. Arviointi perustui kansainvälisten tieteellisten julkaisujen laatuun ja määrään viimeisten 10 vuoden aikana. Vertailun 13 keskuspankin joukossa Suomen Pankki sijoittui varsin hyvin eli neljänneksi tuotoksen laadun ja määrän perusteella. Kun tutkimustoiminnan tuotos suhteutettiin tutkimus- ja kansantalouksosastojen henkilömääriin, Suomen Pankki oli vertailun tehokkain. Vertailun tulos on samansuuntainen kuin aiemmin vuonna 1999 suoritetussa Suomen Pankin tutkimustoiminnan ulkoisessa asiantuntija-arvioinnissa.

Molemmat viittaavat siihen, että tutkimus on yksi Suomen Pankin selkeistä toiminnallisista vahvuuksista eurojärjestelmässä.

Suomen Pankin kokonaistaloudellinen analyysi tukee pääjohtajan osallistumista EKP:n neuvoston työskentelyyn sekä pankin edustajien toimintaa EKPJ:n eri komiteoissa ja työryhmissä, EU:n komiteoissa sekä muissa kansainvälisissä elimissä. Lisäksi pankki muodostaa tämän analyysin perusteella näkemyksensä kotimaan talouskehityksestä ja kansallisen talouspolitiikan haasteista.

Keskeinen osa kokonaistaloudellista analyysia on osallistuminen euroalueen tulevaa talouskehitystä koskevan arvion laatimiseen kahdesti vuodessa. Arvio on eurojärjestelmän yhteinen, ja sen laadinnasta vastaa EKPJ:n rahapolitiikan komitea, jossa on edustajat EKP:stä ja kansallisista keskuspankeista. Suomen Pankki vastaa arvion Suomea koskevasta osasta sekä osallistuu euroalueen kokonaisnäkemyksen muodostamiseen. Joulukuusta 2000 lähtien EKP on julkistanut euroaluetta koskevan kokonaistaloudellisen arvion keskeisen sisällön Kuukausikatsauksessaan. Suomen Pankki puolestaan on julkistanut Suomea koskevat ennusteensa jo muutaman vuoden ajan Euro & talous- sekä Bank of Finland Bulletin -lehdissään puolivuosittain. Taloussympäristön nopean muutoksen takia Suomen Pankki julkisti lisäksi syyskuussa 2001 ennusteen ylimääräisen päivityksen.

Rahoitusmarkkinoiden analyysi suuntautuu pankki- ja maksujärjestelmän sekä arvopaperimarkkinoiden vakauden yleisvalvontaan.

Tässä Suomen Pankki tekee yhteistyötä Rahoitustarkastuksen, muiden keskuspankkien ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Rahoitus-

markkinoiden vakaudesta laaditaan puolivuositain katsaus, pääkohdat julkaistaan Euro & talous- ja Bank of Finland Bulletin -lehdissä.

Tilastot

Vuonna 2001 Suomen Pankin tilasto-osasto jatkoi Euroopan keskuspankkijärjestelmässä (EKPJ) päätettyjä rahoitus- ja maksuasetilastojen kehityshankkeita sovittujen aikataulujen mukaisesti. Hankkeisiin kuuluu uusien tilastojen suunnittelua ja jo tuotannossa olevien tilastojen täydentämistä, laadinnan tehostamista ja laadun parantamista. EKPJ:n tiedonkeruun laajeneminen ja tilastojen yksityiskohtaisuuden lisääntyminen kasvattavat Suomen Pankin tehtävien määrää. EKPJ:n hajautetussa tilastojärjestelmässä kansalliset keskuspankit vastaavat omaa maataan koskevien tietojen toimittamisesta EKP:lle.

Tilastoyhteistyö EKPJ:ssä

EKPJ:n tilastokomitea työryhmiineen seuraa euroalueen tilastojen laadintaa ja osallistuu vuosittaisen työohjelmansa mukaisesti tilastojen kehittämiseen. Kehitystarpeita on runsaasti, koska tilastoja koskevat tiedon tarpeet kasvavat ja olemassa olevien tilastojen laatua pyritään jatkuvasti parantamaan.

Raha- ja pankkitilastoissa valmisteltiin edelleen vuoden 2001 aikana kahta merkittävää hanketta: rahalaitosten tasetilaston laajen-

tamista ja kokonaan uutta, euroalueen yhdenmukaistettua korkotilastoa. Kummankin tilaston valmisteluun kuului EKP:n neuvoston edellyttämä kustannus- ja hyötyanalyysi. Kun päätökset tilastoinnin sisällöstä oli tehty, keskityttiin tarvittavien EKP:n tilastoasetuksien aikaansaamiseen. Näiden tilastojen tuotanto alkaa vuoden 2003 alussa.

EKPJ:ssä käytettiin runsaasti voimavaroja raha-aggregaattitilastojen laadun parantamiseen. Tähän liittyi se, että euroalueen laajaa raha-aggregaattia M3:a täsmennettiin vuoden 2001 aikana poistamalla siitä euroalueen ulkopuolisten hallussa pitämien rahamarkkinarahastojen rahasto-osuuksien ja rahamarkkinapapereiden aiheuttama vääristymä.

Maksuasetilastojen kehittämisessä oli keskeisintä taloustoimien ulkomaista osapuolta koskevan maantieteellisen erittelyn laajentaminen sekä ulkomaisen arvopaperikaupan tiedonkeruiden yhtenäistäminen. Suorien sijoitusten varantietojen arvostusta ja niiden muita käsitteellisiä ongelmia pohdittiin myös vuoden aikana. Arvopaperikaupan tiedonkeruussa suositellaan nykyistä yksityiskohtaisempaa tiedonkeruuta arvopaperirekisterien avulla. Tiedonkeruun käytännön ratkaisut jäivät kuitenkin edelleen

jäsenmaiden vastuulle läheisyysperiaatteen mukaisesti.

Muu kansainvälinen ja kotimainen tilastoyhteistyö

Kansainvälistä tilastoyhteistyötä tehtiin Euroopan yhteisöjen tilasto-toimiston (Eurostat), Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) kanssa. Myös Pohjoismaiden välis-tä yhteistyötä jatkettiin kaikilla tilastoalueilla.

Eurostat on neuvoo-antavan raha-, rahoitus- ja maksutase-tilastokomitean työssä omaksunut aktiivisen roolin maksutase-tilastoinnin järjestelmien kehittä-misessä. Syksyllä 2001 Eurostat esit-teli ehdotuksensa sen vastuulla olevia maksutasetilastoja ja niihin läheisesti liittyviä tilastoja koske-vaksi EU:n asetukseksi. Asetus koskee erityisesti palvelujen ulkomaankaupan, suorien sijoitus-ten sekä keskenään omistukselli-sessa riippuvuussuhteessa olevien yritysten välisten taloustoimien tilastoja. Suomen Pankki vastaa suorien sijoitusten tilastojen ja osittain myös keskenään omistuk-sellisessa riippuvuussuhteessa ole-vien yritysten välisten taloustoi-mien tilastojen tuotannosta, mutta suurimmalta osin asetus koskee Suomessa Tilastokeskusta. Yksi syy asetuksen tarpeeseen onkin tilastovirastojen kasvava merkitys näillä tilastoalueilla. Asetuksen valmistelu jatkuu vuonna 2002. Suomen Pankki ja Tilastokeskus valmistelivat Suomen kommentit asetusluonnokseen yhteistyönä.

Raha-, rahoitus- ja maksutase-tilastokomitean alaiset työryhmät,

joissa Suomen Pankkikin on muka-na, toimivat aktiivisesti maksuta-seen kyselypohjaisen tiedonkeruun käyttöönoton puolesta laajemmin EU-maissa, koska nykyiset, maksuliikenteeseen perustuvat järjestelmät ovat yhteisen rahan käyttöönoton myötä rapautumassa. Suomessa nämä muutokset on tehty aikaisemmin kuin useimmissa muissa maissa. Ison-Britannian, Irlannin ja Ruotsin tapaan Suomi on jakanut kokemuksiaan muille maille kyselyjä suunnittelevassa työryhmässä. Euroopan sisäisten epäjohdonmukaisuuksien oikaise-minen maksutasetilastoissa on ollut toisen työryhmän tehtävänä. Sen työn tuloksena euroalueen ja EU:n maksutasetilastojen harhaisuutta saadaan vastedes pienemmäksi. Eurooppalaisten suuryritysten kanssa on alkamassa kokeiluohjel-ma, joka tähtää kansainvälisten yritysten maksutaseraportoinnin yhtenäistämiseen Euroopan eri maissa.

IMF:n toiminta-alueella jatkui talouden keskeisten tilastojen yhte-näistetyin julkaisujärjestelmän (SDDS) täydentäminen. IMF oli aktiivinen myös tilastojen laadun määrittelyssä, ja näitä tuloksia ollaan ottamassa käyttöön myös Euroopassa. Pohjoismaiden välinen tilastoyhteistyö jatkui vilkkaana ja keskittyi käytännön tilastotyön ongelmiin. Pohdittavana oli myös keskuspankin ja tilastoviraston tarkoituksenmukaisin työnjako.

Suomen Pankin ja Tilastokes-kuksen välinen yhteistyö syveni edelleen. Yhteistyön tavoitteena on täyttää Suomen kansainväliset rahoitus-, maksutase- ja eräitä mui-ta talustilastoja koskevat velvoit-teet. Samalla pyritään edistämään

tilastojen kustannustehokasta tuot-tamista tiedonantajia mahdollisim-man vähän rasittavalla tavalla ja välttämään päällekkäistä työtä tilastojen laadinnassa ja julkaisemi-nessä.

Virastojen johto tarkasteli säännöllisesti yhdessä ajankoh-taisia yhteistyökysymyksiä. Osana EKPJ:n raha- ja pankkitalastojen valmistelua Suomen Pankki kävi Tilastokeskuksen kanssa yhteis-työneuvotteluita siitä, mitä kansal-lisia tietotarpeita täytyy täyttää, sekä miten raportoijiin kohdistuva kustannusrasite saataisiin pidettyä kohtuullisena. Maksutasetilastojen alalla Suomen Pankki osallistuu palvelujen ulkomaankauppakysely-kehittämisen kustannuksiin ja antaa asiantuntija-apua. Kysely on osoittautunut käyttökelpoiseksi ja tehokkaaksi tiedonhankintaväli-neeksi. Lähinnä uutta neljännes-vuosittaista, EKP:lle laadittavaa rahoitustilinpitoa varten on tehos-tettu perustilastojen teknistä siirtoa Tilastokeskuksesta Suomen Pank-kiin. Järjestelmä palvelee valmis-tuttuaan myös muita tilastoja.

Tilastojen laadinta ja julkaiseminen

Rahoitus- ja maksutasetilastot laa-dittiin sovittujen aika- ja laatuvaati-musten mukaisesti kuukausittain ja neljännesvuosittain. Yhteistyö tie-donantajien kanssa jatkui tiiviinä, ja erityistä huomiota kiinnitettiin tulevista tilastointiuudistuksista tiedottamiseen. Rahalaitossektoriin vuoden 2001 alusta liitetyt muut luottolaitokset ryhtyivät raportoimaan Suomen Pankille tilasto-taseensa vuoden alusta. Laajenne-

tun rahalaitosjoukon säännöllinen raportointi käynnistyi sujuvasti. Lisäksi vuoden lopulla alettiin valmistella rahamarkkinarahastojen liittämistä rahalaitosten suoran tiedonkeruun piiriin.

Kansallisesta neljännesvuositaisesta rahoitustilinpidoista on tehty lukuisia koelaskelmia, ja varsinainen tilastointi alkaa vuoden 2001 viimeisestä neljänneksestä. Rahoitustilinpidon laadinnan suunnittelu, käsitteellisten ongelmien ratkominen, lähdeaineiston hankinta ja laadun tarkkailu, tietoteknisten ratkaisujen suunnittelu ja toteuttaminen sekä tilastotiedon välittäminen EKP:lle ovat vaatineet huomattavaa panostusta. Tilinpidoissa käytettävien aikasarjojen määrä lisääntyi edellisvuotisesta kaksinkertaiseksi. Euroalueen rahoitustilinpidon tuottamat tiedot sekä niitä koskeva artikkeli julkaistiin ensimmäisen kerran EKP:n Kuukausikatsauksessa toukokuussa 2001.

Arvopaperitilastoinnin suunnittelua jatkettiin selvittämällä suomalaisista arvopapereista jo olemassa olevia tietokantoja ja niiden tietosisältöjä. Selvitystyön aikana kävi myös selväksi, että EKP:n tilastovaatimusten mukaiset tiedot saadaan Suomen Arvopape-

rikeskukselta (APK). Suomen Pankin on kuitenkin perustettava oma arvopaperitietokanta; sen tekninen suunnittelu aloitettiin vuoden 2001 lopulla.

Muita rahoituslaitoksia koskeva tilastointi käynnistyi keväällä 2001, jolloin Suomen Pankki ryhtyi toimittamaan EKP:lle neljännesvuosittaista tietoa mm. sijoitusrahastoista. Suomen Pankki ei kerää taseita koskevaa tilastotietoa suoraan muilta rahoituslaitoksilta, vaan käyttää hyväkseen muualla laadittuja tilastoja.

Maksutasetilastoinnin uudistetut kyselyt osoittautuivat onnistuneiksi myös kyselyiden peittävyys-suhteen. Markkinoiden ja yrittäjäyrityksien muutokset edellyttävät kuitenkin kyselyjen jatkuvaa uudistamista tilastojen laadun ylläpitämiseksi.

Vuoden 2001 aikana järjestettiin viiden vuoden välein toteutettava tuonnin maksuaikavelkaa koskeva rakennekysely, jonka avulla tällaisen ulkomaisen rahoituksen määrä tarkistettiin. Kysely onnistui erinomaisesti, sen vastausprosentti oli hyvä, eikä tilastoista löytynyt huomattavia puutteita.

Vuoden 2001 aikana toteutettiin myös Suomen osiot arvopaperisaamisten maantieteellistä jakau-

maa koskevasta IMF:n kyselystä sekä BISin kolmen vuoden välein järjestämästä valuutta- ja johdannaismarkkinakyselystä. Molemmat kyselyt ovat maailmanlaajuisia. Kyselyjen tuloksista annettiin tiedote.

EKP:n laatimat euroalueen tilastot julkaistaan erillisinä englanninkielisinä tiedotteina sekä kokonaisuudessaan EKP:n Kuukausikatsauksen tilasto-osassa, jonka jatkuva laajeneminen kuvastaa tilasto-ohjelman kehitystä. Kuukausikatsaus on saatavana myös suomeksi. Euroalueen tilastoja julkaistaan myös EKP:n Internet-sivustossa. Kansalliset keskuspankit puolestaan julkaisevat omaa maataan koskevat tilastot. Suomen Pankki julkaisee laajaa Rahoitusmarkkinat-tilastokatsausta sekä erillisiä tilastotiedotteita. Nämä julkaistaan myös Suomen Pankin Internet-sivustossa. Tietoja toimitetaan niin ikään Eurostatille, IMF:lle, BISille sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD) ja kotimaahan edelleen jaettavaksi. Tilastoja koskevaa erillistiedotusta hoitaa Suomen Pankin tilastopiste.

Tiedotus ja julkaisut

Käteisrahan vaihtuessa markasta euroksi oli tarpeen välittää kaikille suomalaisille tieto, miten ja missä aikataulussa euron rahat otetaan käyttöön, miten vaihto vaikuttaa käteisrahalla maksamiseen, miten tunnistetaan uudet rahat ja miten varmistetaan rahojen aitous.

Suomen Pankki osallistui Euroopan keskuspankin ja euroalueen kansallisten keskuspankkien yhteiseen Euro 2002 -tiedotuskampanjaan ja vastasi sen toteutuksesta Suomessa. Kampanjaan sisältyi käteisrahaa käsitteleville yrityksille ja yhteisöille suunnattu kumppanuusohjelma, verkkosivusto (www.euro.ecb.int), lehdistö- ja PR-ohjelma sekä loppuvuodesta toteutettu suurelle yleisölle tarkoitettu tiedotuskampanja. Osana kampanjaa syyskuussa järjestettiin Helsingissä Euro 2002 -konferenssi, jonka esiintyjinä olivat mm. Euroopan keskuspankin pääjohtaja Willem F. Duisenberg, Euroopan komission jäsen Pedro Solbes, valtiovarainministeri Sauli Niinistö sekä Suomen Pankin pääjohtaja Matti Vanhala.

Suomen Pankki toteutti syksyllä ja vuodenvaihteessa myös oman, Euro 2002 -kampanjaa täydentävän suurelle yleisölle tarkoitettua eurotiedotuskampanjansa. Euroseteleiden aitoustekijöiden julkista-

misen jälkeen Suomen Pankki lähetti syyskuussa joka kotiin eurooppaan, joka kertoi käteisrahan vaihtumisen käytännön asioista ja esitteli uudet rahat yksityiskohtaisesti aitoustekijöineen. Eurotiedotuskampanjaan kuului myös lehti-, radio- ja TV-mainontaa. Kampanjan kustannukset vuonna 2001 olivat noin 1,4 miljoonaa euroa. Päällekkäisyyksien välttämiseksi Suomen Pankki koordinoi sekä kampanjansa sisällön että ajoituksen muiden kotimaisten tiedotushankkeiden ja Euro 2002 -kampanjan kanssa.

Kansalaisten kiinnostus euroon lisääntyi selvästi vuoden loppua kohden, ja uutta rahaa koskeviin kysymyksiin vastattiin niin euroneuvontapuhelimen kuin sähköpostinkin välityksellä. EMU-viestintään erikoistunut ryhmä esiintyi syksyn aikana erityisen paljon eri kansalaisryhmille. Runsaasti kampanjoihin liittyvää materiaalia toimitettiin mm. oppilaitoksille. Pankin sisäisen tiedotuksen avulla pyrittiin varmistamaan henkilökunnan riittävät tiedot rahaliittoon ja euroon liittyvissä kysymyksissä.

Suomen Pankki juhlisti eurosetelien ja -kolikkojen käyttöönottoa avaamalla kaikki konttorinsa runsaaksi tunniksi uudenvuodenyönä. Pankin kassoilla kansalaiset saattoivat vaihtaa euroja, jotka oli val-

Taulukko 2.
Suomen Pankin julkaisujen
painosmääriä 2001*

Vuosikertomus	
– suomi	3 000
– ruotsi	700
– englantia	2 000
Euro & talous	7 500
Bank of Finland Bulletin	5 600
A-sarjan julkaisut	–
E-sarjan julkaisut	2 300-2 500
Keskustelualoitteet	
– suomi	650
– englantia	1 500
Rahoitusmarkkinat-tilastokatsaus	
– markkaversio	400
– euroversio	850
Suomen joukkovelkakirjalainat	400
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos	
– BOFIT-Discussion Papers	1 300
– Idäntalouksien viikko	
– suomi	1 000
– englantia	1 500
– Russian Economy – The Month in Review	1 300
– Baltic Economies – The Quarter in Review	900

* Painosmäärät pyritään mitoittamaan kysynnän mukaan (kestotilaukset ja irtolukset).

miiksi pakattu 100 ja 500 markan arvoisiin pakkauksiin. Myös uudenvuodenpäivänä pankin konttorit olivat avoinna kolmen tunnin ajan.

Suomen Pankin viestinnän muina keskeisinä tehtävinä pysyvät edelleen yhteisen rahapolitiikan ymmärrettäväksi tekeminen ja kertominen rahapolitiikan vaikutuksista Suomen talouteen. Pääjohtaja Matti Vanhala oli videoyhtey-

den välityksellä edelleen suomalaisten tiedotusvälineiden edustajien tavattavissa EKP:n neuvoston kokousten jälkeen pääjohtaja Duisenbergin pidettyä EKP:n tiedotustilaisuuden. Vuoden 2002 alusta pääjohtaja Vanhala luopui tästä käytännöstä.

Euro & talous -lehdessä julkaistiin mm. pankin kokonaistaloudellinen ennuste, ja lehden kunkin numeron julkistamisen yhteydessä pääjohtaja piti tiedotustilaisuuden, jossa tiedotusvälineillä oli mahdollisuus kysymyksiin ja haastatteluihin.

Vuoden mittaan pankin ylin johto esiintyi julkisuudessa laajalti mm. puhetilaisuuksissa ja tiedotusvälineiden haastatteluissa.

Suomen Pankki vastasi edelleen EKP:n tärkeimpien julkaisujen suomentamisesta. Näistä vuosikertomus ja Kuukausikatsauksen 12 numeroa suomennettiin edellisvuotiseen tapaan. Pankki myös vastasi Kuukausikatsauksen tuottamisesta ja julkaisemisesta. EKP:n rahapolitiikkaa käsittelevä kirja käännettiin sekä suomeksi että ruotsiksi ja julkaistiin alkuvuodesta 2002. Myös EKP:n tiedotteita käännettiin kummallekin kielelle. Euro 2002 -kampanja teetti run-

saasti kertaluonteisia käännös- ja kielentarkastustöitä.

Suomen Pankin aikakauslehdet Euro & talous ja Bank of Finland Bulletin ilmestyivät neljä kertaa kumpainenkin. Vuosikertomus julkaistiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Pankkivaltuuston kertomus julkaistiin vuotuisen tapaan, minkä lisäksi pankkivaltuusto julkisti ensimmäistä kertaa ns. ajankohtaiskertomuksen helmikuussa 2001. Rahoitusmarkkinat-tilastokatsaus ilmestyi kuukausittain sekä markka- että euroversiona. Maksutasesarjassa julkaistiin tavanmukaiset tilastokatsaukset. Julkaisusarjassa E julkaistiin 2 väitöskirjaa. Pankin eri osastoilla tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä julkaistiin Keskustelualoitteita-sarjassa 26. Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen oma julkaisutoiminta jatkui monipuolisena.¹

Säännöllisten julkaisujen lisäksi tuotettiin erilaisia esitteitä ja ohjevihkosia sisäiseen ja ulkoiseen käyttöön.

¹ Luettelo pankin julkaisuista vuonna 2001 on vuosikertomuksen liitteenä. Suomen Pankin, siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen ja Euroopan keskuspankin julkaisut on esitelty myös pankin kotisivulla Internetissä (www.bof.fi).

Organisaatio ja henkilöstö

Organisaatio

Suomen Pankin johtokunta toimi kolmijäsenisenä vuoden 2001 loppuun saakka. Marraskuun 2001 lopussa tasavallan presidentti nimitti johtokunnan jäseneksi varatuomari, kauppatieteiden maisteri Pentti Hakkaraisen 1.2.2002 alkaen. Suomen Pankin organisaatiorakenne säilyi ennallaan.

Strateginen suunnittelu ja toiminnansuunnittelu

Keväällä 2001 pankissa tehtiin laaja toimintaympäristöanalyysi kolmella keskeisellä toiminta-alueella: rahapolitiikassa, rahoitusmarkkinoilla ja maksujärjestelmissä. Toimintaympäristöstä tunnistettiin ja analysoitiin vaihtoehtoisia tulevia kehitysuria ja pohdittiin niihin liittyviä toimintavaihtoehtoja. Näkemykset pankin omasta toiminnasta ja siihen liittyvistä perususkomuksista kytkettiin osaksi analyysiä. Tuloksia käsiteltiin johdon strategiaseminaarissa huhtikuussa. Vaikka pankin lähivuosien linjauksia tarkistettiin vain vähäiseltä osin, toimintaympäristöanalyysin nähtiin pitkällä aikavälillä tukevan ympäristön muutosten seuraamista ja ennakoimista.

Vuoden 2002 toiminnan suunnittelussa keskityttiin syksyllä pankin strategian sisällön konkretisointiin ja sen muuttamiseen toiminnaksi. Keskeisellä sijalla ovat ennustetoiminnan kehittäminen, rahoitus- ja maksujärjestelmän vakauden, luotettavuuden ja tehokkuuden edistäminen, rahanvaihtoon liittyvät operatiiviset tehtävät sekä viestintä. Tutkimus kohdistuu vastedeskin rahapolitiikan mallintamiseen ja rahoituspalvelusektorin tulevaisuuteen. Pankkitoiminnan tietoteknisten järjestelmien laaja kehittäminen käynnistetään. Henkilöstön määrän pitkän aikavälin suunnitteluun liittyy tulevaisuudessakin ostopalvelujen hyödyntäminen. Strategian toteutumisen seuranta tehostetaan. Pankin toiminnansuunnitteluprosessia kevennettiin samalla kun sen joustavuutta, osallistavuutta ja reagointiherkkyyttä parannettiin.

Toimintakulut ja -tuotot

Rahanvaihdon valmisteluun ja käteisen euron käyttöönottoon liittyvät kulut muodostivat merkittävän osan pankin toimintakuluista (taulukko 3 ja kuvio 46). Kotimaassa tehdyn työn ohella pankin henkilökunta osallistui Euroopan keskuspankkijärjestelmän työsken-

Taulukko 3.
Suomen Pankin toimintakulut ja tuotot, milj. euroa

1. Toimintakulut ja -tuotot	Budjetti 2002	Toteutunut 2001	Toteutunut 2000	Toteutunut 1999
Kulut				
Palkat ja palkkiot	31,5	29,5	28,8	28,4
Sosiaalikulut	3,9	3,8	3,8	4,1
Eläkkeet	14,5	13,6	12,0	11,6
Koulutus	1,7	1,4	1,3	1,2
Virkamatkat	1,9	1,8	1,5	1,4
ATK-palvelut	6,0	4,0	3,8	4,1
Muut ostopalvelut	8,7	6,4	3,9	3,5
Kiinteistöjen kulut	7,3	5,6	5,2	5,2
Muut kulut	5,1	4,2	4,3	4,4
Yhteensä	80,5	70,1	64,5	63,8
Poistot				
ATK-laitteista	1,1	2,1	2,8	1,9
Rahankäsittelykoneista	0,9	0,5	0,1	0,0
Rakennuksista	9,6	8,7	8,7	8,6
Muusta käyttöomaisuudesta	1,5	1,2	1,0	1,3
Yhteensä	13,2	12,5	12,5	11,9
YHTEENSÄ	93,7	82,6	77,0	75,6
Setelien hankintakulut	3,6	25,7	11,5	1,1
Toimintakulut yhteensä	97,3	108,3	88,5	76,8
Tuotot				
Rahahuollon tuotot	-1,1	-1,7	-2,8	-2,6
Rahoitustarkastukselle myydyt palvelut	-1,6	-1,7	-1,6	-1,5
Kiinteistöjen tuotot	-8,0	-6,8	-5,9	-5,6
Muut tuotot	-1,9	-2,4	-2,4	-2,1
Tuotot yhteensä	-12,6	-12,6	-12,6	-11,7
NETTO	84,7	95,6	75,9	65,1
2. Hankinnat				
ATK-laitteet ja ohjelmistot	5,1	3,8	2,9	2,2
Rahankäsittelykoneet	0,2	2,3	5,5	0,7
Muut kalusteet ja koneet	2,0	2,6	1,6	2,3
Hankinnat yhteensä	7,4	8,8	9,9	5,2
3. Kiinteistöprojektit				
Pääkonttorikiinteistöt	4,7	10,7	10,1	1,9
Vantaan kiinteistö	4,1	0,8	0,7	1,2
Muut kiinteistöt	0,4	0,0	0,3	0,3
Kiinteistöprojektit yhteensä	9,3	11,5	11,1	3,4

Lähde: Suomen Pankki.

telyyn koko eurojärjestelmän laajuisen rahanvaihdon valmistelussa. Oman henkilöstön työpanoksen ohella rahanvaihdon valmisteluun liittyivät euroseteleiden käyttöön-ottoa koskevan tiedotuskampanjan kulut sekä suurimpana eränä euroseteleiden hankintakulut. Maksuvälinehuollossa saatettiin loppuun tarvittavat koneiden ja laitteiden

hankinnat. Myös setelien logistiset kuljetukset hoidettiin syksyn 2001 aikana. Pankin tietojärjestelmäympäristössä tehtiin lisäksi viimeiset talous- ja palkkahallinnon tietojärjestelmien eurokonversiot. Käteisen euron käyttöönottoon liittyvien kulujen kokonaismäärä oli vuonna 2001 noin 30 milj. euroa.

Tukitoiminnoissa on pankin strategisten linjausten mukaisesti vähitellen lisätty ulkopuolisten ostopalveluiden käyttöä. Tämä on toteutettu joustavasti lähinnä pankin oman henkilöstön eläkkeelle siirtymisten yhteydessä.

Hankinnoissa ja kiinteistöjen perusparannuskuluissa suurin yksittäinen kohde oli Snellmanin-

katu 6:n kiinteistön peruskorjaus. Rahoitustarkastus muutti näihin uusittuihin toimitiloihin lokakuussa 2001.

Eurojen käyttöönotosta johtuvat kulut vaikuttavat myös pankin vuoden 2002 budjettiin. Lisäksi pankkitoiminnan tietojärjestelmien kehittämishankkeet kasvattavat pankin ATK-palvelujen ostoja ja ohjelmistojen käyttöomaisuushankintoja.

Henkilöstö

Ennakoiva henkilöstösuunnittelu vakiinnutettiin osaksi toimintaa. Tässä kolmen vuoden aikajänteen suunnittelussa keskityttiin henkilöstön määrä- ja laatu-tekijöihin. Tavoitteena oli tukea henkilöstön rakennemuutosta ja kehittää pankkia entistä asiantuntijapainotteisemmaksi.

Pankin henkilöstön kokonaismäärä supistuu vähitellen toimintojen muutosten ja todennäköisesti koko vuosikymmenen huomattavana jatkuvan eläkkeellejäännin myötä. Toiminnassa keskitytään keskuspankin perustehtäviin, ja tukipalvelujen tarve pyritään lisääntyvässä määrin tyydyttämään laadultaan ja kustannuksiltaan hyväksyttävillä ostopalveluilla.

Pankissa työskenteli vuoden 2001 lopussa kaikkiaan 722 hen-

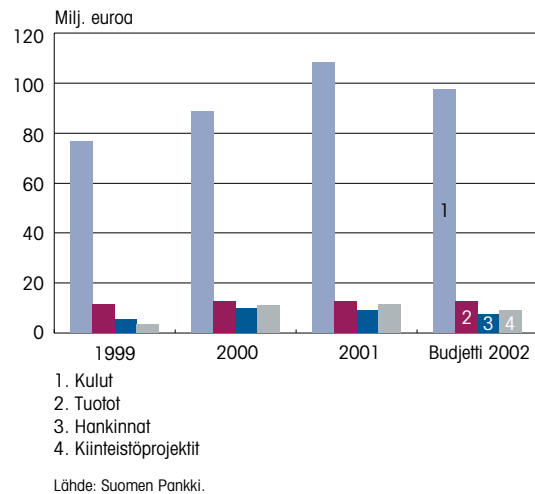
keä, heistä 627,5 pääkonttorissa ja 94,5 haarakonttoreissa (taulukko 4). Pankki pyrki virkavapauspolitiikallaan tukemaan erityisesti asiantuntijoiden kansainvälistymistä ja osaamisen kehittymistä. Virkavapaalla oli 42 henkeä. Heistä 29 työskenteli EKP:ssä tai muissa kansainvälisissä organisaatioissa. Kaikkiaan vakinaisten ja määräaikaisten työpanos vuonna 2001 oli 709 henkilötyövuotta. Vuoden lopussa pankkiin oli virkasuhteessa 764 henkeä, jos virkavapaana olevat lasketaan mukaan. Henkilöstöstä vakinaisten osuus oli 89 % ja määräaikaisten 11 %.

Vuoden alussa johtokunta hyväksyi pankin palkkapolitiikan perusteet. Niiden mukaan henkilö-

kunnan keskimääräinen palkkauksen tavoitetaso on ensisijaisesti laajan, sekä julkista että yksityistä sektoria käsittävän ns. HAY-vertailun mediaani. Henkilökohtaiset palkat asettuvat tässä mediaanissa laajaan haarukkaan suoriutumisen ja markkinatason perusteella.

Keväällä pankki solmi Suomen Pankin Henkilöstöyhdistyksen kanssa kolmivuotisen palkkausta koskevan virkaehtosopimuksen, jolla luotiin perusta palkkapolitiikan toteuttamiselle. Virkaehtosopimus sisälsi yleiskorotuksen ja järjestelyvaran lisäksi lomarahen laskentatavan muutoksen, eräiden päivystyskorvausten korotuksen sekä pieniä tekstimuutoksia. Neuvotteluissa perustettiin työryhmät

Kuvio 46.
Suomen Pankin toimintakulut ja -tuotot

Taulukko 4.
Suomen Pankin henkilöstömäärän kehitys vuosina 1992–2001 (toimintavahvuus)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Pääkonttori	694	645	641	633	627	633	639,5	642	624	627,5
Haarakonttorit	150	139	102	115	111	104	101	102,5	100,5	94,5
Yhteensä	844	784	743	748	738	737	740,5	744,5	724,5	722

Lähde: Suomen Pankki.

vertailemaan pankin ulkopuolella operatiivisista tehtävistä maksettavia palkkoja ja selvittämään työaikakäytäntöjä sekä sovittiin pankin kahden erillisen palkkausjärjestelmän yhdistämistyön käynnistämisestä vuonna 2002. Pankin ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan (YT) järjestelmiä ja käytäntöjä selkiytettiin.

Henkilöstön kehittäminen ja koulutus

Yksi henkilöstön kehittämisen peruslinja kertomusvuonna on ollut kehittämisen kytkeminen entistä selkeämmin pankin strategiseen suunnitteluun. Vuosittain julkaistavaa henkilöstötilinpäätöstä kehitettiin entistä konkreettisemmaksi strategisen suunnittelun apuvälineeksi sekä henkilöstöön liittyvän päätöksenteon ja kehittämisen ohjausvälineeksi.

Pankin koulutusmenot olivat 1,4 milj. euroa (4,6 % palkkasummasta). Taloudelliseen koulutukseen käytettiin 0,3 milj. euroa, tietotekniikkaan 0,4 milj. euroa, vuorovaikutus-, viestintä- ja kielikoulutukseen 0,3 milj. euroa sekä johtamiskoulutukseen 0,2 milj. euroa.

Vuoden 2001 aikana käynnistettiin kaikille osasto- ja toimistopäälliköille suunnattu johtamiskoulutusohjelma. Koulutus sisältää kolme aihekokonaisuutta: ”strateginen ajattelu”, ”ihmisten johtaminen” ja vuoden 2002 alussa toteutettava ”itsensä johtaminen”.

Pankin esimiehistä seitsemän osallistui myös Euroopan keskuspankkijärjestelmän sisäisiin johtamiskoulutusohjelmiin. Nämä ohjelmat pureutuvat ensisijaisesti ihmisten johtamiseen liittyviin kysymyksiin.

Vuorovaikutus-, viestintä- ja kielitaidon kohentamiseksi järjestettiin 51 kurssimuotoista koulutus-tilaisuutta. Näihin osallistui yhteensä 373 henkeä ja oppilaspäiviä kertyi 1 026. Kielikoulutus painotui EKPJ-yhteyksien vahvistamiseksi englannin kieleen. Tämän lisäksi suomenpankkilaisia oli mukana alan ulkopuolisessa koulutuksessa, kuten Saksan keskuspankin järjestämällä kansainvälisiä neuvottelutaitoja kehittäville kursseilla.

Uusia vaatimuksia tietotekniikan osaamisen suhteen aiheuttivat tietojärjestelmien siirrot uuteen käyttöympäristöön sekä uusien sovellusten käyttöönotto. Peruskäyttäjille suunnattu koulutus liittyi toimistojärjestelmiin ja erityisesti uusittuihin asiakirjamalleihin sekä ATK-ajokorttikoulutukseen.

Huomattava määrä pankkilaisia koulutettiin käyttämään uusittuja hallinnon sovelluksia, kuten arkistojärjestelmää ja laskutusjärjestelmää.

Pankin taloudellisessa koulutuksessa olivat kertomusvuonna keskeisiä rahoitusmarkkinoiden, makrotalouden ja maksujärjestelmien teemat. Makrotalouden kursseilla käsiteltiin työmarkkinoita, finanssipolitiikkaa, rahapolitiikan ongelmia ja elektronisen rahan

vaikutusta keskuspankin toimintaan. Kaikkiaan eri teemoista järjestettiin 16 koulutus-tilaisuutta, joista kertyi 905 oppilaspäivää. Kouluttajina käytettiin aikaisempaa enemmän talon omia asiantuntijoita. Osallistujien joukossa oli myös poikkeuksellisen paljon muita asiantuntijoita kuin ekonomisteja, minkä vuoksi osa koulutuksesta oli peruskoulutuksen luonteista.

Koulutusyhteistyötä Euroopan muiden keskuspankkien kanssa jatkettiin kutsumalla näiden henkilöstöä osallistumaan kahteen korkean tason kurssiin. Ulkomailta osallistui kaikkiaan 27 henkeä, eniten Eesti Pankista. Joillekin kursseille osallistui myös muutamia ulkopuolisia kotimaasta.

Muiden keskuspankkien koulutusyksikköjen ja Kansainvälisen valuuttarahaston kursseille osallistui Suomen Pankista kaikkiaan 11 henkeä.

Aiempien vuosien tapaan osa pankin tutkimushankkeista toteutettiin akateemisina opinnäyteprojekteina. Näihin lisenssiaatin- ja väitöskirjatutkimuksiin käytettiin vuoden aikana yhteensä 4,6 henkilövuotta seitsemässä eri projektissa.

Suomen Pankki jatkoi koulutusyhteistyötä siirtymätalouksmaiden keskuspankkien kanssa. Pääasiallisena muotona olivat Suomessa toteutetut seminaarit ja koulutusvierailut, joita järjestettiin yhteensä 7. Niihin osallistui 35 vierailijaa. Koulutusyhteistyötä tehtiin eniten Venäjän keskuspankin kanssa.

Tietotekniikka

Tietotekniikan käyttäjänä Suomen Pankki on monitoimialainen asiantuntijaorganisaatio. Alueita ovat mm. rahapolitiikka, pankkitoiminta, tutkimus ja tilastointi sekä hallinto. Kukin näistä tarvitsee merkittävän määrän tietojenkäsittelykapasiteettia sekä panostusta kehittämiseen, tukeen ja ylläpitoon.

Käteisen euron käyttöönotto leimasi vuoden 2001 toimintaa kaikilla toimintaloikoilla. Maksuvälinesektorilla toteutettiin ja otettiin käyttöön uusi rahan tilaus- ja palautusjärjestelmä ja kassa- ja holvijärjestelmä sekä osallistuttiin EKPJ:n rahanväärennösten valvonnan tietojärjestelmän käyttöönottoon Suomessa. EKPJ:n aloitteen käynnistettiin myös eurojen tilastointijärjestelmän Suomen osuuden toteutus. Kaikissa tietojärjestelmissä, myös tilasto- ja ekonomistisovelluksissa, muutettiin markkakäsittely euromääräiseksi.

Pankkitoiminnan perusjärjestelmien uusinta eteni niin, että hankittiin uusi Swift-ohjelmisto, korvattiin markkinatietojärjestelmä Triarch-ohjelmistolla sekä otettiin käyttöön valmisohjelmistopohjainen pääkirja. Oma liittymäohjelmisto (Yhte) muunnettiin Microsoft-alustalle ja sekkilijärjestelmän siirto tälle alustalle käynnistettiin. Kun tämä hanke keväällä

2002 valmistuu, Unisys-keskuskoneen yli 20 vuoden elinkaari Suomen Pankissa päättyy.

Varannon sijoitusten mittavaa tietojärjestelmä uudistusta valmistettiin analysoimalla valmisohjelmistotarjontaa sekä suunnitteleamalla järjestelmäarkkitehtuurin vaihtoehtoja, työvälineistöä ja toteutuksen vaiheistusta.

Samalla kun voimavaroja kohdistettiin voimakkaasti kehittämiseen, pystyttiin keskuskonepohjaisen järjestelmien tuotannon palvelutaso pitämään hyvänä. Keskuskonelaitteistot poistetaan sitä mukaa kuin sovellukset saadaan uusiuiksi uuteen tekniikkaan pohjautuvina.

Pankin lähiverkkoa kehitettiin ottamalla käyttöön uuden sukupolven laitteet. Työasemia korvattiin suunnitelman mukaisesti noin 500.

Aikasarjajärjestelmien kehittämisessä pääpaino oli saada nämä järjestelmät toimimaan aiempaa paremmin yhdessä EKP:n vastaavien järjestelmien kanssa. Muutoksia tehtiin sekä tietokantoihin että aikasarjoja käsitteleviin ohjelmitoihin. Seuranta- ja tilastointijärjestelmissä yhdistettiin tietokantoja sekä niitä käsitteleviä käyttöliittymiä. Rahalaitostiedonkeruuta laajennettiin, rahoitustilinpidon neljännesvuosittilastointi toteutettiin ja yhteisöjen perustietorekiste-

riä muutettiin uusien tarpeiden mukaisesti. Viranomaisraportoinnin tiedonkeruun uudistaminen Internet-pohjaiseksi aloitettiin.

Tiedonhakua pankin intranetissä helpotettiin hakukoneen avulla. Intranetin tietosisällön ja käytön laajentaminen on ollut osastojen vastuulla. Pankin lähiverkon ulkopuolisten työasemien – ns. vapaa-surfityöasemien – määrää lisättiin, koska monien Internet-sivustojen hyödyntäminen lähiverkkoon liitettyiltä työasemilta ei tietoturvasyistä ollut mahdollista. Internet-pankkipalvelut tuotiin pankkilaisten henkilökohtaiseen käyttöön.

Uusi Documentumiin perustuva diaarijärjestelmä otettiin käyttöön kertomusvuoden alussa. Documentum-arkistoa laajennettiin muihin käyttötarkoituksiin ja lisää käyttäjiä koulutettiin sen hyödyntämiseen. Hankinta-asiakirjojen, sopimusten ja ostolaskujen arkistototeutuksen jälkeen vuorossa oli EKPJ-asiakirjojen vienti Documentum-arkistoon ja niiden käsittely sieltä.

Vuosi oli aiempiakin hankalampi virus- ja muiden tietoturva-uhkien suhteen. Huolellisen varautumisen ja tietoturvaluistyön ansiosta vaurioilta vältyttiin. Työ-

asemien ja tietoliikenteen turvallisuuden kehittämishankkeessa luotiin varmennepolitiikka ja hanke-suunnitelma toimikorttipohjaiseen tunnistautumiseen nojaavien palvelujen toteuttamiseksi. Riskienhallinta- ja valmiuskatselmusmenettelyjä kehitettiin.

Työskentely EKPJ:n tietotekniikkakomiteassa ja sen työryhmissä oli aktiivista. Erityisen tärkeää oli EKPJ:n uuden turvallisen tietoliikennetarkaisun kehittäminen ja siihen kuuluva vahva tunnistus ja salaus.

Tilinpäätös

Tase, milj. euroa

	31.12.2001	31.12.2000
Vastaavaa		
Kulta ja kultasaamiset (1)	497	462
Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta (2)	8 871	8 447
Saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta	899	692
Pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset saamiset	7 972	7 755
Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta (3)	794	859
Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta (4)	0	0
Pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja lainat	0	0
Rahapoliittisiin operatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta (5)	1 294	454
Perusrahoitusoperaatiot	988	394
Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	306	61
Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta (6)	2	4
Eurojärjestelmän sisäiset saamiset (7)	769	769
Osuus EKP:n pääomasta	70	70
Valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen	699	699
Muut saamiset (8)	1 093	615
Euroalueen metalliraha	63	16
Aineellinen ja aineeton käyttöomaisuus	257	248
Muu vaihto-omaisuus	106	170
Muut	666	181
Yhteensä	13 319	11 610

Pyöristyksien vuoksi yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

	31.12.2001	31.12.2000
Vastattavaa		
Liikkeessä olevat setelit (1)	2 374	2 982
Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat		
euroalueen luottolaitoksille (2)	3 840	2 475
RTGS-tilit (ml. vähimmäisvarantotalletukset)	3 840	2 475
Muut euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille (3)	271	
Euromääräiset velat muille euroalueella oleville (4)	1	1
Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle (5)	2	194
Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle (6)	108	299
Talletukset ja muut velat	108	299
Myönnettyjen erityisnosto-oikeuksien vastaerä (7)	203	200
Eurojärjestelmän sisäiset velat (8)	891	167
Muut velat (9)	32	18
Arvonmuutosfili (10)	1 053	1 070
Varaukset (11)	3 140	2 927
Oma pääoma (12)	1 149	969
Kantarahasto	841	841
Vararahasto	309	128
Tilikauden voitto (13)	254	309
Yhteensä	13 319	11 610

Tuloslaskelma, milj. euroa

	1.1.-31.12.2001	1.1.-31.12.2000
KORKOTUOTOT (1)	509	583
KORKOKULUT (2)	-187	-204
KORKOKATE (3)	322	379
VALUUTTAKURSSIMUUTOKSISTA REALISOITUNEET VOITOT (4)	105	375
ARVOPAPEREIDEN REALISOITUNEET HINTAEROT (5)	97	36
KESKUSPANKKITOIMINNAN TULOS ENNEN RAHOITUSTULOJA JA MUITA TUOTTOJA	524	790
RAHOITUSTULON NETTO-OSUUS (6)	0	1
MUUT KESKUSPANKKITOIMINNAN TUOTOT (7)	61	27
KESKUSPANKKITOIMINNAN TULOS	584	818
MUUT KULUT		
Henkilöstökulut (8)	-63	-51
Hallinnolliset kulut (9)	-19	-16
Poistot käyttöomaisuudesta (10)	-1	0
Setelien hankintakulut (11)	-26	-11
Muut kulut (12)	-11	-10
VARAUSTEN MUUTOS (13)	-211	-420
TILIKAUDEN TULOS (14)	254	309

Tilinpäätöksen liitteet

	31.12.2001		31.12.2000	
Valuuttamääräiset futuurisopimukset, milj. euroa				
Ostosopimukset ¹	24,9		2 653,9	
Myyntisopimukset ¹	168,9		1 707,0	
Osakkeet ja osuudet, nimellisarvo, milj. euroa (sulkeissa Suomen Pankin omistusosuus)				
Setec	2,7	(40 %)	2,7	(40 %)
Rahakontti ²	0	(52 %)	0	(52 %)
HEX, Helsingin Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyhtiö	1,9	(7 %)	1,9	(7 %)
Bank for International Settlements	11,5	(1,67 %)	11,5	(1,67 %)
Asunto-osakkeet	6,3		8,9	
Kiinteistöosakkeet	–		–	
Muut osakkeet ja osuudet	0,1		0,1	
Yhteensä	22,5		25,1	
Laskennallinen osuus				
Arvopaperikeskuksen rahastosta, milj. euroa	0,2		0,1	
Eläkesitoumuksista johtuva vastuu, milj. euroa				
Suomen Pankin eläkevastuu	396,1		377,6	
–tästä varauksilla katettu	315,8		305,0	
Suomen Pankin huoltokonttori, milj. euroa				
–talletukset	18,6		17,1	
–luotot	7,7		7,4	

¹ Kyseisen valuutan vuoden viimeisen pankkipäivän keskimääräinen.

² 31.12.2001 jäljellä oleva jako-osuus 35 495 euroa.

Suomen Pankin kiinteistöt

Kiinteistö	Osoite	Valmistumisvuosi	Tilavuus noin m ³
Helsinki	Rauhankatu 16	1883/1961	49 500
	Unioninkatu 33 / Rauhankatu 19	1848/1954	50 500
	Snellmaninkatu 6	1857/1892/2001	26 930
	Snellmaninkatu 2	1901	3 200
	Ramsinniementie 34	1920/1983/1998	4 600
Kuopio	Puutarhakuu 4	1993	11 900
Oulu	Kajaaninkatu 8	1973	17 700
Tampere	Hämeenkatu 13	1942	36 000
Turku	Linnankatu 20	1914	10 500
Vantaa	Suometsäntie 1	1979	311 500
Inari	Saariselkä	1968/1976/1998	6 100

Johtokunta esittää pankkivaltuustolle, että Suomen Pankin voitto, 253 931 519,83 euroa, käytetään seuraavasti:
Tuloksesta 55 931 519,83 euroa siirretään LSP 20 §:n perusteella vararahastoon pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi.
Jäljelle jäävästä tuloksesta puolet eli 99 milj. euroa käytetään LSP 21 §:n perusteella vararahaston kartuttamiseen ja toinen puoli eli 99 milj. euroa siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.

Helsingissä 5. maaliskuuta 2002

SUOMEN PANKIN JOHTOKUNTA

Matti Vanhala, puheenjohtaja

Matti Louekoski

Sinikka Salo

Pentti Hakkarainen

Tilinpäätöksen kommentit

Kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö

Suomen Pankki noudattaa EKP:n neuvoston hyväksymiä kirjanpito-periaatteita ja -tekniikoita, ja vuosien 1999–2001 tilinpäätökset on laadittu näiden yhdenmukaistettujen periaatteiden mukaisesti.

Pankkivaltuusto vahvistaa Suomen Pankista annetun lain 11 pykälän mukaisesti pankin tilinpäätöksen perusteet johtokunnan esityksen perusteella.

Vuonna 2001 tehtiin päätökset Suomen Pankin eläkevastuun hoitamiseksi pankin taseessa olevan eläkerahaston avulla. Vuoden 2002 alusta voimaan tulleen järjestelyn tarkoituksena on huolehtia Suomen Pankin henkilöstön eläketurvan kattamiseen liittyvien varojen tuotavasta sijoittamisesta.

Kulta ja valuuttamääräiset erät

Ulkomaan rahan määräiset erät ja kulta on tilinpäätöksessä muunneltu euroiksi käyttäen markkina-kursseja. Ulkomaan rahan määräisten erien arvostus on tehty valuuttakohtaisesti. Arvopapereiden arvostus on tehty arvopaperilajeittain.

Valuuttakursseista johtuva arvostusero käsitellään erillään arvopapereiden hintojen muutoksesta johtuvasta erosta. Kullan hinnanmuutos- ja kurssimuutoserot käsitellään yhtenä eränä. Kulta on arvostettu 28.12.2001 markkina-

hintaan (kultaunssin dollari-määräinen hinta muunnettuna euroiksi).

Arvopapereiden takaisinmyynti- ja takaisinostositoumukset

Arvopapereiden takaisinmyynti-sitoumukset eli käänteiset reposopimukset on kirjattu taseeseen vakuudellisina talletuksina vastavaa-puolelle. Arvopapereiden takaisinostositoumukset eli reposopimukset on kirjattu taseeseen vakuudellisina luottoina vastattavaa-puolelle. Reposopimuksilla myydyt arvopaperit pysyvät Suomen Pankin taseessa.

EU-maiden kansallisten keskuspankkien väliset saamiset ja velat

EU-maiden kansallisten keskuspankkien väliset saamiset ja velat on nettoutettu siten, että jokaisella pankilla on saatava EKP:ltä tai velka EKP:lle.

Käyttöomaisuus

Tilikauden 1999 alusta lukien käyttöomaisuus on arvostettu hankintahintaan poistoilla vähennettynä. Poistot on laskettu tasapoistomennelmällä. Tasapoistot tehdään käyttöomaisuuden odotettuna taloudellisena käyttöaikana siten, että ne aloitetaan toisen hankintaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Vuoden 1999 taseessa markkinahintaan aktivoitujen rakennusten ja maa-alueiden vastaerä on arvonneuostili. Näiden rakennusten poistot on kirjattu arvonneuostiliä

purkamalla siten, että poistoilla ei ole tulosvaikutusta.

Taloudelliset käyttöajat ovat seuraavat:

- atk-laitteet ja ohjelmistot, autot: 4 vuotta
- koneet, kalustot: 10 vuotta
- rakennukset: 25 vuotta.

Käyttöomaisuus, jonka arvo on alle 10 000 euroa, poistetaan hankintavuonna.

Taseen ulkopuoliset erät

Valuuttatermiinit otetaan huomioon laskettaessa valuuttaposition nettokeskihintaa. Taseen ulkopuolisista eristä aiheutuvat voitot ja tappiot käsitellään samalla tavalla kuin taseessa olevista eristä aiheutuneet voitot ja tappiot.

Tuloslaskelmaan kirjaamisen periaatteet

Tuotot ja kulut kirjataan suoriteperiaatteella.

Realisoituneet tuotot ja kulut kirjataan tuloslaskelmaan. Realisoituneiden valuuttakurssivoittojen ja -tappioiden laskemisessa on käytetty päivittäisen nettokeskihinnan menetelmää. Arvopapereiden hintaeroista johtuvien voittojen ja tappioiden laskemisessa on käytetty arvopapereiden keskihinnan menetelmää.

Realisoitumattomat voitot kirjataan taseen arvonneuostilille.

Realisoitumattomat tappiot kirjataan tuloslaskelmaan, jos ne ovat suuremmat kuin aikaisemmin taseen arvonneuostilille kirjatut vastaavat realisoitumattomat arvos-

tusvoitot. Tuloslaskelmaan kirjattu ja realisoitumattomia tappioita ei peruuteta seuraavina tilikausina. Jos arvopaperilajista tai valuutasta kirjataan tilinpäätökseen realisoitumattomia tappioita, tämän arvopaperilajin nettokeskihintaa tai valuutan nettokeskikurssia on muutettava vastaavasti ennen seuraavan tilikauden alkua.

Realisoitumattomia tappioita ja voittoja ei nettouteta keskenään. Ne kirjataan arvopaperilajeittain, valuutoittain ja kullan osalta erikseen.

Arvopapereiden hankintahinnan ja nimellisarvon erotus kirjataan tulosvaikutteisesti juoksuajan kuluessa.

Taseen kommentit

Vastaavaa

1. Kulta ja kultasaamiset

Suomen Pankilla on 1 577 418 troyunssia kultaa, joka on tilinpäätöksessä arvostettu markkinahintaan. Muiden eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien tavoin Suomen Pankki siirsi tilikauden 1999 alkaessa noin 20 % kullastaan EKP:lle.

2. Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erässä ovat erityiset nosto-oikeudet Kansainväliseltä valuuttarahastolta ja Suomen jäsenosuus valuuttarahastossa, pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset erät. Suomen Pankki siirsi EKP:lle tilikauden 1999 alkaessa osan dollari- ja jenimääräisistä saamisistaan, ja nämä yhdessä edellä mainitun kultaerän kanssa muodostavat Suomen Pankin osuuden EKP:n varanosta.

3. Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta

Tase-erässä on pankkitalletuksia ja arvopaperisijoituksia.

4. Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erä sisältää pääasiassa eurojärjestelmään kuulumattomien EU-maiden keskuspankkien saldoja.

5. Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

Tase-erässä ovat rahapolitiikassa käytettävien instrumenttien tilinpäätöshetken saldot.

6. Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

Tase-erässä ovat tilit euroalueen luottolaitoksissa.

7. Eurojärjestelmän sisäiset saamiset

Tase-erässä ovat Suomen Pankin osuus EKP:n pääomasta, valuuttavarantojen ja kullan siirtoon perustuva saaminen EKP:ltä sekä muut saamiset EU-maiden keskuspankeilta nettomääräisinä.

8. Muut saamiset

Tase-erässä ovat euroalueen kolkot, sijoitusomaisuutena olevat arvopaperit, käyttöomaisuus (rakennukset, koneet ja kalusto), taseen ulkopuolisten erien arvostuksesta johtuvat erät sekä siirto-saamiset ja muut saamiset.

Vastattavaa

1. Liikkeessä olevat setelit

Erä käsittää liikkeessä olevat yleisön tai rahalaitosten hallussa olevat markkamääräiset setelit.

2. Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille

Pankit, joilla on RTGS-tili Suomen Pankissa, täyttävät varantovelvoitensa siten, että niiden RTGS-tilin

päivittäisten saldojen keskiarvo seurantajakson aikana on vähintään varantovelvoitteen suuruinen.

3. Muut euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille

Tase-erässä ovat Suomen Pankin luottolaitoksilta vastaanottamat eurojen käyttöönottoon liittyvät rahavakuudet.

4. Euromääräiset velat muille euroalueella oleville

Tase-erässä ovat euromääräiset velat muille kuin vähimmäisvarantovelvoitteen alaisille luottolaitoksille.

5. Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle

Tase-erässä ovat kansainvälisten järjestöjen ja ulkomaisten pankkien ns. lorotilien saldot.

6. Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle

Valuuttavarannon hallinnoimiseksi tehdyt reposopimukset on kirjattu tähän tase-erään.

7. Myönnettyjen erityisnosto-oikeuksien vastaerä

Tämä alkuaan SDR-määräinen tase-erä liittyy Kansainväliseen valuuttarahastoon.

8. Eurojärjestelmän sisäiset velat

Kansallisten keskuspankkien keskinäiset saamiset ja velat on nettoutettu, ja Suomen Pankilla on yksi saldo EKP:tä vastaan.

9. Muut velat

Tase-erässä ovat siirtovelat ja muut velat.

10. Arvonmuutostili

Tase-erässä ovat maa-alueiden ja rakennusten arvonkorotukset sekä kirjanpitokäytännön muutoksesta johtuvat muut arvostuserot.

Lisäksi tase-erä sisältää valuuttamääräisten erien ja arvopapereiden markkinahinta-arvostuksesta syntyneet realisoitumattomat arvostusvoitot.

11. Varaukset

Tase-erässä ovat kaikki varaukset. Suomen Pankin eläkevastuun kokonaismäärä on 396 milj. euroa, ja tästä on varauksilla katettu 80 % eli 316 milj. euroa.

Suomen Pankista annetun lain 20 pykälän mukaan tilinpäätöksessä voidaan lisäksi tehdä varauksia, jos se pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi taikka valuuttakurssien tai arvopapereiden markkinahintojen muutoksista aiheutuvien tuloksen vaihteluiden tasaamiseksi on tarpeen. Tämän pykälän tarkoittamia varauksia on tehty 2 824 milj. euroa.

12. Oma pääoma

Tase-erässä ovat kantarahasto ja vararahasto.

13. Tilikauden voitto

Tilikauden 2001 voittona esitetään 254 milj. euroa.

Tuloslaskelman kommentit

1. Korkotuotot

Korkotuotoista enin osa on valuuttavarannon korkotuottoja sekä korkotuottoja eurojärjestelmän sisäisistä saamisista.

2. Korkokulut

Korkokuluista 79 milj. euroa on vähimmäisvarantotalletuksille maksettuja korkoja. Korkokuluja syntyi myös eurojärjestelmän sisäisistä veloista ja eurojärjestelmään kuulumattomien EU-keskuspankkien TARGET-saldoille maksettavista koroista.

3. Korkokate

Korkokate oli 322 milj. euroa.

4. Valuuttakurssimuutoksista realisoituneet voitot

Valuuttamääräisiä saamisia ja velkoja tarkastellaan valuuttakohtaisesti jokaisena kirjanpitopäivänä. Valuuttamääräisiä eräiä myytäessä realisoituu voittoa tai tappiota. Vuonna 2001 valuuttakurssien muutoksista realisoituneet voitot olivat 105 milj. euroa.

5. Arvopapereiden realisoituneet hintaerot

Jokaista arvopaperilajia tarkastellaan kirjanpidossa erikseen. Kun arvopaperi myydään, siitä realisoituu voittoa tai tappiota. Vuonna 2001 arvopapereista realisoitui niiden hinnan muutosten johdosta 97 milj. euroa voittoa.

6. Rahoitustulon netto-osuus

Erässä esitetään eurojärjestelmälle maksetun ja eurojärjestelmästä

takaisin jaetun rahoitustulon nettosumma.

7. Muut keskuspankki-toiminnan tuotot

Tässä erässä ovat osingot, toimitusmaksut ja palkkiot sekä muut tuotot. Vuoden 2001 tuloslaskelmassa erässä on Suomen Pankin osuus, 28 milj. euroa, EKP:n voitonjaosta vuodelta 2000.

8. Henkilöstökulut

Palkkakulut olivat 45 milj. euroa. Niihin sisältyy nyt ensimmäistä kertaa kirjattu lomapalkkavelka, 9 milj. euroa. Sosiaalikulut, 18 milj. euroa, sisältävät 13 milj. euroa tilikaudella 2001 maksettuja eläkkeitä.

9. Hallinnolliset kulut

Erään sisältyvät vuokrat, kokous- ja sidosryhmäkulut, ostopalveluista

aiheutuneet kulut ja tarvikkeet ja lisäksi siinä on henkilöstöön liittyviä koulutus-, virkamatka- sekä rekrytointikuluja.

10. Poistot käyttöomaisuudesta

Poistot käyttöomaisuudesta olivat 1 milj. euroa.

11. Setelien hankintakulut

Setelien hankintakulut olivat 26 milj. euroa.

12. Muut kulut

Muista kuluista enin osa liittyy kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon.

13. Varausten muutos

Eläkevaraukseen siirrettiin vuoden 2001 aikana palkoista peritty työntekijäin työeläkemaksu, 1,6 milj. euroa. Lisäksi eläkevarausta kartutettiin hyvittämällä työntekijäin eläkevakuutusmaksuille ja edellisi-

nä vuosina tehdyille eläkevarauksille laskennallista korkoa. Laskentakorko oli 3 %. Yhteensä eläkevarausta kartutettiin 11 milj. euroa.

Suomen Pankista annetun lain 20 pykälän mukaista muuta kuin eläkevarausta kartutettiin 202 milj. euroa.

14. Tilikauden tulos

Tilikauden 2001 tuloksena esitettiin 254 milj. euroa. Pankkivaltuusto päätti 15.3.2002, että voitosta käytetään 56 milj. euroa rahastojen reaaliarvon turvaamiseen Suomen Pankista annetun lain 20 §:n mukaisesti. Jäljelle jäävästä 198 milj. eurosta puolet eli 99 milj. euroa käytetään vararahaston kartuttamiseen ja toinen puoli siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin Suomen Pankista annetun lain 21 §:n mukaisesti.

Tilintarkastuskertomus

Eduskunnan valitsemina tilintarkastajina olemme suorittaneet Suomen Pankin tilinpäätöksen ja kirjanpidon sekä hallinnon tarkastuksen tilivuodelta 2001 hyvän tilintarkastustavan mukaisesti.

Pankin tarkastusyksikkö on tilivuoden aikana tarkastanut pankin kirjanpitoa ja toimintaa. Olemme perehtyneet sisäisestä tarkastuksesta laadittuihin kertomuksiin.

Olemme lukeneet pankin vuosikertomuksen ja saaneet johtokunnalta pankin toimintaa koskevia selostuksia.

KHT-yhteisö Arthur Andersen Oy on suorittanut Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön artiklan 27 mukaisen pankin kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen. Olemme perehtyneet tarkastuksesta laadittuun 8.3.2002 päivättyyn raporttiin.

Tilinpäätös on laadittu eduskunnan pankkivaltuuston vahvistamien tilinpäätösperusteiden ja voimassa olevien säännösten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot pankin taloudellisesta asemasta ja tuloksen muodostumisesta.

Esitämme tuloslaskelman ja taseen vahvistamista tarkastamaltamme tilivuodelta. Puollamme tilivuoden tuloksen käyttöä pankin johtokunnan ehdottamalla tavalla.

Helsingissä maaliskuun 14. päivänä 2002

Johannes Leppänen

Juha Karpio

Reino Majala KHT

Iivo Polvi JHTT HTM

Matti Saarinen

./ . Kalervo Virtanen KHT

Lausunto

Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussäännön artiklan 27 tarkoittamasta tilintarkastuksesta

Olemme tarkastaneet Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussäännön artiklan 27 tarkoittamina ja Euroopan keskuspankin neuvoston suosittelemina ja Euroopan unionin neuvoston hyväksyminä riippumattomina ulkopuolisina tilintarkastajina Suomen Pankin kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2001. Johtokunnan laatima tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot.

Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu Euroopan keskuspankin neuvoston 1.12.1998 hyväksymien kirjanpitoperiaatteiden ja -tekniikoiden mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot Suomen Pankin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Helsingissä 8. päivänä maaliskuuta 2002

ARTHUR ANDERSEN OY
KHT-yhteisö

Teppo Rantanen
KHT

Liitteet

Eurojärjestelmän rahapoliittiset toimenpiteet vuonna 2001

Tammikuu

Kreikka otti euron käyttöön

1.1.2001, ja siitä tuli kahdestoista yhteisen rahan käyttöönsä ottanut EU:n jäsenvaltio. Samalla Kreikan keskuspankista tuli eurojärjestelmän täysivaltainen jäsen.

EKP:n neuvosto päätti

4.1.2001, että vuoden 2001 pitempiaikaisissa rahoitusoperaatioissa jaetaan likviditeettiä 20 mrd. euroa kussakin. Lisäksi päätettiin, että jaettavan likviditeetin määrää voidaan muuttaa, jos vuoden aikana ilmenee odottamattomia likviditeettitarpeita.

Toukokuu

EKP:n neuvosto päätti 10.5.2001 laskea perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten alarajaa eli minimitarjouskorkoa 0,25 prosenttiyksikköä 4,50 prosenttiin seuraavasta perusrahoitusoperaatiosta lähtien. Lisäksi maksuvalmiusluoton korkoa alennettiin 0,25 prosenttiyksiköllä 5,50 prosenttiin ja talletuskorkoa 0,25 prosenttiyksiköllä 3,50 prosenttiin 11.5.2001 lähtien.

Elokuu

EKP:n neuvosto päätti 30.8.2001 laskea perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten alarajaa 0,25 prosenttiyksikköä 4,25 prosenttiin seuraavasta perusrahoitusoperaatiosta lähtien. Lisäksi maksuvalmiusluoton korkoa alennettiin 0,25 prosenttiyksikköä 5,25 prosenttiin ja talletuskorkoa 0,25 prosenttiyksikköä 3,25 prosenttiin 31.8.2001 lähtien.

Syyskuu

EKP:n neuvosto päätti 17.9.2001 laskea perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten alarajaa 0,50 prosenttiyksikköä 3,75 prosenttiin seuraavasta perusrahoitusoperaatiosta lähtien. Lisäksi maksuvalmiusluoton korkoa alennettiin 0,50 prosenttiyksikköä 4,75 prosenttiin ja talletuskorkoa 0,50 prosenttiyksikköä 2,75 prosenttiin 18.9.2001 lähtien.

Marraskuu

EKP:n neuvosto päätti 8.11.2001 laskea perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten alarajaa 0,50 prosenttiyksikköä 3,25 prosenttiin seuraavasta perusrahoitusoperaatiosta lähtien. Lisäksi maksuvalmiusluoton korkoa alennettiin 0,50 prosenttiyksikköä 4,25 prosenttiin ja talletuskorkoa 0,50 prosenttiyksikköä 2,25 prosenttiin 9.11.2001 lähtien.

Joulukuu

EKP:n neuvosto päätti 6.12.2001 pitää laajan raha-aggregaatin M3:n vuotuisen kasvuvauhdin viitearvon 4½ prosenttina. EKP:n neuvosto tarkistaa viitearvon seuraavan kerän joulukuussa 2002.

Rahoitusmarkkinoita koskevat keskeiset viranomaistoimenpiteet vuonna 2001

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Suomen Pankin toimenpiteet¹

Tammikuu

Suomen Pankki antoi rahapolitiikan välineistä ja menettelyistä, vakuushallinnasta ja sekkitilijärjestelmästä vastapuolille ja tilinhaltijoille uudet säännöt, jotka astuivat voimaan 1.1.2001. Säännöissä kuvataan mm. ulkomaisten vakuuksien käyttöä. Lisäksi sekkitilijärjestelmän sääntöihin tuli erinäisiä muutoksia. Keskeinen muutos oli TARGET-korvausjärjestelmä, jossa määriteltiin yhteiset korvauseriaatteet TARGETin häiriötilanteissa. Tilinhaltijalle voidaan maksaa korvausta, jos maksumääräyksiä ei saada selvitettyä saman päivän aikana ja tilinhaltija on tämän vuoksi käyttänyt eurojärjestelmän maksuvalmiusjärjestelmää.

Helmikuu

EKP:n neuvosto täsmensi 20.2.2001 vaatimuksia, jotka se asettaa eurojärjestelmän luotonannon vakuushallinnassa käytettäville selvitysjärjestelmille. Suomen

¹ Vuonna 2001 annettiin lukuisia käteisen euron käyttöönottoon liittyviä säädöksiä ja ohjeita, joita käsitellään tämän vuosikertomuksen luvussa Maksuvälinehuolto ja käteisrahan vaihto.

Arvopaperikeskus oli yksi niistä seitsemästä järjestelmästä, joiden katsottiin varauksetta täyttävän asetetut vaatimukset.

Maaliskuu

EKP:n neuvosto käsitteli 15.3.2001 kokouksessaan Alexandre Lamfalussyn vetämän ns. viisaiden työryhmän raporttia arvopaperimarkkinoiden sääntelystä. Neuvosto piti raporttia hyvänä ja ilmoitti, että sen tulisi olla lähtökohtana entistä yhdenmukaisempaan ja joustavampaan sääntelyyn arvopaperimarkkinoilla. Neuvosto ilmoitti, että EKP on osaltaan valmis tukemaan uutta sääntelyprosessia ja edistämään muita asiaankuuluvia suosituksia.

EKP:n neuvosto ilmoitti 22.3.2001 katsovansa, että keskuspankeilla tulee olla keskeinen rooli rahoitusjärjestelmän vakauden valvonnassa.

Huhtikuu

EKP, EU-maiden keskuspankit ja kansalliset pankkivalvojat allekirjoittivat 2.4.2001 valvontapöytäkirjan maksujärjestelmien yleisvalvojien ja pankkivalvojien yhteistyöstä talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. Ensisijaisena tavoitteena on edistää suuria maksuja välittävien järjestelmien valvontayhteistyötä.

Kesäkuu

EKP julkaisi 29.6.2001 kolmannen, uudistetun painoksen ns. Blue Bookista, joka käsittelee Euroopan unionin jäsenmaissa toimivia maksu- ja selvitysjärjestelmiä.

Syyskuu

EKP:n neuvosto julkisti 27.9.2001 kannanottonsa keskusvastapuolipalveluista ja niiden keskittymisestä.

Lokakuu

EKP julkisti alustavan listan EU:n jäsenyyttä hakeneiden maiden rahalaitoksista. Listaa tarvitaan tilastointitarkoituksiin.

EKP:n neuvosto ja Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea (CESR) sopivat yhteistyöstä arvopaperikauppojen selvitysjärjestelmiin liittyvissä kysymyksissä. EKP, EU-maiden kansalliset keskuspankit ja arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea perustivat yhteisen työryhmän, jonka tehtävänä on kehittää standardeja ja suosituksia menettelytavoiksi ja säädöksiksi.

Marraskuu

EKP:n neuvosto hyväksyi uuden rahalaitosten tasetilastoa koskevan asetuksen. Euroalueella toimivilta rahalaitoksilta aletaan kerätä tilastointitarkoituksiin mm. aiempaa

tarkempia tietoja luotoista ja talletuksista sektoreittain.

Joulukuu

EKP:n neuvosto hyväksyi rahalaitosten korkotilastointia koskevan asetuksen. Euroalueella toimivilta rahalaitoksilta aletaan kerätä tilastointitarkoituksiin tietoja yritysten ja kotitalouksien luottojen ja talletusten koroista.

Euroopan unionin direktiivit ja niiden kansallinen täytäntöönpano Suomessa

Helmikuu

Euroopan komissio julkaisi 5.2.2001 uuden konsultaatiopaperinsa luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuskehikosta. Konsultaatiopaperi oli laadittu yhteistyössä Baselin pankkivalvontakomitean kanssa, ja siihen pyydettiin rahoitusmarkkinoiden instituutioilta ja kansallisilta viranomaisilta kommentteja toukuun loppuun mennessä.

Komissio hyväksyi helmikuussa 2001 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja EU:n neuvoston asetukseksi kansainvälisten tilinpäätössuosittelujen eli IAS-standardien soveltamisesta. Asetusehdotuksen mukaan pörssissä listattujen yhtiöiden on Euroopan unionissa laadittava konsernitilinpäätöksensä 1.1.2005 alkavista tilikausista lähtien IAS-standardien mukaisesti.

Helmikuu ja kesäkuu

Alexandre Lamfalussy'n vetämä ns. viisaiden työryhmä julkisti raporttinsa 15.2. Raportissa on useita ehdotuksia arvopaperimarkkinoiden sääntelemiseksi ja arvopaperikauppojen selvityksen kehittämiseksi. Raportissa mm. ehdotettiin perustettaviksi kaksi komiteaa: Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen komitea (CESR) ja Euroopan arvopaperikomitea (ESC).

Työryhmän suosituksen mukaisesti Euroopan komissio päätti 6.6.2001 perustaa Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojen komitean ja Euroopan arvopaperikomitean. Arvopaperimarkkinoiden valvojen komitean tarkoituksena on koordinoita valvojen toimintaa, antaa Euroopan komissiolle neuvoja ja suosituksia arvopaperimarkkinoita koskevissa kysymyksissä sekä edistää yhdenmukaista ja viivytyksetöntä arvopaperimarkkinoita koskevan yhteisöläinsäädännön toimeenpanoa jäsenmaissa. Komitealle siirtyivät Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen yhteistyöfoorumin FESCON tehtävät. Komiteassa jokaisella EU:n jäsenmaalla on yksi edustaja. Lisäksi myös Norjalla ja Islannilla on edustaja komiteassa. Myös Euroopan arvopaperikomitea on neuvoo-antava elin, minkä lisäksi sille on tarkoitus antaa sääntelyvaltuuksia. Tässäkin komiteassa on edustaja unionin jokaisesta jäsenmaasta.

Maaliskuu

Euroopan komissio esitti ehdotuksensa direktiiviksi rahoitusvakuusjärjestelystä. Jäsenvaltioiden säännökset vakuuden asettamisesta ja realisoinimisesta eroavat toisistaan,

ja vakuuksien käytössä maiden välillä on oikeudellista epävarmuutta. Direktiivin tarkoituksena on helpottaa vakuuksien antamista ja käyttöä sekä niiden realisointia vakuuden antajan joutuessa maksukyvyttömäksi. Direktiivi koskee vakuuden antajan ja saajan välisiä järjestelyjä keskuspankkien, rahoituslaitosten ja suurten yhteisöjen kesken. Direktiivi koskisi sekä panttausta että takaisinostosopimuksin tehtäviä kauppia.

Huhtikuu, lokakuu ja joulukuu

Komissio antoi 25.4. ehdotuksen direktiiviksi finanssikonglomeraateista eli sekä rahoitus- että vakuutuspalveluja tarjoavista konserneista. Ehdotuksessa mm. määritellään finanssikonglomeraatti ja säädetään, että konglomeraatilla on oltava koordinoiva valvoja. Direktiivin tarkoitus on myös estää omien pääomien kaksinkertainen laskenta vakavaraisuusvaatimusten täyttämiseksi.

Suomen hallitus antoi 5.10. eduskunnalle esityksen laiksi rahoitus- ja vakuutusryhmien valvonnasta. Lakiehdotuksessa mm. määritellään taseiden ja pääomavaatimusten perusteella, missä tapauksessa konglomeraatin päävalvontavastuu on Rahoitustarkastuksella ja missä tapauksessa Vakuutusvalvontavirastolla. Eduskunta hyväksyi lain joulukuussa.

Kesäkuu

Euroopan komissio ilmoitti, että luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuskehikkoa koskeva direktiivi uudistus pyritään saattamaan voimaan vasta vuoden 2005 alusta.

Heinäkuu

Euroopan komissio esitti 18.7.2001 ehdotuksensa direktiiviksi säästöjen korkotuottojen verotuksesta. Direktiivin tarkoituksena on varmistaa yksityishenkilön saamien korkotulojen verotus tapauksissa, joissa tämä tulo saadaan toisesta jäsenmaasta.

Heinäkuu ja joulukuu

Euroopan komissio antoi heinäkuussa ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja EU:n neuvoston asetukseksi maasta toiseen suoritettavista euromääräisistä maksuista. Tarkoituksena on alentaa tällaisten vähittäismaksujen hintaa. Neuvosto ja parlamentti hyväksyivät asetuksen joulukuussa. Se tulee voimaan pankkikorttimaksujen ja -nostojen osalta heinäkuussa 2002 ja tilisiirtojen osalta heinäkuussa 2003. Maasta toiseen suoritettavista maksuista ei saa periä suurempaa palvelumaksua kuin maan sisäisistä maksuista.

Joulukuu

EU:n neuvosto hyväksyi joulukuussa sijoitusrahastodirektiivin muutokset, jotka ovat olleet pitkään valmisteltavana. Muutokset mm. laajentavat sallittujen sijoituskohteiden valikoimaa ja helpottavat rahastoyhtiöiden palvelujen tarjontaa muissa jäsenmaissa.

Euroopan komissio esitteli viidennen seurantaraportin rahoituspalveluita koskevan toimintasuunnitelman toimeenpanosta EU-maiden talous- ja valtiovarainministeriöiden muodostamalle ministerineuvostolle (Ecofin).

Muita keskeisiä sääntelyhankkeita ja viranomais-toimenpiteitä

Tammikuu

Valtiovarainministeriön asettama pankkipalvelutyöryhmä luovutti selvityksensä. Siinä ehdotetaan, että myös muille kuin talletuspankeille ja säästökassoilta sallittaisiin oikeus vastaanottaa yleisöltä takaisin maksettavia varoja asiakastileille. Pankeilla pysyisi kuitenkin edelleen yksinoikeus käyttää näistä varoista sanaa ”talletus”, eikä asiakastilivaroilla olisi talletussuojaa. Lisäksi työryhmä ehdotti maksujenvälityksen ja elektronisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta ja luottolaitoksille oikeutta tarjota palveluja asiamiehen välityksellä.

Valtiovarainministeriö asetti työryhmän selvittämään arvo-osuuksien moniportaista omistajarakennetta, jossa yksittäisen sijoittajan arvo-osuustili yleensä olisi arvopaperikeskuksen osapuolen järjestelmässä eikä itse arvopaperikeskuksen järjestelmässä. Keskukseen osapuoli säilyttäisi arvo-osuuk- sia yhteistilillä arvopaperikeskuk- sessa. Työryhmän on tarkoitus jättää mietintönsä keväällä 2002.

Baselin pankkivalvontakomitea julkaisi 16.1.2001 uudistetun konsultaatiopaperinsa luottolaitosten vakavaraisuusvaatimusten uudistamisesta. Kommentteja pyydettiin toukokuun loppuun mennessä.

Huhtikuu ja heinäkuu

Ecofin-neuvoston alainen talous- ja rahoituskomitea sai huhtikuussa valmiiksi raporttinsa, joka käsittelee rahoitusjärjestelmän kriisien hoitoa (ns. Brouwerin toinen raportti). EU-maiden valtiovarain-

ministerit ja keskuspankkien pääjohtajat keskustelivat raportista talous- ja valtiovarainministerien kokouksessa Malmössä 21.4.2001, ja se julkaistiin heinäkuussa.

Toukokuu

Suomen Pankki, Rahoitustarkastus ja valtiovarainministeriö esittivät 30.5.2001 niin Baselin pankkivalvontakomitealle kuin Euroopan komissiollekin yhteiset lausuntonsa uudesta vakavaraisuusehdotuksesta. Kummassakin launnossa ilmaistiin periaatteessa myönteinen kanta uudistukseen, mutta esitettiin useita kommentteja.

Kesäkuu

Velkojen vanhenemista selvittänyt toimikunta jätti oikeusministeriölle ehdotuksensa, jonka mukaan lain- säädäntöön tulisi ottaa säädös velkojen vanhentumisesta. Ehdotuksen mukaan velkojen vanhentumisaika lyhennettäisiin kolmeksi vuodeksi velan erääntymisestä tai maksuvaatimuksen esittämisestä. Lisäksi veloille säädettäisiin yleinen 15 vuoden vanhenemisaika lainvoimaisesta tuomiosta. Ehdotus oli lausuntokierroksella syyskuun loppuun saakka.

Kansainvälinen valuuttarahasto julkaisi johtopäätöksensä neljännen artiklan mukaisista konsultaatioista Suomen kanssa. Katsauksessa oli mukana osuus rahoitusmarkkinoi- den arviointiohjelmasta, jonka IMF oli toteuttanut keväällä yhteistyössä yksityisten ja julkisten suomalaisten tahojen kanssa. Tulosten mukaan Suomen pankki- ja vakuutusjärjestelmät ovat vaka- varaisia ja kannattavia.

Baselin pankkivalvontakomitea julkaisi tiedotteen toimenpiteistä,

joihin vakavaraisuuskehikon uudistamiseen liittyvät kommentit antavat aihetta. Uusitun kehikon toimeenpanoa lykättiin vuoteen 2005.

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä, joka pohti rahoitusmarkkinoiden toimintaa poikkeusoloissa, sai valmiiksi muistionsa. Muistio sisälsi ehdotuksen muutoksista rahoitusmarkkinoita koskevaan valmiuslainsäädäntöön. Muutostarpeet johtuvat mm. osallistumisesta euroalueeseen. Ehdotuksen mukaan valtioneuvostolle annettaisiin valtuudet säännöstellä rahoitusmarkkinoita poikkeusoloissa. Eräille rahoitusmarkkinoiden kannalta keskeisille yrityksille ehdotettiin velvollisuutta varautua välttämättömimpien toimintojen ylläpitämiseen poikkeusoloissa.

Lokakuu ja joulukuu

Hallitus antoi eduskunnalle 17.10. esityksen sekä arvopaperimarkkinalain että kaupankäynnistä vakioi-

duilla optioilla ja termiineillä annetun lain muuttamisesta. Esityksen mukaan arvopaperin käsitettä muutettaisiin siten, että velvoite julkistaa tarjousesite yleisöannin yhteydessä laajenisi koskemaan myös yksityisiä osakeyhtiöitä. Lisäksi muutkin kaupankäynnin järjestäjät kuin arvopaperipörssi voisivat ottaa järjestämänsä kaupan kohteiksi pörssiosakkeita ja muita oman pääoman ehtoisia arvopapereita. Esitykseen sisältyi myös ehdotuksia arvopaperi- ja johdannaismarkkinoiden osapuolten harjoittaman valvonnan edistämiseksi. Eduskunta hyväksyi muutokset joulukuussa, ja ne tulivat voimaan vuoden 2002 alussa.

Hallitus antoi 17.10. eduskunnalle esityksen pankkilakeja koskevista muutoksista. Näitä ovat mm. säännökset talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä valtiovarainministeriön päätöksellä. Eduskunta hyväksyi muutosehdo-

tukset joulukuussa, ja ne astuivat voimaan vuoden 2002 alussa.

Marraskuu

Keskuspankkien maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitea (CPSS), jossa ovat mukana G10-maiden keskuspankit, ja kansainvälinen arvopaperivalvojen järjestö (IOSCO) julkaisi suosituksensa arvopaperikauppojen selvitysjärjestelmistä. Suosituksessa on 19 vähimmäisvaatimusta, jotka koskevat sekä kotimaisia että kansainvälisiä arvopaperikauppojen selvitysjärjestelmiä kaikkialla maailmassa.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen ulosottolain muutoksesta. Lakiesitykseen sisältyi ehdotus velkojen yleisestä vanhentumisesta.

Suomen Pankin vuonna 2001 antamia lausuntoja

Rahoitusmarkkinoiden lainsäädäntöä ja kehittämistä koskevia lausuntoja

Lausunto

- oikeusministeriölle rikoslain talousrikossäännösten tarkistamisesta 15.1.
- Helsinki Exchange Group Ltd:lle Suomen Arvopaperikeskuksen rahastosta ja arvo-osuusjärjestelmän keskityksestä 5.3.
- valtiovarainministeriölle Helsingin Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyhtiön sääntömuutoksista 14.3. ja 17.5.
- valtiovarainministeriölle pankki-palvelutyöryhmän luottolaitoslainsäädäntöä koskevasta muistioista 16.3.
- valtiovarainministeriölle Suomen Arvopaperikeskuksen rahaston sääntömuutoksen vahvistamisesta 2.4.
- Suomen Arvopaperikeskukselle muutosehdotuksista arvopaperikeskuksen itsesääntelyn valvontaan 9.4.
- valtiovarainministeriölle Suomen Arvopaperikeskuksen perustamisen yhteydessä annettujen tappionjakositoumusten purkamisesta 24.4.
- valtiovarainministeriölle Sijoittajien korvausrahaston sääntömuutoksesta 6.6.
- oikeusministeriölle viivästyskorkeilainsäädännön uudistamisesta 11.6.
- valtiovarainministeriölle arvopaperimarkkinoita koskevan lainsäädännön muutoksista 18.6.
- valtiovarainministeriölle Sijoittajien korvausrahastoon vuodelta 2001 kartutettavien kannatusmaksujen yhteismäärästä 21.6.
- valtiovarainministeriölle itsesääntelyn valvontaa ja kurinpito-menettelyä koskevan lainsäädännön muutoksista 4.7.
- valtiovarainministeriölle rahoitusmarkkinoiden valmiuslainsäädännön muutoksista 16.8.
- valtiovarainministeriölle rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontatyöryhmän muistioista 17.8.
- Rahoitustarkastukselle sen kannanotoista erillisiin arvopaperimarkkinalain kohtiin 24.8.
- valtiovarainministeriölle työryhmän muistiosta, jossa pohdittiin rahoitusmarkkinoiden toimintaa poikkeusoloissa 3.9.
- valtiovarainministeriölle Suomen Arvopaperikeskuksen sääntömuutosten vahvistamisesta 5.9.
- Helsingin Arvopaperi- ja johdannaispörssi, selvitysyhtiölle Suomen Arvopaperikeskuksen rahaston sääntöjen mukaisen rahaston vähimmäismäärän täyttämistä 14.9.
- valtiovarainministeriölle Suomen Arvopaperikeskuksen tappionjakositoumusten vahvistamisen peruuttamisesta 6.11.

Muita lausuntoja

Lausunto

- valtiovarainministeriölle Lahden MM-hiihtojen juhlarahasta 17.1.
- ulkoasiainministeriölle selvityksestä ”Suomen ulkoasiainhallin-

non haasteet 2000-luvun alussa”
10.4.

- valtiovarainministeriölle Aino Acktén ja oopperan juhlarahasta 28.4.
- valtiovarainministeriölle markan juhlarahoista 6.9.

- ulkoasiainministeriölle kansainvälisen terrorismin rahoituksen vastaisesta yleissopimuksesta 23.10.

- tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle tutkimuseettisistä ohjeista 31.10.

- oikeusministeriölle hallintolainsäädännön muutoksista 9.11.

- opetusministeriölle opintotukilakia koskevan valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 28.11.

Taulukot

Pyörityksien vuoksi yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

- 0 havainto on vähemmän kuin puolet käytetystä yksiköstä
- . loogisesti mahdoton
- .. tietoa ei ole saatu
- nolla
- sarjan sisältö muuttunut

Taulukko 1.

Suomen Pankin tase kuukausittain, milj. euroa

Vastaavaa	I	II	III
1 Kulta ja kultasaamiset	462	462	463
2 Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta	8 450	8 484	8 497
2.1 Saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta	655	700	711
2.2 Pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset saamiset	7 794	7 783	7 785
3 Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta	802	729	814
4 Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta	0	0	0
4.1 Pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja lainat	0	0	0
4.2 ERM II:n luottojärjestelyihin perustuvat saamiset	-	-	-
5 Rahapolitiisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta	517	2 050	1 288
5.1 Perusrahoitusoperaatiot	117	1 650	888
5.2 Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	400	400	400
5.3 Käänteiset hienosäätöoperaatiot	-	-	-
5.4 Käänteiset rakenteelliset operaatiot	-	-	-
5.5 Maksuvalmiusluotot	-	-	-
5.6 Vakuuksien muutospyyntöihin liittyvät luotot	-	-	-
6 Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta	4	4	4
7 Euromääräiset arvopaperit euroalueelta	-	-	-
8 Euromääräiset saamiset julkisyhteisöiltä	-	-	-
9 Eurojärjestelmän sisäiset saamiset	769	768	768
9.1 Osuus EKP:n pääomasta	70	70	70
9.2 Valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen	699	699	699
9.3 EKP:n sijoitustodistusten liikkeeseenlaskuun liittyvät saamiset	-	-	-
9.4 TARGET-järjestelmän ja kirjeenvaihtajien pankkitileihin liittyvät saamiset (netto)	-	-	-
9.5 Muihin eurojärjestelmän toimintoihin liittyvät saamiset	1	-	-
10 Muut saamiset	586	593	632
Yhteensä	11 590	13 090	12 465

Lähde: Suomen Pankki.

Pyöristyksien vuoksi yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
463	463	502	502	502	502	502	502	497
8 585 696	8 638 780	9 108 841	8 834 840	9 136 837	8 759 764	8 697 745	8 735 717	8 871 899
7 889	7 858	8 266	7 995	8 300	7 996	7 953	8 019	7 972
769	856	885	897	786	743	819	798	794
0 0 -	0 0 -	0 0 -	0 0 -	0 0 -	0 0 -	0 0 -	0 0 -	0 0 -
300 100 200 - - - -	501 301 200 - - - -	2 183 1 489 694 - - - -	1 192 595 597 - - 24 -	1 971 1 250 697 - - 24 -	936 585 351 - - - -	1 430 1 083 348 - - - -	1 147 899 248 - - - -	1 294 988 306 - - - -
4	4	4	4	4	4	4	4	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	768 70 699 - - -	769 70 699 - - 0
616	560	593	571	572	680	678	639	1 093
11 505	11 789	14 043	12 768	13 739	12 392	12 900	12 594	13 319

Taulukko 1. (jatkoa)

Vastattavaa		I	II	III
1	Liikkeessä olevat setelit	2 636	2 598	2 585
2	Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille	1 552	1 643	3 022
2.1	RTGS-filit (ml. vähimmäisvarantotalletukset)	1 552	1 520	3 022
2.2	Yötalletukset	–	122	–
2.3	Määräaikaistalletukset	–	–	–
2.4	Käännteiset hienosäätöoperaatiot	–	–	–
2.5	Vakuuksien muutospyyntöihin liittyvät talletukset	–	–	–
3	Muut euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille	–	–	–
4	Euromääräiset velat muille euroalueella oleville	1	1	1
4.1	Julkisyhteisöt	–	–	–
4.2	Muut	1	1	1
5	Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle	83	24	92
6	Valuuttamääräiset velat euroalueelle	–	–	–
7	Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle	199	122	87
7.1	Talletukset ja muut velat	199	122	87
7.2	ERM II:n luottojärjestelyihin perustuvat velat	–	–	–
8	Myönnettyjen erityisnosto-oikeuksien vastaerä	200	201	204
9	Eurojärjestelmän sisäiset velat	1 608	3 137	1 065
9.1	EKP:n sijoitustodistuksiin liittyvä velkajärjestely	–	–	–
9.2	TARGET-järjestelmään ja kirjeenvaihtajien pankkitileihin liittyvät velat (netto)	1 608	3 137	1 065
9.3	Muihin eurojärjestelmän toimintoihin liittyvät velat	–	–	–
10	Muut velat	36	89	204
11	Arvonmuutostili	1 070	1 070	1 129
12	Varaukset ja oma pääoma	4 205	4 205	4 076
Yhteensä		11 590	13 090	12 465

Lähde: Suomen Pankki.

Pyöristyksien vuoksi yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2 663	2 688	2 721	2 717	2 632	2 578	2 467	2 361	2 374
1 703	1 953	1 822	2 021	2 017	2 342	2 542	2 745	3 840
1 703	1 953	1 822	2 021	2 017	2 342	2 542	2 745	3 840
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	271
1	1	1	0	1	1	0	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	1	0	1	1	0	1	1
131	153	189	255	1	0	0	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-2	-
110	137	395	105	267	115	117	85	108
110	137	395	105	267	115	117	85	108
-	-	-	-	-	-	-	-	-
204	206	210	210	210	201	201	201	203
1 274	1 183	2 996	1 755	2 888	1 605	2 024	1 623	891
-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 274	1 183	2 996	1 755	2 888	1 605	2 024	1 623	891
-	-	-	-	-	-	-	-	-
213	264	307	302	321	404	400	433	32
1 129	1 129	1 326	1 326	1 326	1 070	1 070	1 070	1 053
4 076	4 076	4 076	4 076	4 076	4 076	4 076	4 076	4 543
11 505	11 789	14 043	12 768	13 739	12 392	12 900	12 594	13 319

Taulukko 2.
Eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatiot

Huutokaupan maksujen suorituspäivä	Tehdyt tarjoukset, milj. euroa	Hyväksytyt tarjoukset, milj. euroa	Niistä suomalaisten luottolaitosten osuus, milj. euroa	Osallistuneiden euroalueen luottolaitosten lukumäärä
	1	2	3	4
2001				
3.1.	136 434	101 000	40	488
10.1.	95 841	95 000	0	457
17.1.	137 641	101 000	40	591
24.1.	118 546	104 000	77	527
31.1.	137 610	84 000	311	544
7.2.	104 384	100 000	0	471
14.2.	65 307	65 307	150	401
21.2.	200 526	155 000	1 500	658
26.2.	109 632	27 000	0	496
7.3.	189 927	143 000	191	582
14.3.	130 260	51 000	48	537
21.3.	182 057	135 000	574	576
28.3.	57 526	50 000	314	351
4.4.	129 101	118 000	312	422
11.4.	24 949	24 949	0	240
19.4.	257 706	172 000	100	607
25.4.	83 303	5 000	0	429
30.4.	147 324	80 000	200	466
7.5.	164 985	79 000	577	463
15.5.	160 715	72 000	301	475
23.5.	157 987	90 000	0	520
30.5.	159 877	77 000	393	492
6.6.	120 631	88 000	0	435
13.6.	135 442	67 000	182	411
20.6.	148 877	91 000	997	476
27.6.	155 894	85 000	491	452
4.7.	104 399	81 000	300	414
11.7.	141 842	73 000	372	391
18.7.	136 104	79 000	79	439
25.7.	126 040	94 000	516	401
1.8.	100 746	71 000	200	374
8.8.	132 809	91 000	638	347
15.8.	111 157	70 000	509	345
22.8.	142 012	83 000	575	355
29.8.	72 907	70 000	675	295
5.9.	132 696	82 000	284	341
12.9.	118 708	61 000	918	337
19.9.	110 778	71 000	0	329
26.9.	111 927	81 000	585	347
3.10.	76 444	56 000	116	266
10.10.	60 510	60 510	750	248
17.10.	143 828	82 000	324	372
24.10.	73 932	61 000	759	333
31.10.	99 611	66 000	394	254
7.11.	38 368	38 368	400	201
14.11.	174 732	116 000	100	401
21.11.	63 173	17 000	499	286
28.11.	95 578	71 000	400	318
5.12.	106 643	68 000	774	308
12.12.	109 662	66 000	449	292
19.12.	140 810	57 000	600	451
28.12.	105 649	85 000	388	331

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Suomen Pankki.

Huutokaupan maksujen suorituspäivä	Vaihtuvakorkoinen huutokauppa			Operaation kesto, päivää
	Minimitarjouskorko, %	Marginaalikorko, %	Hyväksytyjen tarjousten painotettu keskiporko, %	
2001	5	6	7	8
3.1.	4,75	4,76	4,78	14
10.1.	4,75	4,75	4,75	14
17.1.	4,75	4,75	4,77	14
24.1.	4,75	4,75	4,76	14
31.1.	4,75	4,76	4,77	14
7.2.	4,75	4,75	4,75	14
14.2.	4,75	4,75	4,75	12
21.2.	4,75	4,78	4,83	14
26.2.	4,75	4,78	4,79	16
7.3.	4,75	4,76	4,77	14
14.3.	4,75	4,77	4,78	14
21.3.	4,75	4,77	4,78	14
28.3.	4,75	4,75	4,75	14
4.4.	4,75	4,75	4,75	15
11.4.	4,75	4,75	4,75	14
19.4.	4,75	4,86	4,91	11
25.4.	4,75	4,78	4,80	12
30.4.	4,75	4,77	4,78	15
7.5.	4,75	4,78	4,78	16
15.5.	4,50	4,54	4,56	15
23.5.	4,50	4,53	4,54	14
30.5.	4,50	4,55	4,55	14
6.6.	4,50	4,51	4,53	14
13.6.	4,50	4,51	4,52	14
20.6.	4,50	4,51	4,52	14
27.6.	4,50	4,54	4,55	14
4.7.	4,50	4,50	4,51	14
11.7.	4,50	4,51	4,52	14
18.7.	4,50	4,51	4,52	14
25.7.	4,50	4,51	4,52	14
1.8.	4,50	4,50	4,51	14
8.8.	4,50	4,50	4,51	14
15.8.	4,50	4,50	4,51	14
22.8.	4,50	4,50	4,51	14
29.8.	4,50	4,50	4,50	14
5.9.	4,25	4,27	4,28	14
12.9.	4,25	4,26	4,27	14
19.9.	3,75	3,76	3,77	14
26.9.	3,75	3,76	3,77	14
3.10.	3,75	3,75	3,76	14
10.10.	3,75	3,75	3,75	14
17.10.	3,75	3,78	3,79	14
24.10.	3,75	3,75	3,76	14
31.10.	3,75	3,75	3,76	14
7.11.	3,75	3,75	3,75	14
14.11.	3,25	3,37	3,40	14
21.11.	3,25	3,26	3,27	14
28.11.	3,25	3,27	3,29	14
5.12.	3,25	3,27	3,27	14
12.12.	3,25	3,27	3,27	16
19.12.	3,25	3,43	3,46	14
28.12.	3,25	3,45	3,52	12

Taulukko 3.
Eurojärjestelmän pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot

Huutokaupan maksujen suorituspäivä	Tehdyt tarjoukset, milj. euroa	Hyväksytyt tarjoukset, milj. euroa	Niistä suomalaisten luotto-laitosten osuus, milj. euroa	Osallistujien lukumäärä	Marginaali-korko, %	Painotettu keskiporko, %	Operaation kesto, päivää
	1	2	3	4	5	6	7
2001							
25.1.	31 905	20 000	400	199	4,66	4,69	90
1.3.	45 755	20 000	0	254	4,69	4,72	91
29.3.	39 068	20 000	0	234	4,47	4,50	91
25.4.	43 416	20 000	200	228	4,67	4,70	92
31.5.	46 448	20 000	0	268	4,49	4,51	91
28.6.	44 243	20 000	494	250	4,36	4,39	91
26.7.	39 369	20 000	103	224	4,39	4,42	91
30.8.	37 855	20 000	100	214	4,20	4,23	91
27.9.	28 269	20 000	148	195	3,55	3,58	85
25.10.	42 308	20 000	100	200	3,50	3,52	98
29.11.	49 135	20 000	0	221	3,32	3,34	91
21.12.	38 178	20 000	206	215	3,29	3,31	97

Lähde: Euroopan keskuspankki.

Taulukko 4.
Muut huutokauppoina toteutetut operaatiot

Huutokaupan maksujen suorituspäivä	Operaation tyyppi	Tehdyt tarjoukset, milj. euroa	Hyväksytyt tarjoukset, milj. euroa	Kiinteä-korkoiset huutokaupat	Vaihtuvakorkoiset huutokaupat		Operaation kesto, päivää
				Kiinteä korko, %	Marginaali-korko, %	Painotettu keskiporko, %	
	1	2	3	4	5	6	7
2001							
30.4.	Käänteis-operaatio	105 377	73 000	–	4,77	4,79	7
12.9.	Käänteis-operaatio	69 281	69 281	4,25	–	–	1
13.9.	Käänteis-operaatio	40 495	40 495	4,25	–	–	1
28.11.	Käänteis-operaatio	73 096	53 000	–	3,28	3,29	7

Lähde: Euroopan keskuspankki.

Taulukko 5.
Eurojärjestelmän keskeiset ohjaukorot

Kiinteäkorkoinen huutokauppa			Vaihtuvakorkoinen huutokauppa		
Perusrahoitusoperaation korko			Minimitarjouskorko		
Päätös	Voimaantulopäivä	%	Päätös	Voimaantulopäivä	%
22.12.1998	1.1.1999	3,00	8.6.2000	28.6.2000	4,25
8.4.1999	14.4.1999	2,50	31.8.2000	6.9.2000	4,50
4.11.1999	10.11.1999	3,00	5.10.2000	11.10.2000	4,75
3.2.2000	9.2.2000	3,25	10.5.2001	15.5.2001	4,50
16.3.2000	22.3.2000	3,50	30.8.2001	5.9.2001	4,25
27.4.2000	4.5.2000	3,75	17.9.2001	19.9.2001	3,75
8.6.2000	15.6.2000	4,25	8.11.2001	14.11.2001	3,25
Maksuvalmiusjärjestelmä					
Talletuskorko			Maksuvalmiusluoton korko		
Päätös	Voimaantulopäivä	%	Päätös	Voimaantulopäivä	%
22.12.1998	1.1.1999	2,00	22.12.1998	1.1.1999	4,50
22.12.1998	4.1.1999	2,75	22.12.1998	4.1.1999	3,25
21.1.1999	22.1.1999	2,00	21.1.1999	22.1.1999	4,50
8.4.1999	9.4.1999	1,50	8.4.1999	9.4.1999	3,50
4.11.1999	5.11.1999	2,00	4.11.1999	5.11.1999	4,00
3.2.2000	4.2.2000	2,25	3.2.2000	4.2.2000	4,25
16.3.2000	17.3.2000	2,50	16.3.2000	17.3.2000	4,50
27.4.2000	28.4.2000	2,75	27.4.2000	28.4.2000	4,75
8.6.2000	9.6.2000	3,25	8.6.2000	9.6.2000	5,25
31.8.2000	1.9.2000	3,50	31.8.2000	1.9.2000	5,50
5.10.2000	6.10.2000	3,75	5.10.2000	6.10.2000	5,75
10.5.2001	11.5.2001	3,50	10.5.2001	11.5.2001	5,50
30.8.2001	31.8.2001	3,25	30.8.2001	31.8.2001	5,25
17.9.2001	18.9.2001	2,75	17.9.2001	18.9.2001	4,75
8.11.2001	9.11.2001	2,25	8.11.2001	9.11.2001	4,25

Lähde: Euroopan keskuspankki.

Taulukko 6.

Euroalueen pankkijärjestelmän likviditeettiasema, päivittäisten arvojen keskiarvoja, mrd. euroa

Pitoajan- jakso päätyy ¹	Likviditeettiä lisäävät tekijät						Likviditeettiä vähentävät tekijät				Luotto- laitosten sekkitilit	Perusraha (keskus- pankki- raha)
	Eurojärjestelmän rahapoliittiset operaatiot						Liikkeessä olevat setelit	Valtioiden tilit euro- järjestel- mässä	Muut tekijät, netto			
	Eurojärjes- telmän kulta- ja valuutta- saamiset, netto	Perus- rahoitus- operaatiot	Pitempi- aikaiset rahoitus- operaatiot	Maksu- valmius- luotto	Muut likvidi- teettiä lisäävät operaa- tiot	Talletus- mahdol- lisuus				Muut likvidi- teettiä vähentä- vät ope- raatiot		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2000												
Joulukuu	394,4	210,4	45,0	0,4	0,0	0,2	0,0	360,4	61,1	111,1	117,4	478,0
2001												
Tammikuu	383,7	205,3	45,0	0,5	0,0	0,6	0,0	368,3	52,2	94,2	119,1	488,0
Helmikuu	377,9	188,9	49,8	2,6	0,0	0,4	0,0	354,8	57,0	86,3	120,7	476,0
Maaliskuu	375,6	185,2	54,1	0,4	0,0	0,5	0,0	353,0	53,0	87,7	121,0	474,5
Huhtikuu	382,1	172,4	58,4	2,2	0,0	0,5	0,0	354,6	49,5	89,1	121,4	476,4
Toukokuu	384,4	144,0	59,1	0,4	17,0	0,6	0,0	352,7	39,4	87,5	124,8	478,1
Kesäkuu	385,0	161,7	59,1	0,2	0,0	0,4	0,0	351,1	41,3	87,5	125,7	477,3
Heinäkuu	397,6	161,9	59,9	0,2	0,0	0,4	0,0	350,8	42,5	98,8	127,1	478,3
Elokuu	402,1	164,0	60,0	0,1	0,0	0,2	0,0	347,6	48,8	101,8	127,8	475,6
Syyskuu	401,3	147,1	60,0	0,5	3,5	0,4	0,0	335,4	45,2	105,4	126,1	461,9
Lokakuu	389,9	136,7	60,0	1,1	0,0	0,1	0,0	325,2	43,6	93,6	125,1	450,4
Marraskuu	385,0	132,3	60,0	0,2	0,0	0,3	0,0	311,3	46,1	93,1	126,7	438,3
Joulukuu	383,7	122,5	60,0	0,5	12,4	0,8	0,0	298,0	43,5	109,3	127,4	426,2
2002												
Tammikuu	385,2	118,5	60,0	0,4	3,7	0,6	0,0	344,3	38,3	54,2	130,4	475,2

Lähde: Euroopan keskuspankki.

¹ Pitoajanjakso alkaa kuukauden 24. päivänä ja päättyy seuraavan kuukauden 23. päivänä.

Suomen pankkijärjestelmän likviditeettiasema, päivittäisten arvojen keskiarvoja, milj. euroa

Pitöajan- jakso päätyy ¹	Likviditeettiä lisäävät tekijät						Likviditeettiä vähentävät tekijät				Luotto- laitosten sekkiliitit 1 + 2 + 3 +4 + 5 -6 -7 -8 -9 -10	Perusraha (keskus- pankki- raha) 6 + 8 + 11
	Eurojärjes- telmän kulta- ja valuutta- saamiset, netto	Eurojärjestelmän rahapoliittiset operaatiot					Liikkeessä olevat setelit ²	Valtioiden tilit euro- järjestel- mässä	Muut tekijät, netto			
		Perus- rahoitus- operaatiot	Pitempi- aikaiset rahoitus- operaatiot	Maksu- valmius- luotto	Muut likvidi- teettiä lisäävät operaa- tiot	Talletus- mahdol- lisuus				Muut likvidi- teettiä vähentä- vät ope- raatiot		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2000												
Joulukuu	9 879,5	367,4	60,6	2,1	0,0	7,1	0,0	2 845,1	0,0	5 828,7	1 628,8	4 481,0
2001												
Tammikuu	9 560,7	154,2	60,6	0,0	0,0	7,6	0,0	2 809,8	0,0	5 290,9	1 667,1	4 484,5
Helmikuu	9 529,8	377,9	389,1	0,0	0,0	4,0	0,0	2 604,8	0,0	5 976,2	1 711,8	4 320,6
Maaliskuu	9 584,6	774,2	400,0	1,4	0,0	12,2	0,0	2 581,6	0,0	6 490,1	1 676,4	4 270,2
Huhtikuu	9 691,2	518,5	400,0	2,8	0,0	0,0	0,0	2 611,8	0,0	6 308,0	1 692,8	4 304,5
Toukokuu	9 741,7	518,0	206,7	7,6	0,0	1,5	0,0	2 635,1	0,0	6 070,1	1 767,3	4 403,8
Kesäkuu	9 855,7	428,7	200,0	4,5	0,0	4,5	0,0	2 692,3	0,0	5 994,1	1 798,1	4 494,8
Heinäkuu	10 077,7	897,0	628,4	2,3	0,0	0,0	0,0	2 721,1	0,0	7 004,4	1 880,0	4 601,0
Elokuu	10 139,1	828,5	603,4	0,0	0,0	6,9	0,0	2 677,2	0,0	7 062,5	1 824,4	4 508,5
Syyskuu	10 164,3	1 093,0	677,8	12,5	29,0	10,1	0,0	2 603,8	0,0	7 515,6	1 847,0	4 460,9
Lokakuu	9 938,1	814,2	385,2	19,0	0,0	3,0	0,0	2 525,4	0,0	6 858,7	1 769,5	4 297,9
Marraskuu	9 917,7	854,9	347,8	1,1	0,0	5,8	0,0	2 411,2	0,0	6 779,4	1 925,0	4 342,1
Joulukuu	9 981,3	1 023,6	270,2	0,0	0,0	2,8	0,0	2 443,8	0,0	6 820,7	2 007,7	4 454,3
2002												
Tammikuu	10 057,1	658,4	306,1	0,1	13,4	27,5	0,0	3 136,9	0,0	5 853,5	2 017,2	5 181,6

Lähde: Suomen Pankki.

¹ Pitöajanjakso alkaa kuukauden 24. päivänä ja päättyy seuraavan kuukauden 23. päivänä.

² Tammikuussa 2002 liikkeessä olevan setelistön määrä lisäivät ennakkoon jaetut eurosetelit 2.1.2002 alkaen.

Taulukko 7.

Vähimmäisvarantojärjestelmän alaisten euroalueen luottolaitosten varantopohja, mrd. euroa

Varantopohja	Yhteensä	Velat, joihin sovelletaan 2 prosentin velvoitetta			Velat, joihin sovelletaan 0 prosentin velvoitetta		
		Talletukset (yön yli, enintään 2 vuoden määräaika ja irtisanomisaika)	Enintään 2 vuoden velkapaperit	Raha- markkina- paperit	Talletukset (yli 2 vuoden määräaika ja irtisanomisaika)	Repot	Yli 2 vuoden velkapaperit
	1	2	3	4	5	6	7
2000							
Joulukuu	10 071,5	5 711,3	136,7	187,2	1 273,6	528,3	2 234,3
2001							
Tammikuu	10 164,2	5 712,6	139,2	196,7	1 275,6	574,6	2 265,6
Helmikuu	10 247,4	5 724,4	145,3	201,2	1 284,7	597,8	2 294,0
Maaliskuu	10 503,6	5 883,5	151,1	203,4	1 292,6	654,7	2 318,3
Huhtikuu	10 554,6	5 924,3	154,5	202,8	1 292,1	657,7	2 323,2
Toukokuu	10 687,3	5 984,7	166,6	198,9	1 307,5	693,2	2 336,4
Kesäkuu	10 705,3	6 015,6	175,7	198,7	1 314,2	656,6	2 344,5
Heinäkuu	10 590,4	5 912,2	183,4	199,1	1 312,5	636,2	2 346,9
Elokuu	10 551,6	5 872,7	187,8	190,2	1 309,3	654,1	2 337,6
Syyskuu	10 627,3	5 956,0	188,2	191,3	1 315,7	631,6	2 344,6
Lokakuu	10 687,8	5 962,3	190,8	196,5	1 313,7	672,4	2 352,2
Marraskuu	10 798,1	6 073,4	199,0	191,3	1 300,9	656,5	2 376,9
Joulukuu	10 895,8	6 225,5	204,2	184,1	1 316,6	602,5	2 362,9

Lähde: Euroopan keskuspankki.

Taulukko 8.

Vähimmäisvarantojärjestelmän alaisten euroalueen luottolaitosten varantojen pito, mrd. euroa

Varantojen pitoajanjakso päätyy ¹	Vaaditut varantotalletukset	Toteutuneet varantotalletukset	Varantovelvoitteen ylittävät talletukset	Varantovaje	Vähimmäis- varantojen korko, %
	1	2	3	4	5
2000					
Joulukuu	116,6	117,2	0,6	0,0	4,78
2001					
Tammikuu	118,5	119,0	0,5	0,0	4,77
Helmikuu	120,1	120,6	0,5	0,0	4,76
Maaliskuu	120,4	120,9	0,5	0,0	4,77
Huhtikuu	120,8	121,3	0,5	0,0	4,77
Toukokuu	124,2	124,8	0,7	0,0	4,71
Kesäkuu	125,0	125,6	0,6	0,0	4,52
Heinäkuu	126,4	127,0	0,6	0,0	4,51
Elokuu	127,2	127,7	0,5	0,0	4,50
Syyskuu	125,3	126,0	0,7	0,0	4,27
Lokakuu	124,4	125,0	0,6	0,0	3,76
Marraskuu	126,1	126,6	0,5	0,0	3,62
Joulukuu	126,4	127,3	0,9	0,0	3,30
2002					
Tammikuu	128,7	130,1	1,4	0,0	3,34

Lähde: Euroopan keskuspankki.

¹ Pitoajanjakso alkaa kuukauden 24. päivänä ja päättyy seuraavan kuukauden 23. päivänä.

Vähimmäisvarantojärjestelmän alaisten suomalaisten luottolaitosten varantopohja, milj. euroa

Varantopohja	Yhteensä	Velat, joihin sovelletaan 2 prosentin velvoitetta			Velat, joihin sovelletaan 0 prosentin velvoitetta		
		Talletukset (yön yli, enintään 2 vuoden määräaika ja irtisanomisaika)	Enintään 2 vuoden velkapaperit	Rahamarkkina-paperit	Talletukset (yli 2 vuoden määräaika ja irtisanomisaika)	Repot	Yli 2 vuoden velkapaperit
	1	2	3	4	5	6	7
2000							
Joulukuu	101 278	76 915	1 409	9 110	4 210	920	8 716
2001							
Tammikuu	102 185	73 078	1 759	10 654	4 505	996	11 193
Helmikuu	102 656	73 758	1 928	10 525	4 509	991	10 946
Maaliskuu	106 469	77 358	1 891	10 803	4 318	1 086	11 015
Huhtikuu	108 658	79 731	2 082	9 919	4 906	946	11 075
Toukokuu	111 017	81 263	2 489	11 279	5 023	642	10 322
Kesäkuu	108 978	80 886	2 278	9 770	4 868	534	10 643
Heinäkuu	107 469	80 106	2 171	9 769	4 880	442	10 101
Elokuu	105 098	78 001	2 057	10 069	4 801	179	9 991
Syyskuu	112 099	85 886	2 319	9 770	4 191	247	9 686
Lokakuu	115 130	88 984	2 275	9 730	4 449	135	9 557
Marraskuu	116 284	90 250	2 626	9 255	4 436	131	9 587
Joulukuu	117 932	92 686	2 276	8 963	4 500	86	9 421

Lähde: Suomen Pankki.

Vähimmäisvarantojärjestelmän alaisten suomalaisten luottolaitosten varantojen pito, milj. euroa

Varantojen pitoajanjakso päättyy ¹	Vaaditut varantotalletukset	Toteutuneet varantotalletukset	Varantovelvoitteen ylittävät talletukset	Varantovaje	Vähimmäisvarantojen korko, %
	1	2	3	4	5
2000					
Joulukuu	1 623	1 628	5,1	0,0	4,78
2001					
Tammikuu	1 667	1 667	0,0	0,0	4,77
Helmikuu	1 711	1 711	0,0	0,0	4,76
Maaliskuu	1 676	1 676	0,0	0,0	4,77
Huhtikuu	1 690	1 691	0,9	0,0	4,77
Toukokuu	1 767	1 767	0,3	0,0	4,71
Kesäkuu	1 799	1 804	4,8	0,0	4,52
Heinäkuu	1 865	1 873	7,5	0,0	4,51
Elokuu	1 823	1 824	0,7	0,0	4,50
Syyskuu	1 806	1 846	40,7	0,0	4,27
Lokakuu	1 767	1 769	2,1	0,0	3,76
Marraskuu	1 924	1 925	0,7	0,0	3,62
Joulukuu	1 984	2 005	20,1	0,0	3,30
2002					
Tammikuu	2 007	2 009	2,0	0,0	3,34

Lähde: Suomen Pankki.

¹ Pitoajanjakso alkaa kuukauden 24. päivänä ja päättyy seuraavan kuukauden 23. päivänä.

Taulukko 9.Euroalueen rahamäärä M3 ja Suomen rahalaitosten vastaavat erät¹

	Euroalueen rahamäärä M3			Euroalueen M3:een luettavat suomalaisten rahalaitosten erät		
	Kanta, mrd. euroa	12 kk:n muutos ^{2,3} , %	12 kk:n muutoksen 3 kk:n liukuva keskiarvo ^{2,3} , %	Kanta, mrd. euroa	12 kk:n muutos ² , %	12 kk:n muutoksen 3 kk:n liukuva keskiarvo ² , %
	1	2	3	4	5	6
1997	4 265,6	4,2	..	69,5	7,0	..
1998	4 463,9	5,0	..	66,5	2,6	..
1999	4 701,2	5,8	5,4	70,9	7,0	5,9
2000	4 898,9	4,1	4,0	68,5	-3,5	-3,1
2001	5 424,6	8,0	8,0	71,4	6,1	8,0
2001						
Tammikuu	5 010,0	3,9	3,9	69,0	-3,1	-4,2
Helmikuu	5 033,8	3,8	3,8	68,6	-6,0	-3,9
Maaliskuu	5 077,2	3,8	3,9	69,6	-2,7	-3,9
Huhtikuu	5 122,8	4,0	4,0	69,6	-3,1	-1,5
Toukokuu	5 159,3	4,4	4,6	71,5	1,4	-0,3
Kesäkuu	5 201,8	5,5	5,2	71,8	0,7	0,9
Heinäkuu	5 196,0	5,8	5,7	71,2	0,5	-0,2
Elokuu	5 196,2	6,0	6,2	70,7	-1,9	1,4
Syyskuu	5 246,9	6,8	6,8	72,3	5,7	3,3
Lokakuu	5 274,2	7,5	7,4	71,4	6,2	7,0
Marraskuu	5 327,7	8,0	7,8	72,1	9,1	7,1
Joulukuu	5 424,6	8,0	8,0	71,4	6,1	8,0

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Suomen Pankki.

¹ Tiedot on laskettu ilman valtionhallinnon ja euroalueen ulkopuolisten sijoittajien hallussa olevia jälkimarkkinakelpoisia instrumentteja.² Muutosprosentti on laskettu kantojen kuukausimuutoksista, jotka on puhdistettu uudelleenluokittelun, arvostusmuutosten, valuuttakurssimuutosten tai itse transaktioista johtumattomien muiden vastaavien muutosten aiheuttamista eroista.³ Kausi- ja kalenterivaihtelusta puhdistetut tiedot.**Taulukko 10.**

Keskeiset markkinakorot

	Eonia-korko	Euriborkorot (todell. päivät / 360)						Suomen valtion obligaatioiden korkoja	
		1 kk	2 kk	3 kk	6 kk	9 kk	12 kk	5 v	10 v
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2001	4,39	4,335	4,297	4,267	4,159	4,101	4,086	4,54	5,04
2001									
Tammikuu	4,76	4,805	4,788	4,771	4,675	4,603	4,574	4,70	5,02
Helmikuu	4,99	4,800	4,775	4,756	4,667	4,607	4,591	4,71	5,02
Maaliskuu	4,78	4,776	4,738	4,709	4,577	4,489	4,471	4,60	4,94
Huhtikuu	5,06	4,780	4,715	4,682	4,566	4,504	4,481	4,73	5,10
Toukokuu	4,64	4,663	4,652	4,637	4,558	4,534	4,520	4,88	5,29
Kesäkuu	4,54	4,530	4,486	4,454	4,353	4,325	4,312	4,76	5,26
Heinäkuu	4,51	4,525	4,495	4,467	4,387	4,334	4,311	4,76	5,27
Elokuu	4,49	4,465	4,405	4,354	4,225	4,142	4,108	4,55	5,06
Syyskuu	3,99	4,051	4,012	3,983	3,876	3,800	3,770	4,38	5,06
Lokakuu	3,97	3,719	3,637	3,600	3,459	3,390	3,369	4,12	4,83
Marraskuu	3,51	3,427	3,428	3,386	3,262	3,201	3,198	4,02	4,69
Joulukuu	3,34	3,418	3,378	3,345	3,256	3,245	3,298	4,34	4,98

Lähteet: Euroopan keskuspankki, Reuters ja Bloomberg.

Taulukko 11.
Suomen nimellisiä kilpailukykyindikaattoreita ja EKP:n laskema euron efektiivinen valuuttakurssi

	Suppea indikaattori ¹	Suppea, euroalueen mailla täydennetty indikaattori ¹	Laaja indikaattori ¹	Euron efektiivinen valuuttakurssi, suppea maaryhmä ¹	Suomen Pankin vanha valuuttaindeksi ^{2,3}
	Tammi-maaliskuu 1999 = 100				1982 = 100
	1	2	3	4	5
1997	99,8	100,4	94,0	99,1	118,5
1998	101,1	100,6	96,5	101,5	118,9
1999	96,0	97,8	97,9	95,7	121,2
2000	87,0	92,8	92,8	85,7	126,6
2001	89,4	94,4	94,1	87,3	124,7
2001					
Tammikuu	90,6	95,0	94,9	89,2	124,1
Helmikuu	89,9	94,6	94,3	88,3	124,4
Maaliskuu	90,2	94,8	94,5	88,4	124,3
Huhtikuu	89,5	94,4	93,9	87,6	124,8
Toukokuu	88,0	93,6	93,0	85,9	125,8
Kesäkuu	87,1	93,1	92,4	84,7	126,2
Heinäkuu	87,8	93,5	92,9	85,4	125,6
Elokuu	89,8	94,6	94,3	87,7	124,2
Syyskuu	90,5	95,1	94,8	88,0	123,6
Lokakuu	90,4	95,0	95,0	88,0	123,8
Marraskuu	89,2	94,3	94,4	86,8	124,7
Joulukuu	90,0	94,8	94,8	87,7	124,3

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Suomen Pankki.

¹ Kun euro vahvistuu, indeksi nousee. Suppeassa indikaattorissa on mukana 12 maata vuodesta 2001 alkaen, suppeassa euromailta täydennetyssä indikaattorissa 23 maata ja laajassa indikaattorissa 32 maata.

² Aiemmin Suomen Pankin valuuttaindeksi.

³ Kun euro (ennen vuotta 1999 marka) vahvistuu, indeksi laskee.

Taulukko 12.
Euroalueen ja Suomen yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, vuotuinen prosenttimuutos

	Euroalue	Suomi
	1	2
1997	1,6	1,2
1998	1,1	1,4
1999	1,1	1,3
2000	2,3	3,0
2001	2,6	2,7
2001		
Tammikuu	2,3	2,9
Helmikuu	2,3	2,7
Maaliskuu	2,5	2,5
Huhtikuu	2,9	2,8
Toukokuu	3,4	3,3
Kesäkuu	3,0	3,0
Heinäkuu	2,6	2,6
Elokuu	2,4	2,7
Syyskuu	2,3	2,6
Lokakuu	2,4	2,4
Marraskuu	2,1	2,1
Joulukuu	2,0	2,3

Lähteet: Eurostat ja Tilastokeskus.

Taulukko 13.
Julkisen talouden rahoitusasema ja velka, % BKT:stä

Maa	Julkisyhteisöjen ylijäämä (+) / alijäämä (-)				Julkisyhteisöjen velka vuoden lopussa	
	2000	2000 ¹	2001	2001 ¹	2000	2001
	1	2	3	4	5	6
Belgia	0,1	.	-0,2	0,0	110,3	107,0
Saksa	-1,3	1,2	-2,5	.	60,3	60,0
Kreikka	-1,1	.	-0,4	0,0	102,7	99,8
Espanja	-0,4	-0,3	0,1	.	60,7	58,0
Ranska	-1,4	.	-1,6	-1,5	57,6	57,1
Irlanti	4,5	.	2,4	.	38,6	34,3
Italia	-1,5	-0,3	-1,2	.	110,5	108,2
Luxemburg	6,1	.	4,4	.	5,3	5,3
Alankomaat	1,5	2,2	1,3	.	56,1	51,8
Itävalta	-1,5	-1,1	-0,2	.	63,1	62,3
Portugali	-1,8	-1,5	-2	.	53,7	53,5
Suomi	6,9	.	4,8	.	44,0	42,7
Euroalue	-0,8	0,3	-1,1	-1,1	70,2	68,8

Lähde: Euroopan komissio.

¹ Mukaan lukien matkapuhelinverkkojen toimilupien myynnistä saadut tulot.

Taulukko 14.
Euron peruuttamattomasti kiinnitetyt muuntokurssit 1.1.1999 alkaen

Maa	Valuutta	Yhden euron arvo ko. valuuttana	Yhden ko. valuuttayksikön arvo markkoina
Itävalta	šillinki	13,7603	0,432093
Belgia	frangi	40,3399	0,147391
Saksa	markka	1,95583	3,04000
Espanja	peseta	166,386	0,0357346
Suomi	markka	5,94573	
Ranska	frangi	6,55957	0,906421
Irlanti	punta	0,787564	7,54952
Italia	liira	1936,27	0,00307071
Luxemburg	frangi	40,3399	0,147391
Alankomaat	guldeni	2,20371	2,69805
Portugali	escudo	200,482	0,0296572
Kreikka	drakma	340,750	0,0174490

Lähde: Euroopan unioni.

Taulukko 15a.
Keskeisiä euron kursseja¹

	Yhdysvaltain dollari			Japanin jeni		
	Alin	Keski-arvo	Ylin	Alin	Keski-arvo	Ylin
	1	2	3	4	5	6
1999	1,0015	1,0658	1,1790	102,48	121,32	134,40
2000	0,8252	0,9236	1,0388	89,30	99,47	111,88
2001	0,8384	0,8956	0,9545	100,62	108,68	115,90
2001						
Tammikuu	0,9146	0,9383	0,9545	107,15	109,57	112,35
Helmikuu	0,9056	0,9217	0,9425	104,86	107,08	109,22
Maaliskuu	0,8832	0,9095	0,9363	107,81	110,33	111,71
Huhtikuu	0,8772	0,8920	0,9032	107,49	110,36	113,52
Toukokuu	0,8480	0,8742	0,8939	101,00	106,50	109,26
Kesäkuu	0,8465	0,8532	0,8662	100,62	104,30	107,05
Heinäkuu	0,8384	0,8607	0,8793	105,16	107,21	109,45
Elokuu	0,8763	0,9005	0,9216	107,94	109,34	110,39
Syyskuu	0,8855	0,9111	0,9269	106,93	108,20	109,75
Lokakuu	0,8887	0,9059	0,9214	109,03	109,86	111,54
Marraskuu	0,8778	0,8883	0,9097	107,14	108,68	110,72
Joulukuu	0,8798	0,8924	0,9049	110,21	113,38	115,90

Lähde: Euroopan keskuspankki.
¹ Yhden euron arvo ko. valuuttana.

Taulukko 15b.
Keskeisiä Suomen markan kursseja¹

	Yhdysvaltain dollari			Japanin jeni		
	Alin	Keski-arvo	Ylin	Alin	Keski-arvo	Ylin
	1	2	3	4	5	6
1990	3,5320	3,8233	4,0890	0,0247	0,0265	0,0287
1991	3,5390	4,0457	4,5550	0,0268	0,0301	0,0351
1992	3,8400	4,4835	5,2750	0,0310	0,0355	0,0423
1993	5,2940	5,7189	6,0614	0,0426	0,0517	0,0583
1994	4,5345	5,2184	5,7999	0,0467	0,0511	0,0544
1995	4,1839	4,3658	4,8071	0,0411	0,0466	0,0522
1996	4,3311	4,5905	4,8487	0,0396	0,0423	0,0464
1997	4,6290	5,1944	5,6120	0,0396	0,0430	0,0480
1998	4,8383	5,3415	5,6275	0,0368	0,0409	0,0448
1999	5,0430	5,5787	5,9368	0,0442	0,0490	0,0580
2000	5,7237	6,4376	7,2052	0,0531	0,0598	0,0666
2001	6,2292	6,6388	7,0918	0,0513	0,0547	0,0591

Lähde: Suomen Pankki.
¹ Yhden valuuttayksikön arvo markkoina.

	Englannin punta			Ruotsin kruunu		
	Alin	Keski-arvo	Ylin	Alin	Keski-arvo	Ylin
	7	8	9	10	11	12
1999	0,62150	0,65874	0,71220	8,5500	8,8075	9,4696
2000	0,57110	0,60948	0,64020	8,0550	8,4452	8,8600
2001	0,59730	0,62187	0,64080	8,8395	9,2551	9,9631
2001						
Tammikuu	0,62980	0,63480	0,64080	8,8395	8,9055	8,9590
Helmikuu	0,62650	0,63400	0,63980	8,8795	8,9770	9,0818
Maaliskuu	0,61480	0,62915	0,63920	9,0347	9,1264	9,2393
Huhtikuu	0,61310	0,62168	0,62890	9,0010	9,1120	9,2270
Toukokuu	0,59730	0,61328	0,62260	8,9695	9,0576	9,1478
Kesäkuu	0,59780	0,60890	0,62030	9,0719	9,2106	9,3229
Heinäkuu	0,59800	0,60857	0,61570	9,2032	9,2637	9,3472
Elokuu	0,61450	0,62672	0,63440	9,1509	9,3107	9,5345
Syyskuu	0,61090	0,62291	0,63230	9,4520	9,6744	9,9631
Lokakuu	0,61740	0,62393	0,62860	9,4315	9,5780	9,7785
Marraskuu	0,61250	0,61838	0,62380	9,3340	9,4166	9,5850
Joulukuu	0,60850	0,62012	0,62750	9,3012	9,4359	9,5736

	Englannin punta			Ruotsin kruunu		
	Alin	Keski-arvo	Ylin	Alin	Keski-arvo	Ylin
	7	8	9	10	11	12
1990	6,4310	6,8083	7,2000	0,6369	0,6459	0,6545
1991	6,8630	7,1308	8,0730	0,6430	0,6684	0,7623
1992	7,5720	7,8748	9,0230	0,7369	0,7714	0,8845
1993	8,0390	8,5819	8,9630	0,6826	0,7350	0,8106
1994	7,3630	7,9821	8,5960	0,6339	0,6758	0,7076
1995	6,5150	6,8907	7,5560	0,5713	0,6123	0,6576
1996	6,7110	7,1642	7,8690	0,6483	0,6847	0,7154
1997	7,7950	8,5058	9,0930	0,6533	0,6799	0,7016
1998	8,3100	8,8470	9,4010	0,6188	0,6721	0,7096
1999	8,3484	9,0259	9,5667	0,6279	0,6751	0,6954
2000	9,2873	9,7554	10,4110	0,6711	0,7040	0,7381
2001	9,2786	9,5610	9,9543	0,5968	0,6424	0,6726

Taulukko 16a.

Muita euron kursseja, keskiarvo

	Kreikan drakma	Tanskan kruunu	Sveitsin frangi	Islannin kruunu	Norjan kruunu	Bulgarian lev	Kyproksen punta
	1	2	3	4	5	6	7
1999	325,7625	7,4355	1,6003	77,177	8,3104	..	0,57884
2000	336,63	7,4538	1,5579	72,585	8,1129	..	0,57392
2001	..	7,4521	1,5105	87,42	8,0484	1,9482	0,57589
2001							
Tammikuu	..	7,4642	1,5291	79,86	8,2355	1,9553	0,57754
Helmikuu	..	7,4630	1,5358	79,27	8,2125	1,9516	0,57935
Maaliskuu	..	7,4643	1,5355	79,72	8,1600	1,9496	0,57892
Huhtikuu	..	7,4633	1,5287	83,29	8,1146	1,9474	0,57859
Toukokuu	..	7,4612	1,5334	88,12	7,9927	1,9468	0,57771
Kesäkuu	..	7,4539	1,5225	89,36	7,9360	1,9470	0,57516
Heinäkuu	..	7,4447	1,5135	87,89	7,9714	1,9465	0,57403
Elokuu	..	7,4450	1,5144	88,70	8,0552	1,9472	0,57364
Syyskuu	..	7,4413	1,4913	91,16	7,9985	1,9467	0,57326
Lokakuu	..	7,4367	1,4793	92,84	7,9970	1,9469	0,57429
Marraskuu	..	7,4452	1,4663	95,32	7,9224	1,9466	0,57376
Joulukuu	..	7,4431	1,4749	93,37	7,9911	1,9465	0,57486
	Puolan zloty	Romanian leu	Slovenian tolar	Slovakian koruna	Turkin liira	Australian dollari	Kanadan dollari
	14	15	16	17	18	19	20
1999	4,2274	..	194,4737	1,6523	1,5840
2000	4,0082	..	206,6127	1,5889	1,3706
2001	3,6721	26004	217,9797	43,300	1102425	1,7319	1,3864
2001							
Tammikuu	3,8591	24591	214,4049	43,701	630116	1,6891	1,4098
Helmikuu	3,7671	24703	215,5474	43,710	719242	1,7236	1,4027
Maaliskuu	3,6945	24825	216,0526	43,707	884732	1,8072	1,4167
Huhtikuu	3,5904	24870	216,3876	43,457	1088386	1,7847	1,3903
Toukokuu	3,4842	24918	217,3480	43,156	996257	1,6813	1,3473
Kesäkuu	3,3876	24705	217,9232	42,778	1038115	1,6469	1,3016
Heinäkuu	3,6171	25273	218,8028	42,625	1142682	1,6890	1,3153
Elokuu	3,8243	26846	219,5067	43,119	1265762	1,7169	1,3857
Syyskuu	3,8468	27556	219,8310	43,545	1351150	1,8036	1,4260
Lokakuu	3,7465	27889	220,2144	43,594	1459174	1,7955	1,4224
Marraskuu	3,6348	27797	220,1049	43,134	1350364	1,7172	1,4153
Joulukuu	3,5881	28150	219,4587	43,090	1297972	1,7348	1,4075

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Suomen Pankki.

	Tšekin koruna	Viron kruunu	Unkarin forintti	Liettuan liti	Latvian lati	Maltaan liira
	8	9	10	11	12	13
1999	36,8862	15,6466	252,7672
2000	35,599	15,6466	260,04
2001	34,068	15,6466	256,59	3,5823	0,5601	0,4030
2001						
Tammikuu	35,128	15,6466	265,00	3,7540	0,5791	0,4098
Helmikuu	34,640	15,6466	265,69	3,6871	0,5709	0,4078
Maaliskuu	34,590	15,6466	266,47	3,6383	0,5678	0,4057
Huhtikuu	34,555	15,6466	266,99	3,5676	0,5615	0,4027
Toukokuu	34,375	15,6466	258,29	3,4970	0,5515	0,3992
Kesäkuu	33,954	15,6466	247,25	3,4125	0,5415	0,3961
Heinäkuu	33,868	15,6466	248,94	3,4429	0,5462	0,3969
Elokuu	34,050	15,6466	251,02	3,6017	0,5625	0,4043
Syyskuu	34,157	15,6466	255,94	3,6436	0,5646	0,4050
Lokakuu	33,549	15,6466	255,23	3,6223	0,5616	0,4046
Marraskuu	33,291	15,6466	251,36	3,5520	0,5549	0,4017
Joulukuu	32,532	15,6466	247,31	3,5687	0,5592	0,4025
	Hongkongin dollari	Uuden- Seelannin dollari	Singaporen dollari	Etelä- Korean won	Etelä-Afrikan randi	Kansainvälisen valuuttarahaston erityinen nosto-oikeus
	21	22	23	24	25	26
1999	..	2,0145	..	1267,24	..	0,779666
2000	..	2,0288	..	1043,41	..	0,699799
2001	6,9855	2,1300	1,6039	1154,83	7,6873	0,703237
2001						
Tammikuu	7,3182	2,1103	1,6302	1194,92	7,2985	0,720594
Helmikuu	7,1889	2,1184	1,6067	1153,81	7,2018	0,712515
Maaliskuu	7,0939	2,1753	1,6114	1173,40	7,1709	0,710521
Huhtikuu	6,9568	2,1975	1,6165	1183,45	7,2107	0,703513
Toukokuu	6,8182	2,0723	1,5855	1133,74	6,9660	0,692713
Kesäkuu	6,6542	2,0589	1,5497	1104,12	6,8718	0,682374
Heinäkuu	6,7130	2,1074	1,5691	1120,28	7,0580	0,687799
Elokuu	7,0236	2,0895	1,5855	1153,99	7,4823	0,706221
Syyskuu	7,1063	2,1781	1,5929	1178,27	7,8878	0,708465
Lokakuu	7,0655	2,1863	1,6397	1178,62	8,4130	0,708330
Marraskuu	6,9284	2,1322	1,6254	1137,48	8,6467	0,700396
Joulukuu	6,9595	2,1456	1,6389	1146,99	10,3783	0,705937

Taulukko 16b.

Muita Suomen markan kursseja, keskiarvo

	Sveitsin frangi	Tanskan kruunu	Norjan kruunu	Kreikan drakma	Australian dollari	Uuden- Seelannin dollari	Kanadan dollari	Kyproksen punta
	1	2	3	4	5	6	7	8
1990	2,7576	0,6181	0,6110	..	2,9881	..	3,2773	..
1991	2,8208	0,6322	0,6236	..	3,1520	..	3,5335	..
1992	3,2000	0,7444	0,7222	0,0235	3,2891	..	3,7057	..
1993	3,8706	0,8822	0,8059	0,0250	3,8854	..	4,4340	..
1994	3,8179	0,8207	0,7393	0,0215	3,8142	..	3,8235	..
1995	3,6941	0,7790	0,6889	0,0189	3,2379	2,8742	3,1809	..
1996	3,7211	0,7921	0,7111	0,0191	3,5930	3,1659	3,3666	..
1997	3,5785	0,7859	0,7339	0,0190	3,8590	3,4366	3,7528	..
1998	3,6880	0,7977	0,7078	0,0181	3,3629	2,8659	3,6075	..
1999	3,7154	0,7996	0,7155	0,0183	3,5985	2,9515	3,7536	10,2718
2000	3,8165	0,7977	0,7329	0,0177	3,7420	2,9307	4,3380	10,3599
2001	3,9363	0,7979	0,7387	..	3,4331	2,7914	4,2886	10,3244

Lähde: Suomen Pankki.

	Tšekin koruna	Viron kruunu	Unkarin forintti	Puolan zloty	Slovenian tolar	Islannin kruunu	Etelä- Korean won	Kansainvälisen valuuttarahaston erityinen nosto-oikeus
	9	10	11	12	13	14	15	16
1990	0,0656	..	5,18322
1991	0,0684	..	5,52733
1992	0,0778	..	6,31546
1993	..	0,4323	0,0846	..	7,98671
1994	..	0,4021	0,0745	..	7,46629
1995	..	0,3809	0,0674	..	6,61879
1996	..	0,3816	0,0689	..	6,66357
1997	..	0,3742	..	1,5845	..	0,0732	..	7,14420
1998	..	0,3798	..	1,5307	..	0,0751	0,00385	7,24306
1999	0,1612	0,3800	0,0235	1,4065	0,0306	0,0770	0,00469	7,62600
2000	0,1670	0,3800	0,0229	1,4834	0,0288	0,0819	0,00570	8,49634
2001	0,1745	0,3800	0,0232	1,6192	0,0273	0,0680	0,00515	8,45480

Taulukko 17.

Liikkeessä olevat setelit ja kolikot, vuoden lopussa, milj. mk

	1997	1998	1999	2000	2001
Setelit					
1000 mk	5 579,9	5 635,7	6 544,9	6 363,4	4 094,5
500 "	2 596,9	2 541,8	2 937,8	2 761,0	2 020,9
100 "	6 430,2	6 256,2	7 194,3	7 321,9	6 931,1
50 "	615,7	608,9	626,3	611,1	544,2
20 "	423,1	428,2	449,0	463,0	431,0
10 "	42,9	41,2	40,4	39,6	38,2
Lunastetut ¹			-132,3	-48,6	-160,0
Yhteensä	15 688,7	15 512,0	17 660,4	17 511,4	13 899,9
1.1.1994 laillisina maksu- välineinä lakkautetut ²	234,1	228,0	223,2	220,5	217,2
Kolikot					
Käyttörahat					
10 mk	415,3	439,5	475,5	508,8	439,0
5 "	440,1	367,9	377,5	384,4	326,5
1 "	428,7	322,8	343,9	359,6	293,6
50 p	97,1	100,5	107,0	110,7	86,7
10 "	112,7	119,1	127,4	133,1	111,0
Yhteensä	1 493,9	1 349,8	1 431,3	1 496,6	1 256,8
Juhlarahat					
2000 mk	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8
1000 "	55,0	55,0	63,0	62,9	62,9
100 "	110,2	117,0	119,7	124,6	129,0
50 "	69,7	-	-	-	-
25 "	22,0	2,5	2,5	2,5	5,0
10 "	38,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1 "	-	-	-	-	0,6
Yhteensä	308,7	188,3	199,0	203,8	211,3
Kolikot yhteensä	1 802,6	1 538,1	1 630,3	1 700,4	1 468,1
1.1.1994 ja 1.1.1998 laillisina maksuvälineinä lakkautetut ²	91,5	411,1	405,0	400,3	391,3

Lähde: Suomen Pankki.

¹ Niiden seteleiden markka-arvo, jotka ovat Suomen Pankin hyvittäminä edelleen euroalueen muiden keskuspankkien hallussa. Euroalueen keskuspankit ovat sopineet, että lunastava keskuspankki saa liikkeeseen laskeneelta keskuspankilta hyvityksen lunastamistaan seteleistä ilmoittamalla lunastuksen loppusumman ilman rahalajijakoa. Rahalajijaon liikkeeseen laskenut keskuspankki saa vasta myöhemmin, kun setelit on toimitettu sille.

² Lukuun ottamatta ennen rahanuudistusta (1.1.1963) liikkeeseen laskettuja (setelit 9,4 milj. mk, kolikot 15,7 milj. mk).

Taulukko 18.
Setelien ja kolikoiden toimitukset, milj. mk

	1997	1998	1999	2000	2001
Setelien toimitus					
Setecistä					
1000 mk	–	–	–	–	–
500 ”	–	–	–	–	–
100 ”	1 625,0	65,0	–	–	–
50 ”	–	–	510,0	–	–
20 ”	736,0	1 191,0	69,0	–	–
Yhteensä	2 361,0	1 256,0	579,0	–	–
milj. kpl	53,1	60,2	13,7	–	–
Setelinpoisto, milj. kpl	79,9	30,2	35,4	31,4	49,2
Kolikoiden toimitus					
Rahapajasta					
Käyttörahat					
10 mk	33,0	8,0	41,0	30,0	18,0
5 ”	29,0	4,0	2,5	2,5	1,0
1 ”	24,1	34,0	6,0	15,0	9,9
50 p	4,0	6,0	2,5	5,0	7,5
10 ”	7,0	9,5	4,0	7,5	5,1
Juhlarahat					
2000 mk	–	–	–	–	–
1000 ”	20,0	–	8,0	–	–
100 ”	5,2	8,1	3,3	5,4	4,5
25 ”	2,5	–	–	–	2,5
10 ”	–	–	0,0	–	–
1 ”	–	–	–	–	0,6
Yhteensä	124,8	69,6	67,3	65,4	49,1
Kolikoiden poisto, milj. kpl					
Käyttörahat	22,8	16,7	12,2	10,6	63,9
Juhlarahat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Lähde: Suomen Pankki.

Taulukko 19.
Setelien lajittelu Suomen Pankissa, milj. kpl

	1997	1998	1999	2000	2001
1000 mk	4,7	3,8	3,8	5,1	7,3
500 ”	9,5	8,2	10,6	10,5	14,9
100 ”	488,8	401,2	545,6	531,6	548,4
50 ”	54,8	59,5	50,7	52,7	51,3
20 ”	58,7	59,3	57,5	59,1	80,7
10 ”	–	–	–	–	–
Yhteensä	616,5	532,0	668,2	659,0	702,6

Lähde: Suomen Pankki.

Taulukko 20.
Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän tapahtumat

	Tilin- haltijat, lukumäärä	Koti- maiset maksut, luku- määrä, 1 000 kpl	Arvo, mrd. euroa	Lähtevät TARGET- maksut, luku- määrä, 1 000 kpl	Tapahtumat						Sekkitili- järjestel- män tapahtumat yhteensä, luku- määrä, 1 000 kpl	Sekkitili- järjestel- män tapahtu- mat yhteensä, arvo, mrd. euroa
					Arvo, mrd. euroa	Saapuvat TARGET- maksut, luku- määrä, 1 000 kpl	Arvo, mrd. euroa	TARGET- maksut yhteensä, luku- määrä, 1 000 kpl	TARGET- maksut yhteensä, arvo, mrd. euroa			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1997	19	100,9	1 515,9							100,9	1 515,9	
1998	18	181,3	1 935,5							181,3	1 935,5	
1999	14	223,4	1 308,7	87,3	1 502,9	105,8	1 504,0	193,0	3 006,9	416,4	4 315,6	
2000	14	215,6	1 552,4	93,2	1 561,5	105,3	1 559,6	198,4	3 121,2	414,1	4 673,6	
2001	15	186,6	1 289,2	104,4	1 270,3	109,1	1 269,6	213,5	2 540,0	400,1	3 829,2	
2001												
Tammikuu	14	17,7	128,0	8,5	134,9	8,7	133,2	17,3	268,1	35,0	396,1	
Helmikuu	14	15,5	101,4	7,6	102,2	8,1	100,5	15,7	202,7	31,2	304,1	
Maaliskuu	14	17,6	125,2	9,2	125,5	9,2	128,1	18,4	253,7	36,0	378,9	
Huhtikuu	14	15,1	103,7	8,7	104,3	8,2	104,2	16,8	208,5	32,0	312,2	
Toukokuu	14	16,9	129,1	9,0	110,0	8,9	109,8	17,8	219,7	34,7	348,8	
Kesäkuu	14	15,5	107,6	8,9	107,6	9,0	106,0	17,9	213,5	33,4	321,1	
Heinäkuu	14	15,5	99,5	8,0	88,8	8,6	89,5	16,5	178,3	32,0	277,8	
Elokuu	14	15,6	81,5	8,8	90,1	8,8	89,6	17,6	179,8	33,2	261,2	
Syyskuu	15	15,2	110,5	8,3	101,0	8,5	102,2	16,8	203,2	32,0	313,7	
Lokakuu	15	16,5	100,9	9,8	100,4	10,7	98,5	20,5	199,0	36,9	299,9	
Marraskuu	15	14,6	108,4	9,6	112,9	11,1	114,8	20,7	227,6	35,3	336,0	
Joulukuu	15	10,9	93,5	8,1	92,6	9,4	93,4	17,5	186,0	28,5	279,4	

Lähde: Suomen Pankki.

Taulukko 21.
Pankkien päivänsisäiset sekkitililimiitit

Ajanjakson lopussa	Limittit yhteensä, milj. euroa	Limittien maksimi-käyttöaste ¹ , %	Limittien keskimääräinen käyttöaste ² , %	Sekkitilien päivän lopun saldot ³ , milj. euroa
	1	2	3	4
1997	2 793	89	10	944
1998	3 227	44	6	951
1999	6 500	52	4	1 588
2000	4 700	39	0	1 614
2001	3 385	40	0	1 811
2001				
Tammikuu	3 577	22	0	1 631
Helmikuu	3 611	10	0	1 713
Maaliskuu	4 021	13	0	1 775
Huhtikuu	3 978	15	0	1 653
Toukokuu	4 041	40	0	1 802
Kesäkuu	3 959	20	1	1 783
Heinäkuu	4 602	17	0	1 856
Elokuu	3 880	21	0	1 885
Syyskuu	5 020	35	1	1 831
Lokakuu	4 605	30	1	1 766
Marraskuu	4 445	31	0	1 959
Joulukuu	3 435	17	0	2 083

Lähde: Suomen Pankki.

¹ Maksimikäyttöaste on pankkien suurimman yhteenlasketun sekkitilivelkasaldon suhde yhteenlaskettuihin limiitteihin ajanjakson aikana, %. Maksimikäyttöaste on laskettu vuoden 1997 alusta.

² Keskimääräinen käyttöaste on pankkien keskimääräisen sekkitilivelkasaldon suhde yhteenlaskettuihin limiitteihin ajanjakson aikana, %.

³ Ajanjakson keskiarvo.

Taulukko 22.
Kotimainen clearingliike

	Veloitukset		Hyvitykset		Tapahtumat yhteensä	
	Lukumäärä, milj. kpl	Arvo, mrd. euroa	Lukumäärä, milj. kpl	Arvo, mrd. euroa	Lukumäärä, milj. kpl	Arvo, mrd. euroa
	1	2	3	4	5	6
1997	131,2	123,7	146,2	243,6	277,4	367,2
1998	158,2	47,4	163,6	154,8	321,8	202,2
1999	164,9	8,1	167,8	124,5	332,0	132,6
2000	181,3	8,8	174,2	138,5	355,1	147,3
2001	210,6	9,6	188,9	159,9	399,4	169,5
2001						
Tammikuu	15,9	0,5	16,0	12,4	31,9	12,9
Helmikuu	15,4	0,7	16,1	12,6	31,4	13,3
Maaliskuu	15,9	0,7	16,1	13,1	32,0	13,8
Huhtikuu	16,6	0,9	15,1	12,8	31,7	13,7
Toukokuu	17,8	0,8	16,4	14,3	34,2	15,1
Kesäkuu	17,5	0,8	15,7	13,9	33,1	14,7
Heinäkuu	20,0	0,9	15,1	13,1	35,2	14,0
Elokuu	18,1	0,8	14,9	12,5	33,1	13,3
Syyskuu	15,9	0,7	14,9	13,0	30,8	13,7
Lokakuu	19,5	1,0	16,8	13,9	36,3	14,9
Marraskuu	18,2	1,0	16,1	14,1	34,3	15,1
Joulukuu	19,8	0,9	15,5	14,2	35,3	15,1

Lähde: Suomen Pankki.

Suomen Pankin julkaisuja vuonna 2001

Euro & talous Bank of Finland Bulletin Vuosikertomus

Ilmestyy neljännesvuosittain.
Ilmestyy neljännesvuosittain.
Erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Tutkimukset

Sarja E, väitöskirjat ja analyttiset tutkimukset

E:21 JIAN-GUANG SHEN Models of Currency Crises with Banking Sector and Imperfectly Competitive Labor Markets. Väitöskirja.
E:22 KARI TAKALA Studies in Time Series Analysis of Consumption, Asset Prices and Forecasting. Väitöskirja.

Keskustelualoitteet

Sarjassa julkaistiin 26 tutkimusta ja selvitystä, jotka on tehty pankin eri osastoilla.

Tilastojulkaisut

Rahoitusmarkkinat, ilmestyy kuukausittain (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Suomen maksutase, ilmestyy kuukausittain (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Suomen maksutase, vuositilastot (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Maksutase ja ulkomainen varallisuus, ilmestyy neljännesvuosittain (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Suorat sijoitukset Suomen maksutaseessa, ilmestyy kerran vuodessa (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Suomen joukkovelkakirjalainat, ilmestyy kerran vuodessa (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).

Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen julkaisut

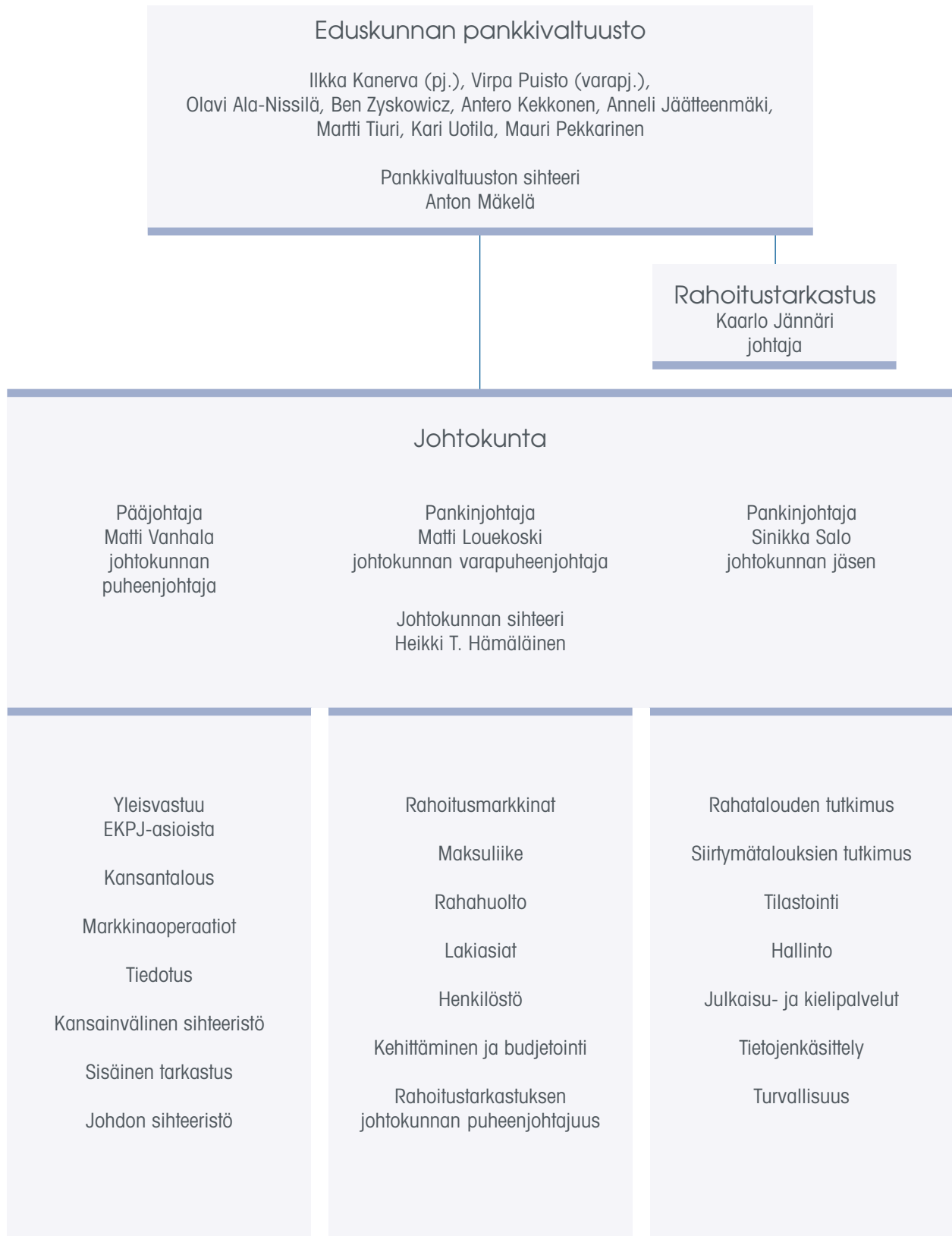
BOFIT Discussion Papers -sarjassa ilmestyi 17 tutkimusta (englanniksi).
BOFIT Online -nimisessä sähköisessä julkaisusarjassa ilmestyi 17 julkaisua (suomeksi tai englanniksi).
Idäntalouksien viikko, ilmestyy viikoittain (suomeksi ja englanniksi).
Russian Economy – The Month in Review, ilmestyy kuukausittain (englanniksi).
Baltic Economies – The Quarter in Review, ilmestyy neljännesvuosittain (englanniksi).

Tilaukset

Suomen Pankin vuosikertomus ja tutkimuksia on saatavissa kirjakaupoista. Viralliseen käyttöön ja tutkimustarkoituksiin voidaan pyynnöstä toimittaa julkaisuja suoraan Suomen Pankista osoitteesta
Suomen Pankki, osoiterekisteri, PL 160, 00101 Helsinki,
puh. (09) 1831, telekopio (09) 174 872, sähköposti: publications@bof.fi.
Samasta osoitteesta voi tilata myös Bulletinin, Euro & talous -lehden, keskustelualoitteita, tilastojulkaisuja (viimeksi mainitut pääasiassa maksullisia) ja siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen julkaisuja sekä luettelon Suomen Pankin julkaisuista.

Suomen Pankin organisaatio

vuoden 2001 lopussa

Osastot, toimistot, aluetoimistot ja haarakonttorit

Hallinto-osasto Esa Ojanen	Hallintopalvelu Merja Rikkonen	Kirjanpito Tuula Colliander	Kiinteistö Harri Brandt
Henkilöstö Arno Lindgren vs. Anton Mäkelä*	Henkilöstöasiain Sirpa Ahrenberg		
Julkaisu- ja kielipalvelut Antero Arimo	Julkaisu Antero Arimo oto.	Kielipalvelut Carita Gabrán	
Kansantalous Antti Suvanto	Ennuste Jarmo Kontulainen	Seuranta Veli-Matti Mattila	Talouspolitiikan Tapio Peura vs.
	Tietohallinto Ilkka Lyytikäinen		
Maksuliike Mauri Lehtinen vs.	Asiamiespankki Jyrki Varstala	Järjestelmä Hannu Wiksten	Rahoituspalvelu Mauri Lehtinen
Maksuväline Urpo Levo	Pääholvi ja rahahuolto-järjestelmä Kenneth Sainio	Rahankäsittely Kyösti Norhomaa	
Aluetoimistot ja haarakonttorit	Helsinki–Vantaa Kari Lottanen	Kuopio Pekka Konttinen	Oulu Renne Kurth
	Tampere Martti Hagman	Turku Timo Tervakko	
Markkinaoperaatioiden osasto Pentti Pikkarainen	Operaatio Harri Lahdenperä	Sijoitus Risto Peltokangas	Riskienhallinta Anneli Isopuro
Rahoitusmarkkina Heikki Koskenkylä Harry Leinonen*	Maksujärjestelmä Marianne Palva	Rakennetoimisto Kimmo Virolainen	
Tietojenkäsittely Armi Westin	Käyttöpalvelut Kari Helander	Pankkipalvelut Seija Lomma	Seuranta Matti Ahrenberg
	Tukitiimi Kari T. Sipilä oto.	Työasema- ja tietoliikennepalvelut Kari T. Sipilä	
Tilasto Martti Lehtonen	Maksutasetoimisto Harri Kuussaari	Rahoitustilasto Laura Vajanne	Tietohallinto Jorma Hilpinen
Tutkimus Juha Tarkka David Mayes*	Kirjasto Merja Alakulppi		

Erityisyksiköt

Johdon sihteeristö Heikki T. Hämäläinen	Kansainvälinen sihteeristö Kjell Peter Söderlund	Kehitysyksikkö Terhi Kivilahti	Lakiasiat Hannu Karppinen vs.
Tarkastusyksikkö Taina Kivelä	Tiedotus Antti Juusela	Turvallisuus Jyrki Ahvonen	
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos Pekka Sutela			

* johtokunnan neuvonantaja

SUOMEN PANKKI
PL 160
00101 HELSINKI

Suomen Pankin vuosikertomuksen tilaus tai osoitteen muutosilmoitus

Puhelin: (09) 1831
Faksi: (09) 174 872
Sähköposti: publications@bof.fi

Vanhat yhteystiedot

Yritys
.....
Nimi
.....
Osoite
.....

Uudet yhteystiedot

Yritys
.....
Nimi
.....
Osoite
.....

Uusi tilaus Peruutus Kpl

